

Güneş Ülkesinde Diriliş

Dördüncü Kitap

KAOS VE FIRTINA

Birinci Cilt

M. Sait ÜÇLÜ

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Göğün mavisidir düşlerim

İçi ay ışığı

Dışı som bakır

Dolaşır antik çarşılarda

Yangına gömülüdür sevgim

Rüzgâr estikçe alevlenir

Bir tuhaf rengi var acının

Her sabah her sabah

Düşer yüreğime hasretin

Irmağın kaynağı dik başlı, uçurum yüzlü Torosların Maden Dağları kesiminde, Hazarbaba Dağı'nın güneyinde, Yıldızhan'ın yanındaki bir dağda çıkar. Maden kasabasının önünden geçerek, “Maden Çayı” adını alır. Dicle ilçesinde Maden ve Birkleyn çayları birleşip Dicle ırmağını oluşturur. Orada güneydoğuya doğru dar, sarp, asi ve derin vadilerden dolanıp Diyarbakır'ın bulunduğu lav sahanlığının doğusuna paralel akar.

Aktığı her yerde, toprağa ve halka hayat sunar. Bahar ve yaz aylarında geniş tabanlı vadi, zümrüt yeşilline dönüşür, yöre köylüleri meyve ve sebze bahçelerinde çalışmaya başlarlar.

Sular, Diyarbakır'ın güneyinde doğuya yönelir. Bundan sonra kuzeyden, Toros yamaçlarından inen ve Diyarbakır havzasında doğan Ambar Çayı, Kuru Çay, Pamuk Çayı, Hazro Çayı, Batman ve Garzan çayları ile birleşerek bir koca nehre dönüşür.

Kış ve bahar aylarında, Mardin eşiğinden inen sel yatakları, Göksu ve Savur çaylarıyla birleşir. Raman Dağı'nın güney eteklerindeki vadilerden ve dar boğazlardan geçerek, Botan Suyu ile bütünleşip güneye döner.

Cizre ilçesinin içinden Habur Suyu kavşağına kadar Türkiye-Suriye arasında siyasi sınırı oluşturur. Habur Suyu ile birleştikten sonra Güney Kürdistan'a girer. Güney Kürdistan'da çöküntü çukurdan akarak, dar boğazları aşarak, Musul yakınlarında Büyük ve Küçük Zap sularıyla birleşir, bir ejderha gibi Aşağı Mezopotamya ovasına iner.

Bağdat yakınlarında, İran'dan gelen Piyale suyu ile birleşir ve Kurna yakınında, Basra'nın yukarısında Fırat'la birleşerek Şatt'ül-Arab ismini alır ve Basra Körfezi'ne dökülür.

İrmak, surlar, kent, Hevsel Bahçeleri, Kırklar Dağı ve özgürlük düşü halkın yaşamıyla bütünleşir. Asırlık bir çınar gibi bir daha sökülmemek üzere toprağın derinliklerine kök salar.

Dicle, her mevsimde akışıyla toprağa hayat, havaya dirhem, güneşe esin kaynağı, canlılara barınak olur. Geçmişte ilk icatlar, ilk tapınaklar burada yıldızlara uzanmış, ilk evler, ilk köyler, ilk kentler burada kurulmuştur. İlk hayvan burada evcilleştirilmiş, ilk buğday burada filizlenip güneşe uzanmıştır. İlk aşklar burada yaşanmış, ilk yeminler burada ırmak adına söylenmiştir.

Kent, Dicle kıyısında, Kırklar Dağı karşısında, Fiskaya kayalıklarının içine alarak, bir kalkan balığı biçiminde kurulmuştur. Etrafı yontulmuş, biçim verilmiş, iri, kara taşlarla

örölmüş, bir sur ile çevrilmiştir. Yıldızlardan, surlara bakıldığında, kent devasa bir kalkan balığını andırır. Bazıları bir elips daireye, bazıları da büyük bir insan yüreğine benzetirler.

Eski antik kenti çevreleyen, kara taş yapılı surlara dıştan bakıldığında, dev bir hapishane duvarını andırıyordu. Bu hapishanenin içinde bir kadim esmer tanrıça gibi asaletli ve onurlu duran kent; sanki acımasız ve zorba bir tiranın zifiri karanlık sarayına esir düşmüş, bütün gençliğini ve güzelliğini tüketmiş, büyük acılar, trajik serüvenler yaşamış, ama hala umut ve inançla kurtarılacak günü bekliyordu.

Kale duvarları ve burçlar üzerinde yer alan kabartmalar gelen gidenleri büyölüyordu. Yaşlıların anlattığına göre, eski devirlerde surların kapısı güneşin doğuşuyla açılır, batışıyla kapanırmış. Sur duvarlarının iç çeperlerinin bir yerinin orta gövdesine, iki kör merdiven vardır. O merdivenler ne yukarı çıkar, ne de aşağı iner. Karşıdan durup etrafı siyah incilerle bezeli bir boy aynasına bakar gibi baktığınızda, o iki kör merdiven bir yürek biçimine dönüşür. O anda içinde aşk ve sevdâ kırıntısı olan her insan büyölenir, yüreğı onunla birlikte atmaya başlar.

Kenti çepeçevre kuşatan kara taş surların güneybatı kesimine, “Ben-u Sen Surları” denilir. Süslü, sağlam ve bir sanat şah eseri olan kitabe; ipekten sırmalı bir kuşak gibi “Evli Beden” ve “Ulu Beden” de denilen Ben ü Sen Burcu’nu sarar.

Kara taş surlar, tarihin mührünü taşıyan çok önemli bir duvardır. Beş bin beş yüz metre uzunluğunda; on-on iki metre

yüksekliğinde; üç-beş metre genişliğinde; desenlerle süslenmiş seksen iki burcu vardır.

Doğu-batı doğrultusunda bin yedi yüz; kuzey-güney doğrultusunda bin üç yüz metrelik bir alanı kuşatır. Surların üzerinde burçları birbirine bağlayan geniş bir yol vardır. Bu yol, yetmiş santimetre kalınlığında mazgal duvarları ile korunur.

Surlar; dört yöne, dört kapı ile dünyaya ve tarihe açılıyordu. Tüm kapıları; “Roma Kapı Tanrıçası” gibi ikiyüzlüydü. Bazılarına göre bir yüzü geçmişe, bir yüzü geleceğe uzanıyordu. Bazılarına göre ise ikiyüzlülüğü ifade ediyordu. Kentin surları; dünyadaki bütün tarihi surlar ve duvarlar gibi iki düşlü, iki anlamlıydı.

Bir yüzü umut ve gül mevsimine açılan gülüş; bir yüzü ağlayış, feryat, figan, acı, buz sarkıtı kara kıştı. Bir yüzü hakikat ve gerçek; bir yüzü kandırma, aldatma hile ve yalandı. Bir yüzü zülüm, vahşet, kan ve ölüme; bir yüzü umut dolu ışıklı gelecekti. Bir yanı karanlık, bir yanı aydınlıktı.

Karataş surlar; iki düşlü, ikiyüzlü ve iki anlamlıydı.

Neyin bize yakın, neyin bize uzak; neyin zülüm ve ölüm, neyin gelecek ve umut olduğu tarihin hangi cephesinde, surun hangi yüzüne baktığınıza bağlıydı.

Kara taş surların işlevi, her mevsime göre değişirdi. İnsanlar, günlük olarak surlarla dost ve aşına oldukları için tarihi öneminin bilincinde bile değildi.

Gören ve yaşayan yaşlılar anlatıyordu. Bir zamanlar sur dibi, rengârenk gök kuşağı ipeğe bürünürmüş. Surların dibindeki yüzlerce metre uzanan ipek ibrişim gibi ipliklerin

çekme yerleri varmış. Her dinden, her inançtan, her halktan insanlar yan yana yaşıyormuş.

Artık bütün bunlar çok gerilerde kalmıştı. Surlar; yoksul seyyar satıcıların, geçim kaynağının vazgeçilmez mekânı haline gelmişti. Yoksul insanların bütün umutları, geleceğe dair düşleri, acıları, hüznüleri, sevinçleri orada birikmişti. Yüzlerce yoksul esnaf sur dibinde derme, çatma barakalar yapmış, satış mekânı haline getirmişlerdi. Yaz ve kış duvarın dibindeki ciğerci ve kebabçı barakalarında dumanlar yükseliyordu. Teneke barakaların etrafında ciğer ve kebab kokusu alan köpek ve kediler ordusu oluşurdu. Köpekler, kemikler üzerinde hırlaşır, arada bir kemiklere ortak olmak isteyen kedileri kovalarlardı. Ciğerci ve kebabçıların ötesinde incik-boncuk ve daha ötede ucuz giysi satan barakalar yer alıyordu. Güz mevsimine doğru, duvar dibinde kamyon kamyon kavun ve karpuz dizip satanlar bu manzaralara bir başka renk katıyordu. Bütün yaşamları bu surların dibinde geçenlerin ayrı ayrı hikâyeleri vardı.

Surlar, yıllarca kenti kolları arasına almış ve savunmuştu. Surun öte tarafında bakıldığında, bambaşka bir manzara ortaya çıkıyordu. Geniş bir vadi, vadinin içinde bir ırmak akıyordu. Irmağın her iki tarafında sebze ve meyve bahçeleri yer alıyordu. Vadi kentin sebze ve meyve ambarıydı. Aynı zamanda bir kuş konaklama merkeziydi. Her yıl milyonlarca göçmen kuş kolonilerine ev sahipliği yapıyordu.

Çocuklar ordusu, surları ziyarete gelen turistlerin peşine takılır, para koparmaya çalışırlardı.

Kent, her geçen gün büyümüş, 1950’lerden sonra surların dışına taşarak, betonarme evlere dönüşmüş, devasa bir kentte dönüşmüştü.

Halkın; “beden,” dediği surların taşları, özel bir harçla birbirine yapıştırılmış, binlerce yıldan beri tarihin mührü gibi hep yerinde duruyordu. in setinden sonra ayakta sağlam kalmış, dünyanın en uzun ikinci önemli antik suruydu.

Halk arasında, surların en eski bölümü olan “İç Kale’nin kent ile yaşıt olduğu rivayet ediliyordu. İç Kale’nin; beş bin yıl önce Aryen kökenli, “Hurri,” denilen, Pro Kürt toplulukları tarafında yapıldığına inanılıyordu.

Nisan ayının başında, Elazığ’da genişletilmiş merkez toplantısını yaptıktan sonra Diyarbakır’a geçmiş, bu kentin Ofis semtinde bir Apartmanın 2. katında kalıyordu.

Eski tahta bir masa ve tahta sandalyede oturmuş, saatlerden beri gözünü kırpmadan, büyük bir istek ve merakla kitap okuyordu. Göz kapakları ağırlaşınca, elindeki kitabı kapatıp masanın üzerine indirdi. Kalkıp pencereyi açtı. Lavaboya gidip yüzünü yıkadı, sağ elinin parmaklarını tarak gibi kullanarak aynada saçlarını geriye doğru taradı.

Orta boylu, iri kemikli, dolgun vücutlu, üçgen omuzlu, sportif ve pehlivan görünümlüydü. Dolgun bedeni, onu olduğunda daha uzun boylu gösteriyordu. İnsanı etki altına alan bir g simgesi gibi duran ve büyüleyen kalın, kapkara kaşları vardı. Gr, kalın, siyah bıyıkları etine dolgun dudaklarının üstüne dökülüyordu. Buğday tenliydi. Hatları belirgin ve yüzü yuvarlaktı. Siyah, hafif dalgalı ve sık saçlarını geriye doğru tarar, kendinden emin konuşurdu. Konuşurken

bazen gözlerini kapatır, herkes onun etki alanına girerdi. Saçlarında bir tek beyaz tel yoktu. Favorileri kısa ve kalındı. Gözleri ela, sol gözü hafif şehlaydı. Bu ona bir çekicilik ve ayrıcalık katıyordu.

Her insanı etkileyen, büyüleyen, tesir altına alan ve güven veren bakışları, bir okyanusun abis noktası gibi her zaman ciddi ve etkileyiciydi. Mizacı biraz sert ve otoriterdi. Bakışlarında, duruşunda her zaman samimiyet ile ciddiyet bir aradaydı. Yüzü, alnı, başı, gözleri ve bakışları birleştiğinde filozofik görünüm ve güçlü bir düşünce imgesini oluşturuyordu. Konuştuğunda bir düşünce dergâhı gibi etrafındakileri etkiliyordu. Beyni alnında fırlayacakmış gibi insanda bir his uyandırıyordu.

İnsanlarla doğrudan ilişki kurup, çabuk kaynaşıp dost oluyordu. Gittiği her yerde doğal bir çekim merkezi haline geliyordu. İnsanlar, çok çabuk onun etki alanına giriyor, bir daha çıkmak istemiyordu. Kendini dinletmek için özel bir çaba harcamıyordu. Kişilik yapısı, duruşu, birikimi, bilgisi ve doğal otoritesi bunu sağlıyordu.

Sürekli hareket halindeydi. Daha okula başlamadan köydeyken, köylüler; “bu çocuk civa gibidir, hiçbir yerde durmuyor,” diyorlardı.

Üzerinde biraz yıpranmış, kahve renkli kadife bir pantolon, gri renkli keten gömlek ve simit yaka hâkî bir kazak vardı. Lavaboda gelip odanın içinde hızlı adımlarla dolaşmaya başladı.

Dolaşırken, düşlere daldı, on yıl öncesine gitti. Diyarbakır sıcağında, köylerde tapu kadastro memurluğu

yaptığı günlerde bir ağadan aldığı rüşvet olayını anımsayınca kendi kendine gülümsedi. “Beş bin yıllık sınıflı toplum tarihi boyunca süre gelen çok eski, çok köklü bir geleneğin ürünüdür. Ben o küçük rüşveti, bir devrim yatırımı olarak almıştım. Rüşveti aldım ve devrim için harcadım, ama devrim nerede? Devrim ne olacak? Devrim için daha fazla hazırlık yapmalıyım, daha çok çalışmalıyım,” diye mırıldandı.

Odanın içinde biraz dolaştı, muhasebe yapıyormuş gibi sonraki yılları düşündü. “Her yıl kıran kırana geçen, kendine özgü zorlu birer fırtınaydı,” diye söylendi. 1977 baharında uçakla gittiği Ağrı, gelip düşlerine takılıp kaldı. Biraz durdu düşündü. Karşısında kendisini dinleyen biri varmış gibi; “Çok müthiş, çok yaman bir yıldız. Yanı başımda düzenin çok etkili bir Kürt ajanı vardı. Ağrılı Pilot Necati! Sınırlı da olsa bir yurtseverlik düşüncesi var mıdır acaba? Bilmiyorum, ama bu bile tek başına araştırılmaya değer bir konudur. Aldığım tedbirler nedeniyle olsa gerek, bugüne kadar bize ciddi bir zarar veremedi. Belki de bizden etkilendi. Ya da Kürtlük duyguları harekete geçti, zarar vermek istemedi? Ben Ağrı eteklerinde küçük bir toplantıyı bile yaparken, devletin gölgesi bu kadar yakınımdaydı. O zaman da o muhteşem görkemli dağın tam bir kutsallık ifade ettiğinin; attığım adımın ne kadar ciddi olduğunun bilincindeydim,” diye söylendi. Biraz düşündü, sonra; “Aslında o ilk adım bir tohumlanma hareketiydi. ‘Ankara’da mayalandık, şimdi tohumlar saçılıyor, bundan sonra ölüm; nasıl, nerede ve ne biçimde gelirse gelsin hiç umurumda bile değil,” diyerek o zamanki Kürdistan seferine başlamıştım. Gerçekten tam bir tohum serpmeye

hareketiydi,” dedi kendi kendine. Konuşan da konuştuğu kişi de yine kendisiydi. Yalnızdı ve kendi kendisiyle monolog yapıyordu. Geçmiş düşündükçe monolog sürüp gidiyordu.

“Hiç ara veremeden, daha sonra Kars’ın içine, oradan Digor’a gidip küçük bir toplantı yapmışım. Çok yiğit, bağlı inançlı cesur gençlerdi. Bazıları şehit düştü ve halen savaşanlar da var,” dedi üzgün üzüntülü bir sesle.

Sonra bir hafta önceki gelişmeleri ve kendisine gelen son kısa bilgi notunu hatırlayınca iyice huzursuz oldu.

Ankara bölge sorumlusu; “Ağrılı Pilot Necati, Ankara’da sizi tanıyan, ne kadar ev ve ilişki varsa, hepsine gidip sizi sormuş, herkeste sizi sorup duruyor,” diye kısa bir bilgilendirme notu yazıp göndermişti. Bu notu aldıktan sonra artık garajlarda otobüslere binmemiş, eski ilişki ve evlere hiç uğramamıştı.

Mart ayının sonlarıydı. Garaja gitme yerine, Ankara’da Ulus ile Tandoğan arasındaki otobüs yazıhanesinde bilet almış, iki militanla birlikte orada beklemiş, garajda gelen “Tunceliler” otobüsüne binmişlerdi. O tek başına bir koltukta oturmuş, iki militan da yan yana hemen arkasında oturmuştu. Otobüs, Ankara kent merkezinden çıkar çıkmaz, kaptan devrimci şarkılar çalmaya başlamıştı. Çok geçmeden arka koltukların birinde oturan iri yarı, şişman, Yavuz Sultan Selim bıyıklı, otuz yaşlarından biri ayağa kalkıp; “Kesin bu komünist marşları çalmayı,” diye bağırıp çağırmıştı.

Yolculardan hiç biri, dönüp çağırıp bağırان adama bakıp yanıt vermemişti. Kimse yanıt vermeyince, daha da öfkelenmiş; “Komünistler Moskova’ya! Tanrı Türkü korusun,”

diye slogan atmış, ama otobüs kaptanı devrimci şarkılar çalmaya devam etmişti. Kavgaya hazırlanan sağcı militan, sağına soluna bakmış, kimseden ses çıkmayınca yerine oturmuştu.

Yan yana oturan iki militandan silahlı olanı yanındaki arkadaşına;

“Bu faşist bir terslik yaparsa dersini veririm,” demişti.

“Yanımızda Abdullah arkadaş var, doğru olmaz,” diye yanıtlamıştı diğeri.

“Bu muhtemelen polistir, provokasyon yaratmaya çalışıyor.”

“Olabilir ama şimdilik dikkatli olalım, bir yanlışlık yaparsa dersini veririz,” demişti diğeri.

Derken otobüs Kayseri, Gürün ve Malatya üzeri Elâzığ’a varmıştı. Elazığ girişinde, “1800 Evler,” ovaya açılıyordu. Ova tarafında garaja girip inmiş, hiç beklemeden Fevzi Çakmak Mahallesi’ne doğru yönelmişlerdi.

Mart sonu, nisan başıydı. Yağmurlar yağıyor, ancak havalar ılık, ılıman hale gelmişti. Yağmur altında yürüyerek bir eve varmış, Hacı Tepe Üniversitesinde okuyan, Elazığ Parti Bölge Sorumlusu, onları karşılamıştı. O gece orada kalmış, diğer gün Agir, Bager, Hayri, Mazlum, Karasungur, Semir, Rayber, Fatma gelmiş, orada “Merkez Komite,” toplantısını yapmışlardı. Toplantı bitince Mazlum ile birlikte akşamüzeri otobüse binip Diyarbakır’a gelmişti.

Oturduğu yerde; “şu Rayber, çok lakayt, çok gevşek, çok laçka ve taklitçidir. Hep gerçek yüzünü, düşüncesini gizliyor, özentilik maskesini takıp farklı olmaya çalışıyor. Söylenenleri

papağan gibi tekrar ediyor, etkili olamıyor. Bu abartılı, taklitçi, özentili davranışlar parti ortamını bozuyor. Devrimci ahlak diye bir şey yok bu adamda. Dışı gösteriş; içi, ruhu ve beyni kof bir kişiliktir. O hiçbir zaman üstlendiği gerçek görev ve sorumluluğunun bilincine varmadı. Hep sağda solda aldığı bilgileri yamalı bohça gibi birbirine eklemleyerek kullanıyor. Cesaret dışında her şeyi taklit ediyor, onun için hep korkakça düşmana yaklaşıyor.

Bu taklit özentisi ondaki aşağılık duygusunun bir sonucudur. Taklit ettiği için de hep ıskalıyor, örgüt çizgisini tutturamıyor, tüm kadrolar ona karşı tepkilidir. Kimse onu sevmiyor. Cesaret diye bir şey yok kendisinden, zorlanırsa bize büyük zararlar verebilir, ” diye düşündü.

Sonra kadro ve militanların Rayber ile Semir’i yaşamı, çalışma tarzı ve ilişkileri hakkında yazıp gönderdikleri bilgilendirme raporlarını, anımsayınca kaygılandı.

Asıl adı; Çetin’di, ancak o Semir adını kullanıyordu. Herkes ona çocukluğundan beri; “Çeto,” diyordu. Çocukken bir çete kurmuş çete başı olmuştu. Yalanı, dolanı, çalmayı, kandırmayı, dalavereyi çocuk yaşta öğrenmişti. Semir ile Rayber ahbap çavuş olmuş, ortak tavır geliştiriyorlardı. Laçka, bencil, yemeğe, ayrıcalığa dayalı basit, küçük ilişkilerle birbirlerine bağlanmışlardı.

Rayber; Hacitepe Üniversitesinde Fen Fakültesini okurken saflara katılmıştı. Bir an Rayber’in şişman, göbekli bedeni gözlerinde canlandı. “Bu nasıl bir genç, daha üniversite öğrencisi, ama yemekten, içmekten iş yapmaya fırsat bulamıyor. Bu yaşta göbek bağlamış. Okuduklarını ezberleme

dışında hiçbir yorumlama gücü yoktur, partiyi nasıl temsil edecek? Üstelik yürütmeye geldi! Aşırı yerel ve dogmatiktir. Faşistlere karşı kavgaya katılmaktan hep kaçındı. Hep lafazanlık yapıyor,” diye düşündü. İlk gruba katılımını anımsadı. “Yarım saatlik bir konuşmayla ikna olmuş, gruba katılmıştı. Yarım saat içinde gelen biri, yarım saat içinde de gidebilir. Hep ayrı telden çalışıyor. Çok ilginç, kendi kendini yürütmeye önerdi. Hiçbir arkadaş tarafında sevilmiyor. Rayber Döner ile Semir ilişkileri yerelliğe dayalı, laçka ve örgüt disiplininin uzaktır,” diye söylendi.

Apo, böyle söylenirken, kapı çalındı. Kapının gözetleme deliğinde dışarıya baktıktan sonra açtı, Mazlum içeri girdi. Merhabalaştıktan sonra elindeki gazeteleri masanın üzerine indirdi. “Belki alma fırsattın olmamıştır, diye günlük gazeteleri de getirdim,” dedi.

“Çok iyi ettin, dünden beri bitirmem gereken kitabı okuyorum, daha dışarı çıkmadım, biraz hava alalım,” dedi Apo.

Derken, kentin en modern ve zengin yerleşim yeri olan Ofis semtinden çıkıp tarihi surlara doğru yürüdüler. Surlar; kesilmiş, yontulmuş, biçim verilmiş, iri kara taşlarla örülmüştü. Surlara varmadan bir ağacın dibinde durup tarihi kara taş surlara baktılar.

“Kara taş surlar çok heybetli ve görkemlidirler,” dedi Mazlum soru sorar gibi.

“Kara taşlar dediğin ne ki? En az bu kara taşlar kadar kara yürekler ve taş kafalılar var. Vicdanını, ahlakını, maneviyatını, bütün değerlerini üç beş kuruş için hiç

düşünmeden, bir çırpıda düşmana peşkeş çeken kara taş yürekli insanlar var bu kentte. Evet, eski büyüklüğe, eski görkeme çağrı yapan tarihi anıtlar var. Türküler, masallar ve dil var. Büyük bir kültürün son kalıntıları hala ayaktadır, ama geride kalanlar ne kadar Kürtleri yansıtıyor? Bunlara kim sahiplik ediyor? Bu kentte her şeyi grileşmiş, her şey muğlaklaşmış, her şey kalın bir sis perdesinin altında yitip gitmiş. Eğer bunlara sahip çıkamazsak, bunlar için mücadele edemezsek, tarihin en kadim halkı yok olmayla karşı karşıya gelebilir,” dedi Apo.

“Kesin başaracağız,” dedi Mazlum.

“Evet, bu Kürtlerin son şansı, kesin başarmamız gerekiyor,” dedi ve olduğu yerde gözlerini kırpmadan surlara baktı.

Sanki ruhu, yaşadığı anın ötesinde çok daha derinleri yansıtıyordu. Surlara bakarken, zihni, düşü ve düşüncesi hiçbir zaman bu kadar berrak, net ve özgür olmamıştı. Bakışları sanki kalın kara taş surları değil de surlardan daha kalın yüz yıllara uzanan, ışık geçirmez, gri bir zaman duvarını tarıyordu.

Herkesin; “öldü, üzeri betonlandı,” dediği büyük bir ütopyanın peşindeydi. O öldüğüne inanmıyor, adette mezarı parçalayıp yeniden diriltmek istiyordu. Mezardaki, amaç ve ütopyasının yol ve yöntemlerini kafasında netleştirmeye çalışıyordu. Ütopya öyle büyük ve öyle uzaktı ki bunu ancak bir tek kendisi tasavvur edebilirdi. Hiçbir bilge, hiçbir önder onun kadar hakikatin ışıltılı ve göz kamaştırıcı ışığına bu kadar yaklaşmamıştı. Bazıları bu hakikatin keskin ışığı karşısında durmuş, ürkerek gözlerini kapatmıştı. Bazıları da amacını

gerçekleştirmeden, hakikat ateşinin içinde yanıp kül olmuştu. Bazılar yola çıkmaya bile cesaret edememişti.

O gün Dicle ve Kırklar Dağı'nın üstü gri bulutlarla kaplıydı. Irmağın suları hüznü, ama lekesiz akıyordu. Kaynağı belirsiz bir keder damarlarında dolaşıyordu.

Dört ana yöne, dört ana kapı açılıyordu.

Orada tekrar surlara doğru yürüdüler. Urfa Kapısı'ndan içeri girdiler. Bedenin bir yerinde kara taş basamakları tırmanarak surların üzerine çıktılar. Orada Kırklar Dağı ve Dicle Vadisi karşısında duruyordu. Daha aşağılarda On Gözlü Köprüye, sonra dönüp surlara baktı. Ruhunu yaşadığı anın ötesinde çok daha derinleri yansıtıyordu. Zihni, düşleri ve düşüncesi her zamanki gibi berrak ve özgürdü. Bakışları kalın kara taş surlardan daha kalın yüz yıllara uzanan bir zaman tabakasını tarıyordu. Peşinde olduğu büyük amacın yol ve yöntemlerini kafasında netleştirmeye çalışıyordu.

Kırklar Dağı, dışarda getirilip kıvrılan ırmağın kıvrık yerine kondurulmuş, büyük bir seki gibi karşıda duruyordu. Binlerce yıl boyunca suların aşındırdığı tabanlı bir vadi oluşmuştu. Vadinin tam ortasında sular aşına yatağında hiçbir şeye aldırmadan, kıvrılarak akıyordu. Sağında ve solunda söğüt ağaçları yeni tomurcuklanmış, yeşilin tonları henüz yeterince belirginleşmemişti.

Hewsel Bahçelerinde insanlar çalışıyor, mevsim üretimine hazırlık yapıyor, sebze ekiyorlardı. Meyveler çiçeklenmiş ve tomurcuklanmış, Dicle suları üzerinde çok ince bir buğu tabakası oluşmuştu. Sur kapılarına günün son kan rengi ışıkları düşüyor; kuşlar vadide cıvı cıvıladı.

Günlerden beri evden çıkmamış, durmadan kitap okuyordu. Kafası hala okuduğu kitaptaydı. Bir taraftan da Kesire'yi düşünüyordu. Bir yıl önce evlenmiş, bu kentte yerleşmişlerdi. Her yan yana geldiklerin kavga başlıyordu. Kesire geleneksel bir evliliği, o ise profesyonel devrimciliği dayatıyordu. Aralarındaki çelişki ve çatışma giderek derinleşiyordu. Sanki iki ordu karşı karşıya gelmiş savaşıyorlardı. Bütün bunlardan uzaklaşmak için, pür dikkat vadiyi izledi. Kırklar Dağını, Dicle Vadisini, On Gözlü Köprüyü, köprü altında akan suları ve Hevsel Bahçelerini inceler gibi gözden geçirdi. Vadide yüzbinlerce kuş sesi birbirine karışıyordu. Bir ferahlık hissetti. Derin bir nefes aldı. Her şeyden uzaklaştı. Vadi ile bütünleşti. Müzik dinler gibi kuş cıvıltılarını dinledi. Sonra geriye dönüp, son gün ışınlarıyla birlikte kentte baktı.

“Mazlum yoldaş, bu kent, şimdi bütün sömürgeci güçlerin iştahını kabartmıyor mu?” dedi Apo.

“Evet, kabartıyor,” dedi Mazlum.

“Bu kent, bütün Kürt kentlerinin trajik kaderini elinde tutmuyor. Bu kaderi mutlaka değiştirmemiz gerekiyor,” dedi Mazluma bakarak. Sonra; “Aslında Kürtler hiçbir zaman ne yalnız, ne de bir ada gibi ana karadan bağımsız, bir başına değildir. Onlar da her topluluk gibi bu dünyada yaşanan çelişki ve çatışmaların bir parçasıdır. Onları yalnızlaştıran şey, güçsüz liderlerin çapsız politikalarıdır,” diye ekledi.

“Dünyanın en küçük bir parçası bile bütünün bir bölümüdür. Yüz bin nüfusa sahip, Batı Sahra halkının “POLİSARİO” diye bir cephe örgütlenmeleri var. Bu

örgütlülüğün sayesinde çöl koşullarında gerilla mücadelesi vererek bütün dünyaya seslerini duyuruyorlar,” dedi Mazlum.

“Cezayir’de FLN, Angola’da UNITA, Namibya’da SWAPO, Filistin’de FKÖ, Kuzey İrlanda da IRA, Mozambik, Gine gibi dizi küçük ülkede sömürgeciliğe karşı etkili ve haklı bir mücadeleyle seslerini dünyaya duyuruyorlar. Bizim de bunu başarmamız gerekiyor.

Görüyorsun işte dünyadaki her gelişme, karşılıklı birbirini etkiliyor. Biz de ittifaklarımızı güçlü örersek, enternasyonalizmi doğru geliştirip silahlı mücadeleyi güçlendirirsek halkımızın haklı sesini bütün dünyaya duyururuz. Her şey karşılıklı etki tepki içindedir. Şu vadide akan Dicle ırmağı her gün, her saat Mezopotamya’dan küçük toprak parçalarını alıp okyanusa sürüklediği için koca Mezopotamya küçülmüş sayılır.”

“Bu nedenle de enternasyonal görevimiz gereği, dünyanın her hangi bir yerinde, bir halk baskı görürse karşı çıkmalıyız.”

“İşte biz bunun için enternasyonalizmi savunuyoruz. Çünkü biz Kürtler de bu insanlığın bir parçasıyız. Dünyanın her hangi bir yerinde mazlum halklara ve emekçilere yapılan haksızlıklara ‘bize ne’ diyemeyiz.”

“Bize ait olan böylesine güzel bir coğrafyada, böyle bir kent için bile insan her türlü kavgayı ölümüne göze almalıdır,” dedi Mazlum.

“Evet, ama kavganın doğru yol ve yöntemini bulmak şartıyla. Kazandıracak kavgayı geliştirmek gerekir. Bu saatte sonra Kürtlerin bir daha kaybetme şansları yoktur.”

Mazlum ile konuşurken, bakışlarını önce kara taş surlara sonra Dicle Vadisi'ne çevirdi. Sular üzerinde ince bir sis tabakası oluşmuştu. Sur kapılarına günün son ışıkları düşüyordu.

Bedenin bir parçası olan merdivene yanaştılar. Merdiven basamak basamak aşağıya kadar iniyor, son basamak yerin geometrisiyle bütünleşiyordu. Aşağıya inerken Apo; “bu kent kurulduğundan beri, bu surlardan daha önemli bir şey olmamıştır,” diye mırıldandı. Sonra; “eve gidelim de bir an önce elimdeki kitabı bitireyim,” dedi.

Aşağıya indikten sonra hızlı adımlarla Ofis Senti'ne doğru yöneldiler. Mazlum önde Apartman kapısından içeri girdi, cebinde anahtarı çıkarıp kapıyı açtı. Apo eve girdi, ardın da Mazlum da içeri girip kapıyı kapattı.

Apo, içeri girince pencereden batı ufkuna baktı. Qerejdağ'ın üzerinde kara bulutlar kümelenmiş, oradan şehre doğru soğuk bir rüzgâr esiyordu. Pencereyi kapattı, gidip demir ranzanın üzerinde oturdu.

Kitabı eline aldı, kaldığı yerden okumaya başladı. Okuduğu kitap, bir fırtına gibi onu sarsıyor uyarıyor, beynini, duygularını düşlerini ayaklandırıyor, onu daha da güçlendiriyordu. Zekâsı, beyni, düş, düşüncesi geçmiş olay ve olgularla bağlantı kuruyor, yeni sonuçlara ulaşıyordu. Okudukça, yüreği emek, toprak, ülke, doğa ve insanlık sevgisiyle doluyor; beyni sanki bir kütüphaneye dönüşüyordu. Daha çok okuma, araştırma ve öğrenme istemi geliyordu. Okuduğu her kitap; çift ağızlı, altın kaplamalı bir hançer gibi içinde donmuş, uykuya dalmış, saklı duran bütün değerleri,

duyguları, düşleri, anıları parçalıyor, yeniden hareket geçiriyordu. Okuduğu her kitabın iyi güzel, doğu olan yanlarını bulup ayıklıyor, düşlerini daha da güçlendiriyordu. Düşleri güçlendikçe haksız olandan, verili olan yaşam, ahlak ve değerlerinden kopuyor, uzaklaşıyor, hakikat ve özgürlük arayışını daha da derinleştiriyor; maddi, manevi, moral, ahlaki olarak düzenden kopuşu gerçekleştiriyordu. Her işi o iyi, güzel, büyülü sözcükler ve kalemle yürütmek istiyordu. Sözcüklerle, kitaplarla dost oluyor oradaki dünyaları öğreniyor, beyni güçleniyor, yaşadığı dünya ile karşılaştırıyor, yeni sonuçlara ulaşıyordu.

II

Hey yüreği donmuş Ankara
Her şeyin kara kapkara
Buz ayazınla vurdun bahar sevincimi
Rüzgârınla kırdın körpe dallarımı
Hiç sormadan verdin ölüm kararımı
Astın gül gülüşlü suratımı
Astın çocuk kahkahalarımı
Terörist diye kirli kanlı duvarlara

Mart fırtınası yaşamı esir almış, havalar hala buz ayazdı. Ankara'da soğuklar tüm şiddetiyle sürüyor, kenar semtlerdeki yoksullar, ellerine geçen her şeyi sobalara atıp yakıyorlardı.

Rüzgâr, sokaklara hala kara kışın buz ayaz soğuğunu taşıyordu. Sokaklardaki karlar donmuş, birer buz pistine dönmüş, çocuklar üzerinde tahtalarla kayaç oynuyorlardı. Güneşli günler, hala yüzünü göstermemiş, evlerde sobalar yanıyordu.

İnsanlar sabah ve akşam işe gidiş gelişlerinde Ayrancı, Cebeci, Kennedy yokuşunda inip çıkarken, kentin kupkuru keskin ayazı hem yüzlerini hem de yüreklerini kesiyordu. Gece çökünce karanlık, bozkırın bütün ayazı evlerin üzerine çöküyordu. Yoksul gece kondu ve kenar mahallelerde tüm evlerin bacalarında dumanlar yükseliyor; is, pas, kir, kömür, plastik, çöplük, lastik, egzoz kokuyordu. Güneş arada bir yüzünü gösterse de soğuklar hala katı ve dondurucuydu.

İnsanlar buz ayaz hava kadar, siyasi olarak da katı bir abluka altındaydı. Ankara'nın siyasi havası, günü gününe uymuyor, sürekli değişiyordu. Çelişki ve çatışmalar, Kürt fermanı üzerinde derinleşiyordu. Siyaset sahnesindeki liderler, huysuz çocuklar gibi birbirlerini generallere şikâyet ediyorlardı.

Duman, her gece her gece içiyordu. Sigara içiyordu. Rakı içiyordu. Esrar içiyordu. Kokain içiyordu, Ne bulsa içiyordu. Duman, her şeyi dumanla birlikte içine çekiyordu. Akarı olmayan, durgun, kirli bir su gibiydi. Her şeyi içine çekiyor, hiçbir şey dışarıya akıtmıyordu. Arkadaşları; “ne kadar duman o kadar randıman,” diye takılıyorlardı.

İşler yolunda gitmeyince, bir tek içme onu rahatlatıyordu. Ruh, yüreği, beyni, düşleri ciğerleri öyle kirlenmişti ki sigara ve esrar dumanı yanında temiz kalıyordu. İçince, acıma duyguları tümünden yitip gidiyor, bir başka kişilik oluyordu. O an ele geçirdiği kurbanlarına yükleniyor, ölümcül darbeler indiriyordu.

Belki herkes sigara içti, ama Duman'ın içtiği sigaranın ciğerlerine ve düşlerine sinen etkisi bambaşkaydı. Duman

olmadan, Duman kendisini boşlukta hissediyordu. Halk deyimiyle; “ya tozu dumana katıyordu ya da tozu dumanı yutuyordu.” Dünyaya, insanlara, doğaya, topluma, arkadaşlarına, yaşama dair olan her şeye kirli, donuk gözlerle bakıyordu.

İşkenceleri, cinayetleri, sabotajları çok profesyonel gizli yapıyordu. Ateş gizliydi, ama işin kirli dumanı hep sonradan ortaya çıkıyordu. Esrar ve sigara içerken gördüğü tek şey dumandı. İşkence yaparken, kurbanlarını ölüme mahkûm ederken, duyduğu ve zevk aldığı tek şey kurbanın çığlıklarıydı.

Gözleri esrar ve içkiden hep kırmızı, kafası dumanlıydı. Nerede bir cinayet, bir işkence, bir tecavüz varsa Duman oradaydı. Bir yerde kül, duman, gri bir bulut, işkence, cinayet, şantaj, hile, yalan ve dalavere varsa Duman mutlaka ordaydı.

Kimse asıl adını bilmiyordu. Herkes ona “DUMAN,” diyordu.

Rivayette göre, babası Trabzonluydu. Topal Osman ile birlikte, Karadeniz’de Rum kıyımına katılmış, bir çete başıymış. Kıyım esnasında Rum malların el koymuş ırza geçmiş ve Topal Osman’ın emriyle en kirli işleri gerçekleştirmişti. El koyduğu Rum altınlarıyla Karun kadar zengin olmuştu. Çocuk yaşta bir Rum kızını alı koymuş, metres olarak yıllarca kullanmıştı. Topal Osman’ın, Ankara’da öldürülmesiyle, babası metresini alarak Trabzon’un bir dağ köyüne yerleşmiş, ortalıkta kaybolmuştu. Bir daha hiç kimse izine rastlamamıştı.

Çok sonraları birlikte yaşadığı günahsız Rum metres ’ten bir kızı olmuştu. Kızı büyümüş, erginlik çağına girmişti. Her

zaman yaptığı gibi yine gece yarısına kadar içmiş, kendinden geçmişti. Eve gelirken, uyuyan kızının yatağına girmiş, ona tecavüz etmişti. Kız bağırarak, çağırarak annesi uyanmış, bıçağı alıp odaya girmişti. Elindeki ekmek bıçağını arka arkaya sırtına indirmişti. O da kadının elindeki bıçağı alıp rastgele kadına saplamış; her ikisi de orada kan kaybından ölmüştü.

Duman'ın hikâyesi tam da burada başlıyordu. Polis gelmiş, kızın ifadesini almış ve sonra cesetleri kaldırmıştı.

Dokuz ay, on gün sonra kız, bir oğlan çocuk doğurmuştu. Doğduğu gece, çocuğu alıp bezlere sardı götürüp bir çöplüğe bırakmıştı. Kadın eve dönerken, gece karanlığında sokakta kan kaybında yere düşmüş, sabaha ölüsü bulunmuştu.

Hikâyenin gerisi Duman, devlet himayesinde Ankara'da yetimhanelerde geçen günlerden ibaretti.

Şimdi otuzunu aşmış, istihbaratta çalışıyor, bütün kirli işleri yapıyordu. Ne geçmişi, ne de ailesi hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

Kütükteki yazılı adı; Alban'di, ama kendisi ve üstleri dışında kimse bunu bilmiyordu.

Apo; Nisan ayının başında Elazığ'da Parti Merkez Komitesini toplamış, geniş bir toplantı yapmış, yeni kararlar almış, toplantıdan sonra Diyarbakır'a gitmişti.

Duman bu toplantı haberini aldıktan sonra Rayber'i takibe almış, günlük olarak adım adım izini sürüyor, gittiği her yeri denetime alıyordu. Gruba dönük onlarca muhbir devreye sokmuş, içlerine eleman sızdırmıştı.

Adı; Şahin Dönmezdi, ama Duman, onun adını; “Rayber Döner,” olarak şifrelelendirmiş, hakkında aldığı bilgileri öyle üstlerine aktarıyordu.

Duman, Elazığ bölgesindeki bazı militanları denetim ve takibe almış; kaldıkları evleri tespit etmiş, genel bir operasyon için Ankara’ya gitmiş, üstleriyle bir araya gelmişti.

“Amirim, bölücü teröristlere dönük yaptığımız bütün çalışmalar sonuca doğru geldi. Her şey istediğimiz gibi geliyor. Apo’nun yardımcısı ve Merkez Komite üyesi Rayber denilen terörist avuçlarımızın içindedir.”

“Oğlum Alban, çok iyi iş becermişsin, ama her şeyi eksiksiz düşünmelisin. Hiçbir eksiklik ve aksilik olmasını ve hiçbir teröristin kaçmasını istemiyorum,” dedi yetkili.

“Her şey mükemmel yürüyecek amirim.”

“Apo denilen terörist oraya gelmiyor mu?”

“Çok izledik, amirim bu güne kadar geldiğine dair bilgi almadık. İçlerinde elemanımız var, gelseydi mutlaka öğrenirdik.”

“Rayber, onun yardımcısıysa mutlaka görüşmeleri gerekir.”

“Amirim, bunlar Nisan ayında yaptıkları toplantıdan sonra görev bölümü yapıp dağılmışlar. Geç kalırsak elimizdeki bazı militanları kaçırabiliriz.”

“Elazığ’a döner dönmez hazırlıkları tamamlayıp operasyonu başlattın. Ben amirlerimle gerekli görüşmeleri yapınca tekrar seninle konuşur, hemen gönderirim,” dedi amir masadan kalkarken.

Duman, iki günden beri Ankara’da beklerken çocukluğunu düşünüyordu. Bütün çocukluğu burada geçmiş, yaşadığı olaylar, birer paslı çivi gibi beynine çakılı kalmıştı. Bir iz, bir tek iz geçmişine dair arıyor, bulamıyordu. Düş kurup hiçbir yakınıni hayal edemiyordu. Kupkuru, köksüz bir ağaca benziyordu. Geçmiş, ailesi ve akrabaları hakkında hiçbir iz, hiçbir belge ve bulgu yoktu. Bir tek okuduğu okullar vardı. Sanki birden bire uzaydan gelmiş, okula başlamıştı. Gerisi yoktu ve kopuktu. Yitik bir kimlik ve kayıp bir geçmişti. Okul okuduğu yıllarda bir tek akrabası, bir tek ziyaretçisi yanına gelmemişti.

Duyduğu ve bildiği tek şey, eski bir hikâyeye dairdi. Bir “Genç kadın, yasak bir ilişki sonucu onu doğurmuş, doğduğu gece kanlar içinde bezlere sarıp, gece karanlığında bir çöplüğün kenarına bırakıp kaçmış, yolda kan kaybında ölmüştü.”

Onu bulan biri, orada alıp polis karakoluna teslim etmiş, oradan da kimsesizler yurduna verilmişti. Adı; “Alban” konulmuştu. Geçmişine dair hiç bir iz, hiçbir kanıt, hiçbir belge ve ipucu ortada yoktu. Çocukluğundan beri herkes ona; “Duman,” diye hitap ediyordu. Bir tek üst amirleri, ona bazen; “Alban” diyordu.

Yetimhane müdürü onu okutmuştu. İlgili bir devlet yetkilisi, yetimhanede seçtiği bir grup çocuğu götürüp özel eğitime tabi tutmuş ve istihbarat teşkilatı elemanı olarak yetiştirmişti. Bildiği tek şey, hatırlamak istemediği yetiştirme yurdundaki kötü, karanlık, korkunç, kaos dolu geçmişti. Geçmiş, kızgın bir demir halka gibi hep boynunda taşıyordu.

O güne kadar bütün hayatı, Ankara sokaklarında geçmişti. Amirinin emriyle Üniversiteye kayıt olmuş, sol bir örgüttün içine militan olarak sızmış ve bilgiler aktarmaya başlamıştı. Yaptığı birkaç başarılı çalışmadan sonra rütbesi yükseltilmiş Elazığ kent merkezine birinci derecede yetkili olarak atanmıştı.

Duman, karanlık geçmişini düşünürken, amiri onu Kürt Masası ekibiyle birlikte çağırdı, oturup konuştular. Amir perspektifler veriyor, ne yapmaları gerektiğini tek tek sıralıyordu.

“Oğlum Alban, amirimle de konuştum. Elâzığ’a döner dönmez hemen hazırlıklarınızı tamamla ve operasyonu başlat. Gelişmelerden sıcağı sıcağına beni bilgilendir,” dedi. Biraz durdu sonra; “Alban seni daha büyük görevler bekliyor. Bölücü teröristleri inlerine kadar takip edecek ve gerektiğinde darbe vuracaksınız. Her yerde enselerinde olacaksınız.” dedi yetkili.

“Amirim her yerde hesap soracağız,” dedi Duman.

“Ha bir de şu Alban adını artık kullanma. Sana; “Duman,” diyorlar. Duman ismiyle Elazığ bölgesinde çalışan daha hayırlı olur.”

“Şerefle amirim, zaten Duman adını kullanıyorum.”

“Tamam, o zaman bundan sonra adın; Duman’dır.”

Toplantı biterken Duman ekibiyle birlikte hava alanına gitti. Uçağa binip Elazığ’a doğru yola çıkarken, kafasının içinde bin bir kirli, dumanlı düşünce birikmiş, zift kazanı gibi kaynıyordu.

III

“Orduların mızrağı, ancak bir mil öteye gider; eğitim ordusunun etkisi ise yüzyılları kuşatır.” (N. Mülk)

Qerejdağ’ın üzerinde kümelenen yamalı bulutlar, gecenin lacivert koynunda büyüyerek birleşti. Dev bir kara örtüye dönüştü, hızla gelip bütün kentin üstünü kapladı. Gök gürültüsü ve ardında şimşekler çaktı. İri yağmur damlaları yeri ve tomurcuk açmış ağaç dallarını dövmeye başladı. Çok geçmeden, sular bir tufan gibi çoğalıp yerlerde akarak, pazar tezgâhlarının etrafında biriken tüm kirleri sürükleyip götürdü.

O yağmura aldırmadan okuyor, araştırma ve incelemelerini derinleştiriyordu. Onun dünyasında iyi bir kitap; ceviz kakmalı bir kapı, bilge bir filozof gibiydi. Kapıyı açtığında, yeni bir dünyaya geçiyor, kadim bilge filozoflarla sohbet ediyor, özgür bir yaşam arıyordu.

Yaşadığı çağda ve coğrafyada servetten, maldan, altın ve gümüşten alınmayan vergi, kitaplardan alınıyordu. İktidardakiler, altın ve gümüş alanlardan değil, kitap yazıp okuyanlardan korkuyordu.

O gece hiç uyumadı. Sanki okumadan geçen her saniye kaybedilmiş bir zamandı. Kitaptaki sözcük ve cümlelerle sohbet ediyor gibiydi. Çevirdiği her sayfa şafağın kanadı gibi biraz daha geceyi aydınlattığı hissine kapılıyordu. Sanki sözcüklerle karanlığa karşı savaş açmıştı. Düşünerek, analiz yaparak, sonuçlar çıkararak öğreniyor, öğrendiği yeni bilgilerin ışığında olay ve olgulara bakarak düşünüyordu. Okudukça kendi kendisiyle monolog yapıyor, tartışıyor, konuşuyor, Kürdistan ve özgürlüğe dair çıkarsamalar yapıyordu.

Kafasında binlerce sözcük bir ırmak gibi akıyordu. Sözcükler ve bilgiler çoğaldıkça geçmiş, an ve geleceğe dair daha çok şey görüyordu. “Bir tek cevizde, asırlık bir ceviz bahçesinin bütün özü mevcuttur,” diye düşündü. Ardında; “Bir cevizde olduğu gibi ben de yaratacağım bir tek düşünce sisteminin etkisiyle, bütün Kürtleri harekete geçirebilirim,” diye mırıldandı.

Okuyor, kitapların içindeki bilgileri değerlendirip sentezliyordu. Sanki dünyanın bütün sorunlarını, okuduğu kitabın sayfaları arasında çözecekti. Kitap sayfalarını çevirdikçe hoş bir mürekkep ve kâğıt kokusu içine doluyor, onu alıp çocukluğunun okul yıllarına götürüyordu.

Zorlu, soğuk kış mevsiminde, her gün beş kilometre uzaktaki Cibin köyündeki ilkokula yaya gidip gelişini düşününce; yüreğine kaynağı belirsiz bir hüzün çöktü. İlkokul üçüncü sınıftayken hocası ona; “büyüyünce ne olmak istiyorsun,” deyince, hiç düşünmeden; “paşa olmak istiyorum” deyişini anımsayınca kendi kendine gülümsedi.

Kaniya Ayno kayalıklarını, altında oturup kitap okuduğu yaşlı fıstık ağacını, Üveyiş ile Ömer’in bitmez tükenmez kavgalarını hatırlayınca içten içe üzüldü.

O gece gözünü kırpmadan sabaha dek okudu. Sanki çağın bütün sorunlarını o gece, o evde, o anda, o kitabın mürekkep kokan sayfaları arasında çözecekti.

Okudukça, yüreği, beyni ve düşleri ayaklanıyor, eskiye ait bütün katı dogmalar, balyoz vurulan buzlu bir cam kütesi gibi parçalanıyordu.

Okudukça kavgaya girmiş gibi sözcüklerle boğuşuyor, damarlarındaki kan akışı hızlanıyor, hakikate dair düşünceleri

sürekli ayıklayıp yeni bir düşünce sisteminin mayası haline getiriyordu. Tarihi, toplumu ve insanı yeniden tahlil ediyor, köleliğe karşı savaş açıyor, dünyayı emekçiler ve mazlum halklar lehine yeniden değiştirmek istiyordu.

Gece ilerliyor, o durmadan okuyordu. Okudukça, kitap samimi bir dost ve yoldaş gibi ona kucağını açıyordu.

Çocukluğuna dair saf anıları beyninde canlanıyor, çocukluk arkadaşları gizemli bir özlem gibi gelip kafasına takılıyordu. Kendi kendisiyle monolog yaparken, hakikat ve özgürlük arayan bilgilerle konuşuyormuş gibi heyecana kapılıyor, kafasında yeni ütopyalar, düşler ve düşünceler oluşuyordu.

Okuyor ve çözüm üreten yeni düşünceleri kendi hayatının merkezi haline getiriyor, kafasında halkına ve tüm insanlığa gelecekte miras bırakacak onlarca eserin temelini atıyordu. Okuduğu sayfalar, satırlar ve sözcükler, sabahın serinliğinde uykulu bir yüze değen soğuk su gibi beynini uyandırıyor, harekete geçiriyor, içini iyi, güzel duygularla dolduruyor, sürekli düşünce temposunu yükseltiyordu. Her sayfayı bin bir umutla açıyor, beynini güçlendirerek çeviriyordu. Sayfaları çevirdikçe sanki geçmiş bin yılların bütün peygamber, önder, filozof ve bilge insanlarıyla tartışıyor, konuşuyor hissine kapılıyordu. Kürt gerçeğini ve tarihi yeniden keşif ediyor, özgürlük ile ilgili sözcükler şimşek gibi kafasında yanıp sönüyordu.

Çocukluğundan beri büyük bir aşk ile okuyordu. Kafasındaki ütopyaları gerçekleştirmek için neyi okuması ve bilmesi gerektiğini biliyordu. Öğrendiklerini usta bir mimar

gibi muhteşem bir düşünce yapısının temel taşları haline getiriyor, daha derin ve özgürlükçü bir yaşam düşlüyordu. Sanki bir şişe mürekkeple, halkını derin kölelik uykusunda uyandırıp özgürleştirmek ve yeryüzünün karanlık beyinlerini aydınlatmak istiyordu. Okuyup çözüm arayışlarını derinleştirdikçe çocuk saflığıyla seviniyor, ruhu huzura kavuşuyor, mutlu oluyordu. Okuduğu her sözcük, bir damla ışık olup karanlıktaki yolunu biraz daha görünür kılıyor, her şeyi kitaplardaki iyi güzel düşüncelerle yönetmek istiyordu. Bakir verimli bir toprağa çiçek eker gibi her insanın beynine hakikat ve özgürlük sözcüklerini yerleştirmek istiyordu.

Bir ara başını kaldırdı, kaldığı yere bir kâğıt parçası koyup kapattı. Ayağa kalktı, odada gezindi. Gezerken kendi kendine; “Kürtleri kitapsız bırakmışlar. Kitapsız bırakıp kör, sağır ve dilsiz kılmışlar. Kölelik; dipsiz, anafolu, karanlık, taşkın bir su gibidir. İyi yüzme bilmeyen hiç kimse bu karanlık, azgın kölelik anaforunda asla kurtulamaz. Kitap, en azgın ve karanlık sularda yüzme sanatını öğrenmenin etkin aracıdır. Kitabı olmayan bir halk, köleliğin karanlık girdabında asla kurtulmaz. Her halkın bir kitabı vardır. Kürtlerin de köleliğin bu azgın karanlık deryasında kurtulmaları ve özgür yaşama ulaşmaları için bir kitapları olmalıdır. Kitaplar özgürlük mücadelesinin gerçek önderleridir. Kürtlerin özgürlüğü için yürekten ve ruhtan gelen, milyonları harekete geçiren bir felsefe hazırlamalıyım. Hazırlayacağım kitap bütün yüreklere hükmetmelidir. Kitabı olmayan bir halk çöldeki susuz insana benzer. Halkım ve insanlığın özgürlüğü için öyle bir kitap hazırlamalıyım ki, yüz yıllara damgasını vuran,

değerli antik bir eser ve her çağda, her insana dost olmalıdır. Kitapsız büyüyen Kürt çocukları, susuz büyüyen çiçeklere benziyorlar. Hep zayıf, çelimsiz, soluk benizli ve güçsüz kalıyorlar,” diye düşündü.

Odanın içinde biraz dolaştıktan sonra yeniden oturup kaldığı yerde kitabı okumaya başladı, kafasında biriken sorunlara yanıtlar aradı. Bütün geçmişi, çocukluğu, yaşadığı an ve karmaşık sorunlar, bir kör düğüm gibi gelip o kitabın sarı saman sayfaları arasına sıkışıp kaldı. Kitabı Ankara zafer çarşısında almış, okumadan çantasına yerleştirmişti. Yıllar önce Ankara’da öğrenciyken aynı kitabı okumuş, şimdi bir kez daha okuyup inceliyor, eskisinden farklı sonuçlara ulaşıyordu. Eve kapanmış, sanki dünyadan kopmuş, kendisini her şeyden izole etmişti. “Kürtler, ulus ve ulusal sorunun tarihsel ve güncel çözümü,” üzerinde yoğunlaşıyordu. Kitabı okudukça kafasında fırtınalar oluşuyor, şiddetleniyor ve kaosa dönüşüyordu. Kitabı bırakıp kendi kendisiyle kavgaya tutuşur gibi tartışmaya başladı.

“Hiçbir şeyi küçük görme, hiçbir şeyi basitte alma. O küçük, o basit dediğin şey an gelir ki gelişir, büyür, güçlenir ve karşına dikilir. Gördüğün her küçük ve basit sorun için yoldaşlarınla, halkınla ve insanlarla ilişkiler kur, ağlar ör, diyalektik mantık çerçevesinde çözümler üret. Çözümü başka yerde, başka zamanda değil, hep kendinden ve andan ara.

Evren, toplum birey hep hareket halindedir. Düşman hareket halindedir. Doğa hareket halindedir. ‘Su uyur, düşman uyumaz.’ Durduğunu sandığın şey bile hareket halindedir. Doğru yolda yürüdüğünü sandığın anda bile kör, karanlık bir

anaforun etrafında dönebilirsin. O zaman düşmana yenilmemek için hep tetikte olmalısın. Hep okuyup araştırmalı ve neyin etrafında döndüğünü açığa çıkarmalısın...

Ortada Kürt halkını köleleştirme var. Sömürgecilik ve sömürü sistemi var. Bu bir insanlık suçudur. Suçu bir tek mekan ve anda arama, ortada bir suç varsa az veya çok herkesin bundan payı ve sorumluluğu vardır. Ön yargılara, alışkanlıklara ve tabulara takılıp kalma bilgi ve görüş eksikliğinden kaynaklanır. Yaşam siyah ve beyazdan ibret değildir, ara tonlar da her zaman bir gerçektir. Unutma, her insan ayrı bir dünyadır. Özgürlük mücadelesinde bu dünyalara girdiğin oranda etrafındaki yoldaşları çoğaltır ve güçlenirsin... Tarihe, topluma ve güncel gelişmelere hep kuşkulu ve araştıran gözlerle bak. Karanlık kuyunun dibindeki Yusuf ile bedeni acılar içinde kıvranan Eyüp gibi sabırla beklemesini öğren. Daha işin başındasın. Oluşturmaya çalıştığın yeni ve özgürlükçü mücadele sistemi veriler, deneyler ve tecrübeler birikip çoğaldıkça ete kemiğe bürünecektir. İşte o zaman başkaları senin yeşerttiğin güçlü özgürlük ağacının dallarına tutunacak, mücadele giderek güçlenecektir. Özgürlük mücadelesi; ‘karışık ipliğin buruşuk bezi gibidir,’ düz bir çizgi izlemez. Su, zamanla aka aka yolunu bulacaktır. Bu gün benimle hareket edenlerin bir kısmı belki yarın düşmanla hareket edeceklerdir. Cesur yürekli kahramanlar kadar, ihanet edenler, dönekler ve hainler de ortaya çıkacaktır. Her şeye hazır olmalıyım ve buna göre hareket etmeliyim,” diye söylendi kendi kendine.

O böyle aralıksız okuyup kendi kendisiyle tartışırken, öğle sonrası kara taş surlar, surların içindeki kara taş yapıları evler, birden bire gök gürlemesiyle sarsılmaya ve evin pencereleri zangırdamaya başladı.

Qerejdağdan kara taş surlara doğru insan bedenini ürperten soğuk bir yel esti. Kat kat olmuş ağır, gri bulutlar, güneşin önünde geçit vermez, kalın bir barikat oluşturdu. Hava aniden karardı. Uzaktaki sisli ufuklarda çakan şimşekler, zikzaklar çizerek büyüleyici, keskin, göz kamaştırıcı ışıklar karanlığa düşürdü. Gri-kurşuni bulutlar, savaş için yeryüzüne inecekmiş gibi ağırlaşmış yakınlardı.

Şimşek kıvılcımları, toprağın derinliğine inen bir çınar ağacının kökleri gibi ateşten çizgiler oluşturdu. Rüzgâr bir kurt gibi uluyarak, ağaçları kökünde devirecekmiş gibi sarsmaya başladı. Ani gök gürlemesiyle çakan şimşekler, her tarafı gün gibi aydınlattı.

Ofisteki esnaflar kepenklerini gürültüyle çekerek, aceleyle dükkânlarını kapatıyor, insanlar kara taş sokaklarda koşarak evlerine sığınmıyordu. Kadim kara taş surların dibinde derme çatma barakalarda esnafılık yapanlar, tezgâhlarının üstünü eski püskü, yırtık naylonlarla kapatıyor, “rüzgâr uçurmasın,” diye üstüne iri taşlar yerleştiriyorlardı. Sokaklardaki başıboş köpekler, yörüngesini şaşırmış gibi sağa sola dönüyor, kuyruklarını bacakları arasına alarak uzun uzun uluyordu. Sokalar bir anda boşaldı, hayalet bir kentte dönüştü.

O bütün bunlara aldırmandan okuyor, düşünüyor, kendi kendine değerlendirmeler yapıyor, yeni sonuçlara ulaşıyordu.

Okudukça kafasındaki sorunları masaya yatırıyor, çözüm arıyor ve kaos daha da derinleşiyordu.

Derken Qerejdağ'da gelen buz gibi soğuk, şiddetli rüzgâr; gök gürlemeleri ve şimşek yalımlarıyla birlikte iri yağmur damlalarını savurmaya başladı. Evin içinde ani keskin bir ışık dalgası yanıp söndü. Kenti sarsan bir gök gürlemesiyle evin tüm camları zangır zangır titredi. Bedeni aniden ürperdi. Kitabı bırakıp camın önüne gitti. İri yağmur damlaları bir kamçı gibi cama vuruyor, sular camdan aşağıya iniyordu. Qerejdağa baktı, hiçbir şey göremedi. Her şey sis, fırtınalı yağmur perdesi atında yitip gitmişti. Aşağıya baktı, birkaç kişi telaşa sokakta koşup gidiyordu. Sokaklarda biriken çamurlu sular bir dere gibi akıyordu.

Sulara bakınca Ayno deresini, hatırladı. Çocukluğunun silinmeyen anılarının ortağı olan Mizo, Sedef, Şevket ve Hasan kırık bir hasret gibi gelip düşlerine takıldı.

Yeniden gelip demir somyanın üstünde uzandı, “Ulusların Kaderlerinin Tayin Hakkı,” kitabını kaldığı yerde, okumaya başladı.

Sanki birbirleriyle rekabette girmişlerdi. Dışardaki fırtına şiddetlendikçe onun kafasındaki fırtına da giderek şiddetleniyordu.

Rüzgâr, bir kurt gibi uluyor, Kırklar Dağı'nın yamaçlarında oluşan dereciklerde akan kızıl sular vadiye inip Dicle'ye karışıyor, Dicle kızıl renge bürünüyor ve hırçınca akıyordu. Irmağın suları kızıl toprak renginde çağlayarak, On Gözlü Köprü'nün altında akıp gidiyordu.

Fırtınadan daha büyük bir fırtına onun kafasında esiyordu. Okudukça kafasındaki düşünce fırtınası daha da karmaşıklılaşıp derinleşiyor, kitap sayfalarını çeviriyor, sayfa kenarlarına notlar düşüyor, bazı cümleleri tekrar okuyor, sentezliyor, kendi kendine çözümlemeler yapıyor, okuduklarını güncel, toplumsal gerçeklikle, dünya ve Kürt tarihinde yaşanan toplumsal örneklerle karşılaştırıyor ayıklamalar yapıyordu. Hiç kimsenin düşünemediği kendine özgü değerlendirmeler yapıyor, yeni düşünce ve sonuçlara ulaşıyordu. Kafasındaki düşünceler, ardı ardına gelen ak köpüklü deniz dalgaları gibi birbirini kovalıyordu.

“Kürtler sömürge bir halktır. Sömürge ve sömürgecilik... Sömürge ülkelerin bile bir statüsü var ama Kürtlerin hiçbir statüsü yoktur. Kendimize dair hiçbir hak ve hukukumuz yoktur. Biz de her ulus gibi kendi kaderimizi tayin etmeliyiz. Kürtler, nasıl yaşamak istiyorsa öyle yaşama hakları vardır,” diye düşündü. Sonra; “Kürtlük adına hiçbir şey kalmamış, her şey talan edilmiş, her şey yağmalanmış, her şey gasp edilmiş! Geri kalan da utanmazca inkâr ediliyor.” diye mırıldandı. Birden bire; “İmha ve inkâr!” diye seslice söylendi. “İnkâr, Tehcir ve Tenkil,” diye tekrarladı.

“Düşman Kürt varlığını ağzına almış çiğniyor çiğniyor çiğniyor; bu koşullarda ne yutabiliyor ne dışarı atabiliyor. Kürtler düşmanın ağzındaki yem gibidirler, ama düşman onu midesine bir türlü indiremiyor. Yeni bir çıkışla yeni bir başkaldırıyla düşmanın salyalı ağzında kurtulabiliriz,” diye düşündü.

Okudukça öfkeleniyor, kızıyor, sömürgeciliğe tepkisi büyüdükçe büyüyordu. Çözümleri düşündükçe, umutlanıyor, seviniyor, daha çok okuyordu. Okudukça yeni sözcükler birikiyor, biriktikçe çoğalıyor, her sözcük bir silaha dönüşüyordu. Yeni bir coğrafyayı keşif etmeye çıkmış bir seyyah gibi her şeyi heyecan ve merakla inceliyordu.

Kafasındaki sözcükler tümcelere; tümceler gece kadar uzun cümlelere; cümleler yepyeni düşüncelere; düşünceler coşkun bir ırmağa dönüşüyordu.

Kafasındaki eski ve yeni sözcükler savaşa tutuşmuş gibi birbirleriyle çatışıyordu. Çatışma saatlerce sürüyordu. Ordular karşı karşıya geliyor, savaşlar yaşıyordu. Kentler, kasabalar, köyler ve evler yıkılıyor, taş üstünde taş kalmıyordu. Kardeş kardeşin göğsüne hançer saplıyor, oluk oluk kan akıyordu.

Elazığ ile Rayber'i düşününce kızdı, öfkendi, kaygılandı. Sonra Hilvan'da mücadelesinde toprağa düşenleri anımsadı. Kendi kendine üzüldü, hüznünlendi, umutlandı, halden hale, renkten renge girdi. Kazanmak için yeni çözümler düşündü.

Karşısında biri varmışçasına; "Kürtler ulus aşamasına varmış mıdır" diye söylendi kendi kendine. "Uluslaşmak; tarihsel ve toplumsal bir kategoridir! Batı Avrupa halkları feodalizme karşı mücadele ederek, ulus devlet biçiminde ortaya çıktılar. 'Her ulusa bir devlet ha!' Fransız Jakobenler; 'Fransa Fransızlarıdır,' diyerek büyük yurttaş devrimiyle, Fransızlar adına ilk ulus devleti gerçekleştirerek, ulusal sorunu şiddet temelinde çözdüler.

Ulusal sorun, Batı Avrupa'da; 'Ezen ve ezilen ulus' biçiminde kanlı bir sorun olarak tarih sahnesine çıktı. Kürtler

bu kategorilerin hiç birine girmiyor. Kürtler tarihsel olarak uluslaşma sürecini daha yeni yaşıyorlar. Uluslaşmanın sancısını çekiyorlar. Sanki çağın bütün lanetli felaketleri gelip bizi bulmuş! Lanetli bir çağ! Hep acı çeken, acısını yakarış dolu türkülerle dile getiren sömürge ulus Kürtler! Özgürlük için hep isyan eden, katliamlara maruz kaldıkça dağlara sığınan Kürtler. Kadim dağ halkı Kürtler! ‘Ulusal sorun ve sömürgeler sorunu!’ Kürt sorunu; çok ağır, çok karmaşık ve sancılı bir şekilde çözülecek,” diye söylendi. Biraz düşündü okuduklarını yorumladı, kendi kendine seslice;

“İsa’nın dediği gibi; ‘burada taş üstünde taş kalmayacak, hepsi yıkılacak!’ Kan akacak çok kan akacak,” dedi.

IV

*“Gideceğin yoldan eminsen,
engeller dinlenme noktan olmaktan
öteye gidemez.” Paulo Coelho*

Günlerden beri yoğunlaşıyor, kendi kendisiyle monolog yaparak ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Yüreği hızlı hızlı çarpıyor, sıkıntı ve kaygıdan bedeni titriyor, terliyordu. Biraz sakinleşti. Gözlerini hafif kapattı. Derin düşlere daldı. Bütün geçmişi, bir ırmak gibi gözlerinin önünde akıp geçti. Amara kayalıkları, Ayno deresi, Ömer ile Üveyş, kuş avlamalar, yılan öldürmeler ve okul yılları...

“Acil tedbirler almalıyım, uçuşumun kenarındayım. Halkımın büyük umudunu mutlaka yeşertmeliyim,” diye düşündü.

Gidip sandalyenin üzerine oturdu, gözleri kapalı, düşlere daldı. Kapkaranlık, dipsiz, hançer yüzlü bir uçurum gelip önünde belirdi. Aşağılara baktı dipsiz, zifiri katran karasıydı. Hiçbir şey gözüküyordu. Her şey belirsizdi. Karanlıkta, yırtıcı, zehirli, saldırgan yılanlar, çıyanlar, örümcekler, baykuşlar, yarasalara, leş kargaları geziyordu. Bir tek tel ışık bile yoktu. Uçurumun kenarında yeni boy atmış, zayıf, cılız bir meşe ağacı gözlerine ilişti. Umutla ona baktı. Kökleri sert, kayayı delerek aşağılara inmişti. Bir an düşmemek için ona tutunmayı düşündü. “Bu zayıf, bu cılız kök ağırlığımı kaldırabilir mi,” diye düşündü. O an, karanlığa düşen o cılız meşe ağacının dalları arasında bir kuş, “pırrr” diye mavi gökyüzüne uçtu. Birden bire içi ferahladı, sevindi. Gözlerini açtı, hala kitap elinde duruyordu. Gelen genç karşısında durmuş sessizce ona bakıyordu.

“Uçurum, dipsiz karanlık uçurum,” dedi kendi kendine. Bütün beyin hücreleri, duyguları, yüreği, düşü, düşüncesi ayaklanmış, harekete geçmişti. Gözlerini kapatırken gördüğü o kâbustaki kuşun “pırrr” diyen sesi kulaklarında çınladı.

“Dört bir taraftan bizi kuşatıyorlar. Birçok ilde sıkıyönetim ilan etmişler. Her gün öldürüp tutukluyorlar. Nefesleri ensemde beni izliyorlar. Bir an önce bu evi, bu kenti terk edip baharı, daha değişik bir yerde geçireyim sonrası için tedbirler düşünürüm,” diye mırıldandı.

O an Ferhat gelip düşlerine takıldı. Karşısındaki gence bakıp; “Ferhat yoldaşın arabası var,” dedi.

“Evet, Ferhat arkadaş, DSİ’de mühendis olduğu için devlet ona araba tahsis etmiş,” dedi saygılı bir sesle karşısındaki genç militan.

“Devletin imkânlarıyla devleti vurmak! Devlet, bütün bu imkânları yoksul halkımızı ve emekçileri sömürerek elde ediyor,” dedi.

“Evet,” diyerek onu onayladı, karşısındaki genç militan.

Ayağa kalktı. Odanın içinde birkaç volta attı, sonra birden bire karşısındaki gence bakıp; “Hemen çıkalım, vakit daralıyor, bu kentte zamanın ne getireceği belli olmaz,” dedi. Alelâcele toparlandı. Bir valizin içine kitaplarını, birkaç parça giysi ve özel eşyalarını doldurdu. Evden çıkmadan önce son bir kez bütün evi gözden geçirdi. Kesire ile evlilik yapmış, bu evi tutmuş, bir süre burada kalmışlardı. Onunla, o yaman, o yıpratıcı, o iç karartıcı kavga ve çatışmaları burada yaşamıştı. Bager, Mazlum, Hayri, Agir, Karasungur, Bedran ve birçok militan buraya gelmiş, tartışmış ve planlar yapmışlardı. Parti kuruluş kongresine sunduğu manifestoyu da burada hazırlamıştı. O konuşmuş, Bager kaseti çözüp yazıya dökmüştü. Genç militan kuryeler, notları bu eve getirmiş, burada yanıtlar yazıp ülkenin her tarafına yollamıştı. Ev anılarla yüklüydü. Bütün anılar bir anda kafasında canlandı. Hüzünlendi. Yüreği bir hazan yaprağı gibi titredi. Boğazı düğümlendi. Bu evi terk etmekle sanki bütün bu anılardan kopacak, bir daha bu evi göremeyecekmiş hissine kapıldı.

“Çembere daralıyor, devlet her tarafta bize karşı saldırıya geçmiş, tehlike çok büyük, bir an önce burayı terk etmeliyim,”

diyerek kapıyı kapatıp kilitledi. Kilidi, yanındaki genç militana verirken; “haydi, gidelim,” dedi.

Dışarı adımını attıktan sonra bir daha geriye dönüp o ev bakmadı. Kafası netleşmişti. Yanındaki genç valizi aldı. Günaydın apartmanının merdivenlerinde ağır ağır aşağıya indi. Sanki büyük bir düelloya çıkacaktı, ama elinde ne sapı sedef kakmalı bir hançer, ne de kabzası gümüş işlemeli tabanca vardı. Hiçbir hazırlığı yoktu. Devletli uygarlıkla, neolitik kültür; ezenle ezilenler; sınırlı yeryüzü ile sınırsız mavi gökyüzü arasında çıkarlardan dolayı sürekli düello vardı. Düelloya katılmak çantasında bir tek ışık başlı kitaplar vardı.

Her bir basamağı indikçe, geçmişi anımsadı. Anılar gelip kafasına üşüştü. Yol belirsizdi. Hala ne yapacağına dair hiçbir karar vermemişti. “Sömürgecilik ve zulüm,” dedi öfkeyle. “Bir iktidar, ancak bu kadar zalim olabilir. Onu boşa çıkaracak bir çözüm olmalıdır. Basın her gün bizi hedef gösterdiğine ve birçok yerde sıkıyönetim ilan ettiğine göre devlet her tarafta bize yönelecek, arkadaşlarım zamanında bu saldırıyı görüp tedbir alabilecekler mi? Mazlum, Hayri, Karasungur, Kemal” diye kaygıyla söylendi. Gelecekte amansız saldırıları şimdiden görüyor, tahmin ediyordu. Gelecek saldırı ve tehlikeleri düşündükçe ürküyor, kaygılanıyordu. Kaygıları ve korkusu ayak bağı olmuyor, onu daha hızlı yeni tedbirlere ve çözüm arayışlarına yöneltiyordu. Apartmanın kapısında dışarı adım atarken derin bir ah çekti, sağına soluna baktı.

“Abi nereye gideceğiz,” dedi yanındaki genç militan.

“Ofis semtindeki büroya,” dedi.

Korku ve umutsuzluğun gözlere sindiği kalabalığın içine daldı. Hızlı adımlarla yürüdü.

Tam çarşıya varmıştı ki, caddenin öte tarafında slogan sesleri geliyor, kalabalık bir işçi grubu kortej oluşturmuş, İstasyon Meydanı'ndaki miting alanına gitmek için yürüyordu. En önde iki kişi;

“Yılmadık, Direndik Kazandık,” yazılı bir pankart taşıyordu. Arkasındaki diğer bir pankartta;

“Kahrolsun Faşizm,” diye yazıyordu. Daha gerilerde;

“Toprak, onu eliyle işleyenlerindir.”

“İsyân, devrim, özgürlük!”

“Emek olmadan hiçbir şey yetişmez.”

“İş emek özgürlük!”

“İşçilerin birliği ulusların eşitliği,” pankartlar yer alıyordu.

“Acaba, bunlar hangi gruptur,” deyip afişlere baktı. Sonra ortalığı marş sesleri doldurdu.

“Yepyeni bir güneş doğar dağların doruklarından

Mutlu bir hayat filizlenir kavganın ufuklarından

Yurdumun mutlu günleri mutlak gelen gündedir...”

Kalabalık bir grup kaldırımında durmuş, yürüyenele alkışlarla destek veriyordu. Tam o esnada karanlık, köhne köşede, bir el tetiğe bastı. Peşe peşe kurşun sesleri gelmeye başladı. Ani bir dalgalanma ve hareketlenme oldu. İnsanlar sağa sola koşuşmaya başladılar.

İki kişi vurulmuş, kanlar içinde inleyerek yerde yatıyordu.

Derken sirenler, polisler, ambulans...

Hızlı adımlarla büroya yöneldi. Kapının önünde bekleyen büro sahibi, onu görünce; “yeğenim hoş geldin,” diyerek ayakta tokalaşıp merhabalaştılar. Sonra “buyurun, oturun,” diyerek içeri girdiler.

“Yeğenim, bu işin sonu nereye varacak? Bu kentte insanın vurulmadığı, kanın dökülmediği gün yoktur. Bu kadarlık ömrümde böyle bir şey görmedim. Polisin gözü önünde o işçileri taradılar. Katiller, elini kolunu sallayarak kaçıp gittiler” dedi büro sahibi yakınarak.

“Amca mücadele etmek ve direnmek dışında başka çaresi yoktur,” dedi Apo.

“Yazık, günah bu insanlara,” dedi büro sahibi. Sonra; “yeğenim ne içersin,” diye sordu.

“Amca bir arkadaşla telefon etmem gerekiyor,” dedi.

“Yeğen telefonun lafı mı olur, senin kendi işi yerindir, buyurun,” diyerek avizeli telefonu önüne koydu.

“Teşekkür ederim,” dedi. Ahizeyi kaldırdı, numaraları çevirdi. Çok geçmeden karşıdaki ses;

“Merhaba nasılsın,” dedi.

“Teşekkür ederim, biraz acil bir işim var, senin o tanıdığın ofisteki büroya gelebilir misin,” dedi telefonun öbür ucundaki adamın adını vermeden.

“Tamam, hemen geliyorum,” deyip telefonu kapattı karşıdaki ses.

Derin bir nefes aldı, arkaya doğru oturduğu sandalyeye yaslanıp beklemeye başladı.

“Yeğen ne içersiniz,” diye tekrar sordu büro sahibi.

“Zahmet etme amca,” dedi Apo.

“Zahmeti mi olur yeğen, başım gözüm üstüne gelmişiniz.”

Derken, bitişikteki kahvede çalışan çırak, bir tepsi içinde üç çay alıp getirdi. Çırak çayları önüne indirirken, çay parası olarak üç naylon marka alıp gitti.

Apo, çay içerken, masadaki gazeteyi alıp okumaya başladı. Gazete, Sıkıyönetim bölgelerinde çözümler sonucunda yakalanan militanların isimlerini resimleriyle birlikte yazıyordu. İsimlere ve resimlere tek tek bakıp inceledi.

Derken, takım elbiseli, saçları hafif kıvrıkcık, kumral, geriye taranmış, sarıya çalar seyrek bıyıkları üst dudağının üzerine sarkmış, hareketli, zayıf otuz yaşlarında görünen bir genç içeri girdi.

“Ferhat oğlum hoş geldin,” diyerek büro sahibi onunla tokalaştı.

Apo onunla, ayakta tokalaşıp merhabalaştı. İkisi beklemeden ayaküstü, kendi aralarında kısık sesle konuşular. Apo, gazetede okuduğu son gelişme ve yakalanmaları ona aktardı.

“Baskılar giderek artıyor,” dedi Ferhat.

“Demin polisin gözü önünde korteji taradılar, iki genç ağır yaralandı, öldü mü, kaldı mı bilmiyorum,” dedi Apo.

“Ortalık çok gergin ve karışıktır. Burada daha fazla beklemeniz doğru değil,” dedi Ferhat.

Apo, orada Hilvan mücadelesine ilişkin, perspektif içerikli kısa bir not yazdı. Notu yanındaki militana verip Hilvan’da kalan Karasungur’a gönderdi. Büro sahibi ile vedalaşıp Ferhat ile birlikte dışarı çıktılar. Yürüyerek arka

sokakta park edilen arabaya binip, Dicle Nehrine doğru burçların önünde geçip Mardin Kapıdan dışarı çıkıp güneye doğru giden yola girdiler.

Kentte ayrılırken halka, özgürlüğe ve yoldaşlarına verdiği söz gelip düşlerine takıldı. Her şey, hiç beklemediği bir şekilde çok hızlı geliyordu. Şimdi ne yapacağını, bu süreci nasıl atlatacağını düşünüyordu.

Apo, camdan dışarıya baktı. Kara bulutlar hareket halindeydi. Dicle Nehri, Hevsel Bahçelerinin içinde sessizce akıyor, On Gözlü Köprü'nün altından kıvrıla kıvrıla Hasankeyf'e doğru yol alıyordu. Bulutlar arasında sızan gün ışınları vurdukça, su gümüş zerrecikleri gibi ışıldıyordu. Kara taş surlar ve Diyarbakır giderek gerilerde kalıyordu.

“Acaba bir daha bu şehri görebilecek miyim,” diye düşündü. Sanki Diyarbakır ona; “öyle üzülme dönüp bana bakma, ben her zaman senin baktığın yerde olacağım, hiçbir yere gitmeyeceğim,” diyordu. Sarı bir hüznün yüreğine çöktü.

“Geriye bakmanın hiç faydası yok, artık hep ileriye bakıp hareket etmeliyim. Özgürlük inancıyla her zamana yaşama bakmalıyım. Geride bıraktığım şehirde özgürlük için atan yürekleri düşünmeliyim. Özgürlük, baktığım bu nesnelerde değil benim bakışımda olmalıdır. Özgürlük düşü ve kavgası çoğu zaman boş bir tabancadır, ama her zaman patlama ihtimali vardır. Özgürlük aşkı, aşkların en büyüğüdür. Tarihteki bütün ‘büyük aşklar ya sonsuzdur ya da onsuzdur.’ Bir yoldaşa bakmak, onu korumak düşmandan korunmaktan daha iyidir. Baktığını görmek, gördüğünü doğru yorumlamak ve dersler çıkarmak her şeyden daha önemlidir. Ben istesem de

geçmişî geri getiremem. Salt geriye bakarak hedefime ulaşamam. Biliyorum, akarsular asla kaynağına geri dönmez. Geçmişî, değerli mühürlü bir kitap gibi okuyarak, yaşanan yaraları ve acıları gelecekle telafi edebilirim. Geçmişin izleri hep kalacak, ama geçmişin kölesi olursan ileriye yol alamam,” diye düşündü.

Apo, Ferhat ile birlikte yol alırken düşünüyor, yüzünde çok ciddî ve kararlı bir duruş belirliyordu. Gözlerinin derinliklerinde karanlıkları delmeye hazırlanan ışık pırıltıları dışa yansiyordu. Bütün yoğunlaşması, düşüncesi ve arayışı bu karanlık süreci aşmaya dönüktü.

“Ferhat arkadaş, sanki bazı eylemlerimiz devleti erken uyandırdı. Biz buna karşı yeterince hazırlıklı değiliz,” dedi Apo.

“Profesyonel çalışan bütün arkadaşlarımız deşifre olmuş, aranıyor,” dedi Ferhat üzülererek.

“Şimdi parti büyük bir risk altındadır Yeni tedbirler almalıyız.”

“Deşifre olmuş bütün ilişkileri, evleri değiştirmeliyiz.”

“Ben şimdi ölüm kafesinde kurtulup özgürlüğe uçan bir kuş gibi kendimi hissediyorum. Bazı arkadaşların tutuklanması, hiç hesapta olmayan, zamansız bir gelişmedir. Bütün planlarımızı alt üst etti.”

“Şimdi yeni bir planlamayla ortaya çıkmalıyız.”

“Devlet Kürt bireyini çok zayıf düşürmüş, iradesiz kılmış. Devlet aklını doğru çözmeden ileriye güçlü adımlar atamayız, klasik Kürt aklını aşamayız.”

“Eski tür isyanlarla yol alamayız.”

“Derin devlet aklını çözmek, devlet eksenli Kürt aklından kopmak çok önemlidir. Devlet Kürt’ü ölüm döşegine yatırmış, ölmesini bekliyor.”

Ferhat arabayı sürüyor, o düşünüyor, yol boyunca badem ağaçlarını, üzüm bağlarını yeşillenmiş tepeleri, yol boyu serpiştirilmiş gibi duran çiçekleri, ekin tarlalarını izliyordu.

Yol bozuk, engebeli ve yağın yağmurdan dolayı ıslaktı. Derken kısa, bir yolculuktan sonra öğleye doğru Mardin’e vardılar.

Apo, başını kaldırıp gökyüzüne ve tepedeki kaleye baktı. Yağın yağmurun ardında güneş açmış, gökyüzü berrak ve mas maviydi. Dağın sivri ucu, göğün mavisi içinde yitip gitmişti. Tam tepede kartal yuvası gibi duran kale insanı büyülüyordu. Kale etrafında birkaç güvercin sürüsü dönüp dolaşıyordu.

Kadim taş kent; kuşların ve yıldızların ülkesine komşu, dağın taraçasında, kartal yuvasını andıran kalenin etekleri altına sığınmıştı. Dev gövdeli dağ, sanki yukardan aşağıya basamak basamak iniyor, bütün ovayı denetime alıyordu. Evler; basamaklarda üst üste bindirilmiş gibi duruyordu.

Kent; Yukarı Mezopotamya havzasının ortasında yükselen, güneydeki Kızıltepe ovasına bakan, kalker ve lavlarla örtülü bir dağın çıplak yamacına savunma amaçlı kurulmuştu. Güneyinde Qamışlo, doğusunda Siirt, kuzeyinde Diyarbakır ve Batman, batısında Urfa yer alıyordu.

Kuzeybatı kesimini Qerejdağ’ın güney uzantıları, doğusunu ise Cudi Dağı’nın güney bölümünün engebeli arazisi çevreliyordu.

Mazı Dağları, Mardin Ovası’nı doğudan batıya doğru, boydan boya kat ediyordu. Kızıltepe ile Göllü köyü arasında Abdülaziz Dağı, Ömerli ilçesi Beşikkaya köyünde Maşion Dağları yer alıyordu. Güneybatısında Hazar Tepe, kent merkezinde Ziyaret Tepe, güneyinde Timurlenk Tepe ve bazı diğer yükseltiler vardı. Kuzeydoğu, doğu ve güneydoğuda Dicle Irmağı, batıda Büyükdere, kuzeyde Savur Çayı, doğuda Hezil Çayı ve Habur Çayı akıyordu. Kartal yuvası kale, mavi gök altında, gün ışınlarıyla ıslıl ıslıldı. Apo, kenti kuş bakışı inceledikten sonra;

“Ferhat arkadaş, bu şehri nasıl böyle üst üste yapmışlar? Baksana iç içe geçmiş bu kızılık, bu berrak mavilik ne sabah, ne de akşamdır, hani nerede gökyüzü?” dedi gülerek.

“Abdullah yoldaş bu şehir göklerle birleşmiş, dost olmuş,” dedi Ferhat gülerek.

Yokuş yukarı çıktılar. Daracık yoldan ve çarşıdan geçip Cumhuriyet Meydanı’na varıp orada aracı park edip indiler.

Mardin Arkeoloji Müzesi ve hemen sağındaki Meryem Ana Kilisesi, Kırklar Kilisesi göze çarpıyordu. Kayalık tepenin üzerindeki kaleye bakıp;

“Ferhat arkadaş, bu kaleyi gezebilir miyiz,” dedi Apo.

“Kaleye çıkmak ve gezmek yasaktır. Bak orada NATO’nun radarları dönüyor, bütün Mezopotamya Ovası’nı denetliyor.”

“NATO ve sömürgecilik ülkemizin en stratejik noktalarını işgal etmiş, günü gelince bunların tümü çekip gidecekler.”

Taş döşemeli kaldırımlarda biraz yürüdüler. Evlerin altına yapılan ve ‘abbara’ adı verilen kısali, uzunlu geçitler barındıran ara sokaklarda geçtiler.

Bir evin nakışlı kapısına bakarken, sokaktaki çocuklar, meraklı gözlerle onlara bakıp gülümsedi. Biraz ötede bir çeşme akıyordu. Çeşmede su içmek için kulplu içi ay ışığı dışı som bakır bir tas, bronzdan zarif bir zincirle, bronz bir çiviye bağlanmıştı. Durup çeşmede yüzlerini yıkadılar.

Sonra büyüleyici, mimarlığıyla çeşitli motiflerle süslü evlerin daracık sokaklarında ilerlediler. Her sokakta karşısına çıkan evlerin taşlarındaki çekici motiflere baktılar.

Kış aylarında soğuktan korunmaya göre yapılmış evlerin etrafı, dört metre yükseklikte duvarlarla çevrelenmişti. Bir de yaz için “yazlık” adı verilen, iç avluları bulunuyordu.

Kızıl toprak rengi evler de yöredeki çoklu kültür, dil ve inanç gibi iç içe, yan yana ve birbirine yakın duruyordu. Evler, üzerinde kuruldukları tepelerin kayalığı ile bütünleşmiş, yekpare olmuştu. Apo, oyma taşların güzelliği ve çarpıcılığına bakıp;

“Mardin; taşın doğası ile şiirin yasasının bütünleştiği; inançların ve tabuların katılığının kırıldığı; cami, kilise, havra ve güneş tapınağının hoşgörüsüyle yan yana durduğu; halkların aynı sokaklarda birbirine gülümsediği, herkesin kendi inancını sürdürdüğü kadim bir kenttir,” dedi.

“Binlerce yıllık bir tarihe sahiptir,” dedi Ferhat.

“İnsan mimari, etnografik, arkeolojik ve tarihi özelliklere sahip bu evlere bakınca, zamanın durduğu hissine kapılıyor. İnsanın ruhunda, yüreğinde şiirsel bir tat bırakıyor.”

“Eski evler özel ve özgün bir mimariye göre yapılmış.”

“Evler dışında, sanatsal açıdan tarihi değeri olan camiler, türbeler, kiliseler, manastır ve benzeri dini eserler bulunmaktadır.”

“Doğru, bu kentte hala yaşayan birçok inancın izleri canlıdır.”

“Bak hele şu evlerin tümü, kayalık ve volkanik bu tepenin güney yamacındaki kalenin eteklerinden ovaya doğru birbiri üzerine yükselen teraslar halinde yapılmış. Evler, insanda sanki üst üste binmiş izlenimini uyandırıyor,” dedi Apo.

“Taş yapılı geleneksel Mardin evlerinin tümü; ‘U ya da L’ biçiminde yapılmış. Dikkat et, çoğu iki üç katlı ve geniş avluludur.”

“Dikkat çeken bir başka şey ise evlerin mimari yapısında kullanılan temel malzeme, kolay işlenebilen kalker taşıdır. Evler, yörede hakim olan kapalı yaşam biçiminin tüm özelliklerini taşıyor. Bu nedenle evleri çevreleyen avlu duvarları, bu kadar yüksektir. Evlerim mimarisinde, yöre halkının kültür ve inancının derin izleri var. Bak hele, tüm evlerin dış cephesi, kapı ve pencereleri, taşlardaki oymalı motifler hep güneye bakıyor.”

“Evler, iklimsel koşullar, dayanıklılık ve tasarım estetiği gibi birçok özelliği barındırıyor.

“Mardin, bir yönüyle bu geleneksel taş evleri ile tarihi bir özellik kazanıyor.”

“Merkezdeki bu eski taş evler, bu yıl ÜNESCO tarafında sit alanı olarak koruma altına alındı,” dedi Ferhat.

“Birinci cadde,” diye anılan bir ana cadde, antik kenti boydan boya bir hat biçiminde bölüyordu. Cadde üzerinde restoranlar, kafeler, kuru yemişçiler, telkâri ve sabun dükkânları bulunuyordu.

Orada “Sipahiler” ve “Tellaklar” olarak da anılan, otantik Reyhaniye Camii’nin batısında bulunan, Revaklı Çarşısı’na girdiler. Çarşının adı; revaklardan ileri geliyordu. Üstü örtülü ve önü açık revaklar sırtını bağlı bulunduğu binaya dayanmış, ön cepheleri açık, üstü örtülü ve örtüsünü sütun ve payeler taşıyordu. Ortada bir yolun iki yanında revaklar ve revakların arkasında birer sıra derin dükkânlardan meydana gelen bir düzene göre yapılmıştı. Doğuda önünde çapraz tonozlu revak, başlangıç kısmı bulunan derin eyvan şeklinde tek bir dükkân vardı. Bunun tam karşısında bulunan doğu batı doğrultusunda uzanan dar yolun iki yanında ise bodur payelerle oturtulmuş, sivri kemerlerle yola açılan, çapraz tonozlarla örtülü, iki sıra revak yer alıyordu.

Güneşten ve yağmurdan korunma amaçlı yapılan revaklara sundurma da deniliyordu. Antik çarşı, tarihi Mardin taşıyla yapılmıştı. Çarşının bulunduğu yolun iki yanında yer alan revakların arkasına dizilmiş dükkânlarda, başta telkâri olmak üzere çeşit çeşit el yapımı eşyalar satılıyordu.

Bir telkâri işleme atölyesine girdiler. Gümüş eritilerek kalıplara dökülüyor, belli incelik kazanması için “hadde” denilen çelik aracın deliklerinden geçiriliyordu.

Farklı boyutlarda, incecik hale getirilen gümüş teller, usta eller tarafında yürek, düş, göz ve emek gücüyle örülerek, bükülerek çeşitli şekiller veriliyor, oluşturulan motifler bir

araya getiriliyor, sanat eserleri ortaya çıkıyordu. Sonra yaratılan sanat eseri aynalar, tepsiler, kemerler, k peler, kolyeler, tespihler, d   meler ve y     ler yan yana sergileniyordu. Bir kısmı g     , bir kısmı g      ve altın i  lemeliydi.

S  ryani ustalar tarafında yapılı  , cam vitrinlerde sergilenen, g      tel i  leme sanatının eserlerini incelerken;

“Telk  ri   ok eski bir sanattır” dedi Apo.

“Bu i  , eskiden beri S  ryaniler yapıyor,” dedi Ferhat.

Apo, Mezopotamya’nın ilham kayna  , incecik g      tellerle i  lenmi  , telk  ri sanat eserlerine baktık  a, b    lenmi   gibi hızlanan y  rek vuru  ları, altın parıltıları   ahlandırırdı.

Telk  ri ustaları y  rek, d   , ruh, emek ve g  z g  c  n   birle  tirip basit bir el   ekiciyle ve ayak k  r    yle a  kın b    l   ve   iirsel g  l   lerini g     e yansıtıyorlardı. Ge  mi   k  lt  rlerini, geleneklerini, do  ayı, sevdayı, sevgiyi g      ve altınla ta  a nakı  lıyorlardı.

Telk  ri sanatı; bir sevgi tufanı ve halklar motifiydi. G  ller mevsiminde incecik zevkler ve sevgiler derg  hiydi.   i  ekler, g  ller ve ku  lar birer a  k gibi bulutlara i  lenmi  , insanı alıp   det   bin bir gece masallarına g  t  r  yordu

Yanı ba  ındaki d  kk  nda dı  ı kızıl, i  i g      ı  ıltılı, i  lenmi   bakır e  yalar, kokuları birbirine karı  an   e  it   e  it sabunlar satılıyordu.

Bir di  er d  kk  nda ise lahor a  acından elde edilen, k  k boyadan sa  lanan mavi renkli badem   ekerleri, cevizli sucuk, peksimet, leblebi,    rekler yana yana sergilenmi  ti.

Un arşısı, Ayakkabıcılar arşısı, Kapalı arşı, Hasan Ayar arşısı, Meşkin arşısı, Kasaplar arşısı, Bilbilan (B lb ller) arşısı, Cumhuriyet arşısı, Marangozlar arşısı, Manifaturacılar arşısı, Kuyumcular arşısı, G m ş  ler arşısı, Bakırcılar arşısı, Nalburiyeciler ve Leblebiciler arşısı...

Çarşıların t m  daracık sokaklarla birbirlerine bağlanıyordu. Her arşının bir işlevi vardı.

Ulu Cami'nin kuzeyinde bulunan beş y z yıllık tarihi Kayseriyye (Bezestan) arşısına girdiler. arşı, beyaz kesme taşlarla yapılmış, dikd rtgen biçimindeydi.

Kent; camiler, t rbeler, kiliseler, manastırlar, tarihi evler, kaleler, medreseler, g sterişli konaklar, daracık beyaz taş sokaklar, taş evler, taş evlerin kapı tokmakları, eşmeleri, harabeleri, mırra kahvesi ve telk risiyle g z kamaştırıcı bir açık hava m zesini andırıyordu. Taşların diliyle konuşan, efsunlu, efsane dolu, mistik bir kenti.

şehir surları, anıtsal ta kapılar, saray duvarları, cami, medrese, kervansaray avluları, s tun başlıkları, minare, mihrap, minber, eşme ve şadırvanlarda taş işçiliğinin zirvesine işaret ediyordu. Kayseriyye arşısı'nda çıkıp Ulu Camiye vardılar. Kapı girişindeki yazıya bakıp;

“Bu cami sekiz y z yıllık bir tarihe sahipmiş,” dedi Apo.

“Bu caminin hik yesi de çok dikkat çekicidir,” dedi Ferhat.

Cami d rt kapısı vardı. Bir kapı, buğdayın bolluğu ve bereketine açılıyordu. Diğer kapı, pirincin sabrına sığınıyordu.  tekisi tevekk le bağlanıyordu. D rd nc s , paylaşıma,

dayanışmaya ve cömertliğe uzanıyordu. Buğdayın bereketi, pirincin sabrı, tevekkül ve paylaşım, cömertlik ile dayanışma kültürü binlerce yıldan beri varlığını sürdürüp geliyordu.

Tevekküle bağlanan kapıdan içeri girdiler. Avlusunda birkaç usta, birkaç çırak ile bir kaç işçi çalışıyor, taşları yontuyor, ek bir yapı yapıyorlardı. Yerel giysiler içindeki ustaların üstü başı bembeyazdı. Saçları, kaşları, bıyıkları, burunlarındaki kılar, beyaz taşın tozuna bulanmıştı.

İkisi kapı girişinde durup taş ustalarını izlediler.

Bir usta, iri bir beyaz dikdörtgen taşı önüne indirmiş üzerinde çalışıyordu. Şair sözcüklerle, müzisyen notalarla, ressam renkler ve fırça darbeleriyle nasıl uğraşıyorsa o da gönye, levye, tarak, külünk, çekiç, balyoz, keski, ucu sivri çelik kalemlerle öyle çalışıyordu. Taşla bütünleşmiş, onlara can ve ruh katıyordu. Taşı işlerken, bir sanatçı ve matematikçi titizliğiyle çalışıyordu. Bir usta sanki yüreğini, düşlerini, ruhunu, yalnızlığını adıyla birlikte, zamanın tacı bir taşla işleyerek ruh ve can katıyordu.

Bir diğer usta, çalışırken elindeki keskiyle sanki taşla konuşuyor, diyalog kuruyordu. Taşa vurduğu her keski, bir gülüş, bir kelam ve bir ezgi olup taşla ölümsüz bir nakış olarak düşüyordu. Taş ona gülümsüyor, o taşla gülümsüyor, aralarında sıcak bir muhabbet başlıyordu.

Bir ustanın elindeki tarağın aşındırıcı ağzı saf çeliktendi. Bu tarağı demirciler çarşısında, bir demir ustası, onun için özel yapmıştı. Yanında duran ve “külünk” denilen alet de saplı ve tarak gibi iki taraflı olup ağzı çeliktendi.

Öteki usta, taşın bir yüzeyini harçla yerleştirilecek duvara iyi tutunması için pürüzlü bırakıyor, gönye ile ayarını kontrol ediyordu. Elindeki iki ucu keskin, saç tırağına benzeyen çelik tarak ile bir ressam, şair ve heykeltıraş gibi kendi iç dünyasını, umudunu, özlemini, sevincini, düşlerini ve duygularını taş a yansıtıyordu. Apo, yanlarına varıp;

“Usta kolay gelsin,” dedi gülümseyerek.

Yaşlı usta bu samimi bakışlardan etkilendi, çalışmayı bırakıp;

“Sağ olasın yeğen,” dedi.

“Usta bu mesleği çoktan yapıyor musun?”

“Dedemden, babamdan kalma zor bir meslektir, ama ben bu mesleği seviyorum. Mardin taşı yöre insanı gibi sıcak, samimi, misafirperver, biraz efkârlı ve hüzünlüdür. Hemen insan ile dost olur, kaynaşır ve bütünleşir. İnsanı dinler, acılarını ve hüzünlerini anlar. Bu taşın da bir ruhu var,” dedi.

“Yeğen biz bu taşları büyük bir sabırla işliyoruz. Taş işçiliğindeki esas sır, Yusuf ve Eyüp sabrını göstermektir. Bir de burada birlikte yaşayan Kürt, Asuri, Ermeni, Türk ve Arap topluluklarının kültürlerindeki hoşgörüyü esas alıyoruz. İnançlarda ayırım yapmıyoruz. Farklı inanç ve kültürlerle mensup ustaların tecrübe, beceri ve yeteneklerinin bütünleşmesi sonucunda taş sanatı varlığını sürdürüyor. Hepimiz birbirimizden öğreniyor, bir sonraki kuşaklara aktarıyoruz. Hoşgörünün büyüklüğü, dillere, dinlere ve kültürlerle saygı, taşların da diline ve ruhuna yansıyor. Hem Kilise, hem cami, hem de havra için taş yapıyoruz,” dedi usta.

“Usta taşlardaki bu geometrik geçmeler ve hayvan figürlerini ne kadar orantılı, zarif ve güzel yapmışsınız,” dedi Apo.

“Yeğenim bu iş çok emek ve sabır ister. Taş ustalığı çok eski ve kutsal bir meslektir. Bizim burada taş işçileri vardır. Onlar ocaklarda, bu gördüğün taşları büyük bloklar halinde külünk denilen aletlerin yardımıyla çıkarır, bize teslim ederler. Biz bu blok taşları, ilkin taraklarla dikdörtgen şekline yanı yontulmaya hazır hale getiririz. Yontulan şekle göre “musavvat,” “altı ayaklı,” “beş ayaklı,” “veacceli” gibi isimler veririz. Sonra bu taşları keser, yonttur, işler, üzerine desenler yapar, yazılar yazar, hazır hale getiririz.” dedi usta.

“Peki, bu işlediğiniz taşların adı nedir?”

“Biz yerine göre kıymık, minare kayası, havar taşı (beyaz taş) ve kara taş kullanıyoruz. En sert, dayanaklı ve işlenmesi zor olan kara taşı, genellikle zemin malzemesi olarak kullanıyoruz. Yumuşak, beyaz ve tebeşire benzeyen, Havar(Hevar) işlenmesi en kolay taştır, fakat kısa ömürlüdür. Hava ile temas ettiği zaman çabuk sararıyor, rengi bozuluyor. Daha çok gelir seviyesi düşük olanlar tarafından tercih ediliyor,” dedi Usta.

Taş işçiliği kentte binlerce yıldan beri sürüp geliyordu. Dara harabeleri, dünyada üçüncü büyük manastır olan, Mor Gabriel Manastırı, adını ‘zaferan’ yani safran çiçeklerinden alan Deyrulzaferan Manastırı, Aznavur Kalesi dünyadaki tarihi taş işçiliğinin de seçkin örnekleriydi.

Taş, kadim bir aşk dergâhı ve geçim tezgâhıydı. Usta bu dergâha gönül vermiş, düş pınarı, saf bir derviştii. Derviş

bıkmadan, usanmadan ve durmadan düşlerini ve duygularını nakış nakış taşa işliyordu. Taş bazen hüzün, acı ve keder; bazen umut, sevinç ve gülüştü. Ustanın o günkü yürek atışlarına göre değişiyordu.

Her konakta, her cami, kilise ve havrada, her kervansaray ve kümbette onun görünmeyen düşleri ve emeği vardı. O taşa taş olarak bakmıyordu. Taşı önemsiyor, değer veriyor, asaletli bir nesne gibi karşısına alıyor, ona ruh ve can veriyor, onunla muhabbetinde dalıyordu. Bu muhabbet her gün saatlerce sürüyordu.

Taşın asaleti ile ustanın kabiliyeti, tezgâhta bir araya gelince, aralarında görünmeyen, sevgiye dayalı bir aşk doğuyordu. Aşkın keskisi ve çekiciyle, usul usul taşa işlenen duygular ve düşler, mahşere kadar öylece kalıyordu.

Ustalarla vedalaşıp Kasimiye Medresesi'ne gittiler.

“Bu medrese taş işçiliğiyle ünlüdür,” dedi Ferhat.

“Evet Bak hele duvarlarında astronomi ve tıp bilimine ait figürler, simgeler var,” dedi Apo.

“En önemlisi, avlusundaki mistik havuzun felsefesidir.”

“Bu mistik havuz, baş döndüren eserlerin başında gelmektedir. Bu kentte, taş ve aşk insan ruhunda yer edinen yekpare bir güzellik haline gelmiş.”

Rivayetlere göre medresenin avlusundaki havuzda akan su tasavvufi bir betimlemeyi ifade ediyordu. Derler ki, medresesinin avlusunun akustığı yontulmuş, şekiller verilmiş, taşın kendi şarkısı ve hikâyesidir. Bu şarkıyı, yıl dört mevsim avlunun ortasından akan su söyler. Masalın, şiirin, şarkının bu kentinde, su sadece insanın susuzluğunu gidermez. Burada su

âdeta ahenkli, kademeli, nakaratlı ve bilgece akar. Rivayette göre bu ruhani mistik akış insanın doğuşunu, çocukluğunu, gençliğini, olgunluk ve yaşlılığını simgeler. Su bunu akış diliyle anlatır. Çeşmeden çıkan su doğumu, döküldüğü yer gençliği, ince uzun oluk olgunluğu ve suların toplandığı havuz ise ölümü temsil eder. Anacak yaşam ölümden sonra da devam eder. Su kanallarla toprağa aktarılır, topraktan yeni bir hayat yaratır.

“Bu medrese çok farklı tasarlanmış, cephelerine bakılmaksızın, bütün derslikler gün boyu, gün ışınlarında yararlanacak şekilde yapılmış.”

“Dersliklerinin kapı yüksekliği de çok dikkat çekicidir.”

“Söylendiğine göre derslik kapıları bir metreden biraz fazladır. Bunun nedeni öğrenci hocasının huzuruna çıkarken başını eğsin, saygıdan kusur etmesin diredir.”

Medreseden çıkıp daracık sokaklarda gezmeye devam ettiler. Eski, gösterişli beyaz taş evlerin kapılarındaki tokmaklar dikkatini çekiyor, yanında geçerken bakıp inceliyordu.

Sanki bu evlerde yaşayanların ruhu, anısı, düşü ve düşüncesi; lale, karanfil, güvercin, kuş, pençe, aslan, bilezik, yılan, hanımeli, horoz ve stilize hayvan figürleri biçimindeki kapı tokmaklarına sinmişti. Tokmaklar, bir kültür haline gelmiş, bir estetiğe göre yapılmıştı. Kapı çalındığında tokmak kalın ses çıkarıyorsa gelen misafir erkek; ince ses çıkartıyorsa misafirin kadın olduğu sonucu çıkartılıyordu. Gün boyu kenti dolaşıktan sonra;

“Abdullah arkadaş şurada bir tanıdığım var kahvehanesine gidip bir çay içelim mi,” dedi Ferhat.

“Yorulduk, bir çay iyi gelir,” dedi.

Çay içmek için sokağa açılan eski ahşap bir kapıdan içeri girdiler. Kapı, önce bir kadın saçı gibi özenle kınayla boyanmış ve sonra da üzerine vernik çekilmişti. Kapı üzerinde simetrik şekilde iki ejder ve ortasında aslan başından oluşan orijinal bir tokmak vardı. Apo durup tokmağı inceledi. Ejderler ve aslan canlıymış gibi kendisine bakıyorlardı.

“Ferhat arkadaş bu tokmak bir sanat eseridir,” dedi.

“Mardin’in eski evlerinin tümünde böyle orijinal tokmaklar var.”

İkisi yana yana, ince ve kemerli koridordan içeri girdiler. İçerideki otantik tahta masa ve kürsülerde kirli sakalı, yerel giysiler içinde insanlar oturmuş, sigara ve nargile içiyor, içerisi duman dolmuştu. Kahvehanenin tavanı taşlarla örülmüş, sütunlar ise yontulmuş beyaz taştandı. İçerideki dumana ve kalabalığa bakıp direkt balkona geçip bir masada oturdular. Ferhat’ı tanıyan kahvehane sahibi gelip onlarla merhabalaştı, sonra iki kahve gönderdi. Apo, sırtını beyaz taş duvara dayadı Kızıltepe ovasını seyretmeye başladı.

Bahar mevsiminde, aşağıda gün batımına boyanmış, bir kızıl deniz gibi uzayıp giden, kızıl ovadaki ufuk çizgisine büyülenmiş gibi bakıyordu. Gün batımında, sanki evler ve kent kızıl bakır rengi taşlardan yapılmış hissini uyandırıyordu.

“Şiir dolu bir masal kenti... Altın inceliğinde ve güzelliğinde işlenmiş, beyaz taşın ve inançların kenti,” diye düşündü. Sonra Ferhat’a bakıp; “Türk, Kürt, Arap, Ermeni,

Süryani, Keldani ve Ezidilerin kardeşçe bir arada yaşadığı kadim tarihi bir kent,” dedi.

“Bu kentte, Bagok, Cudi, Gabbar dağlarının karlarıyla beslenen Dicle Irmağı, sıcak sulara kavuşmak için yolculuğa çıkar,” dedi Ferhat.

“Baksana aşağılarda rüzgârın etkisiyle ova kızıl gün ışınları altında, yemyeşil bir deniz gibi dalgalanıp duruyor.”

“Bir de geceleri izlemek gerekir. Hele bir de dolunay varsa, her şey uzakta gümüş bir renge bürünür, bir başka manzaralar oluşur.”

“Tepedeki kale, bulutlara erişmeye çalışıyor duygusunu insanda uyandırıyor. Bulutlara komşu, kuşlara dost, kartal yuvası bir kalenin etrafında taşlarla örülen bu kenti özgürleştireceğimiz günü hayal ediyorum.”

“Er geçe özgürleşecek.”

Oturduğu balkonda, gün batımı ışıklarının vurduğu uçsuz bucaksız güneyin çöllerine uzayıp giden, Mezopotamya Ovası’ndaki ufuk çizgisini izlerken;

“Çok ilginç, ilk defa karada bir ufuk çizgisine tanık oluyorum. Denizin ve çölün ufuk çizgisi, ikisi de gün batımında kızıl bir renk alıyor.”

Türk, Kürt, Arap, Ermeni, Süryani, Keldani ve Ezidilerin kardeşçe bir arada yaşadığı, çan ile ezan sesinin birbirine karıştığı masallar ve efsaneler kentiydi.

Her çocuk evde, sokakta, çarşıda okulda doğaçlama birkaç dil öğreniyordu. Kürtçe, Türkçe, Süryanice, Arapça, İbranice, Ermenice bin yıllardan beri yan yana yaşamış, kardeş olmuş, birbirilerine sözcükler alıp vermişlerdi.

Gün batımıyla dışarı çıktılar. Arabaya binip yokuş aşağı Kızıltepe yoluna girdiler.

Ovaya inince, dönüp kentte baktı. Mavi karanlık gecede Suriye hududu boyunca Kürt kent, kasaba ve köylerinin ışıkları ile mavi karanlığın içine gömülen kale bir tanrıça gerdanlığı gibi gözüküyordu. Kent mimarisiyle, kültürüyle, inanç ve tarihiyle Mezopotamya’da ki bütün uygarlıkların izlerini geleceğe taşıyordu.

Gecenin karanlığında konuşa konuşa arabayla Kızıltepe’ye doğru yol aldılar.

“Bu topraklarda zulüm yerle yeknesak olana dek savaşmamız gerekiyor. Yoksul mazlum halkımız ancak savaşarak bu lanetli köle yaşamında kurtulabilir,” dedi Apo.

“Hiçbir halk savaşmadan özgürlüğüne kavuşmamıştır,” dedi Ferhat.

Derken uzakta kızıl mavi karanlık çöl denizinin içinde dolunay kızıl bir bakır tepsi gibi göründü. Dolunay uzakta bütün ihtişamıyla yükselirken, sanki büyü, efsunlu kent ile konuşuyor, sorular soruyor ve şarkı söylüyordu.

Ey taş ruh ve can veren ustalar! Ey Mardin! Gök ve ak taşlar aşkına, çocukların saf, hilesiz anıları adına, boyun eğme zulme. Boyun eğme bu ölümcül ve karanlık zamanlara. Boyun eğme tiranlara...

“İşgalci ve fetihçi güçlerden adalet ve vicdan diye bir kavram yoktur,” dedi Ferhat.

“Adalet kuşa, karıncaya, ağaca, çiçeğe; zulüm ise karaçalıya, dikene, ısırgan otuna su vermektir. Hz. Ali çok

haklı olarak; ‘bin zulme uğrasan da bir zulüm yapma,’ diyor,” dedi Apo.

Dolunay gecenin doğu ufkunda yükseliyor, sanki ışığını düşürdüğü kent ile buluşup konuşuyordu.

Ey gerçeği taşa nakış eden kent! İsa, Musa, Muhammed aşkına, doğan güneş, yağan yağmur ve o bilge analar adına doğruyu söyle...

Bak hele insanlar, bu kanlı zulüm altında bozguna uğramış bir ordu gibi ölüm korkusuyla sağa sola kaçıyorlar.

İnsanlar, sokaklarda yürürken, gizliden dostuna ve yoldaşına kanayan yarasını gösterir gibi, bir çiçeğe su verir gibi korkuyla birbirlerinin gözlerine bakıyorlar.

Öyle hüznü, öyle içten, öyle derin, öyle masum bakıyorlar ki yüreğim parçalanıyor.

Ey kent, bin bir çiçeğin aynı bahçede açıldığı, siz, biz ve onların aynı yerde buluştuğu, halklar, diller ve kültürler mozaigi bu coğrafyada insanlar acılara sarınmış, umutla gelecek güzel günleri bekliyor.

Gece, siyah çarşafını usulca seriyor kentin üzerine. Gece mavisinde ışıldayan yıldızlar ve ışıkların hikâyesi ağaçların yaprakları üzerine düşüyor.

Dolunay doğuda bütün görkemiyle yükseliyor, her yeri gümüş rengine dönüşüyordu. Bir tanrıça gibi gerdanlığını takan kentin içindeki bir Süryani telkâri ustası, sanki dolunaya bakıp şöyle yanıt veriyordu.

“(...) Ben Mardin’de telkâriyim. En eski kelebek kanadı, yiğitlerin asası... Benim göz zevkim, el emeğim, maharetle nakış olur, gümüş üzerinde dansla. Ben Mardin’im. En güzel

gümüş işlemeciliğin yurdu yani. Mezopotamya ilhamım, medeniyetler benim desen kaynağı. Ben, tel halindeki gümüşü diriltir, altını şahlandırıyorum. Basit bir el çekiciyle ve ayak körüğüyle sevda yakısını gümüşe yansıtıyorum. Ben en güzel kol düğmesiyim. Taşlara nakşetmiş atalarımın, gümüşü yonttum. Ben bir zevk tüneliyim. Bir çocuğun gelecek düşü, Mardin’de bir sevgi motifiyim. Ben telkâriyim, dünden bugüne incecik zevkleri bulutlara işleyen, çiçeklere kazıyan...”

Ferhat ile Apo dolunay ışığında konuşa konuşa kasabaya doğru yol alıyorlardı. Bir tavşan aniden yolun üzerine fırladı. Arabanın farları gözlerine vurunca, korkudan; “zınk” diye yerinde durdu. Ferhat tavşanı ezmek için ani bir fren yaptı. Araba gıcırıltılı sesler çıkarıp sarsılarak durdu. Etrafa benzin ve lastik kokusu yayıldı.

“İşte korku, inşallah tavşanı ezmedin,” dedi Apo.

“Ezmedim, ama ölümüne ramak kalmıştı. Bak korkak hayvan hala yerinde duruyor, kaçmıyor,” dedi Ferhat. Sonra arabanın farlarını söndürdü, tavşan karanlığa karışıp gitti.

“Halk arasında; ‘tavşan yürekli,’ derler ya. İşte görüldüğü gibi bu korkuyla ilgili bir deyimdir. Tavşan korktuğu için kendini ölüme terk etti.”

“Evet, korku ölüme yol açar. Hiçbir şey korkudan daha korkunç olamaz her halde,” dedi Ferhat.

“Özgürlük mücadelesinde insanı zafere götürecektir olan şey cesarettir. Bir devrimci, her koşulda korkusuz ve cesur olmalıdır. Kararsızlık, ikirciklik, muğlaklık ve orta yolculuk her zaman tehlikeye götürür. Korkaklık ise ölüme sürükler. İnsan korkarak yaşarsa yaşamı seyretme dışında hiçbir şey

yapamaz. Özgürlük mücadelesi ve devrimcilik korkunun bittiği yerde başlar. Korku her zaman mantıktan daha güçlü olduğu için suçu, suç ise cezayı doğurur. Korku özgürlüğün önünü barajlar ve köleliği derinleştirir.”

“Bir savaşı, savaşta kendine güvensizlik ve bilinçsizliğinden düşmana teslim olur.”

“Korku; köle ruhlu insanın psikolojisidir. Beş bin yıldan bu yana kölelik bir çığ gibi hep katlanarak geldi. Eskiden egemenler, insanları kılıç zoruyla köle yaparlardı. Günümüzde burjuvazi, medya ve parayı kullanarak herkesi kapsayacak şekilde gönüllü köle haline getiriyor. Kapitalizmin en büyük başarısı da her halde burada yatıyor. Sorguda itirafçı olanlar, korkunun kölesi haline geldiği için o kadar alçalıp gönüllü bir ajana dönüşüyorlar.”

“Korkak kişi, tehlike karşısında aklıyla değil, ayaklarıyla düşünür.”

“Bazıları hep korkaktır, ama kaçmaktan da korktuğu için içimizde kalıyor, tanımadıkları için bazıları onları cesur sanıyor.”

“Bazılarını içimizde tutan şey kariyer ve çıkardır.”

“Korku kişinin ayaklarını yere çiviler, elini kolunu bağlar ve hiçbir yere kaçamaz.”

“Korku, kişiyi en karanlık girdaba sürükler.”

“Bir devrimci ne ölümden, ne sürgünden, ne zorluklardan ne de zindandan korkmalıdır. Korkması gereken tek şey korkaklıktır. Korkak kişiden asla devrimci çıkmaz,” dedi Apo.

Kötülüklerin egemen olduğu, gece mavisi karanlıkta özgürlüğe kavuşmak için daha çok savaşmaları gerekiyordu.

Kadim bir tanrıçayı andıran kent, boynundaki ışıklı gerdanlığıyla sanki bir ezginin sözlerini tekrarlıyordu. “Su, sözün testisinde soğusun; söz, damağın pınarında maya tutsun,” diye anılara sığınmış aydınlık günleri bekliyordu.

Bir kent ki, tarihin bir parçasıydı; tarih, hem anın, hem de geçmişin mühürlü tanığıydı. Karanlık zamanları aydınlatıp yol göstermek için anıları ve hakikati taşlarda gizliyordu.

Dağın zirvesine kurulmuş olan kale ve yamaçlardaki kent; gece kara örtüsünü serip, yıldızlar ve ışıklar ortaya çıkınca, kanlı tiranların zulmüne aldırmadan, zarif, narin endamlı, boylu poslu ve alımlı kadim bir tanrıça gibi altın işlemeli gerdanlığını boynuna takıp gösteri yaparcasına Mezopotamya Ovası’na gösteriyordu.

Bu güzellik, her insanı derinden büyülüyor, kendisine çekiyordu. Bir kent ki her sokağı, her taşı tarih kokuyordu.

Tarih bellektir. Bellek toplumsal hafızadır. Her halkın tarihinde sözlü ve yazılı hafızalar vardır. Sözcüklerin köken bilimi(Etimoloji) tarihin kaynaklarından biridir. Yeter ki; “su, sözün testisinde soğusun, yeter ki söz, damağın pınarında maya tutsun...”

“Kürtler, eskiden beri kentte; ‘yiğitlerin yeri,’ anlamında ‘Mardin,’ diyorlar. Çoğu kaynaklarda Mardin’in gerçek adı; ‘Mardin’ diye geçer. Nitekim yöre halkının büyük çoğunluğu bugün böyle demektedir,” dedi Ferhat.

“Mardin ve komşu yöreler, bir çağın merkezleridir. Bu toprak yığma tepeler, bu dönemden kalma eşsiz tarih

hazineleridir. Bir arkeoloji çalışması yapılırsa bu tepelerde insanlığın ilk büyük devrimini ayrıntılarıyla açığa çıkarabilir,” dedi Apo.

Kentin adına söylenmiş birçok efsunlu efsane dilden dile dolaşıyordu.

Bir rivayette göre; Pers hükümdarı Ardeşir; kendisine başkaldıran, “Marde” adında bir kavmi sürgün etmiş, getirip bu dağ, vadi ve ovaya yerleştirmişti. Gelenler zamanla çoğalmış kendi adlarıyla bu şehri kurmuşlardı.

Bir başka efsaneye göre, Pers hükümdarlarından birisi, hasta oğlunu iyileştirmek için buraya getirmiş, oğlu burada şifalı sular ve bitkilerle iyileşmiş, adı; “Merdin,” olan oğlunun adını bu yöreye vermişti.

Bir diğer efsaneye göre ise; halk arasında Kürtçe; “Allah’ın deli divanesi,” anlamında “Dînê Çolê” dedikleri bir bilge âlim gelip kartal yuvası gibi duran dağın zirvesindeki bir mağaraya yerleşmiş ve bütün zamanını ibadet ile geçirmeye başlamış.

Derler ki, Doğu Roma İmparatoru Heraklius’un gönderdiği bir komutan, bu “Dînê Çolê” ile önce dost ve arkadaş olmuş, sonra da onu öldürmüştü ve öldürdüğü yerde bir kale yaptırmış.

“Dîn öldü mü,” anlamına gelen Kürtçe; “Mâ Mir Dîn,” demişler. Bu isim zamanla Kürt dilinde; Merdin’e dönüşmüş.

Süryaniler, “kaleler” anlamına gelen; “Marda, Merde” demişler. Tarihçi Marcellinus; Diyarbakır ve Nusaybin yolundan söz ederken, bu uzun, sarp ve zorlu yolun, “İzala Dağı üstünden, Maride ve Lorne kaleleri arasından geçtiğini” belirtir. Persler; “Marde,” Ermeniler; “Mardi,” Bizanslılar; Maride-Mardia,” Araplar “Maridin,” demişler.

Mardin tarihin öteki yüzüdür. Biraz Kudüs, biraz Sicilya'dır. Mimarisiyle biraz Diyarbakır, biraz Urfa'dır. Hem doğuda, hem batıda; zeytiniyle Akdeniz'dir. Baharatıyla doğunun en doğusu; mırmasıyla Arap çöllerine uzanır. Bütün bunlardan daha öte insanı büyüleyene taş yapısı, inançlar dünyası ve kültürler mozaïği ile Mardin bir tek kendisidir. Kent bir bütün olarak, taş işçiliğiyle dev bir arkeoloji müzesi, doğa ve ovasıyla çekici bir vahadır. Tarihi, toprağın derinliklerine kök salan, hep verimli, kuşlar barınağı bindallı bir çınar ağacıdır. Konuşulan dil ve kültürleriyle bin bir çiçek açan halklar bahçesidir.

Derken Kızıltepe'ye ulaştılar. Yorucu yorgun bir gün geçirmişlerdi. Kenti dolaşması, daha sakin bir kafayla düşünmesine yol açmıştı. O gece gidip Ferhat'ın evinde kaldılar. Sabaha Ferhat işe giderken, güvenlik için Apo'yu götürüp bir akrabasının evine bıraktı.

V

*“Biz bu gezegende ziyaretçi
değiliz, biz ne kadar ona aitsek o da
bize ait, geçmişî bizim, geleceğı bizim.”*

A. Maalouf

Kızıltepe Çarşısı'nın ortasında belediye parkı ve hemen yanında eski taş yapı belediye binası duruyordu. Merkezde; “Çarşıya Şevitti” ile “Kasaplar Çarşısı” yer alıyordu. Çarşıdan çıkan yol belediye binası ve parkına doğru gidiyordu. Çarşının içinde bir de Baran Sineması vardı.

“Beyaz Saray Kahvehanesi’nde gün boyu tartışmalar sürüyordu. Seminer, panel ve tartışmalar orada yapılıyordu. Apocu grup bu tartışmalarda; “Kürdistan sömürgeci. Kürtler bir ulustur. Ulusların kaderlerinin tayin hakkı vardır,” tezini savunuyordu.

Özgürlük Meydanı da sol grupların mekânıydı. “Kızıltepe Sosyal Dayanışma Derneği,” daha yeni kurulmuş, sol örgütler orayı da bir tartışma merkezi haline getirmişlerdi.

Apocu grup, ayrıca komün evlerinde; “Kürdistan Devrim Yolu,” “Doğru Yolu Kavrayalım,” “Felsefenin Temel İlkeleri,” Kürdistan Tarihi,” “Toplumlar Tarihi,” adlı kitaplar üzerinde eğitim çalışmaları yapıyorlardı.

Adam akşam karanlığıyla birlikte dükkânını kapattı. Önce Beyaz saraya uğradı, biraz orada kaldıktan sonra çarşıdan çıkıp Baran Sinemasının yanında geçerek sokaklar arasında ilerledi. Taştan örülü bir köprüden geçip Köprü Mahallesi, diğer adıyla Tahiro Mahallesi yöneldi. Sokaklar eğri, bükü ve yağın yağmurdan dolayı çamur içindeydi. Sokak lambalarının hiç biri yanmıyor, kasaba karanlığa gömülmüş, hali vakti iyi olan evlerde melül gaz lambalar yanıyordu. Evlerin çoğu kerpiç ve taş yapıydı. Tek tük, briket yapı evler vardı. Tümü avlulu ve avlularda ekmek yapmak için tendürler yapılmıştı.

Adam, Tahir Mahallesiindeki evinin avlu kapısında içeri girdi. Geleneksel giysiler içindeki genç eşi onu aceleyle kapıda karşıladı, eğilip kulağına fısıltıyla;

“Ferhat abi bir misafir eve getirdi,” dedi.

“Misafir de kim,” dedi sorgulayan bir sesle eşine bakarak.

“Vallahi tanımıyorum, ama Ferhat abi; ‘benim okul arkadaşımıdır, birkaç gün sizde misafir kalacak,’ deyip gitti,” dedi kadın sesini iyice alçaltarak.

Adam, Ferhat adını duyunca; “tamam, hoş gelmiş sefa gelmiş, tanrı misafiridir,” dedi. İçeri girip gülümseyerek gelen misafire baktı. Misafir ayağa kalktı, tokalaşıp merhabalaştılar.

“Yeğen hoş gelmişsin, buyurun oturun rahatsız olmayın, benim adım; ‘Ali,’ ama bana; ‘Şapkalı Ali’ derler,” dedi.

“Ben Ferhat’ın arkadaşı, bana; ‘Hoca’ diye bilirsin,” deyip yerine oturdu Apo.

“Hoca arkadaş, Ferhat benim yeğenimimdir, sen de benim yeğenim sayılırsın. Bak burası senin kendi evindir. Ferhat yeğen sana anlatmıştır belki, ben esnafım, gündüz dükkânda kalıyorum, ben olayım olmayayım, hiç çekinme ne ihtiyacın olursa söyle çocuklar karşılar,” dedi istekli bir sesle.

“Çok sağ olasın Şapkalı dayı, hiçbir şeye ihtiyacım yok, misafirperverliğiniz için teşekkür ederim.”

Şapkalı biraz durdu, misafir ile konuşması gerektiğini düşündü. “Bu olsa olsa talebedir. Ferhat’ın tüm arkadaşları Apocudur,” diye bir sonuca ulaştı.

Tam o esnada kapı çalındı. Şapkalı heyecanlandı ayağa kalktı. Ferhat, Ahmet Kurt, Mehmet Kurt ve Salman Doğru içeri girdiler. Apo ile tek tek tokalaşıp saygıyla oturdular.

“Buyurun yeğen hoş geldiniz, yemek için sizi bekliyorduk,” dedi Şapkalı.

“Ne zahmet ettin dayı yemeğınızı yiyecektiniz,” dedi Ferhat.

Derken yer sofrası açıldı, yemekler geldi. Kürtlerin milli yemeği bulgur pilavı, “lengeri,” denilen yuvarlak büyük bakır kabın üzerine tepeleme doldurmuş, üzerine kızartılmış tavuk eti konulmuştu. Yanında yufka ekmeği ve ayran vardı. Birlikte oturup gaz lambasının ışığında yediler. Geç saatlere kadar oturup konuştular. Apo bölge hakkında sorular sordu, yanıtlar aldı, perspektifler verdi, onlar pür dikkat dinlediler. Gelenlerin hepsi saygıyla oturup dinleyince; “Bu misafir, Ferhat’ın önemli bir arkadaşı olmalıdır, hepsi onu saygıyla dinliyor,” diye düşündü. Sonra Ferhat kalkıp evden ayrıldı.

Şapkalı yün döşeği yere serdi, bir odayı misafire ayırdı. “Dünyanın bin bir hali var, bu misafir önemli biridir,” diyerek gece uyumadı. Gece, çevreyi kontrol etmek için kalkıp dışarı çıktı, akrabası olan Mehmet, Ahmet ile Selman’ın evlerine gitmediğini, kapıda nöbet beklediklerini gördü.

“Gençler burada ne yapıyorsunuz,” dedi Şapkalı.

“Dayı burada sohbet ediyoruz,” dedi Mehmet gülümseyerek.

“Tamam, yeğen bir ihtiyacınız olursa ev sizindir, çekinmeden içeri girin,” dedi.

“Tamam, Şapkalı dayı sağ ol,” dedi Ahmet.

Sabah kahvaltısından sonra Şapkalı çarşıya gitti. Ahmet ile Mehmet çarşıya gidip günlük gazeteleri alıp getirdiler.

Devlet her geçen baskıları artırıyor, binlerce kişiyi gözaltına alıp işkencelerden geçiriyor, yüzlerce kişi tutuklayıp zindanlar dolduruyordu. Her geçen gün zulüm dağdan kopan

çığ gibi katlanarak büyüyordu. Baskılar dur durak bilmiyordu. O gün tün Kızıltepe esnafı bu baskıları protesto etmek için kepenk kapatmıştı.

Şapkalının eşi, evin avlusunda tendür ekmeği yapıyordu. Komşu olan polisin eşi çarşıda ekmek bulamamış, avlu duvarının üstünde ekmek yapan Şapkalının eşine;

“Komşu çocuklarım açtır, çarşı kapalı ekmek bulamadım, birkaç ekmek ver bana,” dedi.

“Kızım sana ne kadar ekmek lazımsa al,” dedi Şapkalının eşi. Polisin eşi sıcak ekmeği alıp giderken;

“Sen neden polisin eşine ekmek verdin?” dedi Mehmet.

“Çocuklarım açtır, deyince acıdım verdim, bizim hayrımız olsun” dedi kadın.

“Teyze gelenlere ekmek verme, dükkânlar kapandığında herkes kendi ihtiyaçlarını kendisi karşılamayı öğrensin. Dükkânlar, fırınlar, lokantalar açılmayacakmış gibi herkes mücadeleye hazırlıklı olmalıdır,” dedi Mehmet.

Diğer sabah Şapkalı işe giderken, eşine; “Bu bal ile kaymağı sabah misafirlere ver,” diye tembihledi.

“Sabah kahvaltının zenginliğini görünce; ‘Ohoo bu gün kahvaltı çok zengin, ama bir daha böyle bir şey olmasın,’ dedi Apo.

O gün Kızıltepe’ye giden Muhtar, yeğeni ve köylüsü olan Ferhat ile karşılaştı, selamlaşıp kucaklaştılar.

“Muhtar, bir öğretmen arkadaşım buraya misafir gelmiş, seni görmek, tanışmak, konuşmak istiyor.”

“Yeğen bu öğretmen arkadaşın nerededir?”

“Şapkalı dayının evinde kalıyor.”

“Gidip görüşelim,” dedi Muhtar.

Ferhat’ın arabasına binip Şapkalı Ali’nin evine gittiler. Kapının önünde spor bir ayakkabı duruyordu. Muhtar ayakkabıya bakıp; “Bu olsa olsa Apocu’dur,” diye kendi kendine yorum yaptı. İçeri girdi, Apo ayağa kalkıp onları karşıladı. Muhtar dikkat ve merakla baktı, Üzerinde kahve renkli bir kadife pantolon, hâkî renk keten bir gömlek ve hırka vardı.

Ferhat, onları; “Hoca” ve “Muhtar,” diye birbirine tanıştırdı. Apo ona bakarak;

“Sen nerenin muhtarisin?”

“Xurs köyü muhtarıyım”

“Köyde ne iş yapıyorsunuz?”

“Tütün ekiyoruz, ama meyve sebze bahçelerimiz de var. Hayvancılık yapanlar da çoktur.”

Apo onu dinledikten ve köy hakkında sorular sorup bilgi aldıktan sonra Kürdistan sorunu ve Kürtleri anlattı. Muhtar büyülenmiş gibi dinledi. Köye gitmek için kalkarken;

“Sizinle bir daha sohbet etmek istiyorum. Zamanının olursa Xurs coğrafyası çok güzeldir, gelin birkaç gün orada dinlenin istirahat edin,” dedi Muhtar.

“Tamam, uygun bir zaman ayarlayayım, Ferhat arkadaşla birlikte misafirliğine geliriz.”

Mardin’de toplantı ve görüşmelerini bitirdikten sonra, Muhtar Kızıltepe’ye geldi, Ferhat ile Apo’ya alarak Ferhat’ın arabasıyla yola çıktılar.

Tepelerin eteklerinde, kıvrılarak uzayıp giden, araba yolu on iki Xurs köyünü birbirine bağlıyordu. Şeyh Tacddin, Ziyret,

Hacı Faris köyü, Hamziya, Ali paşa, Xursa Navê, Kubasa Jor, Kubasa Jêr, Çelebiya, Gunde Üzeyir, Meşkinan, Heftê Xwan köyleri...

En büyük Xurs köyü 300 haneden oluşuyordu. Etrafı yüksek tepelerle çevrili bir vadinin eteğinde kurulmuştu. Tepelerin alt etekleri, bir kuyruk gibi köyün içine kadar sokulmuştu. Vadinin tam merkezinde cami, okul ve karakol yer alırken, bu küçük vadinin içi meyve ve sebze bahçeleriyle doluydu. Her evin kendisine ait bir bahçesi vardı. Tepeler arasındaki vadilerin alt eteklerinde köy yolları kıvrılarak birbirine bağlanıyordu.

Kızıltepe'nin arkasında Xurs Dağları, paralel bir şerit gibi uzayıp gider. Mardin istasyonuna kadar olan bölümüne Xurs, sonra gelenlere ise Blokan dağları denilir. Nusaybin tarafında ise Bagok Dağları uzanır.

Xurs Dağları, Bagok dağ silsilesinin bir parçası olan tepelerden oluşur. Yusuvarlak, enli, basık, sivri, üçgen biçiminde yüzlerce tepe, iç içe kıvrılmış, zincirin halkaları gibi birbirini izler. Tepelerin tümü beyaz kayalıklardan oluşur. Yukarı dağ köylerinin tepelikleri meşe ağaçlarıyla kaplıdır.

Kızıltepe'den ayrılıp Mardin'e doğru yola çıktılar. Ferhat araba sürüyor, Apo yanında oturmuş, coğrafyayı inceliyordu. Mardin'e varmadan, Xurs köylerine giden ana yola saptılar ve dağlara doğru zikzaklı dolambaçlı yollardan ilerlediler. Ana yoldan ayrılan bir yol, Xursa Navin Vadisi'ne inip köye gidiyordu. Köy, etrafını saran tepeler arasında kalan küçük bir vadide yer alıyordu. Vadinin tabanı küçük parsellere ayrılmıştı. Her parselde tütün, meyve ve sebze bahçeleri yer alıyordu.

Üzüm, incir, kiraz, kaysı, şeftali elma, ceviz, dut, badem, iğde ağaçları yaygındı. Köyün etrafını saran bazı tepelerin üzerinde mızrak gibi sivri kayalıklar gökyüzüne uzanıyordu.

Xursa Navin köyünü geçtikten hemen sonra kayalık taşlık bir tepenin yamacına kondurulmuş gibi duran Çelebiya köyünün yanında geçtiler. Evlerin tümü kaba, beyaz taşlardan yapılmıştı. Bazı köylerde beyaz, kesme taştan yapılan konak gibi gösterişli evler de vardı. Evlerin üstü kavak direkleriyle örtülmüş, toprak damlıydı.

Köylere giden ana yol, vadini sol tarafında kıvrıla kıvrıla giderken, vadinin her iki tarafında mağaralar kapkara ağzını açmış, dışarıya bakıyordu. Yamaçlarda testere ile kesilmiş gibi upuzun damgalı kayalıklar, kat kat birbirini izliyordu. Yamaçlardaki bodur meşe ağaçları, yükseklerle çıktıkça sıklaşıyordu.

Sonra Meşkinan köyüne vardılar. Meşkinan köyünün etrafını saran tepeler daha yüksek, vadisi daha derin ve geniş tabanlıydı. Köy; bir tepenin yamacına kurulmuş, tepeler arasında uzayıp giden vadide ise harman yeri büyüklüğünde tarlalar bahçeler birbirini izliyordu. Sırtlarda ağaçlar daha çoğalıyor, yamaçlardaki mağaralar, karşılıklı birbirine bakıyordu.

Apo, yol boyu mağaraları görünce; “burası insanlık açısında çok eski bir yerleşim alanı olmalıdır,” diye düşündü.

Kıvrılarak uzayan vadide, birkaç tepeyi geçince, birden bire bir yamacın eteklerine serpiştirilmiş gibi duran bir köy ortaya çıktı.

“Muhtar böyle aniden davetsiz karşımıza dikilen bu köyün adı nedir,” dedi Apo.

“Hoca arkadaş, bu Xefte Xan köyüdür,” dedi.

“Buralarda vadilerin dibine sıkışmış, harman yeri büyüklüğündeki toprak parçacıkları dışında toprak yok, bu köylülerin geçim kaynağı nedir?”

“Xefta Xan köylüleri kaçakçılık yaparlar. Bir de kaçak tütün ekerler. Hayvancılık yapanlar da vardır.”

“Ne kaçakçılığı yapıyorlar.”

“Suriye’den şeker, çay, gaz, incik boncuk vb. şeyleri getirip satarlar.”

Araba homurdanıp, etrafa benzin kokusu yayarak birkaç tepe ve vadiyi dolaştıktan sonra, akşamüstü Xursun Üzeyir köyüne vardılar.

Apo, oturduğu yerde pür dikkat köye baktı. Üzeyir köyü, birkaç tepenin ortasında yer alan, enli bir tepenin üstüne ve eteklerine kurulmuştu. Evlerinin çoğu, diğer köylerin aksine yontulmuş, düzgüne hale getirilmiş, sarıya çalar, sert kaya taşından, bitişik nizama göre inşa edilmişti. Bazı evler, ayrıksı, asi kayaların üzerinde bir kartal yuvası gibi duruyordu. Kayaların altındaki mağaralar ise “ahır ve gom” olarak kullanılıyordu. Xurs köylerine giden ana yol, Üzeyir köyü vadisinin tam dibinde kıvrılarak geçiyordu. Tepede başlayan evler, yola kadar iniyordu. En tepedeki iki katlı ev uzakta görkemli bir konak gibi duruyordu.

Köyler arasında uzayıp giden vadiler silsilesi, köylüler tarafında; “Xurs Vadisi,” “Altın Vadisi” ve “Tütün Vadisi,” olarak adlandırılıyordu. Son yıllarda Apocular, bu köylere

gidip geldikleri için halk arasında; “Devrimciler Vadisi,” olarak da anılıyordu.

Hayri, Mazlum, ilk Serxwebun bültenlerini burada çıkartmışlardı. Ferhat, bu köyde bir evde dünyaya gelmişti. Üzeyir köyünün hemen karşısındaki uzayıp giden yekpare devasa tepedeki meşe ağaçları bir ormana dönüşüyordu. Geniş tabanlı vadinin dibi, etrafı taş duvarla çevrilmiş, küçük tütün tarlaları ile sebze ve meyve bahçeleri haline getirilmişti.

Köyün tam karşısındaki dağın alt eteğinde Heftê Xwan köyü yer alıyordu. Soldaki dağın yamacında ise Meşkinan köyü vardı. Üç köyü karşı karşıya, birbirlerine bakan üç ayrı dağ yamacına kurulmuştu. Her üç köy, altta Xurs Vadisi’nin dibinde aynı noktada buluşuyordu.

On iki köyde akrabaydı. Üzeyir köyünün sırtını dayadığı yamacın arkasında ise “Çıl Mêran,”adıyla ucu sivri zorlu bir tepe gökyüzüne uzanıyordu. Bu tepenin unutulmayan masal gibi yaşanmış bir hikâyesi vardı. Ötelerde, daha büyük ve meşe ormanıyla kaplı bir dağ silsilesi Mardin-Kızıltepe ile Diyarbakır arasında uzayıp gidiyordu.

Araba, eğri-büğrü, çukurlu yolda yokuş yukarı tırmandı, gidip muhtarın evinin önünde durdu. Çocuklar yalın ayak meraklı gözlerle arabanın etrafında toplandılar.

Muhtar, Apo’nun yanında getirdiği valizi alıp içeri götürürken; “ama da ağır ha acaba içinde ne var,” diye düşündü. Eliyle bir iki yokladı, “ha bunlar kitaptır,” dedi kendi kendine.

Bir anda köylüler muhtarın evine doluştular. Muhtar; gelen köylülere; “yeğenim, Ferhat’ın okul arkadaşıdır,

köyümüze gezmeye gelmiş,” diye tanıtıyordu. Ferhat, o gece orada kaldıktan sonra sabah köyden ayrılacağı zaman; “Muhtar dayı benimle senin aranda kalsın. Köye asker falan gelirse bütün köy yakılıp yıkılsa da bu arkadaş ele geçmemelidir,” diye tembihledi. Sonra vedalaşıp Kızıltepe’ye döndü. Ferhat’ın söylediği söz, yaş ağaca çakılan onluk bir çivi gibi Muhtar’ın kafasında çakılıp kaldı.

Muhtarın evi, köyün tam tepesinde her tarafa hâkimdi. Apo, evin misafir odasına yerleşti. Ev; beyaz, kaba yontma taşlardan yapılmış, toprak damlıydı.

Geceleri, yatağını vadiye bakan pencerenin önünde yapıyordu. Her gün, Ahmet, Mehmet ve Salman yanına gelip görüşüyor, talimat ve perspektif alıp geri dönüyorlardı. Gelirken bütün günlük gazeteleri ve örgütsel notları da getiriyorlardı.

Muhtar, köylüler onun oturuş, kalkışına ve konuşmalarına bakıp; “bu misafir sıradan biri değil, çok bilgili, birikimli acaba kimdir,” diye kendi aralarında fısıltıyla konuşuyorlardı.

Apo gelen günlük gazeteleri düzenli okuyor, gelenlerle sohbet ediyor, bazen bahçeye çıkıp dolaşıyor, geri kalan tüm zamanını kitap okuyarak geçiriyordu.

Sabah erken kalkıyor, yüzünü yıkıyor, kahvaltıya kadar okuyordu. İki günde bir tıraş oluyordu.

Muhtar, bahçede yeşillik ile birlikte yoğurt ve peynir getirdi. Apo, yeşillik ile yoğurttu yiyip bitirince; “Arkadaşlar Hz. Muhammed ne demiş; ‘önünüze gelen nimetti

bitireceksiniz,’ demiş,” deyince etrafındakiler hep birlikte güldüler. Muhtar; “Yarasın afiyet olsun,” dedi ev sahibi olarak.

“Muhtar, bu köy kaç hanedir?” dedi Apo.

“Üzeyir köyü, yüz hanedir, hepimiz akrabayız.”

“Eski bir köye benziyor?”

“Dedelerimizin anlattığına göre çok eskidir.”

“Senin deden de bu köyde mi yaşamış?”

“Bizim köyün arkasında; ‘Zebberur,’ adında bir vadi var. Yörenin en güzel, en yeşil vadisidir. Suyu buz gibi pınarlar içinde akıyor. Pınarların orada bir tek ev var. Kısmet olursa size gösteririm. İşte benim rahmetli dedem, 1937’de bu bölgenin bütün ağalarını, paşalarını, beylerini ve ileri gelenlerini o pınarın başına davet etmiş. Orada 40 bey, paşa, şeyh ve ağa toplanmış. Yörenin tanınan tüm aileleri bu davete katılmışlar. Kuzular kesilmiş, kazanlar kaynamış, büyük bir yemek vermiş. Onlara birleşip Mardin’i almayı teklif etmiş. Konuşup anlaşmışlar. Mardin’i almak için hazırlanmışlar. Biri içlerinde hain çıkıp ihbar etmiş. Devlet yönelince ağa ve beylerin çoğu o dönem Suriye’ye kaçmış. Rahmetli dedem kaçmamış, onunla birlikte on beş kişiyi yakalayıp kurşuna dizmişler. İşte o günden sonra halk, üzerinde toplandıkları o tepenin adını; “Çıl mêt”(Kırk yiğit) olarak adlandırmış. Devlet gelip içinde oturduğumuz bu evi o zaman yakıp yıkmış. Yıllar sonra babam, dedemin anısına, aynı temel üzerinde yine bu evi yapmış,” dedi Muhtar.

“O halde siz de dedenizin mirasına sahip çıkın, yurtsever bir insanmış. Bakın bu devlet Kürtler söz konusu olunca, ölüm

dışında hiç bir şey düşünmüyor. Belki gün gelir, devlet gelip bu evi de yıkar. Siz de dikkatli olun,” dedi Apo.

O akşam yine Ferhat, Mehmet, Ahmet, Salman arabayla çıkıp geldiler. Bütün köylüler toplanmış, ona durmadan sorular soruyordu. Köylülerin haber kaynağı radyoydu. Gazete okuyan gençler de vardı. Her haber, anında köyde kulaktan kulağa yayılıyor, radyoyu dinliyor, hiçbir haberi kaçırmıyorlardı.

“Hocam, bu hükümet de kof çıktı, solcu diye Ecevit’e oy verdik, meğer Demirel’den farkı yokmuş. Şehirde, köyde herkes sıkıntı içindedir,” dedi yaşlı bir adam.

“Oyunuzu ziyan etmeyeceksiniz. Ha Demirel, ha Ecevit ha Erbakan yoktur bunların birbirlerinden farkları. Türkiye’de sosyal farklılıklar çok derinleşmiş. Var olan ayrıcalıklar, sosyal farklılıklardan doğuyor. Vatandaşın yönetime, yönetimin halka, halkın da adalete tabi olduğu bir düzen yoktur. Adaletsizlik ve haksızlıklar diz boyudur. Kürtlerin hiçbir hak, hukuk ve statüleri yoktur. Varlıkları inkâr ediliyor. İmha ve asimilasyon politikaları işliyor,” dedi Apo.

“Hocam çok doğru diyorsun,” dedi biri.

“Radyo da dinlemiştim, İstanbul’da birkaç ay önce bir o gazeteciyi vurdular, iyi adamdı yazık oldu,” dedi orta yaşlı biri.

“Abdi İpekçi cinayeti, karanlık faşist güçler tarafında tasarlanan, çok planlı bir eylemdir. İşler, çok karışık ve karanlık,” dedi Apo.

“Hocam, ne olacak bu halimiz, bu faşistler ne yapmak istiyor?”

“Maraş’ta yaşanan olaylarda yüzden fazla Kürt alevi katledildi, yüzlercesi yaralandı. Alevilerin yüzlerce ev ve iş

yeri yakılıp tahrip edildi. Solcu dediğiniz Ecevit hükümeti bu olaylar karşısında sessiz kaldı, göz yumdu ve daha sonra bu olayları gerekçe yaparak, 13 ilde sıkıyönetim ilan etti. Tek çözüm Kürtlerin örgütlenmesi ve kurtuluş için mücadele etmesidir.”

“Hocam, biz tanımıyoruz, ama radyo haberlerinde dinliyoruz. Birçok okumuş insanı öldürdüler,” dedi bir diğer köylü.

“Abdi İpekçi olayından sonra Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul, yazar İlhan Darendelioğlu, öğretim üyeleri Ümit Yaşar Doğanay ile Cavit Orhan Tütengil aynı amaçla öldürüldüler. Bütün bu olaylarla, bir askeri darbenin zeminini hazırlıyorlar. Hem solda hem sağda tanınmış insanları öldürterek bu zemini yaratıyorlar.”

“Hocam, mazot yok, benzin yok, gübre yok, peki bu halimiz ne olacak?”

“Haberleri iyi izliyorsunuz. Bakın her gün üniversite kampusları, kamu binaları yanıyor, vapurlar çalışmıyor, fabrikalar durmuş, Türkiye zifiri karanlık bir devlette dönüşmüş. Arka arkaya tren kazaları oluyor, bütün bunlar tesadüf değildir, toplumda bir algı yaratıyorlar. Türkiye borç krizi bataklığına batmış. Bulgaristan parasını alamadığı için elektriği kesmiş, Irak da yine parası ödenmediği için petrol satışını durdurmuş. Türkiye borçlarını ödeyemez hale gelmiş. Öyle borçlanmış ki dışarda röntgen filmi, ilaç ve gübre gibi zaruri, zorunlu şeyleri dahi satın alamıyor. Bütün bunlar, Ecevit hükümeti döneminde gerçekleşiyor. İnsanlar gerçek anlamda işsiz, aç ve perişandır. Bu hükümetler, bu işin içinde

zor çıkarlar. Bu işin sonu ya darbe ya devrimdir. Kim örgütlü ve güçlüyse o kazanacak.”

“Her gün Kürt gençleri öldürülüyor,” dedi öteki.

“Doğru bu devlet durmadan Kürtlere saldırıyor. Operasyonlar yapıyor, Kürt gençlerini yakalayıp işkencede geçiriyor. Kürtlerin dilini, kültürünü yasaklıyor, Kürtlere en ufak bir yaşam hakkı tanımıyor.”

“Öyle ki artık şehirde de elektrik yok,” dedi bir yaşlı adam kaygıyla.

“Bu devlet, zifiri bir karanlığa gömülmüş, ne solcu Ecevit, ne sağcı Demirel, nede dinci Erbakan çare olabilir. Tek çare; Kürtlerin bu tarihi fırsattı değerlendirip devrim yapmasıdır.”

“Hocam İran’da devrim olmuş,” diyorlar dedi bir diğeri.

“İran halkı şah rejimine karşı ayaklandı. Genel grev, sivil direniş, gösteri ve ayaklanmayla Muhammed Rıza Pehlevi monarşisini devirdi. Biz Kürtlerin de kendi haklarına kavuşabilmesi için ayağa kalkması gerekir. Kürtler de bu devrim içinde yer aldılar, ama örgütlü olmadıkları için haklarını elde etmeleri çok zor görünüyor. Amerika oradaki üslerinin tümünü Türkiye’ye taşımak istiyor. Ecevit buna karşı çıkıyor. Amerika, Ecevit’e; ‘ya uçaklar Türkiye’ye gelir, ya da bir dolar bile yardım alamazsınız,’ diye açıklama yaptı.”

“Ecevit neden kabul etmiyor?”

“Ederse bu defa hükümet çok zor durumda kalır, nereye baksan çıkmazdır.”

“Diyorlar ki hükümet dışarda ilaç alacak para bulamıyor,” dedi bir diğeri.

“Ecevit, Arabistan’a gitti, Libya’ya gitti ve gittiği her yerde eli boş döndü. En sonunda devlet tefeciye uzandı. Tefeci şirketlerden borç para alıyor. Bu ülke tefecinin eline düşmüş, halkın emeği peşkeş çekiliyor.”

“Hocam bu işin sonu nereye varacak?”

“Bu devlet, cinayet, hırsızlık, yalan ve talan demektir, halk yararına hiçbir şey çıkmaz. Kürtler devrim için hazırlanmalıdır. Devrimciler, Hilvan’da feodal çeteleri dize getirdiler, belediye seçimini kazandılar. İki yıl önce kan gölüne dönen Taksim Meydanı’na geçen yıl 1 Mayıs’ta işçiler yerine tanklar çıktı. 1 Mayıs’ta İstanbul’da sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Bu olayla birlikte, işçiler de Ecevit’ten uzaklaştı. Ecevit’in koltuğu sallanıyor, yakında gidicidir. Kriz CHP’yi yok edecek...”

Derken sohbet koyulaştı, gece ilerledi, cemaat dağıldı. Yüzü rengârenk kutlu kumaşlardan yapılmış yün döşekler, yün yastıklar ve yün yorganlar yere serildi.

Sabah kahvaltısından sonra Ferhat, Mehmet, Ahmet ve Salman Kızıltepe’ye doğru yol alırken Apo;

“Muhtar biraz ormana çıkıp dolaşalım,” dedi.

“Hoca arkadaş, istiyorsan gidebiliriz,” dedi Muhtar.

“Bir yol, yöntem bul öyle gidelim.”

“O iş kolay bir yöntem bulurum,” dedi Muhtar gülerek.

“Nasıl bir yöntem bulacaksın?”

“Bizim akrabaların av keklikleri var, keklik kafesi ve av tüfeğini alır çıkarız.”

“İyi bir fikir, gören olursa; ‘ava çıkmışız,’ deriz.”

“O zaman hazırlan hemen çıkalım.”

Derken keklik kafesini, av tüfeğini, ekmek çıkını ve genç bir köylüyü de yanlarına alıp yol çıktılar. Köyden aşağı vadiye indiler, kıvrılıp giden vadiden biraz yürüdükten sonra o mintikanın en yüksek noktasına tırmandılar. Apo bir nefeste yokuş yukarı yüksek tepeyi tırmandı.

“Hoca arkadaş, çok hızlı gitme yorulur, nefesin kesilir.”

“Muhtar, hızlı çık dört duvar arasında otur otura paslandık, bırak biraz nefesimiz açılsın,” dedi.

Zirveye çıkarken nefes nefesiydi. Ter içinde kalmıştı. Zirvede etrafına baktı, her taraf yemyeşildi. Doğa çiçeklerle bezenmişti. Gökte küçük, beyaz bulut kümeleri kuzeyden güneğe hareketleniyordu.

Çevresini inceledi, iki mızrak boyunda, devasa sivri başlı bir kayaya doğru ilerledi. Gür yeşil bir ot kümesinin üzerine oturup belini kayaya dayayıp durdu.

Muhtar, elinde keklik kafesi, yanındaki köylünün elinde av tüfeği ve ekmek çıkını yokuş yukarı, ter içinde çıktılar. Muhtar keklik kafesini götürüp kayanın üstüne yerleştirdi. Av tüfeğini kayaya dayadı, yemek çıkını yanına indirdi. Apo onlara bakıp;

“Böyle hantal hantal tırmanan köylü mü olur,” dedi gülerek.

“Hoca arkadaş, maşallah çok hızlısın, sana ulaşmak mümkün değil.”

“Muhtar birçok tarihi görev bizi bekliyor. Bu işler gecikmeye ve ağır davranmaya gelmez.”

Kayanın üstüne indirilen kafesteki keklik ötmeye başladı. Karşı kayalıklarda, tepelerde keklikler yanıt verdi. Her tarafta

bahar kuşlarının sesleri birbirine karıştı. Aşağı yamaçta sürüsünü otlatan bir çobanın kaval sesi ile kuzu ve koyun melemeleri aynı kayalıklarda buluştu.

Apo belini kayaya dayamış, iki elini kenetleyerek başının arkasına koymuş, bir anda geçmişe dalıp gitti. Amara kayalıklarını, Ayno pınarını, çocukluk arkadaşlarını düşündü. “Bütün dünya gelse seninle baş edemez,” diyen Üveyiş’in öfkeli sesi kulaklarında çınladı.

Sonra Haki’nin silueti gözlerinde canlandı. Duygulandı, öfkелendi, boğazı düğümlendi, gözleri bir tutam ateş kesildi. Yanında oturan Muhtara;

“Türkü söylemesini biliyor musun?”

“İnan ki hiç bilmiyorum,” dedi Muhtar boynunu bükerek.

“Ya sen biliyor musun,” dedi genç köylüye bakarak.

“Evet, ben türkü söylemesini biliyorum,” dedi genç köylü kendinde beklenmeyen bir istekle.

“O zaman belini bu kayaya daya, duygulu, acıklı bir türkü söyle, ben de güzel güzel dinleyelim,” dedi Apo.

Köylü hiç itiraz etmeden belini kayaya dayadı. Biraz durdu, düşündü. Sonra sağ elini kulağına attı. Kendisinden beklenmeyen etkileyici, dokunaklı, duygulu, içli bir sesle;

“Serê çıyan bi dûman e berxê min

Birîn kûrin bê derman e bavê min

Gelo çima em hawa ne megrî, megrî

De menale megrî, megrî

Ev çî hal e megrî, megrî

Şîn zewal e megrî, megrî,” diye başladığı türkü bir ağıt gibi uzayıp gidiyordu.

(Dağların başı dumanlıdır kuzum
Yara derindir dermansızdır benim babam
Biz niye böyleyiz ağlama ağlama
Artık inleme ağlama ağlama
Bu ne haldir ağlama ağlama
Matem zavallılıktır ağlama ağlama)

Kuşlar ve keklikler ötüyor, köylünün dokunaklı sesi onlarınkine karışıyordu. Türkü bitince köylüye bakıp;

“Senin çok yanık bir sesin var, çok güzel söylüyorsun,” dedi Apo.

Köylü birkaç türkü daha arka arkaya söyledi. Sonra Apo, Muhtar’ın belindeki beylik tabancasına baktı.

“Muhtara sen iyi nişancı mısın?”

“Bazen vuruyorum.”

“Hele at nişana da görelim.”

Türkü söyleyen genç, gidip yassı bir taş, bir kayanın üzerine nişangâh diye yerleştirdi. Muhtar nişan alıp ilk atışta hedefi vurdu.

“Bu tesadüf olabilir, bir daha at,” dedi Apo.

Muhtar bir daha atıp vurdu.

“Sen yaman bir komutan olabilirsin.”

Sonra genç köylü, üç kurşun attı, üçünü de ıskaladı.

“Sen asker olamazsın, ama iyi bir dengbeç olabilirsin,” dedi.

Derken kalkıp gezmeye başladılar. Gün boyu o tepelerde, ağaçların arasında dolaşıp durdular. Ağaçları, çiçekleri, bitkileri ve otları incelediler. Yöre coğrafyası, tarihi, bitki örtüsü ve sosyal yapısı hakkında sorular sordu, muhtar

durmadan yanıtladı. Gün batımıyla birlikte av tüfeğini ve keklik kafesini alıp köye döndüler.

Ertesi gün muhtar ile birlikte gün doğmadan kalkıp bir başka tepeye çıktılar. Onlar evden çıktıktan sonra Ahmet, Salman ile Mehmet'in Kızıltepe'de günlük gazeteleri köy getirip Muhtar'ın küçük kardeşine teslim edip geri döndüler. Muhtar'ın küçük kardeşi çok genç ve hareketli olduğu için Apo ona; "Hareketli," diye hitap ediyordu. Okuma yazması olmayan genç bir köylü gazete resimlerine bakarken;

"Hareketli hele bak sizin misafirin fotoğrafı var burada," dedi heyecanla. Hareketli gazeteyi köylünün elinde alıp dikkatlice baktı. Gazetenin ilk sayfasında, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ile Hüseyin İnan'ın fotoğrafları yan yanaydı. Onların yanında bir başka haberde ise Apo'nun bir resmi yer alıyordu.

Hareketli köylüye bakarak; "O bir şey değil, okul ile ilgili bir haberdır," deyip gazeteleri aceleyle toplayıp kaldırdı.

Hareketli, Apo ismini çok duymuş, ama evlerinde misafir kalan Hoca'nın Apo olduğunu öğrendi. Gazeteleri alıp, vadiye indi, oradan da onların gittiği tepeye çıktı.

Apo, bir meşe ağacının dibindeki kayanın üzerine oturmuş, ayaklarını aşağıya doğru sarkmış, gözlerini kapatmış, herkesten, her şeyden uzaklaşmış doğayı dinliyordu.

Bahar bütün güzelliğiyle dağlara, tepelere, ovalara, vadilere inmiş, bahar kuşları cıvıl cıvıldı. Hareketli, elinde gazeteler, on dakika kadar yanı başında dikilip bekledi. Bir an yanı başına düşen gölgeyi fark etti. Başına kaldırıp baktı.

"Hareketli sen çoktan gelmiş misin?"

“Yok abi yeni geldim, gazeteleri getirdim.”

“Gazeteleri oraya indir, gel yanımda otur, ayaklarını aşağıya sarkıt, gözlerini kapat ve etrafı dinle. Ben sana; ‘gözlerini aç,’ diyene kadar açma,” dedi.

Hareketli denilen yaptı. Üç dakika boyunca gözleri kapalı, etrafı dinledi.

“Aç gözlerini, anlat bakayım ne duydun?”

“Kuş, bülbül, keklik, kuzu, koyun, su, inek seslerini duydum,” dedi Hareketli.

“Başka?”

“Rüzgârın uğultusunu ve yaprakların hışırtısını duydum. Bir de bu yamaçtaki köyde bir kadın; ‘oğlum Allah canını alsın,’ diye öfkeyle bağırıyordu,” dedi.

“Hah işte mesele bu... Peki, bunun adı nedir biliyor musun?”

“Bilmiyorum Hoca abi.”

“Bunun adı doğal müziktir. Yorulduğun zaman dinlenmek için gözlerini kapat ve doğal müzik dinle. Dünyada bu müzikten daha değerli ve güzel bir müzik yoktur. İnsan kendini bu müziğe kaptırırsa stres diye bir şey kalmaz,” dedi Apo.

Sonra eliyle yeşil, geniş ve kıvrılıp giden büyük Xurs Vadisi’nin içinde yer alan “Mêrga Vakfı,” denilen geniş yeşil yeri göstererek;

“Bir gün Kürdistan özgürleşirse, buraya yol yapar, elektrik getiririz. Orada doğal büyük bir havuz yapar, derenin suyunu akıtırız. Etraftaki ağaçları ışıklarla renklendirir, dev fiskiyelerle suları, etrafa fişkırtırız. Dünyanın dört bir yanında

buralara turist çekeriz,” dedi. Hareketli, ona bakıp içten gülümsedi.

“Neden gülüyorsun, kafana yatmadı mı yoksa?”

“Kafama yattı abi, Kürdistan özgürleşirse çok güzel olacak,” dedi.

O gün gazetelerin tümünü, orada okuyup inceledi. Gazetede çıkan fotoğrafına baktı. Üzerinde uzun maksî, derî bir palto vardı. Gözlerinde siyah bir gözlük... Hürriyet ve Aydınlik gazetesinde yayınlanmıştı. “Kaynak aynı! Hürriyet ile Aydınlik gazetesi aynı istihbarat kaynağında besleniyorlar. Bu bilgileri, içimize sızdırılan biri ya da çözülen biri vermiş olmalı,” diye düşündü.

Oturduğu kayanın üstünde, güneş gözlüğünü çıkarıp taktı. Kendini bütün nesnelerden soyutladı. Sıkıyönetimi, faili meçhul cinayetleri, tutuklamaları, Maraş olaylarını, halka yapılan baskı ve zulmü düşündü. “Bu kadar züllumle nereye varacaklar. Bütün gelişmeler bir darbe hazırlığına işaret ediyor. Çember giderek daralıyor. Şimdiden tedbir almam gerekiyor. Zamanında tedbir alımasam her şey yok olup gidebilir,” diye düşündü. O gün, o dağın tepesinde, o kayanın üstünde, bir kadim zaman gezgini gibi kıpırdamadan oturdu. Geçmişe gitti, çalışmaları, militanları tek tek gözden geçirdi. Kendi kendisiyle monologlar yaparak artan baskılar, daralan çember ve olası bir askeri darbe karşısında neler yapabileceğini düşünüp durdu.

Derken, gün batıya doğru evirildi. Muhtar ve Hareketli ile birlikte köye döndüklerinde Ferhat, Ahmet, Salman ile

Mehmet evde onu bekliyorlardı. Yemekten sonra Ferhat ile bir köşeye çekilip konuştular.

Ferhat bölgenin sorunlarını, gelişimleri, kadroların durumunu ona rapor etti. Sonra birlikte geldiği grup ile Kızıltepe'ye döndü.

Apo, gün doğmadan uyandı. Muhtarı çağırdı. Alaca karanlıkta, gaz lambasının ışığında kahvaltı yaptılar. Tan yeri ağarınca köy hareketlendi. Bir kısmı vadilerin dibindeki bağ bahçe ve tarlalara yöneldiler.

Hareketli çok genç olmasına rağmen, yeni evlenmiş, tepenin eteğindeki bir evde kalıyordu. O da şafakla birlikte uyandı. Ferhat'ın ona; “Bu köyün tümü yakılıp yıkılsa da bu misafir yakalanmayacak,” değişini anımsadı. Dama çıkıp etrafı gözetledi. Her sabah aynı şeyi yapıyordu. Vadide alaca karanlığın içinde askeri arabaların toz duman içinde köye doğru geldiğini fark etti. Sağa sola baktı. Aşağıda genç bir akrabasını gördü. “Köye askerler geliyor, koş Muhtarın evine git, o misafir oradaysa hemen ormana gitsin,” dedi. Genç, bir tazı gibi yokuş yukarı koşup Muhtar'ın evinde soluğu aldı. Muhtarın anası namaz kılmak için avluda abdest alıyordu.

“Ana köye jandarmalar geliyor, misafir,” diye kekeledi.

“Oğlum ne misafiri? Allah'ın misafiriydi, bir süre burada kaldı, iki gün önce kendi evine gitti. Haydi, çabuk sen de koş git evine burada bekleme,” dedi yaşlı kadın.

“Ana, Hareketli; ‘git bak,’ dedi, onun için geldim,” dedi genç heyecanla.

“Tamam oğlum, dediğim gibi Allah’ın misafiriydi. Her gün bizim eve misafir gelir gider. O da gelip gitti. Haydi, bekleme hemen evine git,” diye uyardı yaşlı kadın.

Aynı anda Apo ile Muhtar konuşulanları duydu. Haber veren genç evine doğru giderken, Muhtar, en küçük kardeşini Apo’nun yanına verip;

“Hoca arkadaş siz hemen bu arka taraftan karşı tepeye ulaşmaya çalışın, ben de jandarmaları karşılar ilgilenir, oylarım,” dedi.

Apo, hiç beklemeden alaca karanlıkta koşar adımlarla, içi kitap dolu çantayı sırtlamış olan yanındaki gençle birlikte, hızla vadiye inerek gitti. İlk jandarma arabası köye varırken, Apo ilk gün ışınlarıyla nefes nefese ter içinde karşı tepeye ulaştı. Etrafını inceledi, asi, sık kayalık meşe ağaçlarının bulunduğu noktaya yöneldi. Gidip orada uygun bir yer bulup oturdu ve köydeki jandarmaları izlemeye başladı.

Hareketli de aynı anda köyden çıkıp Apo’nun gittiği tepeye, aynı anda ulaştı. Apo’nun bulunduğu sık kayalıklara gitti. O anda bulundukları tepenin eteğinde kuzu otlatan çocuklar tempo tutmuş;

“Kaçın jandarmalar geliyor, kaçın jandarmalar geliyor,”

“Hareketli, jandarma buraya kadar gelir mi?”

“Hoca abi, çocuklar bazen oyun oynar gibi bu tür şeyler yaparlar, jandarma köye gitti,” dedi.

“O zaman akşam bu çocukların babalarını topluyorsun. Onlara durumu izah et, çocuklarını böyle jandarma ile korkutmasınlar, bu yaşta yalan söylemeyi de öğrenmesinler.”

“Tamam, abi söylerim.”

“Unutma ha mutlaka onlarla toplantı yap söylediklerimi aktar.”

“Tamam abi, yaparım.”

Güneş iki mızrak boyu yükseline, Jandarmalar, arkalarında bir toz bulutu bırakarak, köyden ayrılıp gittiler.

Bir genç köyden yemek alıp onlara getirdi. Hareketli gelen gencin elinde yemeği alırken;

“Jandarmalar niye köye gelmişlerdi,” dedi.

“Köyde aranması olan Apocu Mehmet Emin Aslan abi için köye gelmişlerdi,” dedi gelen genç.

“Başka bir şey sormadılar mı?”

“Bilmiyorum. Muhtar abi onları eve alıp ilgilendi.”

Oturup yemek yerken, o arada iki çoban çıka geldi. Çobanlarla konuşup sohbet ederken;

“Dama biliyor musunuz,” dedi Apo.

“Biz her gün oynuyoruz,” dedi orta yaşlı çoban kendine güvenen bir sesle.

“O zaman oynayalım,” dedi Apo.

“Oynayalım, yalnız yenilince kızmak yok,” dedi sakallarında aklar çoğalmış olan çoban gülerek.

Apo, eline bir çakmak taşı aldı. Beyaz, düz ve yumuşak kaya üzerinde satranç tahtası büyüklüğünde bir kare çizdi. Çizdiği kareye boynuna ve enine birbirine eşit sekizer çizgi çekip, altmış dört kare haline getirdi. O kareleri çizirken, çoban gidip on altı beyaz, on altı siyah taş bulup getirdi.

Çoban yörede nam salmış bir dama ustasıydı. Yöredeki bütün çobanları yeniyordu. Kendine çok güveniyor, bir çırpıda

rakibini alt edeceğini düşünüyordu. Karşılıklı oturup oynamaya başlarken;

“Bu dama oyununu acaba hangi millet bulmuş,” dedi Apo.

“Büyüklerimizin anlattıklarına göre dama, Kürtlerin bir oyunudur,” dedi Çoban. Sonra; “sence yanlış mı,” diye sordu.

“Bilmiyorum, ama dediğin doğru da olabilir. Bildiğim kadarıyla; dama, tarihi eski çağlara kadar uzanıyor. Damanın Afganistan-Hindistan bölgesinde ortaya çıktığı, Persler üzerinden bizim coğrafyaya yayıldığını duymuşumdur,” dedi.

“Siz bayağı bilgi sahibisiniz,” dedi çoban garipseyerek.

Derken oyuna başladılar. Çoban basit birkaç hamleyle yenmeyi planladı, fakat düşündüğü gibi olmadı. Hangi çıkışı yaptıysa Apo karşı hamle ile onu boşa çıkartıyor, saldırıya geçiyordu. Çoban şaşırmış, küçümsediği rakibi karşısında köşeye sıkışmıştı. Çoban düşünüyor, rakibin hamlelerini hesaplıyor, yeniden bir çıkış yapıyordu. Bildiği bütün hamleleri denedi sonuç alamadı. Direnmesine rağmen, üç kere üst üste yenildi. Sonunda çoban yenilgiyi kabul etti, elini uzatıp;

“Sen gerçek bir dama ustasıymışsın, ilk defa beni yenen birisiyle karşılaştım. Seni kutluyorum, dama oynamayı burada bırakıyorum,” dedi Çoban.

Derler ki, o günden sonra o kayanın ismi; “dama kayası” oldu ve bütün yörede yayıldı. O günden sonra oraya gelen çobanlar, Apo’nun çizdiği çizgileri çakmak taşı ile iyice çizerek derinleştirip kalıcılaştırdılar. Orada her dama

oynayanlar, yenilen Çoban ile Apo'nun dama hikâyesini birbirlerine anlattılar. Hikâye şöyle başlıyordu;

“Bu yörede bir çoban varmış, o güne kadar dama da onu yenen görülmemişti. Günün birinde hiç tanımadığı biri karşısına çıkıp; ‘gel dama oynayalım,’ demiş. Çoban onu hafife almış ve teklifini hemen kabul etmiş. Çoban üç kere üst üste yenilmiş ve bir daha dama oynamamaya yemin etmiş...”

Akşam olunca, Hareketli ile birlikte karanlıkta eve geldiler. Yaşlı ev sahibi kadın gelip yanına oturdu.

“Hoca oğlum, siz bu kadar okumuş, bilmiş, dünyayı görmüş, gezmiş insanlarsınız. Bu dinsiz, imansız devlet çok zalim ve güçlüdür. Ordusu var, tankları var, topları var, uçakları var. Şeyh Said'in o kadar müridi vardı, o kadar malı mülkü vardı, onu yakalayıp Diyarbakır Sur Meydanında darağacına çektiler. Gençsiniz, yazık olacak size,” dedi üzülerek.

“Ana, biz bütün bunlardan ders çıkarıp bu işe başladık. Sabırla, inatla düşünerek bu işi sürdürüp sonuç alacağız,” deyip kadının anlayacağı dilde Kürt meselesini anlattı.

“Oğlum dediklerin doğru, ama çok zor bir mesele, anladığım kadarıyla bu iş iğneyle kuyu kazımaya benziyor,” dedi yaşlı kadın.

“Aynen öyle iğne ile kuyu kazacağız ve suya ulaşacağız. Şeyh Said'in başaramadığını biz başaracağız,” dedi Apo.

O köy baskınından sonra Ferhat, Mehmet, Ahmet ile Salman, bir gün batımına doğru onu götürmeye geldiler. Gitmek için hazırlanırken;

“Akşam yemeğini de yiyin öyle gidin,” dedi Muhtar.

“Ne yemek var,” dedi Ferhat.

“Sarma ile balık var.”

“O zaman balık yiyip öyle gidelim,” dedi Ferhat, Apo’ya bakarak.

“Tamam,” demekle yetindi Apo.

Derken hep birlikte oturup yemek yedikten sonra gitmek için avluya çıktılar. Bütün ev sakinleri avluda toplanmış, onu yolcu etmek için bekliyordu. Apo, tonlarla tek tek tokalaşıp arabaya binerken Ferhat;

“Muhtarın eşi benim baldızımdır,” dedi.

Apo, kadına bakıp gülümsedi. Araba evin önünde ayrılırken, ev sahibi yaşlı kadının gözlerinde iki damla yaş toprağa döküldü. Kadın, kendi kendine;

“Ne kadar temiz ahlaklı bir insandır,” diye mırıldandı.

Onlar köyden ayrılınca, ev sakinleri odaya geçip oturdular. Muhtar yaşlı babasına bakıp;

“Baba, Hoca arkadaş, on yedi gün bizde kaldı, ne anladın, nasıl biriydi?”

“Oğlum kimi kandırıyorsun sen? Nerede senin askerlik arkadaşın, Ferhat’ın okul arkadaşı oluyormuş? O bambaşka bir insandı. Hal, hareket, oturup kalkışında, konuşmasında, faklı biri olduğunu hemen anladım.”

“Baba seni kandırmadık. O, Ferhat yeğenin okul arkadaşısıdır.”

“Öyle değil, ama haydi öyle olsun,” deyip lafı kesti yaşlı adam.

Birkaç gün sonra Hareketli ile Muhtar Kızıltepe’ye gittiler. Muhtar, bayide bir Hürriyet gazetesi aldı. İlk sayfasını

açıp bakınca âdeta şok oldu, yerinde dondu kaldı. “Hoca,” dediği ve on yedi gün boyunca evinde kalan misafirin bir resmi vardı. Dikkatlice ve uzun uzun fotoğrafa ve onunla ilgili habere baktı; “Güneydoğu’yu kasıp kavuran bölücü terörist başı Apo, her yerde aranıyor,” diye yazıyordu.

“Demek evimizde kalan, Apo imiş ha,” diye kendi kendine gülümseyip söylendi. Ferhat ile Ahmet Hareketliyi çağırarak;

“Sizin evde kalan misafirin sana selamı var. ‘Hareketli, uygun bir yer ayarlasın, orada bir toplantı yapacağım. Toplantı yerini hiç kimseye söylemsin,’ diyor,” dedi Ferhat.

“Bize de söyleme,” diye ekledi Ahmet.

“Tamam, Ferhat abi, ayarlarım,” dedi.

Hareketli şehir içinde minibüsçülük yapıyordu. Her sabah Kızıltepe’ye geliyor, akşam köye dönüyordu. Yöredeki bütün coğrafyayı tanıyor, nerede bir mağara var, hangi kuytulukta bir ev varsa biliyordu. Tütün Vadisi’ne açılan Qup Vadisi’nde sapa yerdeki bir evi ayarladı. Bölgede çalışan bütün kadroları, gece sabaha kadar gruplar halinde oraya taşıdı. Güvenlik noktaları belirledi. En sonunda Apo ile Ferhat’ı alıp götürdü.

Mezopotamya Ovası’nda, buğdaylar iyice boy atmış, içi tane dolu iri başaklar başlarını toprağa doğru eğmeye başlamışlardı. Dağlarda gelen rüzgârın etkisiyle başaklar ritimle sallanıyor, olgunlaşmaya hazırlanıyor, mayıs sıcakları etkisini gösteriyordu.

Qup Vadisi; yüksek tepeler arasında kıvrılıp gidiyordu. Vadi, fazla tabanlı olmadığı için en altta küçük parçalar

halinde tütün, sebze ve meyve bahçeleri vardı. Yamaçlar dik ve kayalıktı. Sık olmasa da yamaçlarda bodur meşe ağaçları ile yabani meyve ağaçları vardı. Qup Vadisi'nin dibinde buz gibi bir su akıyordu. Köylüler bu su ile tütün sebze ve meyve ağaçlarını suluyorlardı. Vadinin en kuytuluk ve korunaklı bir yerinde, taş yapılı bir ev vardı. Evin bitişiğindeki yamaçta asırlık bir ceviz ağacı göğe doğru uzanmış, dalları aşağıya doğru sarmıştı.

İkişerli, üçerli gruplar halinde gelen otuz civarında militan, asırlık ceviz ağacın gölgesinde oturdular. Bazılarında tabanca vardı. Üç kalaşnikof silahı ise güvenliği sağlayan nöbetçilerdeydi. Apo ile Ferhat gelince, tüm militanlar ayağa kalktı, tek tek tokalaştılar. Hiç zaman kaybetmeden yerde oturup toplantı düzenine geçtiler. Apo, belini asırlık ceviz ağacına dayadı. Ferhat yanına oturup not almak için defter kalem çıkardı.

Etrafına baktı, meşe ve meyve ağaçlar gökyüzüne yükseliyor rüzgâr, çiçekleri sallıyor, kıraç tepelerde sallanan büyümlü çiçeklerde arılar vızıldıyordu. Sonra karşısında nizami oturanlara bakıp;

“Arkadaşlar, zamanı iyi değerlendirmeliyiz. Biz halk ve hareket olarak, tarihin var olma ya da yok gibi çok kritik bir noktasındayız. Bundan dolayı tarihi bir yürüyüş ve arayış içindeyiz. Çok olağanüstü gelişmeler yaşanıyor. Hükümet birçok yerde sıkıyönetim ilan edip baskıları meşrulaştırıyor. Her gün onlarca yurtsever ve arkadaş yakalanıyor,” diyerek başladı konuşmasına. Bir az durdu düşündü, sonra;

“Petrol krizinin de etkisiyle emperyalist bunalımın gittikçe derinleştığı ve bu bunalımı atlatabilmek için emperyalist devletlerin her türlü oyuna, ahlaksızlığa başvuruyorlar. Emperyalizme bağımlı ülkelerdeki faşist diktatörlüklerin ve işbirlikçi yönetimlerin en geniş halk mücadeleleriyle birbiri ardına yıkılıyorlar. Dünyanın her alanında devrimci mücadelenin şartlarının daha da olgunlaştığı günümüzde; Ortadoğu; ulusal ve sınıfsal çelişkilerin gittikçe keskinleştiği, sıcak savaşın giderek geliştiği, devrim güçleriyle karşı-devrim güçlerinin açık olarak çatıştığı bir bölge durumuna gelmiştir,” diyerek konuşmasını sürdürdü.

Militanlar, ceviz ağacının gölgesinde, toprağın üzerinde yan yana oturmuş, pür dikkat, hareket etmeden, büyük bir disiplin içinde onu dinliyorlardı. Mehmet, Ahmet, Salman, en önde oturmuş, söylenenleri anlamaya çalışıyorlardı. Ferhat durmadan deftere notlar alıyordu.

“Biz artık partileştik, yeni bir aşamaya geçtik. Hareketimiz; bir anlamda halkımızın tarihsel gerçekliğini ters yüz etmenin, sahte önderleri alaşağı ederek gerçek halk önderlerini geliştirmenin adıdır. Bu çıkışın anlamı büyüktür. Bu çıkışı, aynı zamanda önderliksel bir çıkıştır. Parti somutunda daha ilk sözcükleri ortaya koyarken bile önderliksel bir çıkış vardır. Bu konudaki sorunlarımızın ağır olmasının bir nedeni bu gerçeklikte yatmaktadır.

Geçmişin bütün amatör çalışma tarzını ve alışkanlıklarını aşmalıyız. Daha profesyonel, daha gizli ve sonuç alıcı tarzda çalışmalıyız. Birçok arkadaş, hala eski amatör tarz ile çalışıyor

bu da sorunları çözmeye yetmiyor. Alışkanlıklar bizim aynı nokta etrafında dönüp dolaşmamıza yol açıyor,” dedi.

Karşısında yerde oturan Sinanê Sor, Rüstem, Salman, Mehmet, Ahmet, adlı militanlara baktı. “Bu arkadaşlar devrimin gerçek militanlarıdır, devimi asla bırakmazlar,” diye düşündü. Bir yudum su aldı. Yeniden konuşmaya başladı. Kürdistan örgütlenme sorunlarını, militanlaşma ve eylem çizgisini, dönemin görev ve sorumluluklarını, devletin yönelimlerini tek tek anlattı. Aralıksız akşama dek yerinde kıpırdamadan, ayağa kalkmadan konuştu. Konuşmasını bitirirken; “var mı sorusu olanlar,” diye sordu.

“Mardin bölgesinde, KUK giderek bize açıktan saldırıyor. Daha fazla sessiz kalamayız,” dedi Ahmet.

“Sami Abdurrahman, diye biri buraya gelmiş KUK’u harekete geçiren, silah veren odur,” dedi Mehmet.

“Dicle’nin ötesine geçmeyeceksiniz,” diyerek sürekli bizi tehdit edip duruyorlar. Dicle’yi geçen bazı arkadaşları da dövdüler,” dedi Salman.

“Sami Abdurrahman’ı polisin yanında görenler var,” dedi Sinanê Sor.

“Bütün bunlar MİT eliyle geliştiriliyor. Bize karşı çok yönlü saldırılar var. KDP, kendi denetimine girmeyen herkese karşı tutum alıyor. Sürekli MİT ile ilişki halindedir. Bizim Botan’a girmemizi istemiyorlar. Bir tarafta devlet, bir taraftan işbirlikçi feodal güçler, diğer tarafta böyle oluşumları bize karşı harekete geçiriyorlar.

Tabi ki Botan bizim için çok önemlidir, mutlaka oraya açılmalıyız. Halkımızın olduğu her yerde biz de var olacağız.

Biz, bu kadar bedeli bu halkın kurtuluşu ve özgürlüğü için veriyoruz.

Arkadaşlar bütün bu saldırı ve komploları görerek hareket etmeli, bu süreçte çok dikkatli ve duyarlı olmalıdırlar. Provokasyona gelmemeli ve çatışmalara meydan vermemelidirler, ama bir saldırı olduğu zaman da kendilerini savunmalıdırlar. Bunlar sömürgeciliğe karşı bir tek fişek patlatmamışlar, ama durmadan bize saldırıyorlar, bu çok dikkat çekicidir,” dedi Apo.

Toplantı bitince, yine gece karanlığında gruplar halinde geldikleri yerlere döndüler. En son Apo ile Ferhat toplantı yerinde ayrılıp Kızıltepe’ye gittiler.

Ferhat onu Kızıltepe’de bir eve bıraktı. Kızıltepe’deyken, iki militan gelip bir not getirdiler. Notu Mazlum göndermiş ve üzerine çok acil diye yazmıştı. Notu açıp;

“Ammar Yoldaşa,

Bahar çok hareketli, gerilimli ve gergin geçiyor. Hareketimizin başına musallat olan Kahramanlar kabilesinden, ajan işbirlikçi olan birkaç kişi dün gece cezalandırılmış,” diye yazıyordu.

Apo notu okuyunca, “Bu işimizi daha da zorlaştırıp gerginleştirecek. Durumu yeniden kendi kendine değerlendirdi. “Artık baharı burada geçirmek bile zordur. Daha köklü kalıcı çözümler bulmalıyım,” diye düşündü.

VI

“Sadece güneşli günlerde yürürseniz, hedefinize asla varamazsınız.” (P. Coelho)

Nereye gideceğini, ne yapacağını biliyordu. Gittiği her yerde ona güvenen dostları, yoldaşları kenara çekilip yol veriyordu. Ancak, sıkıyönetimin gelmesi, tutuklanan bazı militanların çözülmesiyle birçok ilişki açığa çıkmış, gizli profesyonel çalışan militanlar deşifre olmuş, saldırılar çoğalmıştı. Bunun için büyük bir arayış içine girmişti. Sürekli yollarda hareket halindeydi. Büyük takip başlamıştı.

Duman Kara, her tarafta ekipler devreye sokmuştu. Devlet, resimlerini çoğaltmış bütün emniyet birimlerine göndermiş, talimatlar vermişti. Her yerde aranıyordu. Günlük gazetelerde boy boy fotoğrafları çıkıyor, hiçbir yerde rahat hareket edemiyordu.

Başta, Merkez Komitesi olmak üzere birçok militan deşifre olmuştu. Duman ve ekibi, bütün kadroların adlarını ve özelliklerini tek tek öğrenmiş, takibe almış, yakalanmaları için her türlü imkânları devreye koymuştu.

Devlet; Hilvan, Siverek, Suruç, Ceylanpınar, Viranşehir, Kızıltepe, Doğubayazıt, Batman gibi yerleri binlerce askerle kuşatıyor; insanları kadın, çocuk, genç ve yaşlı ayrımı yapmadan meydanlara topluyor, evleri tek tek arayarak büyük baskı operasyonları geliştiriyordu. Her aramada yüzlerce çalışan, taraftar, yurtsever ve kadro gözaltına alıyor, işkencelerden geçirip zindanlara gönderiyordu.

Bu büyük takipten, yaşanan kaos ve fırtınadan yara almadan kurtulmak için gün yirmi dört saat çareler düşünüyor,

tedbirler alıyordu. O bu zorlu yürüyüşü hem gerçekleştiriyor, hem de hissediyordu, ama çıkacağı uzun yolu şaşırmamak için sürekli kendi kendisiyle tartışıyor, en güvenceli çıkış yolunu bulmaya çalışıyordu.

Hareket etme ve çalışma alanı giderek azalıyor, her geçen gün çember daralıyor, büyük takip adım adım devam ediyordu.

Doğru ve güvenli bir çıkış yolunu bulmak için bıkmadan, usanmadan düşünüp duruyordu. Böyle sıkışık bir zamandı ki nereye gideceği artık önemini yitirmiş, kiminle nasıl nerede yola çıkacağı önem kazanmıştı. Bu arayış ve yolculuğun sonunda bulunacak olan çözümün, yeni güçlü bir çıkışa yol açacağına inanıyordu.

“Bu kaos ve fırtınadan çıkış için kendime ya bir yol bulmalıyım ya bir yol açmalıyım,” diye düşündü. Sonra; “Yoksa yolda çekilmek zorunda kalırım,” diye mırıldandı.

Bu kadar amansız, büyük saldırı ve takip karşısında boş durmuyor; sadece aklını ve mantığını değil, büyük hayal gücünü de devreye koyuyordu. Sonsuz hayal gücü, onu her yere taşıyor, engel tanımıyordu. Sanki hayalleriyle tek başına devlette karşı savaşıyordu.

Ruhu, yüreği, düşüncesi inandığı bir amaca bağlanmış, düşleri onu amaç noktasına sürüklüyordu. “Yola çıkmak, hedefe yürümek sadece bir eylemdir, önemli olan yolun beni hedefime ve amacıma götürmesidir. Yeni ufuklara açılabilmem için yaşadığım bu kıyılardan bir an önce uzaklaşmam gerekir,” diye söylendi kendi kendine.

“Bu zorlu yolculukta birçok kişi, gidecekleri yere kadar ancak benimle birlikte olacaklardır. Birçoğu, zorluklar artınca beni yarı yolda bırakacaktır, ama bazıları da tereddütsüz ölümüne kadar benimle birlikte yürüyeceklerdir. Önemli olan benim bu ayrımı yerinde ve zamanında doğru yapmam, yürünmesi gerekenlerle, gereken yere kadar yürümemdir,” diye düşündü.

Yola çıkarken aslında bir başınaydı. Gelecek gri, sisli, dumanlı, muğlak ve belirsizdi. Fakat o bir kere inanmıştı, amacına ve hedefine varmak için hiçbir yolculuk ne uzak ne tehlikeliydi. Yolu, sağduyusu ve kendisiyle yaptığı monologlar ona gösteriyordu. Bir tek şeye, yüz değişik göz ile bakıyordu. Aradığı ve düşündüğü yol yine karşısına çıkıyordu. Günün bittiğı yerde, bir başka gün başlıyor, günler bir birini izliyordu.

Bütün olasılıkları ve arkadaşlarını tek tek gözden geçirdi. Kâğıt kalem çıkarıp; “Felat arkadaş’a,” diye başlayan kısa bir not yazdı. Ferhat’ı çağırıp; “Bu notu, acil olarak, Karasungur’a iletin,” dedi.

Ferhat, notu alıp bir kuryeye verdi, aynı gece Hilvan’da bulunan Karasungur’a ulaştırdı.

Asıl adı; Mehmet Karasungur’du. Hilvan’da halk ona; “Hüseyin Hoca,” Siverek’te; “Ömer Hoca,” diye hitap ediyordu. Kendisi, yazışmalarda; “Felat,” adını kullanıyordu. Bingöl’ün Kığı ilçesi Darebi köyünde doğmuş, orada ilkokulu okumuş, ortaokul ve liseyi Bingöl’de tamamlamıştı. Erzurum Eğitim Enstitüsü, Matematik bölümünü bitirmiş, sol düşünceyi benimsemişti. Maraş’ta öğretmenlik yaparken, düşüncelerinden dolayı önce Hakkâri’ye, sonra Giresun

Şebinkarahisar’a sürgün edilmişti. Denizlerin idamını protesto etmekten gözaltına alınmış, işkencelere maruz kalmış, ardından Afyon ve Ankara’ya sürgün edilmişti. Daha sonra Bingöl Lisesi’ne atanmış, orada Hayri ile tanışmış, Apo’nun düşüncelerini benimsemişti. Onu düşüncelerinden dolayı haksız yere gözaltına alan emniyet müdürünü karakolda dövmüş, altı ay cezaevinde kalmıştı.

Halil Çavgun’un öldürülmesi üzerine Apo; “Hilvan direnişinde yerini almalı ve öncülük yapmalısın,” diye ona not yazıp göndermişti. Notu alınca ailesini, çocuklarını ve öğretmenliği bırakarak gelip Hilvan mücadelesine öncülük yapmıştı. Hilvan’da halk ona; “Hüseyin Hoca,” diyordu.

Karasungur, Apo’nun gönderdiği notu alır almaz, Hilvan direnişçilerinden gözü pek, cesur, fedai ruhlu, üç silahlı eylemci yanına alarak, köy yollarında Mardin’e doğru yola çıktı. Akşama doğru Kızıltepe’ye ulaştı. Ferhat aracılığıyla Apo ile buluştu.

“Hoca, sizin tarafa doğru gelmek istiyorum,” dedi Apo.

Karasungur, onu iyi tanıyordu. “Böyle apar topar çağırmışsa çok önemli bir şey vardır,” diye düşündü.

“Tamam, Abdullah yoldaş,” dedi.

Gece yaygısını, Kızıltepe Ovası’nın üzerine sererken, gelen grupla birlikte iki taksiye binip Viranşehir üzeri harekete geçtiler.

Ekinler boy atmış, otlar sararmaya yüz tutmuştu. Araba farlarını yakmış, köy yollarında ilerliyordu. Apo ile şoför arabanın ön koltuğunda oturmuştu. Karasungur, Bedran ile Dara adlı militan arkada oturuyordu. Gece karanlığında

silahların namlularını arabanın penceresinde çıkarmış, tetikte bekliyorlardı.

Gün iyice kararırken, kuzeyinde Mazıdağı ile Çınar, güney ve güney doğusunda Kızıltepe, batısında Viranşehir ilçeleriyle komşu olan Derik’e girdiler. Derik, Mazıdağı’nın güney eteklerinde sırtını dağ silsilesinin devamı olan çıplak tepelere dayamıştı. Tepeler bir hilal gibi etrafını sarıyordu. Arazisi kuzeyden güneye doğru alçalıyor, güney tarafı dümdüz Harran, Nusaybin, Kızıltepe, Ceylanpınar ovaları ile Suriye düzlüklerine dek uzanıyordu. Ovanın önemli bir bölümü de tarih öncesi dönemlerde faaliyet göstermiş olan Qerejdağ’ın püskürttüğü volkanik siyah taşlar ile kaplı olan alanla bütünleşiyordu. Geniş gövdeli, yuvarlak, kızıl ve çıplak tepeler bir harman yığını gibi sivrilerek basmak basamak yükseliyordu. “Mardin Eşiği Dağları” olarak da adlandırılan dağ yamaçları meşelerle kaplıydı. Dağlık tarafında meşhur zeytinlikler, bağlar ve meyve bahçeleri bulunuyordu.

Eskiden ilçede Êzidi ve Müslüman Kürtler ile Emeniler yan yana yaşıyorlarmış. Büyük Ermeni kıyımının ardında Ermeni nüfus çok az kalmış, kalanlar da din değiştirmişlerdi.

Derken köy yolunda, bir arama noktası karşıda gözüktü. Birkaç jandarma ile bir baş çavuş yolda durmuş, şüpheli gördükleri kişileri kimlik kontrolü yapıyordu. Şoför bir an heyecanlandı. Sımsıkı direksiyona sarıldı. Gaza basıp gitmek için hazırlandı. Apo o an ne yapması gerektiğini düşündü. Savaşa hazırlanır gibi oturduğu yerde hareketlendi. Karşıya baktı, jandarma sayısının az olduğunu görünce rahatladı. “Silahların namlularını içeri alın gözükmessin, zorunlu

olmadıkça silah kullanmayın,” dedi. Silahları dışarda görünmeyecek şekilde ayaklarının dibine yerleştirdiler. Araba arama noktasında biraz yavaşladı. Şoför;

“Selam in aleyh küm,” dedi.

“Aleyh küm selam,” diye yanıtladı Başçavuş. Sonra durduğu yerde arabanın içindekilere göz attıktan sonra; “geçin,” dedi.

“Geçin,” deyince Apo derin bir nefes aldı, rahatladı.

Köy yollarında geçerken, her hangi bir arama durumunda, en iyi tedbirleri silahları görünmeyecek şekilde içeri almaktı.

O gece Viranşehir ile Siverek arasında bir Arap köyüne varıp yol mollası verdiler. Tanıdıkları bir Arap ileri geleninin evine misafir oldular. Oturup yemek yediler, çay içip dinlendiler. Sonra gece karanlığında yeniden yola çıktılar.

Bu defa gece yarısı, Qerejdağ tarafında bir köye misafir oldular. Ev sahibi Karasungur’u tanıyordu. Onları büyük bir misafirperverlikle karşıladı. Yemek hazırladı. Güvenlik tedbirleri aldı. Dışarıya nöbetçiler bıraktı. Konuşup sohbet ettiler. Sabaha doğru yataklara çekildiler.

Sabah kalkıp kahvaltı yaptılar. Karasungur’un köye geldiğini duyan köylüler, birer ikişer yanlarına geldiler. Bir anda köy odası doldu. Köylüler, Apo’yu tanımıyorlardı. Karasungur, gelen köylerle sohbet ve propaganda yapmaya başladı.

“Kürdistan sömürge bir ülkedir. İşbirlikçi, feodal ağalar ülkemizi egemenlere peşkeş çekiyorlar... Hilvan mücadelesi, Süleymanlar çetesi...” diye başladı. Ardında diğer bir militan;

“Bağımsızlık özgürlük,” diye söze girişti. Anlatılanlar birbirinden kopuk ve köylülerin sorularına yeterince yanıt olmuyordu.

Köylüler ikiden bir Bucak aşiretine dönük sorular soruyor, yaptıkları züllumden söz ediyorlardı. Karasungur genel cevaplar veriyordu. Bazıları Apo’ya bakıp;

“Bu adam, daha önce hiç buraya gelmemiş.”

“İlk defa görüyorum.”

“Çok önemli biri olmalı baksana hepsi ona saygılı davranıyor.”

“Geçenlerde bir gazetede buna benzer birisinin fotoğrafı vardı.”

“Çok ciddi duruyor, biraz da düşünceli”

Onlar oturup sohbet ederken kırlangıçlar, ikide bir içeri giriyor, yuvadaki yavrularına yem taşıyorlardı.

Apo, fısıltılı halindeki konuşmaları hissediyor, bir ihbar ihtimalinden çekiniyordu. Hedef şaşırtmak ve kendini sıradan biri olarak göstermek için aniden yerinde kalktı. Elindeki hırka ile bir kırlangıcı kovalamaya başladı. Oturanlar, pür dikkat durmuş, ona bakıyorlardı. Sonunda kırlangıcı yakaladı. Avucuna alıp; “ne güzel kuş,” dedi. Yaşlı bir adam, yanında oturan militana;

“Yeğen bu arkadaşınız kimdir,” dedi.

“Amca bir öğretmen arkadaşımızdır,” dedi militan.

“Öğretmen ha, kafasında biraz var mı?”

“Amca bilmiyorum, tanımıyorum,” dedi militan gülerek.

“Çok değişik biri, hiç Apoculara benzemiyor,” dedi köylü.

Öğleye doğru Bedran ile bir militanı yanına alarak yaya olarak yola çıktı. Siverek ve Hilvan köy yollarından iki gün süren yorucu bir yürüyüşün ardında, Bozova üzeri Urfa merkeze vardılar. Şehrin kenar mahallesinden Balıklı Göle ulaştı, orada kalenin yanında yokuş yukarı çıktı.

VII

“Bir insanın yaşayıp yaşamadığını, atan nabzından değil; onurlu duruşundan anlarsınız.” Che.

Kalabalık bir Bulgar Türk göçmen nüfusunu getirip şehir merkezine yerleştirmişlerdi. Göçmenlerin tümü sağcı, ırkçı ve milliyetçiydi. Şehir; “sağcı-solcu, Müslüman-Alevi, Kürt-Türk,” diye ikiye ayrılmış, sınırlar belirlenmişti. Alman Bağları, Yıldız Bağları ve Fevzi Çakmak mahallelerinde Dersim kökenli aleviler oturuyordu. Bütün solcu gruplar bu mahallelerde, Aleviler arasında örgütleniyorlardı.

Alman Bağları içinde geçen yol şehirden çıkıp Pertek’e, dağ eteklerinden Harput Kalesine kadar uzanıyordu. Hazar Gölünün kenarında geçen, Dersim ve Bingöl’e giden bir yol daha vardı. Bir yol da Sivrice, Maden ve Ergani üzeri direkt Diyarbakır’a gidiyordu. Bir diğer yol ise Çemişgezek’teki feribot istasyonuna ulaşıyordu. Bu yol hattında köylerin tümü solcu ve aleviydi.

Yıldız Bağları Mahallesinde, Barzani yanlısı siyasi bir parti örgütlenmişti. Bu parti taraftarı dört öğretmen, sağcı militanlar tarafında Bingöl’de silahla vuruldular. Olay Kürtler arasında büyük tepkiye yol açtı. Büyük bir gösteriyle

cenazeleri gömdüler. Halk, öğretmenlerin mensup oldukları partinin intikam almasını bekliyordu. Arada zaman geçti, halkın bütün beklentileri boşa çıktı. Bunun üzerine Apocu grup, dört öğretmene misilleme olarak Bingöl Belediye başkanını vurunca, olay anında bütün bölgeye yayıldı. Yıldız Bağları Mahallesiindeki Barzani yanlısı partinin kitlesi koptu, çoğunluk Apocu gruba kaydı.

Kentte bütün sol örgütler birbirileriyle didişip dururken, Apocu militanlar sağcı militanların etkin olduğu Palu'da çalışma yürütüyorlardı. Kısa sürede, Türkeş'in kurduğu milliyetçi parti üyesi, üç yüz Kürt ayrılıp Apocu gruba geçince, haber anında her tarafa yayıldı. Her geçen gün biraz daha güçleniyorlardı.

Mazlum, basın yayın faaliyetlerinin merkezini Elâzığ'daki dağ köylerine taşımış, orada çalışıyordu. O günlerde sol çevrede; "Kürdistan sömürge midir," tezi her tarafta yaygınca tartışılıyor, sol cephedeki gelişmelere yön veriyordu. Mazlum, Keban'ın Mirvan köyünde bir sol örgüt ile yapılan; "Kürdistan, sömürge midir, ayrı mı örgütlenmeli mi," adlı tartışmaya katılmıştı. Tartışma gün boyu sürmüş, Kürt gençlerini etkilemişti. Kentte her geçen gün bu tür çalışmalar daha da yaygınlaşıyordu.

Aynı süreçte ekibiyle Elazığ'a gelen Duman Kara, bütün bu gelişmeleri izliyor; sorguya aldığı bazı militanlarda PKK ve diğer sol gruplar hakkında bilgi topluyordu. Apo'nun orada toplantı yaptığı bilgisini de almıştı. Daha önce Newroz gecesinde yapılan etkinliklere binlerce genç katılmıştı. Aynı gece birçok noktada ateş yakılmış, molotof ve bombalar

atılmış, pankartlar asılmış, bildiri ve afiş dağıtılmıştı. Duman, bütün bu gelişmeleri adım adım izlemiş, genel bir rapor haline getirip Ankara'daki üstlerine göndermişti. Gençliğin kitlesel katılımı, Ankara'yı rahatsız etmiş, Duman'a hemen harekete geçme emrini vermişti.

Apo'nun, nisan başında yaptığı toplantıdan sonra Duman, bütün ekibini Apocu gruba karşı harekete geçirmişti. Örgütlerin içine ajan sızdırmış, zayıf militanları tespit edip kendi yanına çekmiş, para, tehdit ve şantajı kullanarak halk arasında bir muhbirler ağı oluşturmuştu. Hazırlıklarını tamamladıktan sonra, nisan sonu ve mayıs ayının başlarında Apocu gruba karşı operasyonlar başlatmıştı.

Genel bir operasyon için Duman'ın ekiplerinin istihbarat topladığı bir dönemde, bölge komitesinde yer alan Sara, kentte çalışmalar yürütüyordu. Örgüt genel bir eylemlilik hazırlığı arifesindeydi. Basın-yayın çalışmalarının Elazığ'da merkezîleşeceği kararlaştırılmıştı. Sara, Mazlum ile birlikte basın yayını da uğraşıyordu. Bildiriler, pullamalar, broşürler ve afişler hazırlıyorlardı. Bölge Komitesi, bir bildiri yazıp, Mazlum'un hazırladığı broşürle birlikte, teksir makinesiyle çoğaltıp kuryeler aracılığıyla diğer alanlara aktarıyorlardı.

Tam o sırda "MK imzalı," bir bildiri geldi. İki bildirinin içeriği birbirinden çok farklıydı. Toplanıp konuşular, tartışılar. Kendilerinin yazdığı bildiriye iptal edip, MK imzalı bildiriye çoğaltıp her taraf gönderdiler. Bazı yerlere haber ulaşmayınca eski bildirileri dağıttılar. Grup döneminde kalma, amatör çalışma tarzı kargaşa ve kaosa yol açıyordu.

Rayber Döner, bu arada Ağrı'ya gidip toplantılar serisi yapıp geri dönmüştü.

O günlerde Duman, bir grup taraftar yakalamış, sorguya çekmiş, bazı bilgiler almıştı. Rayber, bunu sıradan olağan bir gözaltı olarak değerlendirmiş, üzerinde durmamıştı.

Ardında, bölge biriminin başında bulunan militan, arkadaşıyla kahvede otururken, Duman'ın gönderdiği bir sivil ekip, gidip kimlik kontrolü yapmış, onu bir rastlantı sonucu gözaltına almış gibi davranmıştı. Gözaltına alınan militan sorguda çözülmüş, bildiği bütün bilgileri vermişti. Duman; “O militanca direniyor,” diyerek, örgütler içine sızdırdığı kişiler aracılığıyla dışarıya haber yayıyor, örgüt militanları bunun propagandasını yapıyordu.

Çok geçmeden Duman, elde ettiği bilgiler doğrultusunda bir grup militan daha gözaltına almıştı. Yakalanan son grup, militanlar arasında ciddi bir tedirginliğe ve rahatsızlığa yol açmış, harekete geçmişlerdi. Komün evleri boşatılıyor, kitaplar, dergiler, 18 Mayıs için hazırlanan broşür, bildiri ve afiş kolileri, gece karanlığında bulundukları yerden alınıp daha güvenli evlere taşınıyordu. Diğer bölgelere gitmesi gerekenleri bekletmeden gönderiyorlardı.

Ortalıkta elden ele bir liste dolaşüyor; “Bunlar, polis tarafında aranıyor,” diye söyleniyordu. Listeyi kimin piyasaya sürdüğü belli değildi.

Sara, bütün bu gelişmelerden kaygı duyuyor, tedirgin oluyor, önlemlerin alınması için her fırsatta Rayber ile konuşuyordu.

Duman, listede adı geçen bütün militanları tek tek takip ve denetime almış, tutum ve davranışlarını izliyor, ona göre davranıyordu.

Agir, daha önce kentte gelmiş, bütün militan ve taraftarlarla toplantı yapmış; “devlet direkt örgütümüze yönelebilir, tutuklayabilir. Bu durumda nasıl bir tedbir alalım,” diye düşünce ve nerler almıştı.

Militanlar, Duman ve ekibini basitte alıyor, “işkenceci Duman,” deyip hala kahvehane gibi yerlerde ilişki kuruyorlardı.

Sara, günlerden beri düşünüyor, tutuklananları yan yana getiriyor, “Bu sırdan bir yönelim değildir, önce Bölge Komitesi’nin başındakini çok olağan bir şeymiş gibi gözaltına aldılar. Ardında diğer tutuklamalar gelişti. Bu Duman ve ekibi çok kurnaz, sinisi, bilinçli ve planlı hareket ediyor,” diyordu kendi kendine.

Derken bir daha gidip Rayber’e; “Bu operasyon karşısında tedbir almak gerekir. Duman’ın bazı militanları alması çok dikkat çekicidir. Bazılarını kesinlikle bilinçli aldı, çünkü en zayıf noktamız onlardı. Birileri onların zayıflığını ve içinde bulundukları durumu dşmanaya sızdırdı. Kente son dönemlerde gelen Komiser Duman, çok sinisi, kurnaz ve tehlikelidir. Gidip bilinçli olarak onu ilkin gözaltına aldı. Gerekli bilgileri ondan aldıktan sonra harekete geçecek. Bu saldırı ve operasyon bununla sınırlı kalmaz,” dedi.

“Sara arkadaş, çok kaygılı davranıyorsun, fazla telaşlanmana gerek yok, hiçbir şey olmaz,” diyerek tartışmayı

kesip attı. Rayber, oldukça rahat ve kaygısızdı. O böyle rahat davranınca, diğerleri de tedbirleri gevşetiyordu.

Sara, buna daha da çok öfkeleniyor, kendi başına tedbirler alıyordu. Apo'dan gelen yazı, talimat ve perspektifleri, kornişlere, perdelerin dikiş yerlerine, soba bacasına, sandalyelerin demir ayaklarına, ranzaların ayaklarına saklıyor, her gün bir başka evde kalıyordu. Bir gece tek başına gizlice eskiden kaldığı komün evine gidip, ışığı yakmadan içeri girdi. Evde kalan bildiri ve afişleri karanlıkta götürüp evin çatı katına sakladı. Sessizce kimseye görünmeden tekrar evden çıkıp gitti.

Yeni bir ev kiralamış, devrim nikâhıyla evli olan iki militanla birlikte kalıyordu. İki apartman bitişik nizamla göre yapılmıştı. O, bu bitişik iki apartmandan, sağda kalanın 4. katındaki evde kalıyordu. Kendince tedbirler düşünürken; “çatı katından bir binadan diğerine geçmek kolaydır. Bir tehlike karşısında hemen çatıya çıkar, diğer binaya geçerim. Apartmandakilerle ilişkilerim iyidir. Beni ihbar etmezler. Evi fazla kişi bilmiyor,” diye söylendi.

Duman, dur durak bilmeden çalışıyor, bilgileri dosyalıyor, ekipleri devreye sokuyor, kenti denetime alıyordu.

Sara, gece bir kez daha gidip, Rayber ile görüşüp tedbirler alınmasını önerdi. Rayber, onu yine ciddiye almadı. Sıradan yaklaşımı onu daha da gerginleştirdi. Rayber'in kaldığı evin genç kızının ilişkisi bir militanla vardı. Sorun daha önce Rayber'e aktarılmış, durumu biliyordu.

Kız alımlı güzel ve çekiciydi. Rayber, Sara ile konuşurken, kendinden geçmiş, durmadan kıza bakıyor, hep

onunla ilgileniyordu. Sara'nın dediklerini tartışmaya değer g rm yor, arada bir kızın babasıyla siyasi tartışmaya giriyordu. Sara ona baktık a sinirlenip  fkeleniyordu. Onun davranışlarına daha fazla dayanamadı, hi bir şey demeden  fkeyle kalkıp;

“Ben gidiyorum,” dedi.

“Kızım bu gece vakti nereye gideceksin, burada kal,” diye ısrar etti ev sahibi.

“Yok, amca arkadaşlar bekliyor, gitmem gerekir,” diyerek kapıyı açıp  ıktı.

Rayber, kendinden ge miş, hala kız ile konuşuyordu.

Sara, gece karanlığında ara sokaklarda tek başına hızlı adımlarla y r y p giderken;

“şehirde  alışan bir ok militan huzursuz ve tedirgindir. Agır arkadaş bize; ‘ciddi bir şey gelişirse kırsal alana  ekiliriz,’ demişti. Rayber tam tersine; ‘bir şey yok, bir şey olmaz,’ deyip duruyor. Gelişmeler onun dediği gibi değil giderek tırmanıyor,” diye d ş nd .

Sara, Rayber’in rahatlığını, d ş nd k e kızıyor  fkeleniyordu. “Rayber, bu işe  ok lakayt yaklaşıyor. S ylediğim tedbirleri ciddiye bile almadı,” diye s ylendi.

Rayber, ertesı g n; “b t n hazırlıklar yapılsın toplantı yapacağız,” diye talimat verdi.

Sara, ısrarla; “Duman, bu kadar arkadaş  z ltına alıp sorgularken, bizim b t n kadro ve  alışanlarla geniş bir toplantı yapmamız,  ok tehlikeli ve riskli olur,” diyerek karşı  ıktı. Rayber, “bu toplantı  ok  nemlidir, erteleyemeyiz,” diyerek dayatıcı oldu.

Bu Sara'yı iyice öfkelen-di; "arkadaşlar yakalanmış, ne olacağı belir değil, bu Rayber, kalkmış; 'toplantı yapacağım' diye tutturmuş," diye seslice herkesin içinde söylendi.

Rayber, söylenenlerin hiç birini dikkate almadı. Belirlenen saatte, belirlenen evde, bir araya gelip toplandılar. Rayber, divana geçti. Önce 2 Nisan Merkez Komite toplantısının sonuçlarını ve alınan kararları tek tek açıklayıp aktardı. Sonra; "Sorguda polise karşı tavır nasıl olmalıdır," konusu üzerine konuşmaya başladı.

Saatlerce durmadan konuştu, açılımlar yaptı. Biraz durdu, sonuç olarak ne söylemesi gerektiğini düşündü. Karşısında oturan militanlara bakıp;

"Sorguda; 'ser verip sır vermemek,' temel yaklaşım olmalıdır. Sorguda işkenceyle çözülmek, düşmana bilgi vermek en büyük ihanettir," dedi.

Tam o esnada dış kapıda nöbet tutan militan, panik halinde, nefes nefese toplantı yapılan odaya girip;

"Komiser Duman, şehirde operasyon başlatmış," dedi.

Ani bir dalgalanma ve hareketlenme oldu. Gruplar halinde, apar topar evden çıkıp mahallelere dağıldılar.

Sara, öfkeden titriyor, kızıyor, içinde Rayber'e küfürler savuruyor, giderek onun hakkında kuşku ve yargıları oluşuyordu. O da toplantıya katılan üç kadınla birlikte evden çıktı, mahalle arasına dalıp gözden yitip gitti.

Rüştü ile bir grup militan birlikte mahalleye gitmek için evden çıkıp otuz metre ilerdeki solcuların gittiği, "Orta Kahve" önünde geçtiler. Oradaki açık alanda kendilerinde ayrılan,

“Anarşist” lakaplı kişi, bir grup solcuyu etrafına toplamış, kıran kırana tartışıyorlardı. Bir militan onları görünce;

“Bu Anarşist besbelli ki kafa karıştırmaya çalışıyor, biz de gidip tartışmaya katılalım,” dedi.

“Etrafta muhbir, ajan ve polis kaynıyor, hemen burada uzaklaşalım,” dedi Rüştü.

“O Anarşist, bizim taraftarların kafasını bulandırıyor,” diyerek, biri onlardan ayrılıp tartışan grubun yanına gitti.

Rüştü ile yanındaki militan mahallede bir tur atıp geri oraya geldiler. Onlar daha meydana girmeden, mahallede sokak ortasında oturan kadınlar; “Oğlum polis orada yirmi kişiyi yakaladı, o tarafa gitmeyin,” diye uyardı. Anarşist de meydandaki grupla birlikte yakalanıp gözaltına alınmıştı.

Sara, sonraki gece, Duman’ın gözaltına alıp bıraktığı militanla konuşmak için evine gitti. Bırakılan militan durgun, tedirgin ve gözaltı sürecinden çok etkilenmişti. Sara ona;

“Polis en çok neyin üzerinde duruyor,” dedi.

“Bazı arkadaşlar direniyor, ama Duman Komiser, her gün Anarşisti arabasına alıp, dışarda dolaştırıyor.”

“Demek ki Anarşist zayıflık gösterdi ha?”

“Evet direnmiyor. Bildiği her şeyi söylüyor. 1800 Evlerdeki sorgu merkezinde, akıl almaz vahşi işkenceler yapılıyor,” dedi militan.

Sara, onda aldığı bilgileri götürüp Rayber’e aktardı, önerilerde bulundu. Rayber; “bu tür şeyler normaldir, bir süre sonra gözaltılar sona erer, paniklemeye gerek yoktur,” dedi.

Rayber, kentte kalıyor, operasyonların sona ermesini bekliyordu. Bölge Komitesi'nde bir militan onu; “deşifre olmamış,” diye götürüp bir mühendisin evine bırakırken;

“Rayber arkadaş, operasyonlar bitene kadar, bu evde kesinlikle çıkma, burasını hiçbir arkadaş bilmiyor,” dedi.

Fevzi Çakmak Mahallesi, yoğun baskı altındaydı. Duman, her gün ardı arkası kesilmeyen operasyonlar yapıyordu.

Rüştü, birisiyle ilişki kurmak için ara sokaklardan gidip Orta Kahvehaneye girdi. Üzerinde kırmızı bir mont vardı. Polis kırmızı montu fark edip takibe aldı. Rüştü, kahvehaneye girince, bunu hisseder gibi oldu. Kahvehanede çıkacağı sırada, ani bir refleksle kırmızı montu çıkardı, bir tanıdık arkadaşına verip, onun üzerindeki eski gri ceketini alıp giydi, aceleyle dışarı çıkıp sokak aralarında gözden yitip gitti. Polis hemen arkasında kahvehaneye baskın yaptı, direkt gidip kırmızı montlu adamı yakaladı.

Bölge Komitesi'nde yer alan Rüştü, yakalananların bildiği evleri boşalttı, silahları götürüp başka yerlerde sakladı. Bütün militanların uğradığı zengin müteahhittin evine gitmeyi de yasakladı. Rayber kaldığı yerde sıkılıyor, istediğini bulamıyordu. Bir gece kimseye söylemeden tek başına evden çıkıp müteahhittin evine gitti. Müteahhit zengindi ve her türlü maddi imkâna sahipti. Orada çeşit çeşit yemekler yedi, keyfi yerine geldi.

O gece, birçok sol örgüt mahallelerde afişleme yapıyordu. Sara, bir militan kadınla beraber evdeydi. Yanındaki iki arkadaşı evliydi. Kadının eşi o gece afişleme

yapmaya çıkmıştı. Sara ile birlikte kaldığı evde eşini bekliyordu.

İkisi gün boyu koşuşturmuş, yorgun düşmüşlerdi. Gece geç saatlere kadar beklediler. Oturdıkları minderin üzerine kıvranıp uyudular.

Afişleme yapmakta dönen militan kapıyı çaldı, açan olmadı. Bir daha çaldı. Sonra uzun uzun çaldı, yine açan olmadı. İçine kuşkular düştü. Kapı açılmayınca şaşırdı, kaygılandı. Bu o güne kadar hiç karşılaşmadığı bir durumdu. İçerdeki eşi ve Sara'yı düşündü, panikledi.

Kırık olan camın bir kenarında elini içeri koyarak, çivileri gevşetti. Macunu söktü, kapının üst bölümündeki camı çıkardı. Orada başın uzatıp içeriye girmeye çalışırken, Sara o gürültüden uyandı. Onu öyle görünce hayretle içinde donup kaldı. Sonra şaşkınlıkla; “o ne hal,” dedi. Hemen gidip onun eşini uyandırdı. Uyanan kadın, kapının üst bölmesinden içeriye girmeye çalışan, gövdesi içerde ayakları dışarda olan eşine şaşkın şaşkın bakıp;

“Sen bu gece vakti, böyle ne yapmak istiyorsun, yoksa kafayı mı oynattın,” dedi tepkiyle.

Gidip kapıyı açtı, eşi içeri girdi. Önce birbirlerini dinlemeden, karşılıklı suçladılar.

“Zili defalarca çaldım, niye açmadınız,” dedi öfkeyle.

“Biz saatlerce seni bekledik, altı üstü bir afişlemeydi, neden bu kadar geç geldin,” dedi Sara öfkeyle.

“Geleceğimi söylemiştim, neden uyudunuz?”

“Bu kadar geç kalınır mı?”

Derken birbirlerine bakıp, bu defa kahkaha ile güldüler.

O gece, o evde kalıp kalmama konusunda tartıştılar. Tartışıp hiçbir karara ulaşmadılar. Sara huzursuz olmuş, iki de bir ışıkları söndürülmüş odanın penceresinden kaygıyla bakıyordu.

Duman'ın çıkardığı devriyeler, gün yirmi dört saat sokaklarda vızır vızır geziyor, belirledikleri evleri denetim altında tutuyordu.

O gece, o evde kalıp kalmama konusunda yeniden konuşup tartıştılar.

“Günler önce gözaltına alınan ve Bölge Komitesi'nde yer alan arkadaş da bu evde kalıyordu. Anarşist çözülmüş, bu evi tanıyor, burayı hemen terk etmemiz gerekir,” dedi Sara.

“Biraz rahat ol, çok panikliyorsun. Bu gece vakti nereye çıkıp gideceğiz,” dedi arkadaşısı tepkiyle.

Sara, karşısındaki militanın suçlayıcı konuşmasına daha fazla dayanamadı, “ben bu evden çıkıp gideceğim,” deyip ayağa kalktı. O ayağa kalkınca, kadın arkadaşısı da ayağa kalkıp;

“Sara arkadaş, bu gece yarısı nereye gideceğiz, sabah erken çıkar gideriz,” dedi.

Sara, yine kararsız düştü, gevşedi ve biraz sakinleşti. Sonra; “sabah erken evi terk etmek,” şartıyla kalmaya karar verdiler.

Sara, kalkıp bir daha etrafı gözetledi. Evde bulunan yazılı notları, bir sandalyenin muşambalı bölümüne sakladı. Evdeki daktilo, pelür kâğıdı, mumlu kâğıt, teksir makinesinin malzemeleri öylece salonda duruyordu. Bir de çantasında çift ağızlı sustalı bıçak ve Bolşevik Parti tarihi vardı.

Devrim nikâhıyla evli olan iki militan yatak odalarına çekilirken Sara, geceliğini giydi, salonda yatağa uzandı. Bir sağa bir sola kıvrandı, kaygıdan uyuyamadı. Rayber, gelip aklına takıldı. “Bu adam ne kadar kaygısız, ne kadar lakayt, ne kadar boş vermiş, ne kadar rahat davranıyor. Sanki Duman’a çalışıyor. Bu kadar yakalanma, çözülme ve dayatmalarımıza rağmen hiç tedbir almıyor,” diye düşündü. Düşüne düşünce kafasına ağırlar girdi.

Rayber’in kongredeki tutumunu hatırlayınca; “adamdan ahlak, ilke, siyasi terbiye, diye bir şey yok ki, kariyeristin tekidir. İnsan hiç kendi kendini yürütmeye önerir mi? Bir militan ancak eylem ve hizmete talip olur,” dedi kendi kendine.

Arkadaşının, kapı camını çıkarıp içeri girişine de bir anlam veremiyordu. Arka arkaya gelişen yakalanmaları düşünüyor, kaygıları daha da artıyordu. “Bu Anarşist rezilin ve korkağın tekidir. Duman copu gösterince hemen keklik gibi ötmeye başlamış. Ulan ahlaksız, ulan pislik herif, sen o kadar keskin davranıyor, bizi suçluyordun. Bizi beğenmediğin için bizden ayrıldın. Şimdi de çözülenlerin başını çekiyorsun. Sanki Duman ile beraber çalışıyor, bildiği her yeri ve şeyi ona söylüyor,” dedi uzandığı yerde öfkeyle.

Saat ilerledikçe siren sesleri, araba sesleri yavaş yavaş artıyor yakınlaşıyordu. Birkaç kez üst üste araba kapıları açılıp kapandı. Kafasına kuşkular doluştu. Yarı uykulu halde kalkmaya üşendi. O gece düşünmekten kendi kendine konuşmaktan yorgun düştü. Sabah doğru tam uyuklamıştı ki tahta kapı; “tak tak tak,” diye vuruldu.

Aniden uzandığı yerden fırladı. Bu; “kesin polistir,” diye düşündü.

Üzerinde gecelik vardı. Onu indirmeden karanlıkta üzerine rastgele pantolon giydi.

Daktilo, teksir makinesine ait bazı malzemeleri bir naylon torbaya aceleyle yerleştirdi. Diğer odaya girip; “kalkın polis,” diye bağırdı. Onlar da şaşkınlıkla yatakta fırladılar. Sonra banyoya gidip cebindeki notları yaktı. Çantasındaki sustalı bıçağı ile bazı malzemeleri bir naylon torbaya koydu. Torbayı götürüp banyoda havalandırma boşluğunda aşağıya bıraktı.

Kapı durmadan çalınıyor; “çabuk açın, yoksa kapıyı kırar gireriz,” diye biri bağıırıyordu. Kapıya yanaştı;

“Kim o!” dedi Sara.

“Kapıyı aç polis,” diye bağırdı dışardaki.

“Tamam, üstüm uygun değil, bir dakika,” dedi Sara.

Kapıyı açmadan önce yanındaki iki arkadaşına bakıp; “Biz Dersim’den tanışıyoruz. Eşini daha önce kaçırmışsın. Şimdi doğum kontrolü için buraya getirdin. Ben de eşimden boşanmışım, bu evi kiralamışım. Bazen kardeşlerimi görmek için Dersim’e geliyorum. Orada birbirimizi tanıyoruz. Bunun dışında başka hiçbir şey kabul etmiyoruz,” dedi.

Duman, hala kapıyı dipçikle vurup, “Çabuk açın yoksa kırarım,” diye bağıırıyordu.

Sara kapıyı açtı.

Ellerinden silah, onlarca polis aniden içeri daldı. “Yere yatın, yere yatın,” diye bağırdı Duman. Üstlerini aradılar, ellerini orada arkada kelepçelediler.

Evde ne buldularsa toplayıp suç delili diye torbalara doldurdular.

“Düşman karşısında böyle sessiz, durgun, ürkek beklemek doğru olmaz ,” diye düşündü Sara.

“Siz o daktiloyu neden alıyorsunuz? Ayrıca o kitap da yasak değil, her yerde satılıyor. Biraz saygılı olun, ortalığı kirlletmeyin,” diye bağırdı.

“Arama belgesi var” diye bir yetkili bağırdı.

“Hani arama belgesini görmek istiyorum,” dedi Sara.

Elinde telsiz olan komiser:

“Tabii var hanımefendi,” dedi. Sonra;

“Haydi buyurun aşağıya inelim,” dedi.

Aşağı inip arabaya bindiler. Arkasında silahlı polisler vardı. O an, Sara, dönüp arkasına baktı. Polislerin arasında Anarşist oturmuş, etrafına bakıyordu. Sara ile göz göze gelince, gözlerini kaçırıp yere baktı. O an Sara; “Ulan şerefsiz, ulan eşek oğlu eşek, bizi tanıımıyorsun, neden bize iftira atıyorsun” deyip yüzüne tükürdü.

Araba hareket ettiği sırada, polis baskınında uyanıp kapının önünde bekleyen komşuları yaşlı kadın;

“O güzel kızım, bizim en iyi komşumuz, kiracımızdır. O fukarayı, o güzel kızı alıp nereye götürüyorsun polis bey,” diye bağırdı.

Günlerden Pazar, 7 Mayıs’tı. Görünürde diğer günlerden hiç bir farkı yoktu. Sanki kent o gün daha yorgun ve daha uykusuzdu. İnsanlar daha evlerinden çıkmamış uyuyorlardı.

Daha önceki günler gibi toplantı, tartışma, propaganda ile geçecek olan bir gün olarak düşünüyordu. Sanki her şey dünden kalmaydı ve kaldığı yerde çalışmalarına devam edecekti.

Ortalık sakin olmasına rağmen, gizemli, ürkütücü bir sessizlik vardı. Sokak ve caddelerde henüz insanlar yoktu. 1800 Evlere giden yolda, bir tek onlar vardı. Gök kuşağında sızan ışık gibi, gözlerinin aydınlığı her tarafı tarıyordu.

Baskına gelen polis arabaları dışında, başka hiç bir araç görünmüyordu.

1800 Evler, yeni yapılmış bir semtti. Şehrin çıkışında, Malatya yolu üzerinde, Dersim'den göç eden yoksul, emekçi ve işçi Alevilerin oluşturduğu, gece konu gibi bir yerleşim alanıydı.

Sara, son dönemlerde hep oraya gitmiş, insanlarla ilişkilenmiş, propaganda, afişleme yapmış, bildiri dağıtmış, örgütlediği gençlerle eğitim çalışması yürütmüştü. Oraya gidip gelmesi genç kızların ilgisini çekmiş, öğrenci kızları etrafında toplamış, birçok taraftar ve yakınlıkduyar örgütlemişti.

Ne var ki, 1800 Evlere bu defaki gidiş çok farklıydı. Polis arabaları hızla ana caddeyi geçti. “Zirai Donanım Müdürlüğü,” yazılı binaya doğru döndü. Bina şehrin dışındaydı etrafı yüksek duvarlarla çevrilmişti.

Araba büyük bir gürültüyle “zınk,” diye binanın ön bahçesinde durdu. Koşuşturmalar, bağırımlar, çağırımlar başladı. Ortalık bir anda hareketlendi.

Sara ile yanındaki iki arkadaşının götürüldükleri oda kirli ve pis kokuyordu. Havasız ve penceresizdi. Işık ve ses geçirmez kalın beton duvarlarla örülmüş, kör kötürüm bir

sorgu odasıydı. İçerde melül, sarı ölgün bir ışık yanıyordu. Duvarlarda ve yerde taze kan izleri vardı. Yerde su birikintileri oluşmuş, zemin ıslak ve kaygandı. Coplar, sopalar, zincirler, ipler, göz bağı ve kelepçeler bir köşede üst üste atılmıştı. Yerlerde bir sürü yırtık, kirli iç çamaşır parçaları, odanın ortasında kanlı bir tahta sandalye duruyordu. Falaka orta yerde bekliyordu. Bir de araba tekerleği vardı. Sara, ona bakıp; “bu diğerlerini anladım da acaba bu ne işe yarıyor,” diye düşündü.

Bölge Komitesi’nde üç kişi yakalanmış, Rayber hala dışarda geziyor, kenti tek etmiyordu.

Duman, aldığı istihbarat sonucu şafakla birlikte kalabalık silahlı bir ekiple müteahhittin evine ani bir baskın yaptı. Rayber ile müteahhittin oğlunu birlikte gözaltına aldı. Rayber yakalanınca çember iyice daraldı.

Rüştü; “ben Ankara’ya gideceğim, Rayber yakalandı, kimse bilmiyor, çözülürse her şey gider. Gidip Abdullah arkadaşına haber vermek lazım, Agir Ankara’ya gitmiş, o da buraya geri gelmesin.” diye düşündü. İki arkadaşıyla birlikte Elazığ’da taksiye binip, Malatya’ya vardılar. Orada da garajda otobüse binip Ankara’ya geçtiler.

Aynı gece, Agir Ankara’dan Elâzığ’a dönmek için otobüse binip yola çıktı. Gece her şeyden habersiz Elazığ’a vardı ve gittiği evde Duman’ın ekibi bir başka militan için o eve baskın yaptı, onu da gözaltına aldı. Üzerinde sahte kimlik ve dolarlar vardı.

Agir yakalanınca ilk ifadesinde; “ben tüccarım, bu dolarlar da onun için bende duruyor, beni bırakın işim var,” diyeretti. Duman onu hangi militana gösterdiyse;

“Biz tanımıyorum,” diye yanıt verdi. Bunun üzerine Duman, Agir’i tüccar diye salı verdi.

Duman, “Rayber, Apo’nun yardımcısıdır çözülmez,” diyerek önce diğer militanları sorguya alıyor, Rayber hakkında somut bilgiler toplarken, bir tarafta da onun hareketlerini kontrol altına almış izliyordu.

Rayber, yakalandığından beri Duman’ın kendisine yapacağı işkenceleri düşündükçe korkuya kapılmış, aklında bir tek seçenek intiharı düşünüyordu. Duman’ın kendisine yapacağı işkence korkusu kırılğanlığa, öz güvenin yitip gitmesine yol açıyordu. Ani bir değişiklikle içine kapanmış, büyük bir strese girmişti. Düşünüyor, işkenceden kurtulmak için bir çıkış arıyordu. O an ölüm gelip beynine, ruhuna, düşlerine bir karabasan gibi yerleşiyordu. İşkenceyi düşündükçe bedeni sarsılıyor, korkuyor, içine girdiği stresle başa çıkamıyordu.

İşkence bir ejderha gibi üstüne çullanmıştı. Korkuya kapılmış ve çözümsüzlüğün egemen olduğu karanlık ve içe dönük bir dünyaya sıkışıp kalmıştı. Kaldığı sorgu odasının dört duvarı arasında beynine, ruhuna, yüreğine, düş ve düşüncesine sinen işkence korkusu dışında hiçbir çıkış düşünemiyordu. İşkence korkusu, onu esir almış, paslı zincirlerle kaskatı ölüm duvarının eşğine bağlamıştı.

İşkenceyi düşündükçe, titriyor, içine tarifi imkânsız bir boşluk ve ağrı düşüyor, bir anda bütün duyguları yitip gidiyordu. Sanki kör, sağır ve lal olmuş, tek çare olarak intiharı düşünüyordu. Çaresizlik ve umutsuzluk onu intihara kilitliyordu. Direnemeyeceğini kabullenmiş, peşinen pes

etmişti. Çözülürse toplum, aile ve arkadaşları arasında ciddi bir itibar ve mevki kaybına uğrayacağını düşünerek daha da bunalıyordu.

Rayber, gözaltına alındığı iki günden beri işkence korkusuyla kişilik yapısı bozulmuş, dengesiz ruh hali ön plana çıkmış, içinde süreklileşen bir boşluk ve hiçlik duygusu oluşmuştu. İçine kapanmış, işkencenin yarattığı korku eşiği tavan yapmıştı.

Anlık olarak ruh hali değişiyor, aşırı panikliyor, yaşama olan bütün ilgisi, isteği ve umudu aniden yitip gidiyordu. Haz verici bütün şeylerden uzaklaşıyordu. Yemek yeme, su içme isteği bile kalmıyordu. Duman ve işkence korkusu, bir taş gibi gelip içine oturuyordu. Bedeni ve ruhu bir buz kalıbı gibi donmuş kalmış, bir tek işkenceyi düşünüyordu.

İntiharını düşündükçe, bu kapkaranlık korku tüneline kurtulacağı hissine kapılıyor, anlık olarak rahatlıyor, hemen ardında, Duman ve işkence korkusu yeniden bütün benliğini esir alıyordu.

Duman, pür dikkat onu izliyordu. Onun kaldığı odada prizde çıplak cereyan kablosunu açık bırakmış, tuzak kurmuştu. Rayber çığlık seslerini duydukça korkuyor, bedeni titriyor ne yapacağını şaşırıyordu. O an gözleri prizde, açıkta duran kabloya takıldı. Dikkatlice baktı. O kadar korkmuştu ki sanki kafasının içi boşalmış, bütün düşünce ve düşünme yetisi yitip gitmişti.

Bir anda oturduğu yerde kalkıp prizdeki kabloya yanaştı. Kablonun bir karışlık bölümü çıplaktı ve bakır tel, bir yılan dili gibi gri renkli naylonun içinde duruyordu. Biraz durup baktı,

hiçbir şey düşünemedi. Kablo, bir anda gözlerinde canlandı, gri renkli zehirli upuzun bir yılan; çıplak bakır tel zehirli yılanın diline dönüştü. Yılan ağzını açmış, dilini çıkarıp ona tıslıyordu.

Bir anda, ani bir refleksle iki eliyle çıplak kabloyu tutup çekti. Kablo, duvardan çıkıp elinde kaldı. Sonra bir adım geriye sıçrayarak elindeki kabloyu hemen yere fırlattı. Ellerine baktı hiçbir şey olmamıştı. Ürkek, titrek ellerle yerdeki kabloyu kaldırıp inceledi, yavaşça yere bıraktı.

Duman, olup bitenleri izliyordu. İntihar girişimini görünce, yılların tecrübesine dayanarak; “bu adam düşündüğüm gibi biri değildir. Ödlele ve korkağın tekidir. İşkence ve ölümden korkuyor, hemen çözerim,” diye düşündü sevinerek.

Hiç beklemeden yanına vardı, ölümlle tehdit etti. Rayber, fiske yemeden, hiç düşünmeden, o an, o hücrede, o işkencececinin korkusunda bir anda saf değıştirdi.

Avcı tarafında, av yerine bırakılan kafesteki keklik, hemcinslerini yanına çekmek için nasıl öterse öyle ötmeye başlamıştı.

“Duman Komiserim bildiğim her şeyi anlatacağım ve bundan böyle size çalışacağım,” dedi.

Duman bir tek tokat vurdu. “Abiii” diye boğuk, bir çığlık attı.

Sara, bu yalvaran, yere kadar alçalan titrek, korkak, “abiii” diyen boğuk böğürtüyü hemen tanıdı. “Bu o alçak, Rayber’in sesidir. Nasıl da alçalmış; “abi” deyip yalvarıyor. Belki de yakalanmadan önce teslim olmuş, Duman’a,

alışıyordu. Ben o kadar söyledim, hiç dikkate almadı,” diye düşündü.

Sara; “Direnme Savaşı, Kızıl Kayalar, Darağacından Notlar” adlı kitapları okumuş, kendini ona göre hazırlamıştı. Sorguda, ilk işkenceye karşı; ilk direnişi, ilk inancı, ilk sınavı ve ilk sözü zaferle başarmıştı. İrade ve inancıyla, Komiser Duman’ı, alt etmişti. Bundan böyle artık geri kalan ömrünün en güzel kısmını, yıllarca dört duvar arsında geçirecekti. O an işkencedeki arkadaşlarının çığlıklarını işitince, kendi kendine söyle mırıldandı;

“Bundan böyle yaşamım karanlığa karşı hep beyaz aydınlık bir direniş ve kavga olacak...”

Rüştü, Ankara’da Apo’ya haber vermek için not yazıp bir kurye ile Antep’e gönderdi. Kurye oraya vardığı akşam, bulunduğu eve gece operasyon yapıldı, notla birlikte yakalandı. Bir not daha yazıp genç bir militana verdi. Genç militan notu, Apo’ya götürmek için gece otobüse binip Urfa’ya doğru yola düştü.

Duman, bir tokat atıp; “Rayber, sen Apo’nun sağ kolusun. Onun hakkında her şeyi bildiğini biliyorum. Senin samimi olup olmadığını anlamam için önce Apo’nun kaldığı yeri bana söyleyeceksin,” dedi.

Rayber, döneklik yapmıştı. Dneklik, anlaşılması çok zor bir kpeklikti. Bir kere çözülmüş, ihanet etmiş, bir anda saf değiştirmişti. Dneklik ve ihanetini, herkese dayatıyor, herkesin kendisi gibi olmasını istiyordu. Sara’nın direnmesi, kurşun gibi ağır bir vicdan azabı olarak ruhuna, yüreğine ve düşüncesine düşüyordu. Bu ağırlığın altında eziliyor,

büzülüyor, çöküyordu. O zaman daha da hırçınlaşıyor, saldırganlaşıyor, herkesin kendisi gibi olmasını sağlamak için direnenlere karşı savaş açıyordu.

“Herkes dönsün, herkes ihanet etsin, herkes benim gibi olsun. Herkesin döndüğü yerde; ‘dönek,’ herkesin ihanet ettiği yerde; ‘hain’ olmayacak, herkes benimle aynılaşacak,” diye düşünüyordu.

Hainlik ve döneklik; kokuşmuş bir bataklık ve köpeklik halini aşan bir vakaydı.

Rayber, öküzün yalakası gibi kasabın bıçağını yalıyor, Duman’a kul köle oluyordu. Bir beygir dolabı gibi Duman nereye istese oraya dönüyordu. Apo’ya kin ve öfke besliyor, onu yakalatmak için yanıp tutuşuyordu. Direnen Sara’dan nefret ediyor, onu çözmesi için Duman’a bilgiler verip daha çok işkence yapmasını istiyordu. Duman’dan çok Duman, işkenceciden çok işkenceci kesilmişti.

Apo’nun geliştirdiği hareket içinde ilk itirafçı ve ihanetçi Rayber Döner oldu. Rayber, Apo’nun kaldığı ve kalabileceği bütün ilişki ve mekânların adreslerini yazıp verdikten sonra;

“Duman Komiserim, beraber gidelim, o Apo’yu elimizle koyduğumuz gibi çıkaralım” dedi.

VIII

Ey dost

İhanet zehirli bir hançerdir

Büyüğü küçüğü olmaz

Karışınca birbirine

Karanlık ile aydınlık

*Bilemezsin
Kim dost kim düşmandır
Hiç ummadığın anda
Dost diye tuttuğun o eldir
Seni arkandan vuran...*

Sıcaklar, çapraz fişeklik takmış, bir eşkıya gibi bütün kenti basmış, rehin almıştı. Bereketli, verimli topraklarıyla olduğu kadar, sıcaklarıyla da bir o kadar ünlüydü. Günlerden beri yaşam sarı sığağa kesilmiş, sanki Harran çölünü esir alan güneşin saçaklarından, ateş ırmakları kutsal kentin üzerine akıyordu.

Güvercinler, serçeler, yusuçuklar, kırlangıçlar, Halil-Ür Rahman ve Aynzeliha Gölü'ndeki balıklar, çölün derinliğindeki ceylanlar, sokaklarda başıboş dolaşan itler ve cümle canlılar inlerine çekilmiş, sokaklarda in cin bile yoktu. Urfa, Urfa olalı daha böyle bir sıcak görmemişti.

İnsanlar, serinlemek için beyaz, taş yapılı evlerin eyvan bölümlerine çekilmiş; “şu yeryüzünde, İbrahim’in mancınıkla atıldığı Nemrut ateşinden daha yakıcı ne olabilir ki? Harran çölü üzerinde gelen bu sıcaklar, Nemrut ateşinden daha yakıcıdır. İnsanı nefesiz, soluksuz bırakıyor, kemiklerini eritiyor,” diye yakınıyorlardı.

Harran'da gelen çöl sığağı dalgası evlere, evlerin içindeki insanların üstüne öyle bir çökmüştü ki, her şeyi kasıp kavuruyordu. Güneş insanı bunalıyor, nefesiz bırakıyordu. Yollar, sokaklar, taşlar, ağaçlar, sular sarı sığağa kesilmişti.

Urfa, Hilvan, Siverek, Ceylanpınar, Viranşehir, Suruç ve Bozova'da her gün çatışmalar yaşanıyor. Her yer bunalıcı

ve ürkütücüydü. Her köşe başında tanklar, devriyeler ve gün yirmi dört saat eksilmeyen aramalar vardı. Sıkıyönetim, operasyonlar, gözaltılar, yakalanmalar, işkenceler, baskınlar, operasyonlar, suikastlar, patlayan bombalar, sokaklarda, infazlar sürüp gidiyordu. Hayat korku, şüphe, tedirginlik, belirsizlik ve bir kaostan ibaret hale gelmişti.

Bu zülüm yüklü karanlık baskılara karşı sınırlı ama militanca yaman bir direniş sürüyordu.

Devlet destekli sağcı milliyetçi bir parti, Urfa’da yeniden örgütlenmek için dışarda eğitilmiş, profesyonel etkili militanlar getiriyor, olaylar bir zincirin halkası gibi ardı sıra geliyordu.

Apo, böyle bir ortamda Mardin’den gelip Urfa’ya geçtikten sonra merkezde fazla dikkat çekmeyen, gelen gideni az olan, Kızıltepelili yurtsever ve yoksul bir ailenin evinin çatı katına yerleşmiş, çalışmalarını yürütüyordu. Kaldığı odada bir minderin üzerinde oturmuş kitap okurken, düşleri İbrahim ve Nemrut kavgasına takılıp kaldı.

Ve İbrahim’in elinde bir balta!

Nemrut’un tapınak merkezine girdi. Kabile totemleri olan putları birer birer parçalayıp kırdı. Baltayı en büyük put olan Marduk’un boynuna astı.

“İşte suçlu bu,” dedi.

Ve odunları taşıyıp üst üste yığdılar. Bir dağ zirvesi gibi yükselip başı bulutlara erişti. Nemrut ateşi tutuşturdu, alevler gökyüzüne yükseldi. Mancınıklar kaledeki sütunlara kuruldu. İbrahim mancınıkla “suçlu” diye ateşe atıldı.

Ol rivayette göre alevler berrak mavi suya, odunlar balığa dönüştü...

Günlerden beri Urfa’da büyük bir bekleyiş içindeydi. Tam bir İbrahim’i durumu yaşıyordu. Sınırdan çıkmak için Sait ile konuşmuş bir arayış içindeydi.

Ve Apo elinde kitap!

Sömürgeciliğin tapınak merkezi Ankara’ya gidip okurken; “Kürdistan sömürgeci,” diyerek bütün imha ve inkâr putlarını kırdı. Işıklı düşünce baltasını, en büyük put olan; “Milliyetçi, İnkârcı, Sömürgeci,” putun boynuna astı.

“İşte suçlu budur,” dedi.

Ve Nemrut soylu zulmün karanlık yüzü erleri devreye girdi. Fotoğraflarını bütün kentlerin caddelerine, duvarlarına astılar. “Suçlu,” diye hakkında ölüm ferman çıkardılar.

Kürt tabusunu yıkmış; “suçlu” denilerek Nemrutların hışmına uğramıştı. Nemrut’un şehrinde kalıyordu. Çok ilginç bir buluşmaydı. Tarih rastlantılarla doluydu. İbrahim de aynı şehirde yola çıkmış, göç etmişti. O da İbrahim’in çıktığı yolları izlemek için düşler kurup durdu.

Okuduğu kitabın bir sayfasını daha çevirdi. İlk paragrafta; “Her ulus kendi kaderini kendisi belirlemeli, ezen ulusun devrimcileri ayrılmadan, ezilen ulusun devrimcileri birleşmeden yana tutum takınmalı” diye bir cümle okudu.

“Bu belirlemelerin hiçbir Kürtleri ifade etmiyor. Kürtler; ne ezen, ne de ezilen, sömürge bir ulustur. Kürdistan klasik bir sömürgeye bile benzemiyor. Sömürge bile sayılmaz! Sömürgelerin bile bir adı, statüsü vardır. Kürt ve Kürdistan; varlığı, kimliği, kültürü inkâr edilen, zulüm altında yaşayan avukatsız, öndersiz, kadim bir ülke ve halktır,” dedi kendi kendine seslice.

Kitap'ta; "Dönek Kautsky," diye bir cümle geçince her nedense Rayber Döner gelip aklına takıldı.

Sonra çocukluğu bir hasret tümcesi gibi yüreğine düştü. Üveyiş'in; "Cımo ile Mıho'dan intikamını almayana kadar sana bu evde yemek yok. O senin kafanı bir yerde kırdıysa sen de onun kafasını iki yerde kıracaksın," diyen tehditkâr, tetikleyici, kavgaya teşvik eden sesi kulaklarında çınladı. Kendi kendine gülümsedi. Çocukluk anıların yeşerdiği Amara'yı, Kaniya Ayno'yu, Ömer'i Üveyiş'i bir daha hiç görmeyecekmiş gibi bir duyguya kapıldı. Çocukluğu bağ bozumundan sonra çok uzaklarda yalnızlığa terkedilmiş, arıların saldırısına uğrayan, sarı bir çingil gibi düşlerine takıldı. Aradığı çocukluğu, bir yerlerde unutulmuş, yıpranmış, hırpalanmış, siyah beyaz bir fotoğraf gibi hep yüreğinde duruyordu.

Çocukluğu bitmeyen uzun bir macera, heyecan, düş ve sonsuz bir gökyüzü gibiydi. Göğün sonsuz maviliği, hep ona çocukluğunu anımsatıyordu. Ruhu ve düşleri hep o sonsuzluğun içindeydi. Sanki çocukluk anıları, geçen ömrünün gökyüzüydü. Gölgesinde oturup kitap okuduğu o yaşlı, bilge fındık ağacını düşündü. Dionysos gibi kızlı erkekli çocuklar alayını peşine takmış, sonsuz göğün altında Amara kırlarında bağıra çağıra koşuyordu. Amara'da geçen çocukluk anıları, içinde yaşadığı, başlı başına ayrı bir vatandı. Yıldızların bulunduğu gökyüzü gibi bir şeydi. Hiçbir yere gitmiyor, kaybolmuyordu. Nereye gitse hep uzaktaki bir bulut gibi onunla birlikteydi.

Sedef'i, Hasan'ı ve Mızo'yu anımsayınca yüreğini, beynini, ruhunu ve düşlerini yokladı, çocukluk anılarıyla doluydu. Amara'nın kayalıklarını, Hamurkesan harabelerini, peşine takılan çocuklar alayını, yabancı meyve toplayıp arkadaşlarıyla paylaşmalarını anımsadı. Duygulandı, boğazı düğümlendi; “çocukluğumu asla öldürmeyeceğim ve çocukluk anılarıma ihanet etmeyeceğim,” diye söylendi.

Alişer ile Zarife'yi ihbar edip katleden Rayber ve Zeynel ile birlikte Rayber Döner, yeniden gelip düşlerine takıldı. İsa'yı ele veren Yuda'yı düşündü. İsa, Yuda'ya; “horozlar öterken beni inkâr edeceksin,” dedi.

“Rayber, bir tokat yemeden beni satar,” diye düşündü Apo.

Elindeki kitaptan; “Ulusların Kaderlerinin Tayin Hakkı,” diye okudu. Okumaktan düşünmekten, monolog ve yorum yapmaktan yorgun düştü. Gece gibi derin ve ağır bir uyku, kara bir ırmak gibi gelip gözlerine aktı. Göz kapakları ağırlaştı, kapandı. Eli kitap ile birlikte yana düştü. Uykuya dalar dalmaz Rayber Döner gelip rüyasına girdi. Rayber kin ve öfkeyle ona bakıyordu. Birden bire varlığı yok oldu ve bir gölgeye dönüştü. Gölge uzaktan durup ona bakıyordu. Rayber'in dişleri uzadı uzadı uzadı; paslı bir keski gibi ağzından dışarıya çıktı. İsa ile Yuda'yı anımsadı. Sabah horozlar öterken, kapkara sivri dişleri, birer hançer gibi ona doğru uzandı. Rayber'in kafası küçüldü küçüldü, bir nokta kadar kaldı. Şişman bedeni büyüdü büyüdü bir fil gibi oldu. Bedeni ile kafa birbiriyle tezat hale geldi. İri, sivri ve kapkara dişleriyle hırıltılı sesler çıkartarak ona doğru yöneldi. Hızla geriye doğru sıçradı.

O an arka arkaya kapı çalındı. Derin uykudan nefes nefese ter içinde sıçrayarak uyandı. “Bu rüya neyin nesi,” diye düşündü. Rayber’in uzun, sivri, keskin ve kara dişleri gözlerinde canlandı. Karmakarışık duygular içindeydi. Yaşadıkları gerçekmiş gibi etkisinde kalmıştı.

Kapıya yöneldi. Biraz bekledi. Gözetlemede baktı geleni tanıdı. Kapıyı açtı.

Rüştü’nün Ankara’da gönderdiği genç militan karşısında duruyordu. Solmuş yüzünde, kaynağı belirsiz bir ürkeklik, korku, gerginlik, heyecan ve panik vardı. İçeri girer girmez hiçbir şey demeden;

“Yakalanmış...” dedi heyecan ve öfke dolu titrek bir sesle. Sonra cebindeki notu çıkarıp Apo’ya uzattı. Notu açıp bir çırpıda okudu. Okuyunca yüz hatları bir anda değişti, gerginleşti. Endişe, kızgınlık, üzüntü ve kaygı zehirli bir yılan gibi gelip yakasın yapıştı.

Elâzığ’ı, oradaki kadroları, çalışmaları düşündü, kaygılandı. Kaygısı heyecana, heyecanı tepkiye, tepkisi; kin ve öfkeye dönüştü. Kan şekeri düştü, tansiyonu yükseldi, bedenini ateş bastı. Soluğu kesildi, başı döndü, bayılacak gibi oldu. Gözleri ateş gibi kızardı. Göz bebekleri büyüdü. Burun kanatları hızla açılıp kapandı. Boyun kasları gerildi. Elleri terledi. Tüm kasları gerginleşti. Kalp çarpıntısı hızlandı. Karnına kaynağı belirsiz bir ağrı ve sancı düştü. Nefes alamaz duruma geldi. Başı döndü. Alnında ter damlacıkları oluştu. Bütün bedenini soğuk bir ter dalgası bastı, sıırılsıklam oldu.

Karşısındaki genç militana bakarak dudağını büktü ve başını salladı. Sanki kimi kastettiğini biliyormuş gibi aniden;

“Yakalanmış mı?” dedi geleni sorgulayan bir sesle.

“Evet, yakalanmış,” dedi.

“Kim yakalanmış?”

“Rayber, gözaltına alınmış, sorguda çözülmüş ve her şeyi itiraf etmiş.”

“Rayber Döner ha! Aldığın bilgi kesin mi? Başka yakalanan var mı?” dedi aceleyle.

“Rayber ile bir grup arkadaş, Elazığ merkezde yakalanmış. İçlerinde Agir, Sara, Aytekin, Hamili, Anarşist ve daha birçok arkadaş var.”

“Rayber nasıl bir tutum takınmış, getirdiğin bilgi kesin mi,” diye bir kez daha sordu.

“Çözülmüş, hem de bir fiske yemeden.”

“Vay alçak, çözülmüş ha demek ki!”

“Sorgu odasında intihar etme girişiminde bulunmuş.”

“İntihar ha! Korku ile intihar, ikiz kardeş gibidirler.”

“Rayber hiç dayak yemeden bildiği her şeyi anlatmış.”

Apo gelen notu okuduktan sonra bir kâğıda; “Rüştü arkadaş,” diye yazdı. Sonra; “Oradaki arkadaşlar çalışmalarına devam etsinler. Siz Antep’e gelin orada arkadaşlarla konuşursunuz. Ona göre görev alırsınız,” diye kısa bir not yazdı. Notu gelen kuryeye verip geri gönderdi. Kaldığı evde ani gelişen tutuklamaları düşündü. Öfkeyle kendi kendine;

“Rayber, bu kadar alçaklığı nasıl yapabilir? Bir fiske, bir tek fiske bile yemeden herkesin ismini vermiş. En gizli şeylerimizi bile pis canını kurtarmak için söylemiş. Beş altı yıldan beri bu kadar özveri, bu kadar emek, bu kadar şehit, uğraş, çaba, can ve kan pahasına yarattıklarımızı o, bir tokat

yememek için hepsini düşmana teslim etmiş. Vicdan, ahlak, ilke diye bir şey yokmuş bu adamdan! Korkaklık ve ihanet örneği, hiçbir yerde bu kadar çıplak görülmemiştir,” dedi.

İKİNCİ BÖLÜM

I

“Ey dost

Ey kardeş

Ey herkes

Yazın tarihini gül soy kırımının

Aya vardığınızda”

F. Ferruhzad

Evin biraz ötesinde, yokuş aşağı vadiye giden patika yolun üstünde kalın gövdeli, upuzun bir akça kavak ağacı gök yüzüne uzanıyordu. Bir çift leylek ağacın tam tepesine çalı çırpıdan kocaman bir yuva yapmış, yavrularına yem taşıyordu. Yuvanın alt kısmında onlarca serçe yuva kurmuş, leyleklerin taşıdığı yiyeceklerden faydalanıyordu. Arı kuşları, ahenkli, notalı sesler çıkartarak, arı kovanlarının etrafında uçup duruyordu.

Bir kuş cennetini andıran Peri Vadisi’ne bakan ev, yaşlıların dediğine göre çok eskiydi. Vadiye bakan yamaç kazılarak temeli atılmıştı. Beyaz, kaba taştan ve kerpiçten yapılmış, “çardak,” dedikleri türden bir evdi. Zemini sıkıştırılmış toprak, arka tarafı tepeye gömülmüştü. Ön tarafı Peri suyuna bakıyordu.

Yaşlıların dediğine göre eski, çok eski bir evdi.

Taşlar, yılların yorgun ağırlığını taşıyordu. Köşelerinde yer alan büyük, uzun taşların üzerine çocuklar, “hevar,” dedikleri tebeşir türü taşlarla, bir sürü karmakarışık şekiller çizmişlerdi. Avlusunda asırlık iki meşe ağacı gökyüzüne

yükseliyor, dallarında yıl dört mevsim, kuş cıvıltıları eksik olmuyordu.

Yaşlıların anlattığına göre eski, çok eski bir evdi.

Damin üstü kalın kütüklerle örtülmüştü. Babadan, dededen kalma, antika gibi bir evdi. Yamaçta tepenin kazıldığı taraf kerpiç; dışta kalan duvarlar ise kaba, doğal, beyaz taşlarla örülmüştü.

En üstte “L” şeklinde bir teras kat vardı. Bu teras biçimindeki “L” katı, diğer evin üzerine değil de evin bittiği noktada, yine yamacın daha üst tarafı kazılarak yapıldığı için diğerlerine göre daha yüksek ve teras kat biçiminde görünüyordu. Alttaki evin damı ise onun önünde büyük bir seki gibi duruyordu.

“L” harfinin içi kazılarak, uzunlamasına, arka arkaya iki hayvan damı yapılmıştı. “Gom” dedikleri bu bölümün arka tarafına keçiler, yüksek olan ön tarafına ise at ve büyük baş hayvanlar konuluyordu.

Oturdıkları evin; “heyat” dedikleri, bir büyük salonu vardı. İki oda ile mutfak bu heyat’a açılıyordu. Yazın serin olan evin “heyat” bölümünde, kışın ise odalarda kalıyorlardı. Hem üstten “L” şeklindeki kattan bu salona çıkılıyor, hem de ahır tarafında yapılan bir taş merdivenle çıkılıyordu.

Ayrıca evin bitişiğinde bir samanlık yapılmıştı. Samanlık yüksek olduğu için iki kat gibi görünüyordu. İddiaya göre dedeleri, büyük kıyımda, Ermenileri bu samanlığın altında saklamıştı. Ermenilerin orada saklanmasına ilişkin halk arasında bir dizi hikâye anlatılıyordu. Samanlığın altı eskiden gizli bir sığınakmış. Hem damların üstünde hem de merdivenle

samanlığa çıkılıyordu. Gomun üzerinde bir başka çardak vardı. Orada da diğer küçük kardeşi kalıyordu. İki kardeş hala ortak yaşıyorlardı. Evde yemekler, yiyecekler ve işler ortaklaşa yapılıyor, sadece yatma zamanı ayrılıyorlardı.

Vadinin bu tarafında Goman-Teman-Seylan köyü, vadinin öte yakasında yukarı ve aşağı Alıkan köyleri vardı. Aralarında Peri suyu, Peri Sadisi ve Golan Kaplıcaları yer alıyordu. Golan; Kürtçe, “göller bölgesi” veya “mıntıkası” anlamında kullanılıyordu.

Kebire, beşi kızı üçü erkek sekiz çocuğunu bu evde dünyaya getirmişti. İlk beş çocuk, arka arkaya kız doğmuştu. İki ölmüş, üçü hayata tutunmuşlardı.

Baba tarafı, seyit sülalesiydi ve yerine geçecek erkek çocuk istiyordu. Derken, Kebire arka arkaya üç erkek çocuk doğurmuş, Pir ikisinin adını; Mazlum ve Delil koymuştu.

Yörede feodal değer yargıları hâkimdi. Kızlar okutulmazdı, ama Kazım; “sülalemizden okumuş, öğretmen olmuş kızlar var,” diyerek o da kızlarını okula göndermişti. Arife’yi Elazığ yatılı bölge okuluna, Asya’yı Nazmiye’de okutmuştu. Nezaket’i Kebire’ye yardım etsin diye okula göndermemişti O da evde kendi kendine okuma yazmayı öğrenmişti.

Aşağı taraf; “Teman,” yukarı taraf; “Seylan’dı.” İki birden “Goman-Koman” köyünü oluşturunuyordu. Köy çok büyüktü. Teman tarafı tepe ve vadilere serpiştirilmiş ve dağınıktı. Evlerinin bulunduğu yerin karşısındaki tepede bir ilkokul vardı. Karlı kış günlerinde, oraya gidip gelmek bir hayli zordu. Baba erkek çocuklarını el üstünde tutuyor ve tüm

imkânlarını seferber ediyordu. Kazım ile Kebire, erkek çocuklarını nasıl okutacaklarına dair saatlerce konuşup tartıştılar. Sonunda Onları okutmak için bağlı oldukları kasabada bir ev almaya ve oraya yerleşmeye karar verdiler.

Çocukların dünyası daha başkaydı. Saklambaç, birê, bilye, toprağa çizilen karelerde zıplayarak taş sektirme, çelik çomak, birbirlerinin sırtına binme türü icat edilen oyunlar oynuyorlardı Aşık kemikleriyle oynanan değişik oyunlar, daha revaçtaydı. Eğer köyün eşekleri boştıysa binip yarış yaptıkları da oluyordu.

Bazı oyunlarda kızlar yer almazken, mendil saklama, mendil kaçırma gibi oyunlar karma oynanırdı. Bir de “Yeşil Taşı Bulma” oyunu vardı. Yası, yuvarlak bir taşı, otlarla iyice ovup ot rengi veriliyordu. Çocuklar iki gruba ayrılıyordu. İki grup arkasını dönerken, en güçlü olanı yeşil taşı alıp belirlenen yeşil otların üzerine fırlatıyordu. Bu yeşil taşı, ilk bulup ve yakalanmadan getiren taraf oyunu kazanıyordu.

Düğünlerde, kadınlar ve erkekler kol kola girerek, el ele tutuşarak halay çekiyor, gece geç saatlere kadar oynuyor, yüksek sesle söylenen türküler halaylara canlılık katıyordu. Sözlü edebiyat külliyatı gibi, çok sayıda halay türküleri vardı. Halay başını çekenler, yüzlerce türküyü ezbere biliyordu. Bunlar, düğünlerin vazgeçilmezleriydi.

Köy ortamında büyüyen çocuklar, kendi kültürleriyle, sosyal yaşamlarıyla, gelenekleriyle haşır neşir oluyor, doğayla, iç içe yaşıyorlardı. Her çocuk; hayvan gütmeyi, çayır yolmayı, ot biçmeyi, orak sallamayı baba mesleği olarak devam ettiriyordu.

Yedi yaşına kadar kız ve erkek çocuklar, fistan ve alta da uzun don giyiyorlardı. Çarşıdan alınan basma kumaşları, kadınlar evde keser, biçer ve çocukları için el ile dikerlerdi.

Birde omuzun arka tarafına çengelli iğne ile tutuşturulmuş, bez mendil bu giysinin bir aksesuarı gibi duruyordu. Bu aksesuar, burnu akan çocuklara gerekli oluyordu. Çocuklar çorapsız ve lastik ayakkabı giyiyorlardı.

Kalabalık aileler, iki yatak yan yana serer beş, altı çocuk yan yana uyurdu. Yaşları küçük olanlar ve altını ıslatanlar için tedbirler alınırđ. Yorgan, yastık çekiştirmeler gündelik kavgalar arasındaydı. Lokmanın büyüğünü kapma, çorbanın içindeki et parçasını alma didişme ve itişmelere yol açıyordu.

Yöredeki yaşlılar, babadan dedeye iz sürerek varlıklarını, yüz yıllar öncesine kadar uzatıp götürüyorlardı. Onların felsefesinde soylarını ve varlıklarını gerilere götürüp soylu kişilere bağlamak, bir övünç kaynağıydı. Onların dilinde kültüründe söz tarihi.

Köyün, vakti zamanında İzol aşireti tarafından yapıldığı rivayet ediliyordu. Yörede bu aşiret etkin durumdaydı. Çevrelerindeki köyler, Kürt dilinin Dımılı (Zaza)şivesini konuşmalarına rağmen, Koman Köyü sakinleri, Kurmanciki şivesini konuşurlardı. Dersim yöresindeki İzol aşireti mensupları, “çore bori,” adındaki bir ziyaret adına yemin eder ve kurban keserlerdi.

Köy, bir tepenin yamacına kurulmuştu. Biraz daha ötelerde yüksek asi dağlar gökyüzüne uzanıyordu. Asi, sarp, heybetli dağların tepesinde, yıl on iki ay kaynayan bulutlar,

eksik olmuyordu. Bahar gelince, asırlık meşe ağaçlarıyla kaplı yamaçlar, yeşilin bin bir tonuna bürünüyordu.

Peri suyunun aktığı vadi derin, sarp, kayalık ve uçurumlarla doluydu. Her iki tarafında yüzlerce küçük vadi, büyük Peri Vadisi'ne açılıyordu. Baharda bu vadilerde akan yağmur ile kar suları, Peri Çayı'na karışıyordu. Bahar gelip karlar eriyince, Peri geçit vermiyor, deli dolu kükreyerek akıyordu. Çok geçmeden, baharın alımlı yeşil yüzü, bütün vadiye yayılıyor, bir renk cümbüşüne dönüşüyordu. Vadinin her iki yamacı, yamaçların gerisindeki tepeler ve dağlar, asırlık meşe ağaçlarıyla kaplıydı.

Vadinin içinde, Peri Çayı hırçınca akıyordu. Kayalıklar doğal birer koranak gibiydi. Bin bir çiçek, bir arada boy veriyordu. Köylüler meşe yapraklarını toplayıp kışın keçiler için yem olarak kullanıyorlardı.

Teman Mezrası'ndaki köylüler, karasal iklimin keskin gelgitlerinden, meşe ağaçları arasındaki bir harman yeri kadar küçük tarlalarda buğday, arpa ve mercimek ekiyorlardı. Her ailenin bir ineği ve birkaç keçisi; kendilerine yetecek kadar bağ ve bahçeleri vardı. Her aile evini bir yamaçta, kendi tarlası üzeninde yapmıştı.

Vadiler arasında, tepeler üstünde ve yamaçlarda köylülerin ekip, biçtiği tarlalar, birer yeşil halı gibi duruyordu. Kare, üçgen, beşgen, daire, yamuk-yumuk küçük tarlalar, orman arasında açılmıştı. Meşe ağaçları ve çalılıklar bu tarlaların sınırını oluşturuyordu. Tarla açarken, kesmeye kıyamadıkları asırlık meşe ağaçları, tarlaların ortasında gökyüzüne uzanıyordu.

Küçük tarlalarda, evlerinin önünde kendilerine yetecek kadar sebze ekiyorlardı. Dağların alt eteklerindeki tepelerde, Peri suyunun kıyılarında ceviz, armut, üzüm, badem vb. meyveler yetiştirip kendileri tüketiyorlardı.

Teman köyünün sağlık kurumu, posta şubesi, içme suyu ve kanalizasyon şebekesi yoktu. “Eski yol,” dedikleri patika, ormanın içinde yılan gibi kıvrılarak köye doğru uzanıyordu. Devlet köyleri denetlemek için asfalt yol yapmış, bu yolda her gün askeri araçlar gidip geliyordu.

Çok az da olsa sivil araçların da köye uğradığı oluyordu. Bazen yurt dışına ve metropollere çalışmaya gidenler, sivil araçlarla köye uğruyordu. O zaman köyün bütün çocukları arabanın etrafında toplanır, meraklı gözlerle gelenlere bakarlardı. Bir de Avrupa’dan gelenler, köye radyo getirmişlerdi. Köylülerin tek bilgi kaynağı olan radyo haberlerine rağbet fazlaydı. “Havadis zamanı,” dediklerinde radyo olan evlere gidip toplu haber dinliyorlardı. Askerlikte Türkçe öğrenenler, diğerlerine Kürtçe tercüme ediyorlardı.

Kasaba; etrafı tepelerle ve dağlarla çevirili, dev bir çanak biçimindeki ovanın ortasına kondurulmuş bir kayalık yığıntısı gibi duruyordu. Onlarca tepe, kavis çizerek etrafını sarıyordu. Tepeler arka arkaya birer halka gibi genişliyordu. Daha gerilerde Munzur-Dersim Dağları, tüm heybetiyle gökyüzüne uzanıyordu. Tepeler ve vadiler arasında seyrek meşe ormanı yayılıyordu. Tepe yamaçlarında ve vadilerde yüzlerce küçük tarla birer yama gibi duruyordu. Bazı yerlerde küçük ovacıklar yer alıyordu. Yine bu ovacıkların ortasında meşe ağaçları gökyüzüne yükseliyordu.

Kasabanın batısını, boydan boyda dağ silsilesi kaplıyordu. Kasaba doğu tarafına düşen küçük ovanın kuzey uç kesimine kurulmuştu. Dağı, ovoidan ayıran ve ismini kasabaya veren “Karakoçan” deresi, dağ silsilesi boyunca akıp Peri Çayı’na karışıyordu. Kasabanın doğusunda, kurulan küçük sulama barajı, ovaya can katıyor, şeker pancarı üretiminin yapılmasına yol açıyordu.

Kasabada büyük şehirlere giden yolculara hizmet veren, iki yazıhaneden oluşan bilet satış yeri vardı. Bilet satılan yerde, garaj denilen küçük meydan, şehrin en hareketli yeri idi. Buradan her tarafa yolcular gidip geliyordu.

Köylerden kasabaya gelen, giden dolmuşların da herhangi bir garajı yoktu. Köylerden gelen yolcuların tanıdık, hısımlarına ve dost dükkânları, aynı zamanda yolcuların buluşma noktalarıydı. Dükkânlar, köyler için bir istasyon görevini görüyordu. Hangi yöreye yolcular gidecekse her birinin ayrı bir toplanma yeri vardı. Dükkânlar bir tür randevulaşma ve buluşma adresleriydi.

Kasabanın simgesi haline gelmiş, her tarafı dökülmüş, mavi boyası solmuş, farları kırılmış, camlar çatlamış, koltukları yırtılmış, şehir içi taşımacılık yapan, bir tek minibüs vardı. Gençler, tükenmez kalemle koltukların her tarafına aşk sözcükleri yazmıştı. Kalp resimleri, isimlerin baş harfleriyle doluydu. Çocuklar için bu minibüse binmek bir ayrıcalıktı. Ağlayarak baba ve annelerinde para alır, gider dolmuş biner kasaba içinde tur atarlardı. Kasabanın bir de üç bisikleti vardı. Sahibi bisikletleri caminin önüne indirir, çocuklar yirmi beş kuruşu binip tur atarlardı.

Köylerden gelen, “posta” dedikleri, üstü açık, eski, kırık dökük, insan ve yük taşıyan birkaç kamyon, kasabaya bir canlılık katıyordu. Herkes kendi yol ücretini vermekle beraber, centilmenlik örnekleri de az değildi. Başkasının yol parasını ödemek; cömertlik, dayanışma ve adettendi. Posta arabası, köye ulaştığında çocukların akınına uğrardı. Kasabadan getirilen delikli şekerler ve çarşı ekmeği çocuklara dağıtılırdı.

Halkın büyük bir çoğunluğu suni inancına sahipti. Bazı köylerde ve kasaba merkezinde, alevi suni inancına sahip olanlar yan yana ve iç içe yaşıyorlardı. Ayrışma, sağ ve sol temelde olmakla birlikte, suniler daha çok sağ düşünceye meyilliydiler.

Erkek çocukları okul çağına gelince, Kazım, bütün hayvanlarını satarak, küçük kasabada bir ev yaptırdı. En büyük çocuk yedi yaşlarına gelince, Kazım ile Kebire Teman köyünden kasabaya taşındılar. Birer yıl arayla Mazlum ve Delil de okula başladılar.

Kebire, alevi inancı güçlü bir kadındı. Peygamber ve Ali dönemimde neler olup bittiğini ve Ali’nin neler yaptığını hep merak ediyordu. Oğulları okula başlayınca, içi içine sığmıyordu. Cenk kitapları alıyor, okul dönüşlerinde Delil ile Mazlum’a okutuyor, kendisi de dinliyordu. Mazlum kitapların teorik yönünü, Delil cenkçi ruhun alıyordu. En büyükleri olan Fevzi, hep mızımız eden, bu tür şeylere yanaşmayan, ilgi bekleyen zayıf bir çocuktü. Mazlum ufak tefek, kara kuru, zayıf, gururlu, sevimli, sempatik, daha sakın, gururlu ve çok zekiydi. En küçükleri olan Delil; yaşına göre boylu-puslu, korkusuz; haksızlığı kabul etmeyen, cesur, dobra bir çocuktü.

Biri haksızlık yapınca, hemen üstüne saldırıyor, ne olursa olsun doğruyu söylüyordu. Mazlum, haksızlığa uğradığı zaman, ardılı olan Delil onu savunuyor ve koruyordu. Delil, fiziki olarak güçsüz olan Mazlum’a “Keko,” diye hitap ediyor, okulda onu koruyordu. Delil, okudukça cenkçi ruhu gelişiyor, güçleniyor, adaletten yana tavır takınıyordu. Mazlum, bilgisini artırıyor, ufku genişliyor, doğruları izah etmeye başlıyordu.

Delil ile Mazlum büyükleri olan Fevzi ile anlaşamıyorlardı. Fevzi, çok zayıftı. Aile, beslensin diye ona hep kuru üzüm ve özel yemekler yediriyordu.

Ailenin uzun dönem erkek çocuğu olmamıştı. Fevzi ilk erkek çocuk olunca el üstünde tutulmuştu. Bencil bireyci alışmıştı. Kuru üzümü alınca, Nezaket ona hücum edip elinde alıyordu. Mazlum’a kendisi veriyor, ama Mazlum gurur yapıp almıyor, yiyeceklere tenezzül etmiyordu.

Kazım, Teman’a gidip geliyor, oradaki küçük toprak parçalarını değerlendiriyordu. Yaz mevsimi gelince ailece gidip tarımla uğraşıyorlardı.

Kebire’nin her üç oğlu, her sabah kahvaltı yaptıktan sonra birlikte evden çıkıp okula gidiyorlardı.

Kasabanın üzerinde kurulduğu arazi çoğunlukla düzlük ve ovalıktı. Kasabanın etrafında geniş ekim arazileri vardı. Bir kısmında sulu tarım yapılıyordu. Traktörün yeni girdiği kasabada, hala hayvanlarla çift sürümü yapılıyor, etrafındaki engebeli, tepelik meralarda hayvancılık yaygındı. Dağların kasabaya bakan yüzeyleri kesile kesile zamanla çıplak hale gelmişti.

Bir tarafından Karakoçan Deresi ve diğ er tarafından Kalecik Barajı’ndan akan sular, kasabanın alt tarafında birleşerek Ox  Deresi’ni oluşturuyordu.

Ox  Deresi’nden dolayı kasabanın eski ismi “Ox ,” idi. “Dep,” diyenler de vardı. Devlet, asimle amaçlı, K rte adını kaldırmış; “Karakoçan” yapmıştı.

Ox  Deresi, fazla su barındırmamakla birlikte derin ve asi vadiden aktığı için yatağını iyice aşındırmış, çok az yerde geçit vermiyor ve gidip Peri ayı’na katılıyordu.

B t n kasabayı, bir baştan diğ er başa Oxi ayı birbirine bağlıyordu. Oxi’nin suları geçit vermediği için  zerinde bir k pr  yapılmıştı.

Kaldıkları mahalle, eğilimli bir tepenin  zerine kurulduğu için adı; “Tepe Mahallesi” olmuştu. Dışarda gelenler, Tepe Mahallesi’nin aşağısında akan Ox  Deresi’nin  zerindeki k pr den geçerek kasabaya giriyorlardı. K pr n n bir adı ya da sıfatı yoktu. Ox  ayı’nı geçmek için tek k pr yd . K pr n n  zel bir adı yoktu. Herkes ona “k pr ,” diyordu.

T m k y yolları gelip Oxi Deresi’nin  zerindeki k pr den birleşiyordu. T m k yl ler k pr den geçerek kasabaya gidiyorlardı. Oxi’nin etrafı kavak bahçeleri idi. Kavak bahçelerinde kuş kolonileri vardı. Serçeler, s r  s r  ağaçlara konuk olur, çalı çırpıdan konaklar yapar ve barınırđı.

Kasabanın, k  k ve dar arşısının her iki tarafında onlarca d kk n yer alıyordu. İki lokanta, bir sağlık ocağı, iki eczane, bir sinema ve hemen bitişiğinde ilçenin yeni yapılmış ilk ziraat bankası vardı. arşıda bulunan ve içi s rekli sigara

dumanıyla dolu, üç beş kahvehane siyasi birer dernek gibiydi. Gençler, buralarda tartışırken, yaşlılar ise domino ve iskambil oynuyorlardı.

Kasaba, bir şehirden ziyade büyük bir köyü andırıyordu. Trafik ışıklarının olmadığı, çarşı dışında asfalt yolu bulunmuyordu. Yolcu dolmuşlarının yanı sıra, şehirlerarası yolculuk yapan, bir kaç eski model otobüs ve yük kamyonları da vardı.

Kasabayla yaşıt olan, taştan yapılmış, su değirmeni hala, köylülerin uğrak yeri idi. Golan Kaplıcalarına giden yol kenarında, “Asri Mezarlık,” vardı. Aynı cadde üzerinde taştan yapılmış, “Cengiz Topel İlkokulu” fazla eski değildi. Kasabada çalışan bütün memurların, hali vakti iyi olanların evleri, Kiğı Caddesi’nin üzerindeydi. Kiğı, kasabanın en iyi caddesiydi. İki katlı evler birkaç taneydi. Kırtasiye malzemelerinin satıldığı bir gazete bayisi de bu cadde üzerindeydi. Gazeteler, şaşmaz bir şekilde öğleden sonra gelir ve okuyucuları sabitti.

Lisenin arka tarafı Lojmanlar Mahallesi’ydi. Lojmanların tümü tek katlıydı ve ilçenin en güzel evleriydi. Lojman Mahallesi’nin yanında taş yapılı, sağlık ocağı ve biraz ötede PTT binası vardı. Arka tarafları ekilen ve biçilen tarlalardı. Biraz ötede ilçenin küçük bir parkı da vardı.

İçinde nüfus memurluğunun da bulunduğu adalet binası, hemen arkasında bulunan jandarma karakolu duruyordu. Kulübe gibi bir görüntüsü olan yarı açık ceza evi, bitişiğinde küçük bir belediye binası ve polis karakolu devletin varlığını temsil ediyordu.

Ülkü Ocakları Derneği oldukça aktifti. Dernek adliye binasının hemen yanında olduğu için, sürekli polis gözetiminde ve korumasındaydı. Derneğin camına bir Türk bayrağının yanında bir de kurt resmi asılmıştı. Dışarıya bakan camlarının önünde “dokuz ışık” adındaki kitap görülecek şekilde yerleştirilmişti.

Yatılı Bölge Okulu’nun yanı sıra bir de iki ilkokul vardı. Aynı cadde üzerinde, kasaba merkezinin biraz dışında, bir tek binadan bitişik yapılmış lise ve ortaokul öğrencileri içi içeydi.

Kasaba; Tepe Mahallesi, Çingene Mahallesi(Oxi Deresi’nde) Kiğı Caddesi ve Lojmanlar Mahallesi’nden oluşan küçük bir yerleşim alanıydı. Bütün evler kerpiç ve kaba taştan yapılma üstü toprak damlardı. Çatılı ev hiç yoktu. Kaba, beyaz taştan yapılan, çardak denilen, birkaç iki katlı ev vardı. Kasabanın omurgasını oluşturan Tepe Mahallesi, kasabanın en eski yerleşim alanıydı.

Kiğı Caddesi, kasabanın ilk caddesiydi. Kiğı’ya giden yol üzerinde olduğu için o adı almıştı. Cadde üzerinde bir de; “Kiğı Garajı,” vardı. Evler ve binalar, hep tek katlıydı. Kasabada, Ahmet ile Menco’nun fırınları da vardı. Onlar da Kiğı Caddesi üzerindeydi. Aynı cadde üzerinde bir de iki avukat bürosu vardı. Birisi sol görüşlü, diğeri sağ görüşlü olanların davalarına bakıyorlardı.

Cami de Kiğı Caddesi üzerindeydi. Caminin tam karşısında yolun diğeri tarafında bir elektrik direği duruyordu.

Kiğı’ya giden yolun çıkışına yakın bir yerde kurulan hayvan pazarı vardı. Köylüler, Cuma günleri hayvanlarını

buraya getirir satar, kasabada alış veriş yapar, akşamüzeri köylerine dönerlerdi.

Kazım ile Kebire, bu küçük kasabaya yerleşmiş oğullarını okutuyorlardı. Kebire'nin evinin etrafı, taş bir duvarla çevrilmişti. Demirden çift kanatlı bir kapı avluya açılıyordu. Evin karşında küçük bir bakkal dükkânı vardı.

Karşıyaka Mahallesi denilen yerde çok az ev vardı. Bu evlerde genellikle öğrenciler kalıyordu. Damların üstü sıkıştırılmış topraktı. Yeni Mahalle'den, Golan Kaplıcalarına bir tek yol gidiyordu. Mahallede Çingene evleri olduğu için halk, "Yeni Mahalle," yerine, "Çingene Mahallesi," diyordu.

Delil ile Mazlum'un evleri, Yeni Mahallede, Golan Kaplıcalarına giden bu toprak yolun üzerindeydi. Hemen aşağısında Oxi suyu akıyordu.

Delil ile Mazlum, yazın mahalle çocuklarıyla birlikte Oxi suyuna girip yüüyorlardı. Oxi, yaz mevsiminde hep berrak akıyordu. İçi meşhur alabalıklarla doluydu. Berrak sular, Golan Kaplıcalarının yakınında Peri suyuyla buluşuyordu. Evlerinin yakında, Oxi suyunun kenarında çok eski bir su değirmeni vardı. Değirmenin etrafında, suyun kıyısında bostanlar ve meyve ağaçları ekilmişti. En çok da kavak bahçeleri vardı. Delil ile Mazlum, akşamüstleri mahalle çocuklarını peşine takıp kavak ağaçları arasında top oynamaya götürüyordu. Bir de saç sakal birbirine karışmış, eski, kirli ve yamalı elbiseler içinde kasabanın delisi vardı. Bütün çocuklar ondan korkuyordu. Çocuklar kavak bahçelerinin yanındaki sahada top oynamaya giderken, kasabanın delisi onları dövüyor, engel oluyordu. Bir tek Delil'e karışmıyordu. Delil, çocukları alıp

top oynamaya giderken, yol üstünde bekleyen deliye; “haydi sen de gel beraber top oynayalım,” deyince, deli gevşiyor, gülerek onlara yol veriyordu.

Oxi suyunun genişleyip yayıldığı bir yerde doğal, yası, geniş ve büyük beyaz taşlar indirmişlerdi. Cuma günleri, mahallenin kadınları, gruplar halinde gelip burada elbise, yün, kilim yıkıyor, yıkadıklarını çalılıkların üzerine serip kurutuyorlardı. Onlar çamaşır yıkarken, küçük çocuklar kızılı erkekli suya giriyorlardı.

Delil ile Mazlum, aynı odada kalıyor ve odanın bir penceresi bahçeye açılıyordu. Ev beyaz taşlarda yapılmış, bahçesi vardı. İki oda bir salon ve mutfaktan oluşuyordu.

Mahallede, Delil’in arkadaşı Mehmet Güler vardı. İkisi samimi arkadaş olmuşlardı. Mehmet’in evi, biraz ötede aynı yolun üstündeydi. Onlar da köyden gelip kasabaya yerleşmişlerdi. Her iki aile hem komşu, hem dost olmuşlardı.

Güreş tutmak, bilek yarışı yapmak, cirit oynamak, taş fırlatmak bir spor geleneğiydi. Bin yıllardan beri sürüp geliyordu. Delil bilek güreşini seviyor herkesi yeniyordu. Yakışıklı spor yapılı, güçlü, efevari bir çocuktı. Yaz mevsiminde şort, kısa kolu gömlek giymiş, Mehmet ile birlikte camide kuran kursuna başlamışlardı. Cami hocası elinde yaş bir çubuk, Delil’e yaklaşıp;

“Aç elini,” dedi.

Delil ne yapacağını kestiremedi. Bir hocaya bir yaş çubuğa baktı, elini açtı. Hoca var gücüyle çubuğu eline vurdu. Eli acıdı, mosmor oldu. O acıyla bir sıçrayışta, çubuğu hocanın elinde aldı, kafasına üst üste vurarak;

“İt oğlu it, ben sana ne yaptım ki vuruyorsun, istemiyorsan gelmem, camide senin olsun, kuran da sopa da,” dedi. Elindeki yaş çubuğu uzağa fırlattı. Cami kapısından kaçıp, sokak aralarına dalıp gitti. O kaçınca Mehmet de yerinde kalkıp onun peşinde koştu. O günden sonra ikisi de bir daha camiye uğramadılar.

Kazım, kızdığında çocuklarına bağırıp çağırıyor, kızıyor, dövüyordu. Bir tek defa Delil’e bir tokat attı. Delil diklendi, bir daha elini ona kaldırmadı.

On beş yaşındaydı. Sazını eline aldı. Köyün bütün çocuklarını topladı. Köyün altındaki Peri vadisine götürdü. Perinin kıyısındaki yüksek kayanın altı oyulmuş büyük bir dulda oluşmuştu. Gidip orada oturdular. Önce onlara saz çaldı, ardında Kürdistan mücadelesini anlattı. Bunun onun ilk siyasi eylemiydi. Sonra birlikte kalkıp, kaplıcalara gittiler. Gün batımına kadar yüzüp oynayıp durdular.

Delil ile Mehmet okula başladıklarından beri, hep birlikte oynuyorlardı. Mazlum, Fevzi, Delil ile Mehmet bir düğünle sünnet olmuş, birlikte fotoğraf çektirmişlerdi. Mehmet de ufak tefek, ama cin gibi uyanık ve cesur bir çocuktü.

Kebire, çocuklarını burada okula göndermiş, büyütmişti. Okullar tatil olunca çocuklarını alıp Teman köyüne gidiyordu. Orada meyve bahçeleri vardı. Sebze ekiyor, sonbahara kadar orada kalıyor, kış için yiyecek hazırlıkları yapıyordu. Yazın Teman köyünde kaldıkları zaman Mazlum ile Delil arkadaşlarını toplayıp her gün Peri’de yüzmeye gidiyorlardı.

Derken yıllar geçmiş, erkekler, ilkokul ve ortaokulu bitirmişlerdi. Arife ile Asya okuyup öğretmen olmuşlardı.

Mahallede, küçük odalı kiralık öğrenci evleri oldukça fazlaydı. Onlarca öğrenci, bu evlerde kirada oturuyordu. Yoksulluk, öğrencileri birlikte yaşamaya, kirayı ve ev masraflarını bölüşmeye zorluyordu. Bu evlerde yoğun siyasi tartışmalar yapılıyordu. Öğrenciler köyelerine döndüklerinde, beraberinde bu bilgi ve tartışmaları da taşıyorlardı. Bu bir tür aydınlanma ve bilinçlenmeye yol açıyordu. Öğrenci evleri, ikinci bir okul işlevi görüyordu. Kasaba dönemin en radikal öğrenci gençliğinin yoğunlaştığı, bir merkez haline gelmişti. Her siyasi fraksiyonun bulunduğu, herkesin arayışta olduğu en hararetli tartışmaların yapıldığı, bu küçük kasaba, büyük bir mücadele alanı gibiydi.

Akşam vakitleri, kol kola giren gençler, şehrin meydanında turlamaları bir alışkanlık yaratmıştı. Kığı Caddesi'nde, her akşamüstü, öğrenciler gruplar halinde bir baştan bir başa yürüyüp tartışıyorlardı. Arada bir kız öğrenciler de bu turlamalara katıldıkları oluyordu.

Kasabanın futbol takımı da vardı. Maçlar olduğunda buraya akın ederlerdi. Maç karşılaşmaları boş bir tarlada oynanırdı. Ağaç direklerinden oluşan kaleleri filesizdi. Sahanın sınırlarını görünür kırmak için kireç tozu dökmüşlerdi.

Karlıova öğrencileri, orada ev kiralayıp kalıyorlardı. Daha ötede Şadioğlu ile kardeşi, Alikan köyünde gelip ev kiralamış, birlikte okula gidiyorlardı. Baki ile Rahime kardeşler de aynı yerde ev kiralamış okul okuyorlardı. Tümü birbirlerini tanıyor ve arkadaş olmuşlardı.

Kasabada, Hükümet Konağı ve Askerlik Şubesi sabit kurumlardı. Bir de gece bekçileri vardı. Bazıları onlara; “Mahalle ve Çarşı bekçileri,” diyordu. Kasabada güvenliği “Gece Bekçileri,” sağlıyordu. Polis, daha sonra kasabaya gelmeye başlamıştı.

Osmanlıya dayanan bekçi teşkilatı, Cumhuriyet döneminde; “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu” bazı değişikliklere uğrasa da hala eski biçimiyle sürüp gidiyordu. Halk arasında onların görevi; “Tutma, vurma, kovma, basma, asma, kesme adamları,” olarak ifade ediliyordu. Bekçiler kendilerine özgü elbise, cop ve düdükleriyle genellikle gece görev yapıyorlardı. Kolluk kuvvetlerinin yardımcılarını konumundaydılar.

Çocuklar, evlerde anlatılan, “1938 Dersim Tertelesi” hikâyeleriyle büyümüşlerdi. Büyüklerin korkuyla anlattığı, kadınların hala ağıt yaktığı, anlatılırken her an ağladığı hikâyeler kafalarında yer edinmişti. Ağıtlardaki büyük acılar, hep bir şeylerin iyi gitmediğini onlara hatırlatıyordu

Öğrenci evleri, birer komün evi gibiydi. Ortaklaşa yiyip içiyorlardı. Aralarında hiçbir ayırım yoktu. Evlerde toplantılar, seminerler ve eğitim çalışmaları yapıyorlardı.

Kasabanın her duvarı üzerine, büyük harfler ve kırmızı boyayla sloganlar yazılmıştı. Sloganlar; düşüncüyü çok keskin ifade eden, kulağa hoş gelen sözcüklerden oluşuyordu.

Okullarda öğrenciler arasında kavgasız gün geçmiyor gibiydi. Sopalar, bıçaklar, parmaklara geçirilen demirden yapılmış aletler, hatta tabancaya varana dek, her gurup tedbiri elden bırakmıyordu.

Bıyıklarının uçlarını uzatanlar, yani “M” harfi görüntüsü verenler, Maocular oluyordu. Faullarını kulak hizasında kesip, “L” biçimi verenler, Leninist oluyordu. Askeri parke, kot pantolon ve spor ayakkabı giyenler, “devrimci” sayılıyordu. Paçası geniş pantolonlara, “İspanyol modası” deniliyordu. İstinasız bütün giyimler kadın ya da erkek pantolonları hepsi geniş paçalıydı. Uzun yakalı gömlekler giyilir, yakaları ceketin yakasının üzerine geçirilirdi. Bir yandan böyle moda giysiler giyen gençlik, diğer yandan ise şalvarlı, şapkalı, ya da külahlı insanların birlikte yaşamasının oluşturduğu tezat görünüşler bir aradaydı.

Eylemci karakterleri ön planda olan cesur insanlar, doğal önderler olarak ön plana çıkıyordu. Bu tür ortamlar kendi kahramanlarını yaratıyordu. Eylemci ruha sahip, ihtilalci, cesur bir gençlikti.

Günlerden bir Pazar günüydü. Çarşı ortasında, bir solcu genç, bir polis komiseri tarafında vuruldu. Kasabanın bütün halkı ayağa kalktı. Cenazeyi omuzlarda taşıyarak, sloganlar eşliğinde çarşıda gezdirmiş, Ülkü Ocakları önünden geçmiş ve Adliye binası önündeki meydanda toplanmışlardı. Meydanda kalabalığa ateşli hitaplar yapılmış, sonra cenaze mezarlığa götürülüp defin edilmişti. Bu sola meyil duyan ilçe halkının devlete karşı ilk ortak tepkisiydi.

Kebire, böyle bir ortamda mahallede tüm öğrencilerin annesi olmuştu. Herkes ona; “Kebire ana,” diye hitap ediyordu. Kiralık ev tutan öğrencilere yardım ediyor, elbiselerini yıkıyordu. Çocuklarının arkadaşlarına da annelik yapıyordu. Yaptığı yemeklerden onlara da veriyordu.

Gençlerin tümü solcu düşüncelerle tanışmış, devrimci olmuşlardı. Kasaba ve okulda sağ sol çatışmaları giderek yaygınlaşıyordu. Eylemler olunca polis direkt solcu diye tanımladığı, Yeni Mahalle'ye gidiyordu.

O zaman Kebire karşılarına çıkıyor, konuşuyor ve hedef şaşırtıyor, öğrencileri koruyordu. Kebire'nin girişken ve militan bir özelliği vardı.

Derken sol grupların ardında, ilçede Apocular ortaya çıkmıştı. Bu düşüncüyü kasabaya getiren Mazlum'du. Delil, Şadioğlu, Mehmet, Rahime, Baki onlarla ilk ilişki kuranlardı. Mazlum'un etkisiyle mahalle kısa sürede değişime uğramış, bütün gençler, Apocu olmuş, Yeni Mahalle özerk bir bölge haline gelmişti.

Mazlum Üniversiteyi kazanmış, Ankara'ya gidip geliyordu. O küçük kasabada Mazlum'un Ankara'da Üniversite'ye gidiş gelişleri, büyük bir olay gibi konuşuluyor, bütün gençleri etkiliyordu. Kasabada üniversiteye gidenlerin sayısı, parmakla gösterilecek kadar azdı. Çocuklarının üniversiteye gitmesi aileleri gururlandırırıyordu.

Mazlum'un tatillerde kasabaya gelişi, gençler arasında bir hareketliliğe yol açıyor, yasaklı kitaplar okunuyor, Kürtler, devrimcilik, özgürlük ve Dersim katliamı ile ilgili tartışmalar daha da hız kazanıyordu.

Kasaba bütün örgütler vardı. TÖB-DER, POL-DER, Kürt örgütleri Türk sol örgütleri ve Ülkü Ocakları giderek hareketlilik kazanıyor, sağ sol çatışmaları derinleşip yaygınlaşıyordu.

Köyden gelip kasabada okuyanlar, öğrenci evlerinde kalıyorlardı. Onlara espriyle; “postê torak,” deniliyordu. Bu Kürt’ü ve Kürt kültürünü, yaşam tazını ve değer yargılarını aşağılamak için kullanılıyordu. “Kuyruklu Kürt,” “mağarada yaşayan Kürt” ile aynı anlama geliyordu. Kürtlerin yarattığı binlerce yıllık kültürel değerlerini aşağılama ve devletli uygarlığı yüceltme amacıyla icat edilmiş deyimlerdi.

Analar, çok zor koşullarda, köyde “postê torak” ile bir çıkın ekmek sırtlarına bağlayıp çocuklarını okuması için kasabaya gönderiyorlardı. Rahime ile Baki kardeşler de bunlardandı. Kadın devrimciler de kasabaya gidip gelmeye başlayınca geleneksel klasik düşünceler de parçalanıyordu.

Bütün bunlar, onu derinden etkiliyor, yeni arayışlara sürüklüyordu. Giderek kasabada; “Kürt sorunu ve sömürgecilik,” sözcükleri duyulmaya ve yaygınlaşmaya başlıyordu. “Kürt ve Kürdistan,” eksenli bütün gelişimleri toptancı olarak; “gericilik ve milliyetçilik,” olarak damgalayıp solculuk adına peşinen ve toptan ret ve mahkûm ediliyordu.

Daha çok, “Ekim Devrimi, İki Süper Devlet, emperyalizm, sosyal emperyalizm,” gibi meseleler de bu hakikati örtbas etmenin araçları haline dönüşüyordu.

Sol, hala devlet mantığıyla devrimcilik adı altında “Kürtleri ve Kürdistan’ı tanıımıyordu. “Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını” Kürtler savununca milliyetçi olarak teşhir ediliyorlardı.

Bütün yasak, saldırı ve baskılara rağmen sihirli ve yasaklı “Kürt ve Kürdistan” sözcükleri gençlerin yüreğinde yer ediniyordu. “Kürdistan Devriminin Yolu,” adlı kitabın teksir

halindeki baskısı, büyük bir gizlilik içerisinde getirip-götürülen kutsal bir metin gibi elden ele dolaşıyor, eğitim çalışmalarında okunuyordu. Okundukça gizem daha çok artıyordu.

İşte Rahime bütün bu gelişmeler içinde değişim ve dönüşme uğruyor, grupla birlikte hareket ediyordu.

Bu yoksulluk kokan kasabada Kürt ve Kürdistan devrimi için ayağa kalkmak, iğne ile kazılan kuyunun hikâyesiydi. İşe başlarken, iğne ile kazılan kuyudan su çıkacak mı çıkmayacak mı meçhul bir soruydu.

Kürdistan devrimi, her militanın çarpan yüreğinde; bir varoluş ve Anka kuşu misali kendi küllerinden yeniden dirilişin efsanesiydi.

İlk adım, ilk yürüyüş, ilk inanç, ilk eylem, ilk kurşun, ilk sevgi, ilk yoldaşlık, ilk ruh, ilk heyecan, ilk bağlılık, ilk toprağa düşüş çok önemliydi. İlkler; özgürlük ve hakikat aşkına adanmış yeni bir arayıştı. İlk adımı nasıl atarsan öyle yürüyüşe devam edersin. Menzile yürürken, başlangıç; inanç ve zafere kilitlenmiş her zaman diri olan bir ruhtu.

Kürt gerçekliği, tarihi ve hakikati; çok karmaşık, çok zorlu ve derindi. Bazı hakikatler var ki, gözle görünmeyen ayrıntı ve detaylardan gizlidir. Bazı hakikatler var ki, halk arasında öne çıkmış, özgürlük simgesi haline gelmiş öncü kişiliklerde ifadesini bulur. Bazı şeyler ise bu yürüyüşün içinde yer alan adsız militanlarla açığa çıkarılabilir. Bazen de bir kadının yaktığı hawar ve ağıtlardan gizlidir.

O küçük, yoksul kasabada üniversiteye gidenlerin sayısı çok azdı. Üniversitede okuyan Mazlum, parmakla gösterilen biriydi.

Kebire'nin “zorlu, yaman, ama güzel,” diye tanımladığı, çocuklarıyla birlikte geçirdiği, bin bir hayal kurduğu, hep özlemle bahsettiği o yıllar, su gibi akıp geçmişti.

Arife ile Asya; okuyup öğretmen olmuş, evden ayrılmışlardı. Mazlum; Ankara'da Hacitepe Üniversitesini terk etmiş, profesyonel devrimcilik yapıyor, çok az eve uğruyordu. Delil; gözü pek, cesur, korkusuz bir militan olmuştu. Fevzi; evden ayrılmış okuyor, ablaları gibi memur olmayı düşlüyordu.

Bir tek Nezaket Kebire'nin yanında kalmıştı. Kebire kendini yapayalnız hissediyor, geçmişi arıyor, çocuklarını özliyordu.

İşte Kebire'nin acı serüveni, hüznüleri, acıları ve asıl hikâyesi bütün bu olaylardan sonra başlıyordu.

II

“Feleğin dönüşü mavi talihten

Gösterince Newroz'u yeniden

O kutlu geleneğe göre

Tüm kentliler varıncaya dek askerlere

Terk etti kenti, kaleleri, evleri

Andırarak avcıları ve talancıları

Saf saf tepelere ve ovalara yürüdüler...”

E. Xanî

Mercan Dağlarının Akbaba doruğu, Sülbüs Dağı'nın zirvesi ile kasabayı çevreleyen dağların dorukları kar, sis ve fırtına içinde kalmıştı. Hala zirvelerden, ovaya doğru buz gibi rüzgârlar esiyordu. Ovada yağmur durmuş, hava buz ayazdı.

Delil, Baki, Şadioğlu ile Mehmet silahlarını alıp kasabanın etrafındaki tepeleri kontrol etmeye çıktılar. Akşam karanlığında, bir dönemeci dönerken, devreye gezen silahlı bir grup asker ile karşılaştılar. Askerler, aniden onları karşılarında görünce, ne yapacaklarını şaşırarak, içgüdüyle yol kenarına çekilip durdular.

“Asker bak biz size karışmıyoruz. Siz de gidip bizi şikâyet etmeyesiniz, yoksa başınız belaya girer ona göre,” dedi Delil.

“Tamam abi etmeyiz,” dedi bir asker.

Sonra yollarına devam edip gittiler. Akşam karanlığı çökünce, belirlenen saatte, gençler birer, ikişer sokak aralarında çıkıp, Oxi Derssi’nin kenarındaki bir bahçede toplandılar.

“Arkadaşlar, bu gün 21 Mart! Bugün Newroz bayramını kutlayacağız. Bütün tepelere tekerlekler çıkarıp yerleştirdik. Her grup, aynı saatte lastikleri ateşe verecek. Diğer gruplar da belirlenen yerlerde dinamit patlatacaklar. Öldürme, yaralama ve yakalanma yok ona göre,” dedi Delil.

“Rihê, sen de Zarife ile birlikte karşı tepede ateş yakacaksınız,” diye ekledi.

“Keko, sen herkesi bir yere gönderdin, kendin niye bir şey yapmıyorsun,” dedi Rahime.

“Rihê, sen bilmeden ne konuşuyorsun böyle? Ben de çarşı merkezinde büyük dinamiti patlatacağım ya,” dedi Delil.

“Keko, bilmiyordum, ama merkez polis ve asker kaynıyor, sen tek başına nasıl yapacaksın, ben de seninle geleyim.”

“Rıhê sen benim işime karışma. Zarife arkadaşıla birlikte tepeye gidin. Önce her taraftan ateşleri yakın. İşiniz bitince hiç beklemeden eve dön, sizin komşuya git, orada televizyonun sesini sonuna kadar aç, biz de sizin eve geleceğiz, komşu bizim ayak seslerimizi duymasın,” dedi Delil.

Derken, yağmur, sisi ve karanlıkta kasabanın etrafındaki tepelere dağıldılar. Çok geçmeden dört bir yandan zirvelerde ateşler ve dumanlar yükseldi. Gece aydınlandı. Patlayan dinamitlerle sessizlik bozuldu. Siren ve anons sesleri birbirine karıştı. Askerler, polisler alarma geçti. Kasaba bir anda karıştı. Asker ve polisler arabalara binip tepelere doğru müdahaleye gidince çarşı bomboş kaldı. Delil, çarşı merkezinde önceden belirlediği boş bir alana dinamitleri yerleştirdi, fitili ateşleyip kaçtı. Orada biraz uzaklaşınca, kasaba, yeri göğü titreten bir patlamayla sarsıldı. İnsanlar; “ne oldu,” diyerek, korkuyla evlerinin kapılarında dışarıya çıktılar.

Rahime nefes nefese tepeden inip komşusunun evin varıp;

“Komşu bizde televizyon yok, bu ateşler ve patlamalar neyin nesidir. Belki televizyon haberlerde verir,” dedi.

“Kızım, gel otur televizyonu açayım,” dedi ev sahibi yaşlı kadın.

“Teyze sen aç, ben burada dinlerim.”

Ev sahibi televizyonu açtı. Rahime, kapının önüne geçip dışarıyı izlerken; “Teyze, sesi biraz daha aç, tam işitmiyorum,” diye seslendi. Çok geçmeden, sokakta gelen ayak seslerini saymaya başladı.

“Tamam, teyze ben eve gideyim, kardeşim de evdedir, açtır gidip bir şeyler yapayım,” dedi.

“Kalsaydın kızım, kardeşini da çağır, o da bizim bir evladımız, gelsin biz de yemek yesin,” dedi ev sahibi.

“Sağ ol teyze, ben gider beş dakikada bir menemen yapar yeriz,” deyip eve gitti.

Rahime ile Baki kardeşlerin kaldığı ev, eylemci öğrencilerle dolmuş, her biri yaptığı eylemi anlatıyordu. Konuştular, tartıştılar, dağıldılar. Ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi okullarına gittiler.

Derken, aylar ayları kovaladı, okullar tatil oldu. Beyaz ışıklı yaz mevsimi, gelip kapılara dayandı. Delil, Baki, Şadioğlu ve Zeki birlikte Peri kasabasına gitmiş, oradaki gençlerle toplantı yapmış, geri dönmüşlerdi.

Keban baraj gölüne yakın olmasına rağmen, Dersim’in bir ilçesi olan Peri kasabası, Peri suyuna adını vermiştir. Peri Çayı, Munzur, Murat suyu ile birleşip Keban barajını besleyen ana damardı.

Peri Çayı’nın akış güzergâhında bazı düzlükler olsa da her iki tarafında uçurum yüzlü, asi, yüksek ve dik kayalıklar vardır. Dersim’e doğru gidildikçe yamaçları daha da dikleşir.

Peri Çayı çok kıvrımlı ve derin vadilerin içinden akar. Etrafındaki tepeler ve arazilerin bir kısmı ormanlık, bir kısmı ise bodur meşe ağaçlarıyla kaplıdır. Perinin her iki yakası boyunca yüzlerce köy ve mezra vardır. Dersim’in Mazgirt ve Karakoçan sınırına geldiğinde yamaçlarındaki dik tepelikler birdenbire sona erer ve düz bir ovadın yılan gibi kıvrılarak

akar ve ismini aldığı Peri ilçesi sınırlarında Keban baraj gölüne katılır.

Burada, her iki tarafındaki ekime elverişli, bereketli, geniş topraklar, yörenin tahıl ambarı gibidir. Her iki yakada yörenin meşhur bostanlar, kavun ve karpuzlar yetişir.

Peri ilçesinin sınırları içinde ki akıntının etrafında yeşeren, ince narin boylarıyla nehrin her iki tarafını süsleyen, kırmızımsı renkteki söğüt ağaçları, birçok ailenin geçim kaynağıydı. Bu bodur, kısa boylu, ince, narin ve zarif söğüt dallarından her türden sepet yapılıyordu. Bal peteklerinden, ekmek sepetine, kışın ahırlardan hayvan gübresini dışarı taşımaktan, üzüm küfesinden tutalım, altında sütün mayalandığı sepetlere kadar; her boydan ve birçok işlevi olan çeşit çeşit sepet türü yapılıyordu. Bu söğütler sadece sepetlerde kullanılmıyordu, aynı zamanda hayvan semerleri yapımı için dayanıklı mükemmel bir malzeme oluşturmaktaydı. Peri merkezi at, eşek ve katır semerlerin üretim merkeziydi. Peri denilince akla ilk gelen iş semercilik oluyordu. Peri semerleri bölgede bir markaydı. Özenle yünden eğriltilmiş kalın, renkli sicimle çaprazlamasına dikiliyorlardı. Göz kamaştıran, çok işlemeli ve parlaktılar. Ustalıkla soyulmuş ağaçları, hayvanın sırtına gelen tarafı yün keçeden ya da beyaz keten bezin içine özenle dizilmiş, aynı boydan ince söğüt dallarıyla yapılan semerler; bütün albenisiyle dükkânların önünde dizilmiş, alıcılarını bekliyordu. Bu semerler, hayvanın sırtını acıtmadığı gibi yükü dengeleyen yapısıyla kolaylık sağlıyordu.

Köylüler, hayvanlarını Periye götürür, semer dikimi için ölçü aldırır, terziye elbise diktirir gibi hayvanın sırt ölçüsüne göre semer yaptırır.

Peri Çayı'nın bir diğer nimeti de alabalıklardır. Olta ve ağla tutulan kocaman lezzetli alabalıkları meşhurdur.

Vadinin her iki yakasında yaşayan halkın çoğunluğu alevi inancına sahipti. Her iki yakadakilerin inançları, gelenek görenekleri, kültürleri, sosyal yaşamları aynıydı. Hayvancılık ve tarımcılıkla geçinirlerdi. Fakat Peri suyu, geçit vermediği ve köprüler olmadığı için her iki yakadakilerin birbirleriyle ilişkileri çok sınırlıydı.

Gidiş ve gelişler, köylülerin kendi imkânlarıyla yaptıkları bir asma köprüden sağlanıyordu. Yaz ve güz mevsiminde suyun genişleyip, yayıldığı bazı yerlerde geçişler yapılıyordu.

Vadinin bitki örtüsünün zenginliği ve çeşitliliği birçok hayvana da ev sahipliği yapıyordu. Bahar geldiğinde vadiler rengârenk çiçeklerle bezeniyor, mera ve otlaklar suyla buluşuyor, hayat canlanıyordu.

Peri Çayı'nın kavis çizdiği yarım daire şeklindeki akıntının olduğu yerde, yörenin en meşhur kaplıcaları yer alıyordu. Kürtçe; “Germavê Bağînê,” de denilen Golan Kaplıcalarının, birçok hastalığa şifa getirdiğine inanıyordu yöre halkı.

Karakoçan yakasında Golan köyü, Dersim-Mazgirt tarafında ise Teman Köyü bulunmaktadır. Peri Vadisi'ne tepeden bakan ve Dersim Dağlarını rahatlıkla görülebilen Karakoçan tarafındaki dağ zirveleri kısa ve sık meşe ağaçlarıyla kaplıydı. Halk buraya kendi dilinde; “Mezrê Gazê,”

diyordu. Güz gelince, çevre köylerde ve ovada yaşayan halk Mezrê Gazê'ye akın ediyor; dağ ve ova köylüleri arasında âdeta yaprak savaşı başlıyordu. Ova köylüleri, gece karanlığında yük ayvanlarıyla, Mezrê Gazê'nin yolunu tutuyor, her gece bir eşek yükü meşe yaprağı toplayıp götürüyorlardı. Bir ay süren, kaçak yaprak toplama bazen tatsız olaylara yol açıyordu.

Ormanlık arazilerin sahipleri, bazen gelip kavga eder, eşeklere el koyar, organları koparıp, bu davetsiz misafirleri kendi arazilerinden kovardı. Buna rağmen meşe yaprağının kesimi devam ederdi. Getirilen meşe yaprakları su geçirmeyecek şekilde istiflenir, kışın yaprakları keçi ve koyunlara verilir, dalları ise yakacak olarak kullanılırdı.

Peri Çayı, Bingöl, Elazığ ve Dersim sınırlarını birbirinden ayırıyordu. Bir tek köprüsü vardı, o da Dersim ve Elazığ kara yolu üzerindeydi.

Yaz mevsimiydi.

Kebire, Nezakat ile Kazım Teman köyüne gitmişlerdi. O gün Delil, Baki, Şadioğlu ve Zeki Peri kasabasında dönerken, Teman'a uğradılar. Delil, köyde bir traktör ayarladı. Köydeki arkadaşlarını da alarak sabah erken Golan Kaplıcalarına gitmek için traktörle yola çıktılar.

Meşe ağaçları, yol boyunca sağlı, solu yeşil bir duvar gibi yer alıyordu. Yeryüzü harikası tepelerin üstündeki meşe ağaçları biraz bodur kalırken, vadidekiler sanki güneşle bulaşmak istiyorlarmış gibi daha uzundular. Bazı kel tepelerin üzerinde birkaç ağaç, ormandan ayrı düşmüş, yalnız ve hüzünlü duruyordu. Bazı vadi ve tepeler ise zümrüt yeşilliydi.

Ta uzaklarda Munzur Dağlarının zirvesinde yan yana uzamış, iki tepe gözükiyordu. Birinin adı; Sölbüs; diğerrinin adı; Taridir. Rivayette göre Sölbüs ile Tari adını iki kardeşin efsanesinden alıyordu. Tari karanlığı; Sölbüs; aydınlığı temsil ediyordu. Her iki tepe sürekli sis, duman ve kaynayan bulutlar içindeydi. İyi dağcılar dışında kimse bu zirvelere ulaşamıyordu. Bir aşk efsanesine konu olan Sölbüs-Star Dağı ayrıcalıklıydı. Dersim'in asi dağları, buradan seyredilir ve güneşin en güzel doğuşu burada izlenirdi.

Delil ile arkadaşları, Badıran köyünün yakınında yer alan ve bir alevi dedesi olan, “Güzel Baba” türbesi ve mesire yerine ulaştılar. Etrafı; bir dikkörtgen biçiminde kaba taşlarla çevrilmiş, taşların üstüne bir çit çekilmişti. Ortasında bir türbe, türbenin üstü çimen yeşilli bir naylon ile örtölmüştü. Etrafı meşe ormanıyila kaplıydı. Kökleri çürümüş, dev meşe ağaçları göğün mavisine uzanıyordu.

Derler ki, vakti zamanında, yedi kardeş varmış. En küçükleri olan “Güzel Baba,” gelip buraya yerleşmiş. Kutsal bir zatmış. Onun için buradaki sudan kimse el yıkamıyor, temizlik için kullanmıyor, sadece şifa amaçlı içiyorlardı. “Bu ormanın ağacı kesilmez, odun olarak kullanılmaz ve günahdır. Kim bunu yaparsa Güzel Baba onları çarpar,” deniliyordu.

Bu köylerde, bütün sol gruplar vardı. Mazlum, Hayri, Delil, Şadioğlu, Zarife, Rahime, Baki, Mehmet bunlarla tartışıyor, Apocu düşünceleri savunuyorlardı.

Traktör biraz daha ilerledi, bu defa Pir Cemal Türbesi'ne ulaştılar. Bu ise yedi kardeşlerin en büyüğü olduğu rivayet ediliyordu.

Vadiler arasında, Golan kaplıcalarına gittiler. Burada Peri hırçın, deli dolu akıyor, akışının heybetinden ve gürültüsünden hiçbir ses anlaşılmıyordu.

Derin, sarp kayalık olan vadinin içinde Golan Kaplıcaları yer alıyordu. Vadinin sol tarafı Dersim, sağ tarafı Karakoçan mıntıkasıydı. Yol, dağın eteklerinden, vadilerden bir ejderha gibi kıvrılarak Golan Kaplıcalarına iniyordu. Kaplıcalar vadinin dibinde, dağın eteğinde ve Peri suyunun kıyısındaydı. Traktör, yokuş aşağı, kıvrıla kıvrıla giden yolda vadiye indi. “Şifalı, böbrek taşına, yaralara, cilt buruşukluklarına,” iyi geldiğine inanılan kaplıcaya vardılar.

Suyun üzerinde bir asma köprü vardı. Peri suyu masmavi akıyordu.

Golan Kaplıcaları, bir toprak havuzun içindeydi. Yanında büyük bir kıl çadır vardı. Çadırın üzerini meşe dallarıyla örtmüşlerdi. Kadınların girdiği suyun etrafına bir çit çekilmiş, üzerini bez ile kaplamışlardı. Erkeklerin girdiği bölümün etrafı açıktı. Dağın tam dibinde, derin bir girdap vardı. Her yıl bir iki kişi o girdaba kapılıp boğuluyordu.

Delil kaplıcanın başında durup yamaçlara baktı. Bir grup dağ keçisi, dik ve sarp yamaçtaki keskin yüzlü, kayalıklardan peri suyuna indi. Suyu varmadan bir keçi, gruptan ayrılıp uçurum yüzlü, asi kayanın üzerine sıçradı. Orada biten, bodur meşe ağacının yanına geçti. Başını kaldırıp uzun uzun havayı kokladı, sonra etrafı gözetlemeye başladı. O nöbet tutarken, diğer keçiler, su içmeye indiler. Vadide binlerce kuş sesi, peri suyunun sesine karışıyordu.

Kuş cıvıltıları, dağ keçileri, Peri suyunun sesi insanı kendisine hayran bırakıyordu. Bir çift kartal vadinin üzerinde uçup keçileri izliyordu. Peri suyu dar vadilerde hırçınlaşarak, asice akıyordu. Vadinin genişlediği yerlerde yayılarak sesi, soluğu kesiliyor, uysal bir çocuğa dönüşüyordu. Her iki kıyısındaki yamaçlarda meşe ormanı yayılıyordu. Tepeler bir silsile gibi birbirini izliyordu. Bazı yerlerde, keskin bir testere ile kesilmiş gibi büyük yekpare kaya kütleleri, Diyarbakır surları gibi dimdik suyun kıyısına iniyordu. Asi, öfkeli, geçit vermez, derin boğazlardan gürültüyle akıyordu. Kıyı boyunca bir patika yol peri suyunu izleyerek gidiyordu. Yükseklerdeki sarp uçurumların ve kayalıkların ucunda bitiveren bodur meşe ağaçları, uçmaya hazırlanan bir kartalı andırıyordu.

Peri kıyıları boyunca, saçlarını suya eğmiş salkım söğütler birbirini izliyor, gölgeleri suya düşüyordu.

Delil, Mehmet, Baki, Şadioğlu ve köyde onlarla gelen gençler suya girdiler.

Öğle sonrası kaplıcalardan çıkıp, Delikan köyüne vardılar. Beyaz Pınarın(Kaniya Spi) suları ak pak akıyordu. Oturup dinlediler, süt gibi beyaz, soğuk suları içtiler.

Delil, Yukarı Alıkan köyünün karşısındaki tepeden aşağılara baktı. Karakoçan'ın ortasına kurulduğu, dağlar ve tepeler arasındaki ova, sis içinde yitip girmişti. Aşağı Alıkan köyü geniş bir arazide kurulmuş, karşısında Çile Dağı gökyüzüne uzanıyordu.

Gün batımına kadar dolaşıp durdular. Sonra traktöre binip köye geri geldiler.

Kebire onlara yer sofrası kurmuştu. Domtes, patlıcan ve kabak kızartmış, yanına soğuk ayran indirmişti. Birlikte oturup yemek yediler. Sonra köyün gençlerini toplayıp Peri Çayı'nın kenarına inip tartışıp konuştular, saz çalıp türkü söylediler.

III

“Zevk; hem ağırlık, hem kefe, hem tartandır. Yazık o canlılara ki kavgasız, ağırlıksız, kefesiz ve tartısız yaşamak isterler.” F. Nietzsche

Bir koni biçiminde gökyüzüne yükselen Sülbüs Dağı'nın heybetli, sivri, zirvesi, üstündeki ziyaretle birlikte gri bulutlar arsında yitip gitmişti. Sülbüs'in zirvesinde kümelenen bulutlar, ovaya doğru yayılmış, insanı çıldıracak kapalı, bunaltıcı hava insanın içini karartıyordu. Havada esrarengiz, sonsuz bir grilik dolaşıyordu. O gün yaprak kıpırdamıyordu. Her yerde sonsuz bunaltıcı bir hava vardı İnsanlar adım atarken terliyor, bunalıyor, cinayet ve çıldırma havası gelip insanların ruhuna, yüreğine, beynine yerleşiyordu.

O günlerde sıkıyönetim başlamış, o küçük kasabada işaretlenen evler, dövülen insanlar vardı. Alevi camiasında büyük bir tedirginlik ve korku başlamıştı.

Dersim'in Dağ Mahallesinin en tepesinde tek katlı, taş yapılı, üstü toprak bir ev kiralamışlardı. Her odanın kapısı ayrı ayrı avluya açılıyordu. Evin elektriği yoktu. Komşu evin çocuğu, evden çıkardığı kabloyu dut ağacının üstünde getirerek, ailesinden gizlice onlara kaçak elektrik vermişti.

Dersim bölgesinde Apoculuk ilk kez bu evde gelişip yayılmıştı. Bütün yazılar bu evde kaleme alınmıştı. Herkes gelip orada tartışmaları yürütüyordu.

Apo, ilk toplantıyı bu evin bitişiğindeki iki katlı evin kör bodrumunda yapmıştı. İki katlı eve; “beyaz saray” deniliyordu. Evin bir bahçesi ve kuyusu vardı. Komşunun bir daktilosu vardı. Onu da alıp bildiri yazmak için kullanıyorlardı. Komşular bazen onlara yemek götürüyordu.

Aynı ev 12 Mart 1971 darbesi sırasında da sol kesim tarafında kullanılmıştı. Tehlike anında bütün gizli yazılar belgeler kitaplar bahçedeki kuyuya atılıyordu. Kuyu tam ağacın dibindeydi.

Çirusk, Dersim’e geldiğinde hep bu evde kalıyordu. Yaptıkları çalışmalarla kısa sürede Dağ Mahallesi’nde etkin hale gelmişlerdi.

Öğretmen Okulu, lise ile kent arasında Munzur suyu üzerinde kurulan bir asma köprü bağlantıyı sağlıyordu. Çirusk, bu asma köprüden, Öğretmen Okulu’na gidip öğrencilerle ilişki kuruyor, örgütlüyordu. Dağ Mahallesi’nin diğer adı; “Aliyê Dîn Mahallesi,” idi.

Çirusk o gün sabah erken kalktı. Bir militanı yanına alarak bu Dağ Mahallesi’ndeki eden çıkıp çarşıya gitti. Orada dolmuşa binip Karakoçan’a doğru yola çıktı.

Rahime ile Delil o gün bir grup öğrenciyle eğitim çalışması yapmış, evden çıkıp çarşıya doğru gidiyorlardı. Tam çarşıya varmışlardı ki, o esnada öğrenciler okuldan çıkmış, gruplar halinde dağılıyorlardı. Öğrencileri görünce, okullarda ve mahallelerde terör estiren Ringo gelip kafasına takıldı

“Keko, siz o Ringo denilen hırpani kılıkla faşisti dövünce daha da azmaya başladı. Dün yine bir okulu basıp taramışlar,” dedi Rahime.

“Polisler de okulun önündeymişler, hiç karışmamışlar,” dedi Delil.

“Evet, elini kolunu sallaya salaya çekip gitmişler.”

“Polisten destek almasa bu kadar terör estirebilirler mi?”

“Evet, bunlara derslerini vermek gerekiyor.”

Ana caddeden geçip, öte taraf geçtikleri sırada camiden peş peşe silahlar patlamaya başladı. Cadde tıklım tıklım insan doluydu. Bir anda insanlar dalgalandı. Bağırımlar, çağırımlar, çığlıklar birbirine karıştı. Herkes kendini bir yerlere atmaya çalışıyordu. Delil ile Rahime, yakındaki bir dükkâna girdiler. Dükkânın içi insan doluydu. Rahime elinde çantası nefes nefeseydi. Yanında duran Delil’e dikkatlice baktı, ceketindeki yanık lifleri gördü.

“Ayyy Keko, sana kurşun değmiş,” diye aniden bağırdı.

Onun sesiyle tüm gözler Delil’e döndü. Bir iki kişi ceketini inceledi.

“Kurşun ceketini delip geçmiş,” dedi biri.

“Vallahi Allah korumuş,” dedi diğeri.

“Allah etmesin ya bir şey olsaydı,” dedi öteki.

“Keko, seni hedef alarak ateş etmişler,” dedi Rahime.

“Bunlar kudurmuş vallahi.”

“İnsan kılıklı canavarlar.”

“Arkasında polis var, yoksa bu kadar şeyi yapabilirler mi?”

“Hepsi eğitilmiş faşist!”

“Bu sakın, kendi halinde olan kasabamızı ne hale getirdiler.”

“Hem Allah’ın evine sığınıyorlar, hem de suçsuz, günahsız Allah’ın kullarını kurşunluyorlar.”

“Bunlar da din iman yok ki!”

“Bunlar...”

“Bun...”

Kurşun sıkanlar, açıp ortalıkta kaybolduktan sonra polis ile jandarmalar olay yerine geldiler. Dükkânlara sığınan insanlar dışarı çıktılar.

O küçük, o yoksul, o kendi halinde kasabada sanki hayat güçsüzlükten güçlülüğe doğru akıyordu. Bütün saldırılara rağmen, her geçen gün hakikat ve özgülük arayanlar çoğalıyor, bileşiyor, bir güç haline geliyordu. O iyi o güzel, o cesuru gençler kendi gerçeklikleriyle, kendi güçsüzlükleriyle, kendi hakikatleriyle yüzleştikçe güçlülüğe doğru yürüyor, özgürlük yürüyüşünü daha da geliştiriyorlardı. Özgülük ve özgürleşmek anlam ve anlamakla ilgiliydi. Onlar da yaşadıkları hakikat anladıkça daha çok kavgaya soyunuyorlardı.

Delil ile Rahime sığındıkları o dükkândan çıkıp sokak aralarında eve vardılar. Aynı gün, öğle sonrası ikisi yeniden buluştular. Yapılacak olan bir toplantıya katılmak için sokaklar arasında bir öğrenci evine gittiler.

Onlarla toplantı yapmak için Dersim’den yola çıkıp gelen Çirusk da o öğrenci evine varmış, oturduğu minderin üstünde, okuldan çıkıp toplantı için gelecek olan öğrencileri bekliyordu. Orada oturup beklerken; “insan kimliğiyle insandır. Kimlikten kopmak karanlıkta kaybolmaktır. Sadece

yaşamak solucan ve yosun halidir... Bilinçli yaşamak gerekir. İnsan yüzü kızaran bir varlıktır. Yüzü kızarmayan en arsız insandır utanan insan arayışa geçer.” diye düşündü.

Çirusk; köylü, alevi, emekçi, Dersim kıyımın yaşamış bir ailenin çocuğuydu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde Apo ile beraber okumuş, orada onunla tanışmıştı. Oturduğu minderin üstünde, bir an geçmişe dalıp gitti. Apo ile tanıştığı o ilk gün gözlerinde canlandı.

Apo, Deniz Gezmişlerin idamını protesto eylemlerini düzenlemekten tutuklanmış, yedi ay yattıktan sonra daha yeni dışarı çıkmıştı. Okulda Çirusk’a yanaşıp;

“Ben Abdullah Öcalan, biraz konuşabilir miyiz,” dedi.

“Ben sizi gıyaben tanıyorum, geçmiş olsun,” dedi Çirusk.

“İyi o zaman biraz gezip konuşalım,” dedi Apo.

“Konuşalım,” dedi Çirusk.

Okuldan çıkarak yürüdüler. Orada Kurtuluş semtine vardılar. Sonra Kızılay’a indiler. Tekrar Cebeciye dönüp okula gittiler. Üç saat boyunca birlikte yürüyüp konuştular. Apo; “İnsan nedir,” sorusuyla konuşmaya başladı. Sonra toplumların oluşumunu, gelişimini anlattı. Ardında Kürdistan gerçekliği ve tarihini açtı.

Sonunda; “Kürdistan sömürge bir ülkedir,” dedi.

Son cümle, yaşa kütüğe çakılan bir çivi gibi kafasına yerleşip kaldı. “İlk defa sol düşünceleri, Kürdistan gerçekliğini böyle sistematik olarak dinliyorum,” diye düşündü.

“Çirusk abi hoş gelmişsin,” diyen Delil’in sesiyle, daldığı derin düştten uyandı. Ayağa kalktı. Rahime ve Delil ile tokalaşıp merhabalaştı.

Çirusk, o zamanlar, fazla bilinci olmasa da devletin “bir zor ve kötülük aracı” olduğunu anlamış, ona karşı mücadele etmek istiyordu. Apo ile tanıştıktan sonra hakikat arayışı ve haksızlığa karşı mücadele istemi daha da gelişmişti. O günden sonra Apo ile bir daha ilişkilerini kesmemiş onunla birlikte hareket etmeye başlamıştı. PKK’nin kuruluş kongresine katılmış, okulu bırakmış, profesyonel devrimcilik yapmaya başlamıştı.

Derken yirmi civarında öğrenci birer ikişer eve geldiler. Çirusk o gün, o kasabada, o öğrenci evinde, o öğrencilerle saatlerce süren bir toplantı yaptı. Merkez Komitesi’nin Nisan başında Elâzığ’da yaptığı toplantının sonuçlarını aktardı. Ardında Rayber Döner’in yakalanmasını, çözülesini anlatıp değerlendirdi. Toplantı sonrasında Çirusk, yanındaki militanla birlikte garaja gitti. Orada arabaya binip yeniden Dersim kent merkezine döndü. Orada komün evine giderken geçmişe dalıp gitti.

Delil ile Rahime toplantı bitince, o öğrenci evinden çıkıp, bunaltıcı ve insanın ruhunu karartan havaya aldırmadan konuşa konuşa eve gitmek için yürürken;

“Rihê, Çirusk arkadaşın yaptığı bu günkü toplantıdan sen ne anladın,” dedi Delil. Rahime biraz düşündükten sonra;

“Keko, gelecekte bizi bekleyen çok güzel bir yaşam var,” dedi.

“Rıhê, çok felsefi ve şiirsel konuştun,” dedi Delil gülerek.

Tam o esnada çarşıya girdiler. “Aydınlık,” denilen, devlet destekli, sol maskeli bir gruba mensup dört kişiyle karşılaştılar. Dört kişiden biri, dev cüsseli, pazıları şişkin, koyu esmer tenli, kavgacı, kendine güvenen, iri yarı, her bir bacağı, bir kütük gibiydi. Bu dev gövdenin üstünde, küçücük bir baş duruyordu. Ürkütücü, korkutucu bir cüssesi vardı. Kasabada, “belalı” diye nam salmış, tüm gençleri sindirmişti. Delil’e bakıp hafife alan, alaycı bir gülümsemeyle;

“Her halde benim kim olduğumu bilmiyorsun, onun için ortalıkta böyle korkusuz geziyorsun,” dedi. Ardında ortalığı kalabalığa boğan uzun bir kahkaha attı.

“Öyle sırtıp durma, senin kim olduğunu çok iyi biliyorum,” dedi sakın bir sesle Delil.

“Peki, ben kimim?”

“Sen devrimci düşmanı, sosyal şöven, beyinsiz, yüreksiz ve ödleğin tekisin,” dedi Delil, onun gözlerinin içine bakarak.

“Vallahi gökte ararken, yerde bulduk bu Apocu faşistleri,” dedi bir kahkaha daha atarak

“Yanındaki de çok güzelmiş, nasıl da yan yana yürüyorlar,” dedi diğeri.

“Çok fazla konuşup gevezelik yapma,” dedi Delil.

“Çok fazla konuşma, Apocu faşist haydi bas git burada,” dedi, elini tehditkârca sallayarak dev cüsseli olanı.

“El kol hareketleri yapma, fazla da konuşma,” dedi Delil.

“Anlaşıldı, canın dayak istiyor, biz buraya konuşmaya değil, Apocu faşistlere dersini vermeye geldik,” dedi dev cüsseli olanı elini kaldırıp bir adım öne atarak.

“İndir o kirli elini yoksa kırarım,” dedi Delil.

“Kimin eli kırılacak göreceğiz. Bu gün, burada muhteşem bir dayak yiyerek hayatının dersini alacak, bir daha da bize; ‘sosyal şöven’ demeye cesaret edemeyeceksin,” dedi dev cüsseli.

“Çok fazla konuşma, ısırarak köpek, diş göstermez,” dedi Delil öfkeyle.

“Köpek sensin Apocu faşist,” dedi öteki.

“Sen, zaten hakkımızda her tarafta ileri geri konuşuyorsun,” dedi dev cüsseli. Sonra cebinde sustalı bıçağı çıkardı. Düğmesine basıp; “ulaaan seni geberteceğim,” diye bağırdı. Sustalı; “şaaak,” diye açıldı, havada ışıldadı.

“Söyle bakayım Delil, şimdi nereye kaçacaksın,” deyip kahkahayla güldü. Bıçağı bir iki yay gibi havada savurup saldırıya geçti. Delil hızla geriye sıçradı. Ne yapacağını şaşırarak Rahime;

“Keko, haydi gidelim,” diye bağırdı.

Delil; güçlü, korkusuz, yakışıklı, bir o kadar da zekiydi. Tehlike karşısında olmadık riskleri göz alıyordu. Haksızlığın karşısında boyun eğip alttan alacağına, ölmeye razıydı, ama o gereksiz ve öze ilişkin olmayan şeyler için de kavga etmiyor, çok mütevazı davranıyordu. Tüm ilçe halkı tarafından seviliyordu. Sorun devrimcilikle ilgili olunca düşüncelerinden taviz vermiyordu. O an öfkelenmişti. Elindeki kitabı hırsla yere fırlattı. Bıçak ile saldıran dev cüsseli gencin yüzüne, bütün

öfkesiyle, beklenmeyen ani, atak bir yumruk indirdi. İri cüsseli genç sendeledi. Burnundan, ağzından kan fışkırdı. Başı döndü, sonra kış üstü bütün ağırlığıyla yere düştü. Elindeki sustalı, iki metre ileriye fırladı, Rahime'nin ayaklarının dibinde durdu. Rahime, hızla eğilip bıçağı alıp;

“Ulan pis sosyal şoven yarattık, seni şimdi geberteceğim,” diye bağırıp saldırı pozisyonuna geçti.

Delil öfkelenmiş, gözleri bir köz ateş gibi kızarmış, kanı kaynıyordu. Uzun, güçlü kolları, birkaç kere yay gibi inip kalktı. Hiç beklemeden, bir diğerinin gözünün ortasına bir yumruk indirdi. Gözlerinde kıvılcımlar saçtı. “Ah gözüm,” diye bağırdı. İçine bir korku düştü. İleriye, geriye doğru bir iki sendeledi. İki eliyle gözünü tutup geriye çekilerek acıyla yere çömeldi. Rahime, öfkeyle kafasına birkaç tekme salladı, yere düştü.

Diğer iki kişi arkadan tekmeyle saldırdı. Delil geri dönüp birini vurunca, diğeri hızla uzaklaşıp kaçtı.

Delil vurdukça Rahime seviniyor, yerinde duramıyor, elinde sustalı bıçak; “bir daha vur, bir daha vur,” diye kendi kendine söyleniyor, durmadan yerdeki dev gövdeli adama tekmeler savuruyordu.

Esnaf dükkânlarının önüne çıkmış, yolda yürüyenler durmuş, olup bitenleri izliyordu. Bağırımlar, çağırımlar, koşuşmalar... Derken onlarca kişi yetişti, araya girip ayırdılar. İlk darbeyi yiyen, cüsseli genç yerde oturmuş, burnunda kan akıyor, durmadan; “bıçağımı verin, bıçağımı verin bu Apocu faşistleri geberteceğim,” diye bağırıp küfür ediyordu.

“Evladım, ne küfür edip duruyorsunuz? Bak siz dört kişisiniz, o bir kişidir, bu yiğitliğe sığar mı, bu haksızlık değil mi? Demek ki siz haksızsınız, dört kişi bir kişiyi dövmeye kalkıyorsunuz,” dedi onları ayıran yaşlı esnaf.

“Yerden göğe kadar haksızdırlar,” dedi bir diğeri.

“Ben uzakta gördüm, durup dururken saldırdılar.”

“Hepimiz tanıyoruz, Delil çok mert, yiğit ve temiz bir gençtir.”

“Delil oğlum haydi sen Rahime kızımla eve gidin,” dedi yaşlı adam nasihat ederek.

Yere attığı, “Ulusal Sorun ve Sömürgeler sorunu,” adlı kitabını aldı. Hiçbir şey olmamış gibi konuşmadan Rahime ile birlikte yürüdüler. Rahime, Delil’e bakıp sevinçle kıkırdayarak gülerken;

“Keko, ellerine sağlık, hepsinin dersini verdin. Bu sosyal şovenler ne kadar da ödlekmış,” dedi.

“O Allah’ın belası şişko, bir daha korkudan bize yanaşamazlar.”

“Keko, bak sustalı bıçağım da var artık.”

“Rihê hele ver, o bıçağı bakayım.”

“Keko, o bıçağı görünce çok korktum, dizlerim titredi, ama yere düşen sustalıyı aldığımda, bütün korkum geçti,” dedi Rahime ona bıçağı verirken.

“Rihê, vallahi çok yamanmışsın, sen de bu kadar beklemiyordum. Nasıl da şişkoyu tekmeliyordun,” deyip kahkahayla güldü.

Konuşa konuşa yürüdüler, mahalleye gelince, her biri kendi evine gitti.

Her gün okulda, sokakta, çarşıda, mahallede kavgalar oluyor, kasaba geriliyor, ortalıkta; “Apo ve Apocular” sözü dolaşıyordu. Bazıları; “Apo kimdir, nasıl biridir, ne yapar, ne yer, ne içer, nerede yaşar,” diye kendi kendine merak edip duruyordu.

Kasabada her geçen gün sağ sol çatışması derinleşip, olaylar çoğaldıkça Elazığ’da getirilen yüzlerce toplum polisi bir korku simgesi haline dönüşüyordu.

Analar ve babalar, kaynağı belirsiz bir korku ve ısrarla çocuklarını her şeyden uzak tutmaya çalışıyorlardı. Gençler, ailelerin bütün ısrarlarına rağmen inatçı bir arayış içindeydiler. Her şey gizlilik ve gizem içinde yürütülüyordu.

Rahime uzun boylu, alımlı, fiziği dikkat çekici ve güzel bir kızdı. Küçük kasabanın hayal dünyasında onlarla tanışmış, sımsıkı bağlanmıştı. Küçük kasabanın, hayal dünyasından yepyeni, hiç tanık olmadığı aydınlık, ama zorlu bir dünyaya açılıyordu. Onun için her şey bir ütopya gibiydi. Ütopya; büyük bir sevgiye, güvene, inanmaya ve hayale dayanıyordu. Ortada onu etkileyen harekete geçiren, köz gibi yakıcı sözler vardı. Yola çıkış, söz ile bağlantılıydı. Söz; güven, karşılıksız bağlanma, yoldaşlık, birlikte yürüme, hakikati arama, kavgaya ve cesaret demekti.

Artık büyümüş, genç bir kız olmuştu. Munzur Dağlarına komşu yoksul taraçalarda, buzu çözülmüş yamaçlarda, kızıl derin yumuşak toprakta ve kırlarda dolaşan bakır yeşilli köpükten daha gösterişli genç kızları, çocukları izliyor ve kendine yeni bir yaşam yolu belirliyordu.

Semiramis'in Asma Bahçelerindeki çekici görkemi sürdürmekten bıkmış, çocukluğunun özgür dağlarını arayan, Babil'e gelin gitmiş, bir Med kraliçesi gibi, hep olmadık düşler kuruyor, devirleri devirlere katıyor, talan edilmiş bütün gül bahçelerini yeniden kuruyor, olağanüstü aşk devrimlerini gerçekleştiriyordu. Yeryüzündeki bütün Nemrutları, Firavunları cezalandırıyor, bir tek tanrıça soylu kavimleri bırakıyordu.

Yüz çizgilerinde, masallardaki bir perinin değişken, karmakarışık sevdâ belirtileri vardı. Tutkusu, bir bilgenin öğrenme tutkusuna benziyordu. İri, derin gözleri; dolunay ışığını sevdâyla örtünmüş ılık, ıtır, dinlendirici, göğünü yıldızların doldurduğu, muhteşem bir yaz gecesini andırıyordu. Üzüldüğünde, gözleri gün batımında alev alev yanıyordu.

Ninesinin anlattığı, Dersim'in o trajik geçmişi; hep çarpık, sarı, kurşuni, soluk, bir güz yangınından kalma hüznü bir imge gibi yüreğinde duruyordu. Uçurumlara düşen, o adsız kadın çığlıkları, bu güz yangını talanından kalma, hep kulağında çınlayan birer haykırıştı. Eskimeyen anılar, yüreğinde acıyla depresiyordu.

Bütün bunlara rağmen yüzü öfkeden uzak, güzelliğini koruyan bir hüznün bahçesi gibiydi.

Ninesinin anlattığı, o trajik, kederli geçmişten ve anılardan arta kalan tek şey sürükleyici bir hikâye ve yanık türkülerdi. Sevindiğinde, yüzünde beyaz akasya salkımı beliriyor, alnı bir taçlı çiçeğe dönüşüyordu.

Bir mucidin titizliği ve yaratıcılığıyla dolaştığı bu topraklarda, gelecek özgür bir yaşamın kök hücrelerini

örüyordu. Maceralı, trajik bir romanın kadın kahramanı gibiydi.

Mazlum'u, Hayri'yi, Delil'i tanıdıkça daha çok bağlanıyor, onlarla bütünleşiyor, taşra kasabasının sınırlarını aşan yeni bir yaşam arayışına giriyordu. Akşam kardeşi Baki ev gelince olup bitenleri ona anlattı. "Ben gidip onları döveceğim," diye öfkeleni Baki.

"Keko, zaten onları dövdü," dedi Rahime gülerek.

IV

"Gönülde şimdi gam var...

Ey Neşe!

Şimdi gelme,

Misafir üstüne misafir olmaz..."

Mevlana

Rahime, yeni bir yolculuk ve serüven için yeni yola düşmüştü. Sanki Munzur dağlarında esen rüzgâr onu daha ileriye itiyordu. Bulunduğu yerde olmanın kaderine karşı çıkıyormuş gibi hep hızlı adımlarla yürüyordu.

Teman köyünü düşünüyor, yüreği daha hızlı çarpıyor, تنها yalnızlıkta büyüyen özgürlük özlemi büyüyerek, çoğalıyordu. Çoğalan özlem için en güzel ütopyayı arıyordu. İçine dolan özlemle birlikte minibüslere binip, farklı kentlere, kasabalara, köylere gitmeyi hayal ediyordu.

Rahime, özgürlüğü ararken yollarda hep yağmur, kar, fırtına, sarı sıcak vardı. Hep hüzn, korku, tedirginlik, ürkeklik ve acı vardı. Bulutlar hep buz mavisiydi. Çok derin bir uykusuzluğa uzanan düşler ve sevgiye susamış yoldaşıklar

vardı. Eylül örülü hasretler, buz ayaz düşmanlıklar vardı. Düşman, hiç peşlerini bırakmıyordu.

O gün eğitim çalışmasını bitirip tek başına eve döndü. Anahtarı çıkarıp kapıyı açtı. Elindeki toplumlar tarihi adlı kitabı, tahta masanın üstüne indirdi. Köyde annesinin gönderdiği bir parça ekmeği aldı, arasına iki kaşık “torak” koyup ayakta atıştırdı.

“Kardeşim Baki gelene kadar, biraz Kebire teyzelere gideyim,” diye düşündü. Kapısını kilitledi. Bir sokak ötedeki Kebire’nin evine gitmek için dışarı çıktı.

Kebire, o gün evde oturmuş, çeşitli yemekler yapıyordu. Yemek yaparken, hisleri harekete geçmiş; “oğlum Mazlum mutlaka bugün gelecek,” diye düşünüyordu. yemek yaparken, bir an yıllar öncesine dalıp gitti.

Yoksul bir aileydi. Evin tuzu, şekeri bitmişti. Baharın ilk günleriydi. Yağmur yağmış ve yollar çamurdu. Kazım altı yaşındaki oğlu Mazlum’u merkebe bindirmiş, Kebire ile birlikte, Teman köyünden çıkıp Karakoçan’a doğru yola çıktılar. Çamurlu yolda kasabaya ilerlerken;

“Baba,” dedi Mazlum.

“Söyle oğlum,” dedi Kazım.

“Baba ben büyüyünce okula gideceğim, büyük adam olacağım,” dedi.

Kebire ile Kazım çocuğun böyle konuşmasına şaşırdı. Kebire bir merkep sırtında, altı yaşındaki oğluna bir de çamurlu yollara baktı. Yaşadığı yoksulluk gelip paslı bir çivi gibi beynine çakılıp kaldı. Harman yeri büyüklüğünde birkaç

parça toprağı, bir ineğı, üç beş keçisi vardı. Gözleri nemlendi, sevgiyle oğluna bakıp;

“Oğlum okuyup büyünce ne olmak istiyorsun,” dedi Kebire.

“Öğretmen olacağım anne,” dedi Mazlum.

“Öğretmen ha,” dedi Kazım.

“Büyüyünce öğretmen olacağım,” diye tekrarladı Mazlum.

“Oğlumu gelecek yıl inşallah okula göndereceğim,” dedi Kebire.

Karakoçan’a vardılar. Çarşıya gittiler. Tuz, şeker, öteberi beri aldırılar. Aldıkları eşyaları merkebe bindirip akşam yeniden eve döndüler...

Tam bu arada kapı çalındı. Kebire daldığı düştten uyandı. “Acaba Mazlum mu geldi,” diye heyecanlandı. Yemek yaptığı mutfakta dışarda gelecek olan sese kilitlendi.

Nezaket, Rahime’yi kapıda karşıladı. O sıra sesi duyan Kebire’de dışarı çıktı. Rahime, eğilip Kebire’nin elini öperken;

“Teyze nasılsın,” dedi.

“Güzel kızım iyiyim, sen nasılsın, açsan hazır yemek var getireyim,” dedi.

“Sağ ol teyze ben şimdi evde yiyip geldim,” dedi.

“Burası da senin evindir kızım hiç çekinme,” dedi Kebire. Ardında; “Kızım siz Nezaketle oturun benim biraz işim var,” deyip içeri girdi. Evin dış bahçesinde Nezaketle ile bir çulun üzerinde oturup sohbette daldılar.

Rahime’nin yaşamından, artık hakikat ve özgürlük arayışının kavgası başlamıştı. Arayış; hem zorlu bir kavga,

hem zorlu bir yolculuktu. Her yolculuk yeni bir başlangıç, her durak bir buluşmaydı. Özlem her yerde bir gölge gibi yanında değil yüreğinin içindeydi.

Bir gezgin gibi gezerken, hiç görmediği, tanımadığı yeni insanlarla, şehirlerle, köylerle, yoldaşlarla karşılaşıyordu. Düşlerindeki mevsim hala belirsizdi. Özgürlük arayışı damarlarındaki kanı harekete geçiriyordu. Özgürlük arayışında yollar da zaman gibi akışan ve değişkendi. Zalim ve acımasız bir kavgaydı. Aradığı şey neydi kendisi de daha tam olarak bilmiyordu. Yeni tanıştığı arkadaşlar hoşuna gidiyor, her geçen gün daha çok onlara bağlanıyordu. Eskiden istediğiyle yola çıkar, istemediğiyle çıkmazdı. Şimdi yolcu ve yolculuklar da değişmiş, farklılaşmıştı. Nezaket, Rahime ile oturup sohbet ederken; “Annem yemek yapıyor, bir bakıp hemen geleyim,” deyip içeri girdi.

Rahime, tek başına evin bahçesinde oturmuş, düşlere dalıp gitmişti.

O an görünmeyen bir el, ılık bir damla bahar yağmuru gibi omuzuna değdi. Başını kaldırdı bir çift gözle karşılaştı. Karşıdaki göz, yoldaşlık ve insan kokuyordu. Özlem yüklü, bir uğultulu sevgi içine doldu. Kendisine ılık ılık bakan gözlerle baktı, gözleri bir anda ışıldadı, hemen ayağa kalktı, sarıldı.

“Nasılsın Rahime arkadaş,” dedi.

“İyiyim Mazlum abi,” dedi gülerek.

Rahime gülümseyip Mazlum’a bakarken, havada bir güvercin sürüsü dönüp dolaşıyordu. Güvercinlere bakıp;

“Mazlum abi, artık ben de bu kasabadan çıkmak, devrimcilik yapmak yolculuklar yapmak istiyorum,” dedi.

“Biraz daha burada kalman iyi olur.”

Havada dönen güvercin sürüsü ile Mazlum’a bakarken; “Ya buradaki yoldaşlardan nasıl ayrılacağım. Yorulsam da acı çeksem de hasretten yüreğim çatlasa da hiç bırakmayacağım bu kavgayı. Beni bu kasabaya bağlayan şey, çocukluk anılarımdır. Şimdi onlar da rüzgâra savruldu, dört bir tarafa dağıldı. Söyle ey genç ömrüm, bu toprakların aynasında hiç kendine baktın mı,” diye düşündü.

Karşısında duran, kısa boylu sevimli, güleç yüzlü, bilge bakışlı genç, kendisini özgürlük için yollara, yolculuklara ve eylemlere adanmıştı. O da ona bakıp yeni eylemler ve uzak yolculuklar düşündü.

Rahime’nin aradığı şey kendisiydi, ama kendini aradığının hala farkında değildi. Yalnızlığa örülmüş hasretin parmak izleri peşini bırakmıyor, fakat o yine de düşlediği sabaha yürüyordu. Belki de aradığı şey sevgiydi. Belki de bir rahat soluklanma istemiydi. Ya da hiç dillendirilmeyen bir aşktı. Belki de aşkla bağlandığı, büyük bir ütopaydı. Özgürlüğü ararken, her defasında içini acıtan bir keder çizgisiyle karşılaşıyordu.

O an bir kırlangıç, evin avlusundaki küçük su birikintisine daldı. Kırlangıca baktı. Çocukluğunu anımsadı. Geçmiş düşündü. “Bu yolculuk, bu arayış, ömrümün karşılığı olsa da sonuna kadar gitmeliyim. Anılarım, aşklarım ve çocukluğum buruk bir acı olarak geride kalsa da kendimi Mazlum ve Hayri gibi daha büyük yolculuklara korkusuzca hazırlamalıyım,” diye düşündü.

Nezaket içerde koşarak geldi, Mazlum'un boynuna sarılarak; "Hoş geldin," dedi sevine.

O an içerde olan Kebire, aşına sesi duydu, tanıdı. Beklenmeyen bir anda oğlunu böyle karşısında görünce heyecanlandı. Hisleri gerçekleştiği için şaşırdı. Sevindi. Gözleri nemlendi. Heyecanla ayağa kalktı. Yemeği gaz ocağının üzerinde bırakarak dışarı ıktı. "Oğlum, Mazlum'um hoş geldin," diyerek ona sarıldı.

Derken, dördü birlikte oturdular. Nezaket mutfağa çay yapmaya giderken Delil'i düşündü. "Birazdan o da gelir," diye sevindi. Delil'i düşününce, bir an Teman köyünü ve çocukluğunu düşündü. Kyls olan bir adamın çok yaramaz ve güçlü bir oğlu vardı. Babası hep onunla övünür dururdu. Teman'da bütün çocukları dövüyor, yeniyordu. Ondan bir yaş küçük olan Delil de iri güçlü ve korkusuz bir çocuktu. İkiisi Teman ile Seylan'ın iki güçlü çocuğuydu.

Mevsim bahardı. Teman ile Seylan mahalle sakinleri harman yerinde toplanmışlardı. İki mahalle sakinleri harman yerinde hangi ocuk daha güçlü," diye iddiaya girdiler. Derken herkes harman yerine geldi. Delil ıktı meydana. Teman'daki çocuğu babası elinde tutup getirdi. "Benim oğlum hakiki pehlivan herkesi yener" diye bağırıp meydana götürdü.

Derken alkışlar arasında iki ocuk greşe tutuştu. Birbirlerini götürüp getirdiler. Delil bir anda onu sırt üstü yere attı. Seylan sakinleri; "Bravo delil, bravo, kazandın," diyerek coşkuyla alkışladılar.

"Hayır olmadı, bir daha bir daha," diye bağırdı Teman sakinleri.

Derken tekrar greŖe tutuŖtular. Kan ter içinde boĖuŖup durdular. Delil tekrar onu sırt üstü yere çaldı. Tekrar alkıŖ paketi açıldı. “Bravo” sesleri yükseldi. Teman sakinlerinden itirazlar yükseldi. Bir daha greŖe tutuŖtular, bir daha Delil galip geldi. İtirazlar yükseldi.

“Ben gidip oğluma yemek yedirip getireyim kesin Delil’i yener,” dedi diğer çocuğun babası.

“Yenilen pehlivan greŖe doymaz. Benim oğlum yenilmez pehlivandır,” dedi Kazım bağıarak.”

“Kızım Nezaket ay ne oldu,” diye bağıran Kebire’nin sesiyle daldığı dŖten uyandı Nezaket.

“Tamam, anne çay hazır hemen getiriyorum,” dedi.

Derken Nezaket, ay tepsisiyle geri döndü. Birlikte oturup çay içerken Mazlum;

“Rahime arkadaş ne yapıyorsun,” dedi.

“Anayı görmeye geldim.”

“alıŖmalar nasıl gidiyor?”

“FaŖistler çok saldırıanlaŖtılar. Her gün bir yere saldırıyorlar. Polis hiç onlara karıŖmıyor,” dedi Rahime.

“Doğru her yerde aynı Ŗeyi yapıyorlar. Sıkıyönetim ilan edilince daha da cesaret aldılar,” dedi Mazlum.

“OĞlum hep böyle yollarda Ŗehir Ŗehir dolaŖıyorsun, kendine dikkat et,” dedi Kebire kaygıyla.

“Ana Hayri arkadaş buraya gelecekti,” dedi Mazlum.

“OĞlum, buraya gelen olmadı.”

Derken kapı çalındı. ırusk ile Hayri birlikte içeri girdiler. Mazlum’da aynı akŖam Mardin’de yola çıkıp gelmiŖti. Çok geçmeden Delil’de çıkıp eve geldi. Kebir’e, önceden

analık duygusuyla his etmiş gibi güzel yemekler hazırlamıştı. Birlikte oturup yediler. Yedikten sonra;

“Burada İsabey köyünde bir sorun varmış. Köyün ağası yarıcı köylülere haksızlık yapıyormuş. Köylüler, bizim her yerde ağalara karşı yoksulların yanında olduğumuzu duymuşlar. Son bir umut ve çare olarak gelip bize başvurdular. Ben de onlara soruna el atacağımıza dair söz verdim,” dedi Hayri.

“Bu sömürü geleneğine dayalı çok eski bir sorundur. Ağa ile yoksul köylüler arasında ciddi sorunlar yaşanıyor. Köylüler mahkemeye başvurdular, birçok hatırı sayılır kişi devreye soktular, ne yaptılarsa ağa ile baş edemediler,” dedi Mazlum.

“Sorunu, köylülerin lehine çözersek bölgede çok büyük etkisi olur,” dedi Çirusk.

“Köy sahibi, ağa onları yıl on iki ay karın tokluğuna çalıştırıyormuş,” dedi Hayri.

“Ağadan din iman olmaz, hesap sormak gerekir,” dedi Çirusk.

“Hayri yoldaş, eğer sen sorunu çözmeye gideceksen bir silahlı grup arkadaş da kendinle birlikte götür, o ağa tehlikelidir,” dedi Mazlum.

“Soruna ilişkin bir ön araştırma yaptım. Toprak sahibi ile topraksız köylüler arasındaki ürün paylaşımı için yaşlı insanlarla konuştum. Konuya dair, bölgede uygulanan gelenek ve görenekleri öğrendim. Ben yarın bir grup arkadaş yanıma alıp o köye gideceğim,” dedi Hayri.

O gece üçü bir arda kaldılar. Gece yarısına kadar ülke ve devrim sorunların konuşup tartıştılar.

Sabah, Hayri bir tanıdığın arabasını aldı. Delil ile üç silahlı militanı yanına alıp İsabey köyüne gittiler.

Çirusk daha önce Rahime'nin hazırladığı bir grup liseli öğrenci ile oturup toplantı yaptı. “Kürdistan Devrimi ve Tarihi” üzerinde perspektif sundu.

Hayri, Delil ile diğer üç militan İsabey köyüne varıp ağanın evine misafir oldular. Ağayı dinlediler. Sonra gidip yoksul köylüleri tek tek dinlediler.

Hayri, akşama doğru bütün köylüleri bir araya getirdi, ağayı da çağırıp toplantı yaptı. Bölgedeki gelenekleri de dikkate alarak adil bir paylaşımı belirledi. Ağa ısrarla karşı çıkınca, zorun sopasını gösterdi ve çözüme kavuşturdu. Haber anında tüm köylere yayıldı. Diğer köylerde de sesler yükselmeye başladı. Bütün yarıcı köylüler; “ürün paylaşımı, Apocuların İsabey köyünde belirlediği gibi adaletli olmalıdır,” diye konuşuyor, ağalara dayatıyordu.

Yarıcılık yapan köylüler; “Apocuların belirlediği ürün paylaşımı,” diye söze başlıyor, “Onlarda Hz. Ali'nin adaleti var,” diyerek bitiriyorlardı.

Hayri, İsabey köylülerinin sorununu çözdükten sonra Urfa bölgesine geri döndü.

V

*“İstirap en güçlü ruhları
ortaya çıkarır; en büyük karakterler
kurumuş yaralarla doludur.” Halil
Cibran*

Kısa boylu, zayıf ve güleç yüzlüydü. Babasız, masalsız, ve ocaksız büyümüştü. Kürt masallarındaki yetim çocuklar

gibiydi. Yüreğinde ve beyninde sıcak sevgiye olan özlem büyüyor, düşlerinde kır çiçekleri çoğalıyordu.

Hayatı; ev, okul ve mahalle arasında bir kısır döngü içinde geçiyordu. Yaşadığı toplumda kızlara biçilen tek rol klasik kadın rolleriydi. Bir genç kızın tek başına evden çıkması büyük bir olaydı.

Evde babanın yokluğu, yoksulluğa yol açmış, ananın bütün zamanı bir şeyler eve getirme, çocuklarına bir şeyler yedirme, giydirme çırpınışı içinde geçiyordu.

Yaşamın her alanında kafasında çelişkiler oluşuyordu. Okula gidip gelirken, kendisine bakan tuhaf bakışları hissediyordu. Bir taraftan küçük kasabada kızların okula gönderilmesinin doğru olmadığı yönlü düşünceler yayılırken, diğer taraftan “falancanın kız öğretmen olmuş, falancanın oğlu üniversite okuyor,” diye övgüler diziliyordu. Çelişki ve çatışmalar sürüp gidiyordu.

Anasında öğrendiği dil okulda yasaktı. Kürtçe konuşmak, gerilik, cahillik diyerek bir utanç duygusu yaratılıyordu. Türkçe bilmek medeniyetle, sosyalleşmekle, ilerilikle, insan olmakla eş değer tutuluyordu.

Eve gelince, annesi onunla Kürtçe konuşuyor, o annesine Türkçe yanıt veriyordu. İçten içe çelişkiler yaşıyor, ruhu daralıyor, düşü, düşüncesi ve yüreği hep içten içe kaynıyordu. Çocukluğu ve genç kızlığa adım attığı yıllar böyle çelişkili, sıkıntılı yaman yıllardı.

Hükümet binasını, karakolu, polisi, askeri ve öğretmeni gördüğü zaman korkuyu hissediyordu.

Diğer taraftan Kürtçenin hâkim olduğu köyü, tarlaları, bahçeleri, çocuk oyunlarını, düğünleri, bayramları seviyor, kendini oraya ait hissediyordu. Okula gidince duyguları yeniden değişiyor, tedirgin oluyordu. Yaşamı bu ikilemle hep diken üzerindeydi. Köye gidince rahatlıyor, kasabaya gelince korkuyor, tedirgin oluyordu.

Okul ise; “devlet kapısına gitme, memur olma, adam olma, Türkçe öğrenme, medenileşme,” adresi olarak beynine yerleştirilmişti.

Diğer yandan sağda solda konuşulan; “Kürt, Kürdistan, ulus, sosyalizm, özgürlük, devrim” sözcükleri onu büyülüyordu.

Ankara’da boy veren olaylar küçük kasabaya kadar ulaşmıştı. Bir alevi dedesinin oğlu ve akrabası olan Hüseyin Cevahir’in İstanbul-Maltepe’de bir evde çıkan çatışmada vurulmasıyla derinden etkilendi. Filistin’e gidip gelenlerin adları bir giz gibi fısıltıyla kulaktan kulağa yayılıyordu.

Yağmurlu, fırtınalı bir gündü. Öğretmeni, “Erivan Radyosu’nu dinlediği için polisler okula gelip elini kelepçeleyip götürmüşlerdi. Bu olay, bir daha silinmemek üzerine hafızasına yerleşip kalmıştı.

Mevsimler değişti, yıllar akıp gitti. İlkokul ve ortaokulu bitirmiş, liseye başlamış, genç bir kız olmuştu.

O da komşuları ve akrabaları olan Mazlum ile Delil’in teşvikiyle, Mehmet, Rahime, Baki, Şadioğlu grubuna takılmaya başlamıştı. O gün Zarife;

“Anne ben Kebire teyzelere gideceğim,” dedi.

“Git, ama geç kalma kızım,” dedi annesi.

Küçük kız kardeşinin elini tuttu, komşuları ve akrabaları olan Kebire'nin evine gitti. Delil evde oturmuş saz çalıyordu. Onu görünce sevindi, gidip yanında oturdu.

“Delil arkadaş, bana da saz öğret,” dedi Zarife.

“İnsan devrimciliğe başlarken, saz ile başlamalıdır. Silahı eline alırken, sazı da eline almalıdır, Saz çalma ve devrimcilik ikiz kardeş gibidir. Bu bir yetenektir işidir,” dedi Delil alaylı alaylı gülerek.

“Neden öyle söylüyorsun, benim yeteneğim yok mu? Ben hemen şimdi öğrenmek istiyorum,” dedi Zarife alingan bir sesle.

“Yeteneğin var da sen artık devrimci oldun, devrimci olduktan sonra zor öğrenirsin.”

“Nedenmiş o? Ben hem devrimcilik yapacağım, hem saz öğreneceğim.”

“Devrimci olduktan sonra o kadar çok iş var ki, oturup saz öğrenme zamanın ve fırsatın olmaz.”

“Sen kendin diyorsun ki; ‘bir devrimci saz çalmasını bilmelidir,’ bana da öğrenemezsin diyorsun.”

“Türk solu gibi davranma, espri yaptım, devrimcilik saz ile başlamaz, ben zaten eskiden öğrenmiştim.”

“Ben de öğrenmek istiyorum.”

“En iyisi sen bu saz sevdasından vaz geç.”

“Neden vazgeçeyim ki ben de öğrenmek istiyorum.”

“Sana başka bir şey önereyim.”

“Ne önereceksen öner.”

“Ben yarın, TÖB-DER’de seminer vereceğim, sen de gel katıl,” dedi.

“Neyin seminerini vereceksin?”

“Kürt sorunu üzerine!”

“Kürt sorunu,” sözcükleri, bir yapışkan gibi beynine yapışıp kaldı. Kendi kedine; “Kürt sorunu,” deyip tekrarladı.

“Cevap vermedin, yarın beni dinlemeye gelecek misin,” dedi Delil.

“Bilmem ki ben şimdiye kadar hiçbir seminere katılmadım, nasıl verilir neyin nesidir bilmiyorum.”

“Daha iyi ya böylece katılır, ne olduğunu öğrenirsin.”

“Biraz düşüneyim, annemden izin almam gerekir.”

“Ben gelir teyzeden izin alırım.”

“Tamam, annemden izin alırsan o zaman gelirim.”

Onlar konuşurken, Kebire içeri girdi. Zarife kalkıp elini öptü, hal hatır sordu yanlarına oturdu.

“Delil oğlum siz bu işe girdiniz, bu akıllı kızımдан ne istediniz,” dedi Kebire.

“Anne, zaten hep akıllı olanlar bu işe girer, akılsızları ne yapacağız ki?”

“O, artık genç bir kızdır, çevre hoş karşılamaz.”

“Ana, kadın olmadan devrim gerçekleşmez ki, herkesi devrimde yerini alacak ki Kürtler özgürleşsin,” dedi Delil.

“Oğlum zaten babasızdır, o zavallı kadın hangi şartlarda zor bela bu yetim kızı okutuyor, niye bu işin içine koydunuz?”

“Ana inan ki, biz bu işin içine sokmadık, o bizi bu işin içine çekti,” dedi Delil gülerek.

Zarife akşam olunca, “Kebire Teyze, ben eve gideyim annem merak eder,” diyerek kalkıp eve gitti.

Ertesi gün Delil ile birlikte seminere gitti, akşama kadar tartışmaları dinledi. Tartışmalardan sıkılıyor, söylenenlerden çok az şeyi anlıyordu. Zaman ırmağı, kendi aşına yatağında akıp gidiyordu. Mevsim yazdı ve okullar tatil olmuştu.

Kadın öğretmenleri solcuydu. Çok güzel çiçekleri vardı. Okullar açılana kadar birinin çiçeklere bakması gerekiyordu. Çiçeklere su vermesi için evin anahtarını Zarife'ye vermişti. İki günde bir gidip çiçeklere su veriyor, renge renk çiçekler çok hoşuna gidiyordu.

Okuldaki kız arkadaşlarını topluyor. Boş olan öğretmenin evine götürüyordu. Öğretmenin evi küçük ama kutu gibi düzenliydi. En çok çiçekleri onların dikkatini çekiyordu. Bazen kendi aralarında toplumlar tarihi kitabını okuyor, Rahime de gidip bu çalışmalara katılıyordu.

O gün Hayri İsabey köyüne, Çirusk Rahime ile eğitim vermeye giderken, Mazlum da bir başka grupla konuşmuş eve dönüyordu. Mazlum eve giderken, Zarife ile karşılaştı, ayaküstü hal hatır sorduktan sonra;

“Abisi ne yapıyorsunuz,” dedi Mazlum ona takılarak.

“Toplumlar tarihini okuyoruz,” dedi Zarife.

“Ben de gelip katılabilir miyim size?”

“Tabi çok iyi olur. Yarın öğretmenin çiçeklerine su vermeye gideceğim. Orada toplanalım.”

Ertesi gün Zarife küçük kız kardeşinin elini tutup evden çıkıp öğretmenini evine gitti. İlk çiçeklere su verdi, çiçeklerle tek tek konuştu sohbet etti.

“Abla sen çiçeklerle konuşuyorsun, anlıyorlar mı?”

“Tabi çiçeklerin de bir aklı var, konuşamıyorlar, ama söylediklerimi anlıyorlar,” dedi.

“Ben de onlarla konuşayım?”

“Konuş tabi onlarla arkadaş ol,” dedi.

Sonra Rahime ve diğer kızlar çıka geldiler. Ardında Mazlum da geldi. İçeri girince, kızlar ayağa kalkıp merhabalaştılar.

Mazlum’un elinde hep bir kitap olurdu. Gittiği her yerde, her fırsatta okuyor, kurşun kalemle kitabın kenarlarına çeşitli notlar düşüyor ve işaretler bırakıyordu.

Rahime ile Zarife de ondan etkilenmişti. Zarife’nin elinde Marks’ın Kapital kitabı, öğretmenin kasetçalarına bir kaset koymuş, Kürtçe; “Lo lo Pismamo” şarkısını çalıyordu. Zarife, bir türlü yoğunlaşamıyor kafası hep başka yere kayıyordu. Türkünün birçok sözü ona yabancı geliyordu. Mazlum, Zarife’ye bakıp;

“Abisi onu anlıyor musun?” dedi.

“Mazlum abi, bu kitap çok ağırdır, hiçbir şey anlamıyorum,” dedi.

“Yok, abisi kitabı sormadım, onun çok ağır olduğunu biliyorum, Şiwan Perwer’in söylediği şarkıyı anlıyor musun?”

“Bazı kelimeleri anlamıyorum, ama müziği çok hoşuma gidiyor,” diyerek güldü.

“Bu türküde kadının isyanı ve erkeğe çağırısı var.”

“Ben tam anlamıyorum,” dedi Zarife.

“Rastgele okumayacaksın. Rastgele dinlemeyeceksin, anlamaya çalışacaksın. Öncelikli ihtiyaçlara göre bir program yapacaksın, ona göre okuyacaksın.”

Derken kasetaları kapatıp, eğitim zenine geçtiler.

“Hangi kitabı okuyorsunuz?”

“Toplumlar tarihini, birimiz okuyor, diğerleri dinliyor,” dedi Rahime.

“Anlamadığımız yerleri birbirimize sorup üzerinde tartışıyoruz,” dedi Zarife.

“Klan ne demektir?”

“Komün ne demektir?”

“Totem nedir?”

“Tabu nedir?”

Mazlum, peş peşe sorular sorarak birikim düzeylerini açığa çıkardı. Sonra kendisi toplumlar tarihini anlatmaya başladı. İlkin dili hafif kekeme yaptı, çok geçmeden sözcükler tane tane ağzında dökülmeye, düşünceleri berrak bir ırmağ gibi akmaya başladı. Kitap okur gibi konuşuyordu. O saatlerce anlattı, onlar dinlediler. Sorular sordular. İzahatlar ve açılımlar yaptı. Gün boyu toplumlar tarihini onlara anlatıp durdu.

Akşama doğru eğitim çalışmasını bitirdiler. Rahime ile Zarife evi toparlayıp, kapıyı kilitlerken;

“Mazlum abi, bu akşam mahallede bir düğün var, tüm arkadaşlar oraya gidecek, biz de gidelim mi,” dedi Rahime.

“Madem arkadaşlar oraya gelecek, halk da oradadır, biz de gidelim.”

“Zaten akşamdır, düğün başlamış, bak müzik sesi geliyor, hemen şimdi gidelim,” dedi Zarife.

Sokak aralarında düğün evine doğru yönelip oraya vardılar. Delil de sazını almış, oraya gelmişti.

Derken Delil sazı eline aldı, tahta bir sandalyenin üzerinde oturdu. Birkaç parça Kürtçe çaldı. Mazlum, Mehmet, Rahime, Baki, Şadioğlu ve diğer kızlar ele ele tutuşarak halaya durdular. Delil; “Mala Barkır” şarkısını çalıp söylemeye başlayınca Mazlum’a;

“Keko, sen halay çekmesine bilmiyorsun, sen de kalk,” dedi.

Derken, Mazlum da halaya kalktı. Halk toplanmış, Kürtçe türkülerle coşmuştu. Kasabada ilk defa Kürtçe türküler eşliğinde bir düğün yapılıyordu. Meydanda geniş bir halay halkası oluşmuş, sesleri yeri göğü inletiyordu.

Kebire ile Kazım oturmuş onları izliyordu. Kebire Mazlum ile Delil’i böyle görünce seviniyor, içi içine sığmıyordu. Sevincinde durmadan gözyaşı döküyordu. Daha fazla dayanamadı, gidip Mazlum’un elini tutup halaya girdi. Ardında Kazım coştı, gidip Kebire’nin elini tutup halaya durdu. Delil çalıyor, onlar oynuyordu.

Kebire hem oynuyor, hem ağlıyordu. Sanki bir daha çocuklarını görmeyecekmiş gibi bir hisse kapılmış, duygulanmış, durmadan gözyaşı döküyordu. Kebire, Delil’e bakıp;

“Kurê min Delil, ere we mala xwe barkiriye hun diçin kuderî ez nizamim,” dedi duygu yüklü bir sesle.

“Dayê tu megri, em diçin çiyayê Kürdistan’ê,” dedi Delil gülerek.

“Em Kine” şarkısını çalınca, gençler iyice coştular. Mazlum, elini tuttuğu annesine bakıp;

“Ana görüyorsun işte, Kürdistan Vietnamlılaşıyor,” dedi.

Geç saatlere kadar saz çalıp oynadılar, sonra düğün şenliği dağıldı. Mazlum, Delil, babası ile annesi hep birlikte eve gittiler.

Sabah erken Mazlum kalıp Zarife'nin evine gitti. Çok geçmeden Kesire de oraya geldi. Zarife onu görünce hem sevindi, hem şaşırды. Çoktandı görmemişti, kasabada onun hakkında bir sürü laf dolaşıyordu.

Kesire de eskiden, bu yoksul küçük kasabada kalıyordu. Arada uzun yıllar geçmiş, yaraların üzeri kabuk bağlamıştı. Babasının yaptıkları unutulmuş gibi görünse de o derin, irin bağlamış kara yara, kızgın bir köz gibi herkesin yüreğinde duruyordu. Közün üzeri küllenmiş, ama rüzgâr estikçe külleri savuruyor kızıl kızgın köz ortaya çıkıyordu. Hiçbir şey unutmamışlardı, unutmuş gibi davranıyorlardı.

Bu yoksul kasabada herkes kendi halinde yaşıyor, tek katlı, basık evler yoksulluk imgesi gibi yere yapışmış duruyordu. Kasaba iki katlı, bahçeli herkesin imrenerek baktığı dört evden biri de onların eviydi. Kesire'nin çocukluğu bu iki katlı evde geçmişti. Babası, uzun yıllar adliye binasının önünde arzuhalcilik yapmış, yaşadığı kasabanın koşullarına göre hali vakti yerinde bir aile olmuştu.

Kız Öğretmen Okulu'nu Elazığ'da yatılı olarak okumuş, öğretmen olmuştu. Geçmişte kısa bir dönem Karakoçan, Tırkan köyünde öğretmenlik yapmıştı. Kasabada üniversiteyi kazanan ilk kadınlardan biriydi. Üniversiteyi kazanınca, aile Ankara'ya taşınmıştı.

Daha önceki yıllarda Elazığ'da faşistler tarafından vurulan, Alevi ve Elazıglı Nuray Erenler adında Ankara'da

okuyan bir öğrencinin cenaze töreninde, Kesire Elazığ'a gelmiş, konuşma yapmış, onun da sol hareketlere katıldığı duyulmuş, sonra Apo ile evlendiği haberi her tarafa yayılmıştı. Halk arasında Kesire'nin evlilik durumu konuşulurken Apo'nun çok güçlü bir insan olduğu söyleniyordu. Zarife, onu ilgiyle karşıladı. Gidip çay getirdi.

“Abisi misafir odası boş mu bizim biraz işimiz var, çalışacağız,” dedi Mazlum.

“Oda boş istediğiniz kadar çalışabilirsiniz,” dedi.

Mazlum ile Kesire misafir odasına geçip içerde yazılı bir materyal üzerinde çalışmaya başladılar.

O esnada Kazım, akraba olan Zarife'nin ailesini ziyaret etmek için geldi. Misafir odasının önünde Zarife'nin annesiyle oturup sohbet daldılar.

“Benim bu söz anlamaz, akılsız oğlum.”

“Ne olmuş oğluna Kazım abi, oğlun maşallah aslan gibidir.”

“Daha ne olsun? Ben bu zor koşullarda, o kadar masraf ettim, para verdim.”

“Kızma abi, maşallah Mazlum çok akıllı bir gençtir, okul okuyor.”

“Ne okulu? Gidip okusun, adam olsun diye gönderdim, o gidip Ali Yıldırım'ın damadının peşine takılmış.”

“Hayır, Mazlum oğlum üniversitede okuyor.”

“Şimdi nerededir, ne yapıyor hiç bilmiyorum? Dün düğünden sonra eve geldi. Bu sabah yine hiçbir şey demeden evden çıkıp gitti,” dedi bas bas bağırarak.

Kesire ile Mazlum içerde konuşulanları duyuyor dinliyorlardı.

“Kazım dayı, kızma hele gel şurada otur, sana bir çay getireyim,” dedi Zarife.

“Zaten hepinizin kafası yıkanmış, birbirinize benziyorsunuz,” diyerek Kazım öfkelen-di.

“Neden kafamızı yıkasınlar dayı, biraz sakın ol,” dedi Zarife.

“Bu Ali’nin damadı da kim? Tanımıyorum ki, çocuklarımı peşine takmış götürüyor.”

“Çocuklarını kimse peşine takmamış, onlar okumuş ne yapacaklarını biliyorlar.”

“Bir türlü anlamıyorum!”

“Neyi anlamıyorsun dayı?”

“Ali Yıldırımın kızıyla evlenen bir adam, nasıl olur da Kürt Kürdistan davasıyla ilgilenir?”

“Yanlış düşünüyorsun, hiç kimse ailesiyle anılmaz.”

“Devlete ajanlık yapmış, kendi kavmini ölüme göndermiş biri, bu nasıl kabul edilebilir ki?”

“Babası yanlış yapmışsa kızının ne suçu günahı var? Kızı o zaman daha doğmamış.”

“Onu şunu bilmem, Ali’nin damadı hepinizin beynini yıkamış. Hepiniz aynı telden alıyorsunuz, ben gidiyorum,” deyip kalktı gitti.

Babası gittikten sonra Mazlum ile Kesire odadan ıktı. Mazlum, Zarife’ye bakıp;

“Sen niye babamın öyle konuşmasını engellemedin, Kesire arkadaşa çok ayıp oldu,” dedi.

“Ben ne yapabilirdim ki mazlum abi? Seni arıyordu ve çok öfkelenmişti. Annemle engellemeye uzaklaştırmaya çalıştık ama olmadı işte.”

“Mazlum arkadaş, Zarife’nin yapabileceği bir şey yoktu. Bir kere öfkelenmiş, babam hakkında öyle düşünüyor,” dedi Kesire.

“Bager arkadaş Antep’e geçecekti, acaba geçti mi? Broşürü ona da göstermemiz gerekiyor,” dedi Mazlum, konuyu değiştirmek için.

“Bager arkadaşsa sonra veririz,” dedi Kesire.

“Bu Bager de kim acaba? Her yerde onun adı geçiyor,” dedi Zarife gülerek.

“Zarife arkadaş, ona; ‘Bager arkadaş,’ diye hitap et, o bizim arkadaşımızdır,” dedi Mazlum.

Mazlum ile Kesire yeniden odaya geçip sabaha kadar çalıştılar. Mazlum, işini bitirdikten sonra sabah eve uğramadan, onlarla vedalaşıp Mardin bölgesine geçti.

VI

“Kadın, erkeğin başarısız bir kopyası değildir; insan olarak mücadele ve inşa için özel özelliklere ve yeteneklere sahiptir. Bu kadar uzun süre zincirli kalmış enerjisinin serbestçe gelişiminin, mücadelede ve yaratıcı çalışmalarındaki başarısında büyük katkısı olacaktır.” Clara Zetkin

Her gün operasyonlar vardı. Her gün gözaltı, tutuklama, işkence vardı. Göç sürgün zindan vardı. Gözyaşı, acı, hüznün ve ölüm vardı. Azgın yaz sıcağı, toz, duman, feryat, figan, kan,

ölüm ile asker baskısı birleşmiş amansız bir ejderha gibi yaşamlarına musallat olmuş, kavga sürüp gidiyordu. O yoksul, o emekçi, o cesur insanlar ne yapacaklarını şaşırmışlardı.

Hayri, Karakoçan İsabey köyündeki sorunu çözdüktan sonra bir öğle zamanı Hilvan'a vardı. Sıkıyönetim gelmiş, baskılar amansızca sürüyor, ama kendini bu yoksul emekçi kasabada daha rahat ve güvencede hissediyordu. Her ev onlara açıktı. Her insanın gönlü onlardan yanaydı. Halk bütün sorunlarını onlarla paylaşıyordu.

Hala inisiyatif halkın elindeydi. Evlerde, sokaklarda, kahvehanelerde, mahallelerde herkes özgürlüğün, eşitliğin, adaletin ve kavganın diliyle konuşuyordu.

Xanım; orta boylu, saçları kıvırcık, kumral, dudakları etine dolgun, gözleri badem rengi, buğday tenliydi. Hilvan'da doğup, büyümüştü. Hilvan'da ağalara karşı mücadelenin başlamasıyla devrim saflarına katılmış, kısa sürede aktifleşmiş, militanca çalışıyordu.

Sultan da doğma, büyüme Hilvanlıydı. Uzun boylu, zarif yapılı, çekici, alımlı, beyaz tenli, upuzun siyah saçları vardı. Liseyi orada bitirmiş, Hilvan mücadelesiyle birlikte o da militan olarak saflara katılmıştı.

O gün Sultan ile Xanım, yaptıkları toplantıdan sonra birisiyle görüşmek için kerpiç yapılı, derme çatma bir eve gittiler. Evin avlusundan içeri girince aşına bir sima gözlerine ilişti. Xanım, biraz daha dikkatli baktı. Hayri, evin duvarı dibinde ayakta durmuştu. İlk defa bu kadar uzun boylu olduğunu farkı etti. Sultan da aynı anda baktı. Başı neredeyse duvarın saçağına yetiyordu. Çoktandı Hayri'yi

görmemişlerdi. Hayri de onları aynı anda gördü. Yanlarına gitti, tokalaşıp selamlaştılar. Sonra duvarın gölgesinde tahta iskemlelerin üzerinde oturdular.

“Arkadaşlar çalışmalarınız nasıl gidiyor,” dedi Hayri.

“Bugün mahallede kadın arkadaşlarla bir toplantı yaptık, ama baskınlardan dolayı artık rahat çalışamıyoruz,” dedi Xanım.

“Hayri abi, ben bu operasyonlardan dolayı her an yakalanacakmışım hissine kapılıyorum,” dedi Sultan.

“Bir kaç gün önce, Agir arkadaş gelmişti. ‘Bu süreçte kadın arkadaşlar daha rahat çalışabilir, bütün kadın arkadaşlarla toplantı yapın,’ dedi. Biz de yerelde çalışan bütün kadın arkadaşlarla toplantılar yapıyoruz,” dedi Xanım.

“Çok iyi, halk arasında çalışan kadın arkadaşlar biraz daha aktifleşirlerse birçok iş yapabilirler,” dedi Hayri.

“Biz de o çerçevede kendileriyle konuşuyoruz,” dedi Sultan.

“Aralarında kadro olabilecek genç arkadaşlar var mı,” dedi Hayri.

“Toplantı yaptığımız arkadaşların çoğu ev kadınlarıdır, ama on civarında lise mezunu, genç kadın arkadaş var. Bunlar eğitime alınırsa ilerde militanlaşabilirler,” dedi Xanım.

“Ev kadınlarıdır, ama aktif çalışan, fedakar arkadaşlardır. Bütün pratik işleri yapıyorlar. Geçen günkü ani bir operasyonda bir kadın arkadaş, iki erkek arkadaşın tabancalarını üzerine alıp sakladı,” dedi Sultan.

“Hem tabancaları, hem de erkek arkadaşları kurtarmış oldu,” dedi Xanım gülererek.

“Kendileriyle konuşun, lise mezunu kadın arkadaşları, özel bir grup olarak eğitime alabiliriz,” dedi Hayri.

“Çok iyi olur,” dedi Xanım.

Onlar konuşurken, iki kadın avlu kapısından içeri girdi. Hayri; “bunların sorunu var benimle görüşmek için gelmişler,” deyip kalktı. Gidip gelen iki kadınla oturup konuşurken, “siz de gelin oturun,” dedi.

Xanım ile Sultan gidip onlarla birlikte oturdu. Gelen iki kadın kumaydı. “Kocamız, bize bakmıyor. Hiç çalışmıyor. Para kazanmıyor. İçki içiyor, kumar oynuyor, kahvehaneden çıkmıyor,” diye ikisi şikâyetinde bulundu.

Hayri iki kadınla konuşup perspektif verdi. İki kuma kalkıp evlerine giderken, Hayri; “tamam uygun bir zamanda eşinizle konuşacağım, uyaracağım,” dedi. Kadınlar gittikten sonra;

“Hayri abi, sanki bu karı koca sorunlarıyla fazla ilgileniyoruz,” dedi Sultan.

“Bu sorunlarla uğraşmak bize fazla bir şey katmıyor. Gitsin kendi sorunlarıyla kendileri uğraşsın, bize ne, biz devrim yapmak için çalışmalıyız,” dedi Xanım.

“Doğru, ama biz bu halk için devrim yapacağız. Halkın sorunlarını çözmeliyiz. Sömürgeci yargı organlarını boşa çıkarmalıyız. Biz halkın bütün sorunlarına el attığımız için sömürgeci kurumlar sinek avlıyor. Biz çözmezsek onlara giderler,” dedi Hayri.

Derken, devlette öğretmenlik yapmayı bırakmış, okuma yazması olmayan kadın ve kız çocuklarına eğitim veren bir

kadın öğretmen içeri girdi. O da gidip onlarla tokalaşıp merhabalaştı, yanlarında oturdu.

“Xanım arkadaş, bu gün beş kadın mazeretsiz okuma yazma kursuna gelmemişti,” dedi.

“Ben kendileriyle konuşurum, neden gelmediklerini öğrenirim,” dedi Xanım.

“Bazılarının kocaları engel oluyor,” dedi öğretmen.

“Eşleri feodaldır, kadınların okuma yazma öğrenmesini istemiyorlar,” dedi Sultan.

“Bu kadar mücadeleye, eğitime, çabaya rağmen birçok evde, erkeğin feodal baskısı devam ediyor. Eşlerinin mücadeleyle ilgilenmesini, içimize girmesini istemiyorlar,” dedi öğretmen.

Sorunları olan halktan insanlar onlara geliyor, sorunlarını tartışıp çözüm arıyorlardı. İlçede sorumlu olanlar, tarafları bir araya getirip eşitlik, özgürlük ilkesi temelinde perspektif veriyor, sorunları çözüyorlardı.

Xanım ile Sultan; “biz gidip bir aile konuşacağız,” deyip ayrıldılar.

Hayri ile öğretmen konuşurken orta yaşlı, kendinden emin, başı dik, şişman, eski zaman tanrıçalarını andıran bir hanım ağa içeri girdi. Bir Hayri’ye bir de yanındaki ufak tefek esmer tenli öğretmene bakıp;

“Oğlum Hayri bu kız da kim,” dedi.

“Ana, o bizim arkadaşımızdır,” dedi Hayri.

“Oğlum kadın güçsüzdür, size bir faydası olmaz.”

“Ana, zayıf kadın yoktur; gücünü açığa çıkarmasını bilmeyen kadın vardır.”

“Oğlum Hayri, Allah aşkına, kızların ne işi var burada, evlerinde otursunlar, bu işlerde ayak bağı olmasınlar,” dedi kadın.

“Ana, kadınlar işin içine girmeyince mücadele gelişmez, devrim de olmaz. Kadın özgürleşirse ancak toplum da özgürleşir, çünkü en çok kadın eziliyor,” dedi Hayri gülerek.

“Vallahi ben ezilmeden anlamam, hiç kimse de bana baskı yapıp ezemez, ama kadınlar bu işlere karışmazsa daha iyi olur, yoksa çok güzel şeyler yapıyorsunuz,” dedi kadın.

“Ana sen de kadınsın, buraya geliyorsun, sohbet ediyoruz, konuşuyoruz, tartışıyoruz, sorunları çözüyoruz, ne kadar güzel. Aslına bakarsan kadın çok güçlü bir ruha ve yaratılışa sahiptir. Buna açığa çıkarıp devrimin hizmetine koymak gerekir,” dedi Hayri.

“Oğlum Hayri, sen bana bakma, ben çocukluğumdan beri hep cemaatlerde bulundum, halkın sorunlarını çözdüm. Kadınları iyi tanırım, hep sulu gözlüdürler, dilleri bağlı, bir tek yürekleri konuşur.”

“İşte biz de bağlı dillerin çözülmesini istiyoruz.”

“Kadın; ana olarak güçlüdür, ama kadın olarak zayıftır, size ayak bağı olurlar.”

“Ayak bağı değil, onlar devrimin temel gücüdür, hem ana hem de kadın olarak güçlüdürler, yeter ki güçleri açığa çıksın.”

“Oğlum kadının gücü, evin içiyle sınırlıdır.”

“Kadın gücü o evin duvarları dışına taşıdığı zaman devrim de gerçekleşecektir,” dedi Hayri.

“Kadınların en büyük silahı ve gücü gözyaşındır, o da sizin işinize yaramaz.”

“Yanlış düşünüyorsun ana, şu gökyüzünün yarısını kadınlar taşıyor, onlar olmadan yeryüzünde hiçbir güzel şey gerçekleşmez.”

“Ben bildiğim, tanıdığım kadınlar, susma dışında bir şey yapmazlar.”

“Ana, bir kadının her zaman özgürlüğe, eşitliğe dair söyleyeceği çok şeyi vardır, eğer kadın söylemeyip susuyorsa bunun suçlusu erkektir her halde.”

“Sen ne dersen de! Benim bildiğim ve gördüğüm kadın erkeğin gölgesi gibidir. Kovalarsanız kaçır, kaçarsanız kovalar. Demirel ile Nazmiye, Ecevit ile Rahşan işte bak onlara her şeyi çözersin.”

“Devrimci kadın farklıdır, onlara benzemez ki, devrimci kadın irade, inanç ve güç sahibidir.”

“Ya güzel kızım sen düşünüyorsun,” dedi kadın öğretmene bakarak. Genç, ufak tefek esmer tenli, inançlı öğretmen ona bakıp gülümsedi.

“Ana ben senin gibi düşünmüyorum.”

“Ya nasıl düşünüyorsun kızım?”

“Kadını, zavallı, güçsüz, zavallı bir cins olarak tanımlamak büyük bir haksızlıktır.”

“Aaa kızım o nasıl söz?”

“Onun ötesinde, kendini bilmez erkeklerin kadınlara yaptığı büyük bir iftiradır.”

“Kızım, kadın eli kolu bağlı zavallıdır.”

“Ana eğer güçlü olmadan, bahsettiğin fiziki güçse doğru kadın erkekten daha az barbardır.”

“Hayri oğlum sen bir şey söyle, ben bu kızımın söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorum,” dedi kadın.

“Ana, öğretmen arkadaş çok doğru söylüyor,” dedi Hayri.

“Ana kast ettiğin güç; eğer manevi, moral, ahlaki bir güçse işte, o zaman kadın, karşılaştırılamayacak kadar erkekten çok daha öndedir. Hele bir düşün, kadın bir ana olarak, her türlü cefaya, zorluğa katlanmıyor mu?”

“Vallahi doğru kızım bütün eziyetleri o çekiyor.”

“Bütün bu zorlukları göğüsleme ve omuzlamada kadından daha cesuru var mı? Çalışan, üreten, birleştiren, bir arada tutan, doğuran, büyüten, terbiye veren, yaşamı öğreten, sürdüren kadın değil mi?”

“Doğru söze ne diyeyim kızım.”

“Ana, işte o zaman ben kadının da erkek kadar, her şeye hakkı olduğunu inanıyorum...”

“Bilmiyorum ki kızım kafamı karıştırdın biz kadınlar ne yapabilir ki?”

“Ana, kızıl güllerimizi talan edebilirler, ama gül mevsiminin gelişini asla önleyemezler.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

*“Kirli eller ruhuma dokunmasın
diye, dikenli tellerle çevirdim yüreğimi,”
Halil Cibran.*

Adları bir efsane gibi her tarafta dolaşıyordu. Yaptıkları eylemlere, halk kendi düşlerini, umutlarını, sevinçlerini duygularını ve beklentilerini katarak öve öve, abarta abarta, büyüte büyüte, çoğalta çoğalta anlatıyordu. İsimleri bir efsane gibi halk arasında dolaşıyordu

Her biri, masallardaki birer kurtarıcı kahraman gibi hayal dünyalarına yerleşmişti. Her biri olağanüstü üstü eylemci, güçlü, güzel ahlaklı, haksızlığı kabul etmeyen, yoksuldan yana olan birer efsaneydi. Her şeyi fısıltıyla, birbirlerine anlatıyorlardı. Onların ismi, her evde karanlığa düşen bir umut ışığıydı.

Yoksulun kafasına; kötü olandan hesap soran; cesur, sözüne güvenilir eylem insanları olarak yerleşmişlerdi.

Karşıtların beyinde ise acımasız, af etmeyen, hesap soran, öldüren, yok eden, bir korku imgesi haline gelmişlerdi.

Rüstem’in yaşadığı ilçede onlardan hiç kimse yoktu. Kasaba sakinleri, onları görmeden, tanımdan ikiye ayrılmışlardı.

Rüstem lise son sınıfta okuyor, etrafına bir grup öğrenci toplamış, bağımsız solcu ve bir Kürt grubu olarak hareket ediyordu. Her geçen gün onlar ilgisini çekiyordu. Okulda döndüklerinde gece evde bir araya geldiler.

“Bu gün Kürt örgütlerinden biri beni sinemaya götürdü, nasıl bir ilgi, alaka gösteriyordu bir görseniz.”

“Biz okuldan dönerken, biri bana bir paket sigara alıp verdi, almak istemedim, ama zorla cebime koydu.”

“Tanıdık uzakta akraba olan biri de beni evine yemeğe götürdü.”

“Biri beni lokantaya götürdü.”

“Bu gidişle hepimizi beslemeye başlayacaklar. Yemeğe, sigaraya, sinemaya kanıp kendilerine katılacaklarımızı sanıyorlar,” dedi Rüstem.

“Onların sigarasına kanacak değiliz,” dedi öteki.

“Bunların hiç birinden, bir şey çıkmaz. Devrimci dediğin militan olmalı, yürüdüğü zaman yer gök sarsılmalıdır.”

“Bir gün onlarla da tanışsaydık, bakalım ne diyecekler merak ediyorum,” dedi diğeri.

“Belki onlar da bizi kazanmak için pikniğe götürürler,” dedi biri kahkaha atarak.

“Yok, anlatılanlara bakılırsa, onlar bizi hemen silahlı talim atışına götürürler.”

“Her birinin belinde bir silah varmış.”

Derken, Rüstem o yıl okulu bitirdi, bir gün Kızıltepe’ye gitti. Öğle zamanı bir akrabasının evine uğradı. Ev sahibi kulağına fısıldayarak;

“Odada bir Apocu arkadaş var,” dedi.

“Apcu mu,” dedi Rüstem heyecanla.

“Çok iyi bir arkadaşır,” diye yanıtladı ev sahibi.

Rüstem, sabırsızlıkla içeri girdi. Odanın koş köşesinde biri oturmuş, kitap okuyordu. Rüstem içeri girince, elindeki

kitabı kapatıp ayağa kalktı. Gelenle tokalaştı, kendisini; “Ahmet,” diye tanıttı.

Rüstem, hayal kırıklığına uğramış bir ruh haliyle, Ahmet’i hafife alan bir tebessümle yere serili keçenin üzerine oturdu. Karşısında oturan gence dikkatlice baktı. Saçları düz, öne doğru taranmış, kısa boylu, esmer, zayıf, sempatik, güleç yüzlü biriydi.

Tanıştığı kişinin fiziki yapısı, hayal ettiği Apoculara hiç benzemiyordu. O hep kafasında iri yarı, güçlü birilerini hayal edip durmuştu. “Bu ufak tefek, kara kuru bir şey, üstelik silahı da yok, nasıl Apocu’dur,” diye düşündü.

Sonra karşılıklı konuşmaya, tartışmaya başladılar. Ahmet, durmadan onunla konuşuyor, tartışıyordu. Konuştukça, Rüstem onun oturuşundan, kalkışından, ilişki tarzından ağzında çıkan sözcüklerinden etkileniyor, düşünceleri vurgun yemiş gibi dalgalanıyordu. Bir saat sonra;

“Bu Ahmet, diğer grupların militanlarına hiç benzemiyor. İnsanı mıknaş gibi kendi kulvarına çekiyor. Kendine özgü bir duruşu ve söylemi var. Hem de çok sempatik, güler yüzlü ve mütevazı davranıyor. Konuşurken, sözcükler ve cümleler iki dudağı arasında çok kararlı, sade ve bilinçli çıkıyor. Sorduğum her sorunun yanıtını tarihsel örneklerle ortaya koyuyor, sonra güncel olaylarla bağlıyor. Şimdiye kadar tanıdığım hiçbir militandan bu özellikleri görmedim,” diye düşündü.

Derken, akşamüzeri kendi kasabasına dönmek için evden ayrılırken;

“Ahmet arkadaş, zamanınız olursa bir daha görüşüp konuşalım,” dedi Rüstem.

“Bir daha görüşürsek iyi olur,” dedi Ahmet.

“Liseyi yeni bitirdim, başka arkadaşlarım da var, oraya gelirsen görüşürüz.”

“Uygun bir zamanda gelirim.”

Rüstem, akşamüzeri Kızıltepe’den ayrılıp geri ilçeye döndü. Orada kerpiç yapılı, küçük bir ev kiralamış, bir grup lise öğrencisiyle birlikte kalıyor, üniversite sınavlarına hazırlanıyordu.

O akşam üç yabancı genç ilçeye gelmiş, derme çatma bir kahvehanede oturmuş çay içiyorlardı. Köy büyüklüğünde olan ilçeye üç yabancı gelmesi anında her tarafa yayılmıştı.

Rüstem, uzakta üç gence bakıp; “Bunlar olsa olsa Apocudurlar. Üçü de uzun boylu, yakışıklı, kendine güvenen bakışları var,” diye düşündü. Yanlarına gidip onlarla tanıştı. Gelen üç kişi kendilerini; “Selman, Mehmet, Ahmet,” diye tanıştırdılar. Gün batmak üzeriydi. Onları alıp kaldıkları öğrenci evine götürdü. Sohbet etmek için tanıdığı dost, akraba ve arkadaş çevresini de çağırdı. Evde oturmuş sohbet ediyorlardı.

Dışarda bir hareketlilik oldu. Kırık-dökük, tahta avlu kapısı gürültüyle açıldı. Yirmi kişi beklenmedik şekilde paldır küldür eve girip kapıda durdular. Bütün gözler gelenlere dönmüş tuhaf tuhaf bakıyorlardı. Gelenlerin tümünü tanıyorlardı. Kim kimdir, kimin oğludur biliyorlardı. Rüstem; “bunlar hayır için gelmemişler,” diye düşünerek ayağa kalktı.

“Buyurun gelin oturun” dedi.

Gelenlerden biri kapıdan dikilmiş, tehditkâr bir üslupla;
“Ne oturması,” dedi sertçe.

Sonra üç yabancıya bakıp;

“Siz kimsiniz? Burada ne arıyorsunuz? Neden bizden habersiz buraya geldiniz,” dedi gürleyerek.

“Her şeyden önce sakın ol, bağırıp çağırmakla bizi korkutamazsın. Önce meseleyi anlayalım, sen bizi tanımıyorsun, biz de seni tanımıyoruz. Sen polis misin, istihbaratçı mısın? Neden bizi takip edip buraya geldiğimizi sorguluyorsun? Siz kimsiniz,” dedi Salman.

“Ne polis ne de istihbaratçıyız. Biz; ‘KUK’ hareketindeniz. Bu kasabaya bizden habersiz giremezsiniz.”

“Duyduk ki, bizim anti propagandamızı yapıyormuşsunuz. Bizim hakkımızda iyi şeyler söylemiyorsunuz. Yaptığınız şeyler devrimci ahlaka sığmaz. Sizinle bu konuyu oturup halk arasında tartışmak istiyoruz,” dedi Salman.

“Sizinle tartışmayız.”

“Neden tartışmıyorsunuz, düşünceleriniz yok mu,” dedi Mehmet.

“Hiçbir yerde sizinle tartışmayız. Sizin, burada bir dostunuz, bir taraftarınız, tabanınız yoktur, neden oturup sizinle tartışacağız? Bir de örgütümüzün talimatı var. Mardin ötesine geçmeyeceksiniz, yanı Botan’a girmeyeceksiniz. Buralara gelerseniz, hesap sorarız,” dedi.

“Biz, Kürtlerin olduğu her yere gireceğiz. Bunu ne siz, ne devlet, ne de arkanızdaki başka bir güç engelleyemez. İstedığımız zaman buraya geleceğiz,” dedi Salman.

Evdekiler taş kesilmiş, pür dikkat onları dinliyordu. Salman'ın söyledikleri tümünün hoşuna gitmiş, cesaret almış, onlarla birlikte kavgaya hazır hale gelmişlerdi.

Derken eve misafir gelenlerden, en yaşlı olanı araya girdi. Kavgaya meydan vermeden her iki tarafı da evden çıkarıp dağıttı. Salman, Mehmet ile Ahmet o gece evden çıkıp yakındaki bir köye gittiler. Onlar gittikten sonra kalanlardan biri;

“Apocuları kim buraya getirdi, bu diğerleri neden buraya gelip onları tehdit etti,” dedi merakla.

“Ben buraya getirdim,” dedi Rüstem.

“Neden getirdin?”

“Baktım üç yabancı kahvehanede oturuyor, gidecek yerleri yok, anladım ki Apocudurlar, ben de alıp eve getirdim. Biraz konuşmak, tartışmak istedim. Bu diğerlerinden haberim yoktur, demek ki bizi takip etmişler,” dedi Rüstem.

“Mademki onları tanımak istiyorsun, neden böyle açıktan getirdin, tedbir almadın,” diyerek Rüstem'i eleştirdi bir diğeri.

“Tedbir almak gerekirdi, saydım tam yirmi kişi gelmiş, hepsi de silahlıydı,” dedi ötekisi merakla.

“Yirmiye karşı, üç kişi,” dedi biri umursamadan.

“Apocular üç kişiydiler, ama yine de hiç korkmadılar,” dedi en genç olanı övünerek.

“Üçünün de silahı vardı, saldırısalardı Apocular onların hakkında gelirdi,” dedi bir diğeri genç.

“Hiç korkmadılar.”

“Çok cesur üç gençti.”

“Apocular haklıydı, ‘gelin tartışalım’ dediler.”

“Diğerleri tartışmaktan korktular.”

Rüstem, bu olaydan sonra oturdukları evi bıraktı, yeni bir ev kiraladı. Her biri farklı yerde kalıyor, o evi de ortaklaşa kullanıyorlardı. Orada, bir araya gelip tartışıp konuşuyorlardı.

Kasabaya bağlı Tılbisım köyünde bir öğrenci derneği açılmıştı. O köyde her Pazar günü, kasabada etkin olan gruplar panel ve seminer veriyor, tüm öğrencileri orya gidiyordu.

Rüstem ile iki arkadaşıyla birlikte, “Devlet Nedir,” adlı bir seminer vermek için hazırlanmıştı. Bir Pazar günü köydeki derneğe gittiler, dernek tıklım tıklım öğrenci doluydu.

Derken seminere katılmak için üç kişi de dışarda geldiler. Tüm gözler, gelenlere döndü. Bazıları bunların Apocu olabileceğinde şüphelendiler. Rüstem gelenlerden, Kızıltepe’de kendisini ona; “Ahmet” diye tanıtanı hemen tanıdı.

Seminer başladı. Rüstem, Marks ve Engels’ten alıntılar derleyerek hazırladığı, bir buçuk sayfalık metni okudu. Ardında konuşmak isteyenlerin adlarını yazdı. Yabancı olan üç kişiden biri konuşmak için “Ahmet,” diye adını yazdırdı. Tüm gözler yine ona döndü.

“Rüstem arkadaş, siz halk devletini eleştiriyorsunuz. Bu yanlış bir yaklaşımdır. Halkın devleti, halkın kendi devletidir eleştirmeniz yanlıştır,” dedi biri.

“Biz devrim yapacağız ve halkın devletini kuracağız,” dedi bir diğeri.

Tartışmalar halkın devleti etrafında sürüp giderken, konuşma sırası dışarda gelen Ahmet’e geldi.

“Ben bir şey söylemek istiyorum. Benim bir prensibim var, biri yanımda konuşunca onun konuşmasını hiç kesmem

sonuna kadar dinlerim. Sözü bitirince söyleyeceğim bir şey varsa söylerim. Burada da herkesi sonuna kadar dinledim. Ben de konuşacağım, konuşmam bitene kadar kimse müdahale etmesin,” dedi.

Sarı yapraklı bir not defterini çıkarıp eline aldı. Hazırlıklı gelmişti seminere. Kendine çok güvenen bir ses tonuyla;

“Devletin kökeni sınıflı topluma dayanır. Sınıf olmadan devlet de olmaz. Devlet bir sınıfın egemenlik ve baskı aracıdır. Türk Devleti, halkımıza dönük her türlü baskıyı geliştiriyor. Halkın devleti yanlış bir belirlemedir. Halkın devleti diye bir şey olmaz. Sınıfın devleti vardır. Semineri veren arkadaşlar doğru belirleme yapmışlar...”

Herkes pür dikkat onu dinliyordu. Kasabada etkin olan diğer tüm grupların temsilcileri de oradaydı. Hiç biri konuştuklarına itiraz edemiyordu.

“Arkadaş çok uzattı, zaman doldu,” dedi biri.

“Arkadaşın sözünü kesmeyin,” dedi divanda oturan Rüstem.

“Divan ile bu arkadaş birbirlerini destekliyorlar,” dedi bir diğeri.

“Ben seminer veren arkadaşları ilk defa görüyorum. Hangi siyasetten olduklarını da bilmiyorum. Yalnız hazırladıkları şeyleri Marks ve Engels’ten almışlar ve genel doğrulardır, katılıyorum. Ben de Marks ve Engels’in düşüncelerini savunuyorum,” dedi Ahmet.

Kim ne konuşuyorsa Ahmet sakın ve bilinçlice yanıtlar verdi. Marks, “falan kitapta, falan sayfa ve falan paragrafta şunları yazıyor,” diyerek ikna ediyordu. Onun bu sabırlı, iknacı

tarzı, bilgi birikimi herkesi etkiliyor, kendi merkezine çekiyordu.

“Siz birbirinizi savunuyorsunuz bu doğru değil,” dedi bir diğeri.

“Biz birbirimizi savunuyoruz, buna itirazı olan varsa elini kaldırsın” dedi Rüstem öfkeyle.

Kimseden çıt çıkmayınca, ardında semineri bitirip sonuçlandırdılar.

Ahmet ile gelenlerden birisi, o kasabanın yerlisiydi, Kızıltepe’de okuyordu. Seminer dağılınca Rüstem; “Bu kendisini Ahmet diye tanıtan arkadaş olsa olsa o buralı olan arkadaşın evine gitmiştir,” diyerek akşam gidip onların kapısını çaldı ve içeri girdi. Seminere gelen her üç kişi tahmin ettiği gibi oradaydı.

O gece onlarla birlikte kaldı. Sorular sorup tartıştılar. Tartışırken, yanındaki militanlardan biri; “Mazlum Abi,” diye hitap etti

Rüstem’in gözleri fal taşı gibi açıldı. Mazlum Doğan adını çok duymuş, ama hiç görmemişti. “İki ayaklı kütüphane,” diye kafasına yerleşmişti. “Bu kadar yetkin, bu kadar bile, sorunlara hâkim biri olsa olsa Mazlum Doğan’dır,” diye düşündü. Oturduğu yerde irkildi, toparlandı kendi kendine çeki düzen verdi. Ahmet’in, Mazlum Doğan olduğunu öğrenince heyecanlandı ve meraklandı, arka arkaya sorular sordu.

“Sizin hakkınızda söyleyenler için ne diyorsun?”

“Ne diyorlar hakkımızda?”

“Siz kapitalizme karşıymışsınız. Kapitalizm, feodalizmden daha ilerici değil mi neden karşıyorsunuz ki?”

“Kapitalizm, sistem olarak sömürücü, soyguncu ve talancı bir sistemdir. Kılık değiştirmiş modern köleliktir. Biz kölelik ve sömürü sistemine karşıyız.”

“Yine; ‘beş yüz militanımız tamamlanınca dağa çıkacağız,’ diyormuşsunuz. Böyle bir şey var mı?”

“Bizim halk arasında beş yüz militan kadromuz olursa devlet saldırıya geçer, yönelir, tutuklar, yakalanmamaları için dağa çıkarlar,” dedi Mazlum espriyle yanıt verip güldü.

“Peki, bu halkın devletine neden karşıyorsunuz?”

“Devlet, bir sınıfı temsil eder. Sınıflı toplumla birlikte ortaya çıkmıştır. Bu açıdan ‘Halkın Devleti’ diye bir şey bilime aykırıdır. Marks Engelse değil, Sovyet revizyonizmine ait bir tezdır.”

Rüstem sabaha kadar durmadan sorular sordu, Mazlum durmadan yanıtlar verdi. Kimse görmesin diye, gün doğumuyla birlikte evden çıkıp sokağa daldı. Biraz yürüdü gruptan bir arkadaşına rast geldi.

“Sen nereden geliyorsun, böyle bu saatten?”

“Sen sabahın köründe böyle nereye gideceksin?”

“Valla ben, dün seminerde konuşan Ahmet arkadaşın yanına gideceğim.”

“Ben de onun yanında geliyorum,” dedi Rüstem gülerek.

“Nasıl onun yanında geliyorsun?”

“Bu gece onun yanındaydım.”

“Sen akşam eve gitmedin mi?”

“Yok, Ahmet arkadaşla sohbet ettik sabaha kadar.”

Bu defa ikisi yeniden dönüp Mazlum'un yanına gittiler. Mazlum hala ayaktaıdı. Yeniden konuşup tartıştılar. Birlikte kahvaltı yaptılar, sonra orada ayrıldılar.

Mazlum, o gün orada kaldı, kitap okudu. Akşam olunca Rüstem ile iki arkadaşı yeniden yanına gittiler. Konuşup tartışırken Mazlum;

“Bana bir kitap lazımdır,” dedi.

“Abi hangi kitabı istiyorsun,” dedi Rüstem.

“F. Engels'in Anti Dühring kitabı.”

“Biz de yok ama bulabiliriz her halde,” dedi Rüstem yanındaki arkadaşına bakarak.

“Sol bir örgütün kütüphanesi var, orada vardır her halde,” dedi arkadaşısı.

Rüstem ile arkadaşısı, kalkıp kütüphaneye gitti. Kitaplarla ilgilenen gence;

“Bana Anti Dühring kitabı lazımdır şimdi üstümde para yoktur. Kitabı ya yarın sabah getiririm ya da parasını veririm,” dedi Rüstem.

“Tamam,” deyip kitabı rafta indirip verdi. Rüstem, kitabı alıp Mazlum'a götürdü. Gece geç saate, aynı odada dört dşek yere serip uyumak için hazırlandılar.

“Ahmet abi, sen burada yat,” dedi Rüstem duvar dibinde yapılan yatağı göstererek.

“Siz uyuyun, ben bu kitabı okuyacağım, yalnız bana iki paket sigara ile bir kâse yoğurt getirin,” dedi Mazlum.

Yere serilen dşneğin üzerine oturdu, yün yorganı ile yastığı üst üste koyup belini dayayıp okumaya başladı.

“Ahmet abi, bir şey sorabilir miyim,” dedi Rüstem merakla.

“Sor,” dedi Mazlum gülerek.

“Sen hem; ‘uyumayacağım kitap okuyacağım,’ diyorsun, hem de; ‘yoğurt getirin,’ diyorsun. Yoğurt insanın uykusunu getirir,” dedi Rüstem.

“Ben çok sigara içiyorum, yoğurt nikotinin etkisini kırıyor,” dedi Mazlum.

Onlar yataklarına girip uyurken, mazlum gaz lambasının ışığında Anti Dühring’i okumaya başladı.

Rüstem gece yarısı uyandı etrafına baktı. Mazlum akşam nasıl oturmuşsa pozisyonunu değiştirmeden, aynı şekilde oturmuş okuyordu. Yeniden gözleri kapandı uykuya daldı. İlk gün ışınları doğuda yükselirken, Rüstem her günkü alışkanlığıyla erken uyandı. Kalkıp yatağının üzerinde oturdu. Uykulu gözlerle etrafına baktı. Üç numara gaz lambasının gazı dibine dek inmiş, bitmek üzereydi. Mazlum, dizlerini altına çekmiş, belini, yastık ve yorgana dayamış, elinde kitap, bir Buda heykeli gibi kıpırdamadan okuyordu. Daha dikkatlice baktı, birkaç sayfa kalmış, kitap bitmek üzereydi.

“Ahmet abi kitabı bitirmişsin,” dedi Rüstem.

Eliyle son kalan yirmi sayfayı gösterip; “Aha bu kaldı,” dedi. Rüstem kendi kendine; “Bu koca kitabı bir gecede nasıl okuyup bitirdi,” diye düşündü. Merakını gidermek için Mazlum’a bakıp;

“Ahmet abi, bu kitabın tümünü okudun mu yoksa bazı bölümleri atladın mı?”

“Dip notlarını bile okudum,” dedi Mazlum başını kitaptan kaldırmadan

Onlar yatakları kaldırıp kahvaltıyı hazırlayana kadar Mazlum kitabı bitirip oraya indirdi, gelip kahvaltıya oturdu.

Kahvaltıdan sonra Rüstem kitabı geri götürüp sahibine verirken;

“Abi kusura bakma, kitabı geri getirdim, parayı bulamadım,” dedi.

“Satılan kitap geri alınmaz, ama madem paran yok canın sağ olsun,” dedi.

Rüstem kitabı verdikten sonra geri eve döndü.

“Ahmet abi ne programın var, bugün ne yapacağız?”

“KUK derneğine gidip bir konuyu tartışmak istiyorum onlarla.”

“Abi onlarla neyi tartışacaksın? Bize karşı hep ön yargılıdır, fazla tartışma zemini vermiyorlar.”

“1975’te KDP kendini feshetti. Sami Abdurrahman’ın başkanlığında; “Geçici Komite”(Komita Kati-Kiyada Muvakat) kurdular. Bununla birlikte, “Geçici program,” diye bir kitapçık da hazırlamışlardı. Ben o kitapçığı okudum ve onlarla tartışmak istiyorum,” dedi.

Derken dört kişi birlikte kalkıp Derneğe gittiler. Otuz civarında genç oturuyordu. Dernek yönetiminde sorumlu birkaç kişi gelip yanlarına oturdu.

Mazlum, “geçici program” kitapçığı ile ilgili birkaç soru sordu. Sonra bazı değerlendirmeler yaptı.

“Bu geçici programda; ‘Irak Devrimi, Kürdistan devriminin temel taşıdır,’ deniliyor. Bu yaklaşım yanlıştır, tam

tersi olması gerekir. Yani Kürdistan devrimi, Irak devriminin temel taşıdır. Irak'ta en zayıf halk, Kürt gerçekliğidir ve devrim ilkin bu zayıf halkada gelişecektir. Kürdistan özgürleşmeden, Irak'ta devrim gerçekleşmez,” dedi Mazlum.

“Ahmet arkadaş, programda böyle bir şey yoktur, yanlış hatırlıyorsunuz,” dedi dernek sorumlusu.

“Ben okudum, programda böyle bir şey var, yanlış bir belirlemedir,” dedi Mazlum.

“Ben mensup olduğum bir örgütün programını bilmez miyim? Programı satır satır okumuş, incelemişim,” dedi dernek sorumlusu onu boşa çıkarmanın rahatlığıyla.

“Ben de okumuşum, hatta yanılmıyorum sayfa 142’de üçüncü paragrafta bu belirleme yapılıyor. Gidin programı getirin bakalım, belirttiğim çerçevededir,” dedi Mazlum inatla.

Bir kişi program kitapçığını getirmek için kitaplığın olduğu diğer odaya geçti, kitapçığın 142. sayfasını açtı baktı. Mazlum’un dediği gibiydi. Kitapçığı kaldırıp sakladı ve geri döndü.

“Baktım, o kitapçık yok, birileri götürmüş galiba,” dedi.

Mazlum cebinde kitapçığı çıkarıp masaya indirirken;

“İşte program burada açın bakın,” dedi.

Tartışmayı yürüten ve dernek sorumlularında yaşlıca olan adam öfkeden şapkasını çıkarıp yere çalarak;

“Ahmet arkadaş sen neden böyle yapıyorsun? Sen de program var, bize; ‘gidin programı getirin,’ diyorsun. Bizimle alay mı ediyorsun,” dedi öfkeyle.

Bir genç, yerde şapkasını kaldırdı, tozunu temizledi, eline verdi.

Mazlum hiç istifini bozmadan, tepki vermeden, sakın rahat bir sesle, kitapçığın 142. sayfasını açıp, ilgili belirlemeyi okuduktan sonra; “Bu belirleme yanlıştır. Irak sömürgecileri Kürdistan’ı sömürüyorlar. Kürdistan sömürgeci. Sömürge Kürdistan kurtulmadan, özgürleşmeden Irak Devrimi de mümkün olmaz,” dedi.

Adam yere çaldığı şapkasını bir iki silkeledi, yeniden başına geçirdi. Mazlum’a bakıp;

“Biz derneğimizi kapatacağız,” dedi.

Mazlum ayağa kalktı, şapkalı adama bakıp gülümseyerek; “Zaten bu derneği kapatmanız gerekiyor, görüyorsun, Kürt Kürdistan hakikatinden uzak bir program var. Haydi, hoşça kalın,” deyip ayağa kalktı, arkadaşlarıyla birlikte derneği terk etti.

Derken Rüstem, arkadaşlarıyla birlikte; “biz Kürdistan devrimcileriyiz,” demeye başladılar.

Böylece solculuk ve Kürtçülükle başlayan yolculuk, Apoculukla son buluyordu.

II

“Bazı sırlar vardır, yalnız dostlara anlatılacak. Bazı sırlar vardır, dostlara bile anlatılmayacak. Bazı sırlar vardır, kendimize bile açıklanmayacak!” Nietzsche

Kızıltepe’de öğrenciydi. Kendisi gibi köyden gelen iki arkadaşıyla ev tutmuş okuyorlardı. Aileleri haftada bir kez köyde yiyeceklerini hazırlayıp arabayla kasabaya gönderiyordu.

Günlerden pazardı. O gün garajda köyden gelecek yiyeceklerini bekliyorlardı. Yaşlı bir kadın da yoğurdunu, yumurtasını, tavuğunu satmış, paralarını bir beze sarıp fistanının cebine koymuş, köye gitmek için araba bekliyordu.

Gözleri dört dönen, esmer tenli cin gibi bir çocuk kadına yanaştı. “Teyze nereye gideceksin,” diye sordu. Kadın çocuğa baktı, o an çocuk elini kadının cebine koyup göz ile kaş arasında paraları alıp kaçtı. Kadın elini cebine attı, paraların olmadığını görünce; “paralarım, paralarım,” diye bağırmaya başladı.

Olup bitenleri gören Sinan ile iki ev arkadaşı, çocuğun peşine düştüler. Mahalle arasında çocuğu yakalayıp iki tokat atıp paraları geri aldılar, getirip kadına teslim ettiler. Kadın, bezi açtı, parasını saydı, on yedi lira çıktı, sevindi. Üç lirasını alıp parayı getiren üç öğrenciye verdi. Geri kalanını tekrar bezin içine koyup cebine koydu. Onlara dua edip teşekkür etti.

Derken, kadın gelen köy arabasına binip köye gitti. Sinan ile arkadaşları da köyden gelen arabadan, ailelerinin gönderdiği yiyeceklerini alıp eve dönerken;

“Hem iyilik yaptık, hem de para kazandık,” dedi.

“Ne yaman bir çocuktı.”

“Hiç çaktırmadan kadının cebindeki paraları alıp kaçtı.”

“Hırsızlık yapmayalım, ama hırsızları yakalayıp para kazanalım,” dedi öteki kahkaha atarak. Konuşa konuşa eve vardılar. Evde annelerinin gönderdiği yemekleri ısıtıp, yemek için sofraya otururken; “tak tak tak” diye kapı çalındı.

“Acaba bu vakitte kim ola ki,” deyip kapıya yöneldi Sinan. Kapıyı açtı, karşısında “Kepçe kulak,” dedikleri

mahallenin en belalı genci ile parayı kaçırın çocukla birlikte duruyordu.

“Aha bu üç gençti,” dedi çocuk parmağını uzatarak.

“Siz bu çocuğunu parasını aldınız mı,” dedi Kepçe Kulak.

“Bu çocuk teyzemizin parasını alıp kaçtı, biz de peşine düşüp parayı geri aldık, kadına verdik.”

“Siz doğru söylemiyorsunuz, o kadın sizin teyzeniz değildi. Eğer, bu defa sizi af etmemi istiyorsanız, bir daha benim arkadaşlarıma karışmayın; yok böyle bir işte çalışmak istiyorsanız, gelin benim gruba katılın çok para kazanırsınız,” dedi Kepçe Kulak.

“Tamam, hemşerim bu işlere karışmayız, bir daha,” dedi Sinan karşısındakinin belalı bir çete üyesi olduğunu anlayınca.

Kepçe kulak, çekip gidince, Sinan;

“Arkadaş ne belaya çattık. Bundan böyle bize ne para, ne de hırsız yakalamak lazım,” diyerek güldü.

İlçede yapılan, bir öğrenci mitingine katılmış, o mitingden sonra sol eğilime sempati duymaya başlamıştı. Aynı yıl sınava girmiş, “Mardin Yatılı Lisesi’ni kazanmış, ekonomik olarak aileye bağımlılıktan kurtulmuştu. Siyasi tartışmalara seminer ve panellere katılıyor, kitap okuyor, araştırıyor ve Kürt tarihine ilgi duyuyordu. Yatılı pansiyonda 90 öğrenci kalıyor, tümü sola sempati duyuyor, bağımsız sol bir çevre olarak hareket ediyorlardı.

Günlerden pazardı. Bir arkadaşı gelip; “Sinan arkadaş, Aydın Gül adında bir arkadaşımız, Dersim’de şehit olmuş, onun afişlemesini yapacağız, biz yardım eder misiniz”, dedi.

Pansiyondaki öğrenciler toplandılar, konuştular. Afişleme yapmaya karar verdiler. Pansiyonda bulunan on sekiz öğrenci afişlemeye çıktılar. Şehrin her tarafına, afişleri astılar.

Ertesi gün, bütün emniyet güçleri alarma geçmiş; “Apocular Mardin’e girmiş,” diye her tarafa operasyonlar başlattılar.

Sonra bir gün Mazlum çıka geldi. Pansiyona gitti, onlarla konuşup tartıştı. Gece orada kaldı, sohbet etti. Sonunda onları katılmaya ikna etti. Pansiyon grubundan on kişi o gece katılma kararı verdi. Sinan da bunlar arasındaydı.

Mazlum’un konuşmasından sonra Sinan, gençlik sorumlusu olarak bildiriler dağıtıyor, öğrencilerle tartışıyor, artık; “pansiyon Apocuların yeridir,” deniliyordu.

Pansiyonda kalan, KUK örgütünde bir öğrenci tabanca ile yakalandı. Polise; “Ben Apocuların bildirisini yırtım beni tehdit ettiler, bu tabancayı onlara karşı kendimi korumak için taşıyorum,” diye ifade verdi. Pansiyonda kalan Apocu öğrencilerin adlarını verdi.

Bir gece yarısı polis pansiyona baskın yaparak tümünü arabalara koyup soruşturmaya götürdüler. İfadesini alan polis;

“Nerede okuyorsun,” diye sordu.

“Pansiyonda.”

“Devlet size okuma imkânı sağlıyor mu?”

“Sağlıyor.”

“Yemek veriyor mu?”

“Veriyor.”

“Kitap, defter kalem temin ediyor mu?”

“Ediyor.”

“Ulan eşek oğlu eşek daha ne istiyorsunuz devletten. Demek ki rahatlık size batıyor,” diye bağırdı çağırdı. Sonra;

“Sen Abdullah adında birini tanıyor musun?”

“Evet, Abdullah Aydın arkadaşı tanıyorum.”

“Ulan it oğlu it, numara yapma, onu değil, Abdullah Öcalan’ı soruyorum,” diye bağırdı.

“O isimden birini tanımıyorum.”

Yeniden işkenceye başladılar. Musa Anter’de gözaltına alınanlar arasındaydı. Her soruşturmaya gidip geldiğinde;

“Gençler hiç korkmayın, bir şey kabul etmeyin. Bu günlerde işkenceciler Apoculardan çok korkuyorlar. Apocular işkencecilerin listesini yapmışlar,” diyordu.

Derken bir yetkili gelip nasihatlerde bulundu, öğrencileri bıraktılar. Sinan yeniden arayışa geçti. Mazlum, onu birlikte çalışması için Rüstem’in yanına gönderdi.

Rüstem ile Sinan, küçük ilçede bir ev kiralamış, birlikte kalıyor, öğrenciler arasında çalışma yürütüyorlardı.

Bir akşamüstü, bir genç, bir not getirip Rüstem’e verdi. Notta; “Rüstem arkadaş, sen Sinan acilen Kızıltepe’deki eve gelin,” diye yazıyordu. Rüstem notu, Sinan’a da okuttu.

“Ben, o komün evini biliyorum,” dedi Sinan.

“O zaman sabah erken oraya gidelim,” dedi Rüstem.

Gün doğmadan, ikisi kiraladıkları tek gözlü, kerpiç yapıllı evden çıkıp garaja gittiler. Orada minibüse binip Kızıltepe’ye vardılar.

Komün evine gidip, kapıyı çaldılar, yanıt veren olmadı. Rüstem biraz daha hızla çaldı yine yanıt veren olmadı.

“Biraz hızlı çal, belki uyuyorlardır,” deyip Sinan, üst üste yumruğuyla kapıyı dövmeye başladı.

“Sinan arkadaş, bütün mahalleyi başımıza toplayacaksın, yavaş çal,” dedi Rüstem.

Kapı sesiyle, bitişik evdeki bir kadın, meseleyi anlamış gibi;

“Oğlum, o evde kalan öğrenciler, çoktandır gelmiyorlar,” dedi.

“Sağ ol teyze,” dedi Sinan.

“Biz şimdi arkadaşları nasıl bulacağız, kimseyi de tanımıyoruz,” dedi Rüstem kaygıyla.

“Ben arkadaşları nasıl bulacağımızı biliyorum,” dedi Sinan övünerek.

“Başka ev tanıyor musun?” dedi Rüstem.

“Şimdi sen benimle gel, gerisine karışma.”

Mahalle sokaklarından yürüye yürüye çarşıya vardılar. Gidip belediye parkında oturup çay istediler.

“Burada oturarak arkadaşları nasıl bulacağız, kimseyi tanımıyoruz ki,” diye alaylı alaylı güldü Rüstem.

“Rüstem arkadaş, biraz sabırlı ol, burada ceketli bir genç geçerse bil ki o bizim arkadaşımızdır!”

“Ya ceket giymemişse?”

“Yok mutlaka giyer, burası tehlikelidir bölgedir.”

İkisi de pür dikkat gelip geçenlere bakıyor ceketli bir genç arıyorlardı. Gelenlerin tümü kısa kolu, geniş yakalı gömlek, İspanyol paçalı pantolon giymişlerdi.

“Bu yaz ortasında kim ceket giyer ki,” dedi Rüstem.

“Aha işte ceketli biri,” diye eliyle işaret etti Sinan sevinçle. Hiç beklemeden;

“Xalo Xalo,” diye arkasında seslendi gülerek.

“Siz kimsiniz, ne istiyorsunuz,” dedi ceketli genç. İkisi ayağa kalkıp yanına yaklaştılar.

“Arkadaşlar bizi çağırmış, komün evine gittik kimseyi bulamadık,” dedi Sinan.

“Tamam, o zaman benimle gelin,” dedi ceketli genç hiç tereddüt etmeden.

“Gel çay bir içelim, sonra gidelim,” dedi Rüstem.

“Burada fazla kalmayalım, polis kaynıyor, gideceğimiz yerde çay içeriz.”

Ceketli genç önde, onlar arkada, üçü beraber dar bir sokağa girip yürüdüler. Bir köşeyi dönünce, ceketli genç, kapısı sokağa bakan, avlulu bir evin önünde durdu. Sağına soluna baktı, kırık tahta kapıyı çalmadan iteleyip içeri girdi. O girince, Rüstem ile Sinan da girdiler.

Avludaki dut ağacının gölgesinde bir tahta iskemlenin üzerinde oturmuş biri kitap okuyordu. Onlar içeri girince ayağa kalktı, gülerek gelenlerle tokalaşıp merhabalaştı.

“Ahmet arkadaş sen mi bizi çağırdın,” dedi Rüstem.

“Evet, ben çağırdım,” dedi.

Sonra oturup konuştular, tartıştılar. Derken, hazırlık yaptılar. Akşama doğru üç genç daha çıka geldiler. Mazlum, beş kişiyle oturup o evde, kitap okuyarak eğitim çalışması yapmaya başladı.

O beş genç, o Kürt kasabasında, o yaz sıcağında, o kerpiç yapılı evde, hiç dışarı çıkmadan, bir hafta boyunca, “Kürdistan

Devriminin Yolu,” adlı kitabın üzerinde konuşup tartışılar. Eğitim bitince Mazlum okudukları kitabı yeniden özetleyip anlattı. Yapılması gereken çalışmaları tek tek sıraladı.

O üç genç geldikleri yerlere geri dönerken, Mazlum, Rüstem ve Sinan ile ayrıca konuştu. Rüstem liseyi bitirmiş evlenmişti. Sinan, okulu bitirmiş gençlik arasında çalışıyordu. Konuştuktan sonra ikisinin onayını alıp o ilçeye sorumlu olarak atadı.

Rüstem ile Sinan geldikleri ilçeye geri döndüler. Bir planlama yapıp köylerde halk arasında çalışmaya başladılar. Ferhat, Kızıltepe’den oraya gidip geliyor, toplantılar yapıyor, onlara perspektif sunuyordu. Kısa sürede o küçük kasabada gelişip güçlendiler.

Rüstem daha yeni evliydi. Ayrıca çalışması da gerekiyordu. Bir küçük dükkân açmış çalışıyordu. Sabah gidip dükkânı açınca kapının altında içeri atılmış, bir bildiri gördü. Bildiriyi aldı sandalyeye oturup okumaya başladı. Tam o esnada bir polis içeri girdi.

“Selamın aleyh küm,” dedi.

“Aleyh küm selam,” dedi Rüstem.

“O nedir öyle okuyorsun?”

“Bildiriridir, dükkânımın içinde atmışlar kapı altında.”

“Sesli okuya bilir misin?”

“Tamam,” deyip okumaya başladı. Bildiri bitince; “bana verebilir misin o bildiriyi,” dedi polis.

“Al sana,” dedi Rüstem. Polis bildiriyi alıp gitti. Daha sonra gidip gelmeye başladı. Bir gün gelirken sohbet daldı;

“Eşim beni bırakıp babasının evine gitti,” dedi yakınlıkla.

“Ben de evliyim, fakat bizim öyle sorunlarımız yok,” dedi Rüstem.

“Ben sana bir şey söylemek istiyorum, ama kimseye söylemeyeceksin,” dedi Polis.

“Tamam, kimseye söylemem,” dedi Rüstem gülerek.

“Ben seni takip etmek için buradayım. Onun için gidip geliyorum. Bana bu görevi vermişler,” dedi.

“Neden beni takip ediyorsun ki?”

“Bilmiyorum, ama solcular derneğinde birileri seni; ‘bu Apocudur, terzi dükkânını iş için değil, örgüt çalışmasını yürütmek için açmış,’ diye şikâyet etmiş,” dedi.

“Demek ki dernekteki solculardan biri şikâyet etmiş ha.”

“Evet biri şikâyet etmiş.”

“Bu kadar zamandır gidip geliyorsun, yanlış bir şeye rastladın mı?”

“Yok valla, sen çok temiz, dürüst bir gençsin. Senden hiç kötü bir şey görmedim, zaten onun için sana anlattım...”

III

“Siz benim sözlerime bağlı kalırsanız, gerçekten öğrencilerim olursunuz. Siz hakikati bileceksiniz ve hakikat sizi özgür kılacak” Hz. İsa

Mazlum bir iş adamı ayarlayıp kasabadaki, buğday ofisi ihalesini alıp Rüstem ile Sinan’a teslim etti. Rüstem ile Sinan bir grup işçiyle birlikte kamyonlarla gelen buğdayları naylonlar üzerine döküp saman ve toprakla üzerini kapatıp depoluyorlardı. İkisi işçilerin içine girmiş, onlarla birlikte

buğday boşaltıyor, işçiler arasında propaganda ve örgütleme yapıyorlardı.

Derken, “MK,” imzalı bir bildiri geldi. Sinan ile Rüstem, kasabadaki bütün taraftarları bir araya topladılar, konuşup tartıştılar, bildiriye ilçede dağıttılar.

Rüstem ile Sinan iki bildiriye alıp Barzani eğilimi KUK derneğine gittiler. İki bildiriye orada masaya indirip, dernek çalışanına; “arkadaşların gelince bu bildirileri onlara ver,” deyip çıktılar.

Rüstem ile Sinan sabah evden çıkıp çarşıya giderken, silahlı altı dernek militanı yollarını kesti.

“Siz, neden bildirileri getirip derneğimize bıraktınız?”

“Okumanız için getirdim,” dedi Rüstem.

“Peki, baskın olup polis o bildirileri yakalasaydı ne olacaktı?”

“Biliyorum ne olacaktı,” dedi Rüstem.

“Ne olacaktı?”

“Dernek kapanacak siz de devrimciliği bırakacaktınız.”

“Dilin çok uzamış,”

“uzamışsa ne olacak,” dedi Sinan tepkiyle.

“Niye siz o gün benim iş yerime bildiri bırakmıştınız? Tam dükkânı açtım, bildiriye aldım polis içeri girdi ve bildiriye elimden aldı. Benim ki dernek de değil ekmek kapımdır,” dedi Rüstem.

“Çok konuşma bir daha olmasın, rahat durmazsan dükkânını yakarız.”

“Yakarsan, yakılacak başka yerlerde vardır,” dedi Sinan.

“Ayıp değil mi neden dükkânımı yakacaksınız. Benim dükkânımın hemen bitişiğinde karakol var, devrimciyseniz gidin yakın. Hemen ötede hapishane var, içi Kürtlerle dolu gidin yakın onları kurtarın.”

“Sizi son kez uyarıyoruz,” deyip ayrıldılar.

O gün ilçede Apocu gençler ile diğer örgütler arasında kavga çıkmıştı. Sinan Ofisteki işçilerin yanına gitmiş onlarla eğitim çalışması yapıyordu. Rüstem, her şeyden habersiz derneğe gitti, tek başına balkona geçip oturdu.

Beş altı kişinin ona bakıp fısıltıyla konuştuklarını fark etti. Yaz sıcağında, üzerinde ceket vardı. Silah yoksa bile ceket giydiğinde silah varmış gibi görünüyordu.

Rüstem pür dikkat onları dinlerken, biri; “mahallede kavga çıkmış, Apocular hemen silah çekip saldırmışlar. Bunlar bu kadar silahı nerede getiriyorlar, kim bu silahları veriyor,” dediğini duydu. Daha fazla dayanamadı.

“Ağalar, beyler onlara silah veriyorlar,” dedi tepkiyle oturduğu yerde seslice.

“Sen de kimsin,” dedi biri sandalyesini aldı, gelip yanında oturdu.

“Ben de Apocuyum, neden böyle konuşuyorsunuz?”

“Haydi, kalkın derneği kapatacağız,” dedi biri tartışma sertleşince.

“Şimdi dernek kapatma vakti değil, neden kapatıyorsunuz?”

“Biraz daha tartışırsak tabancayı çıkarıp bize sıkacaksınız,” dedi diğeri.

“Neden size sıkacakmışım ki? Siz kendinize devrimci diyorsunuz. Biz silahı faşistlere, zülüm edenlere, işkencecilere sıkarsınız. Kendinizi faşist görüyorsanız o ayrı bir mesele...”

“Yok yok daha fazla zorlasak bize silah çekeceksin, kalk biz derneği kapatacağız.”

“Derneği benim için kapatacaksanız, kapatmayın, ben çıkıp gideceğim,” dedi Rüstem. Sonra ayağa kalkıp dernekten çıkıp gitti. Sokakta, silahlı bir grup arkadan yaklaşp her iki kolunda sımsıkı tutup;

“Sesini çıkarma, bizimle geliyorsun,” dedi biri.

“Eğer beni döverseniz çok pişman olursunuz.”

“Orasının bize bırak,” dedi.

Onu alıp bahçelere götürdüler.

“Bu son kez olsun, bizim derneğe bir daha gelmeyeceksin. Bizim derneğe bildiri bırakmayacaksın. Derneğe gelirsen dükkânını yakarız,” dedi.

“Belki devrimci bir damarınız vardır diye derneğe geliyorum. Mademki devrimci değilsiniz, devrimci olmayan bir derneğe gelmem,” dedi Rüstem.

Onlar derneğe giderken, Rüstem de geri dönüp dükkânına gitti. Sinan orada onu bekliyordu. Olup bitenleri ona aktarınca;

“Haydi, silahlarımızı alıp derneği basalım, bahçelere adam götürmek neymiş onlara gösterelim,” dedi öfkeyle.

“Sinan arkadaş ben söylenmesi gerekeni onlara söyledim, şimdilik yeterlidir,” dedi Rüstem.

Derken Mazlum gelip, bir evde onlarla toplantı yaptı. Parti komite tarzı çalışma sistemini anlattı. Sonra da komiteleri

oluşturdu. Askeri komite, basın komitesi, işçi komitesi halkla ilişkiler komitesi...

Rüstem'i oranın genel sorumlusu olarak belirledi. Eski gevşek, amatör çalışma yerine, daha sıkı ve disiplinli olan Parti örgütlenme tarzına geçtiler.

Rüstem'in küçük iş yeri vardı. Resmi olarak ofis buğday ihalesini o almıştı. Mazlum, dikkat çelmesin diye ofis buğday ihalesinde kazandıkları parayı, Rüstem adına bankaya yatırmıştı.

Mazlum, ilçede ayrıldıktan sonra yazdığı notta; "Rüstem arkadaş, bankadaki paradan bir milyon lirayı çek, yarın sabah Xuzberi köyündeki o yaşlı yurtseverin evine git, orada bir arkadaş seni bekliyor, ona ver," diye yazıyordu.

Rüstem ile Sinan bir araya geldiler. Birlikte notu okuyup yazının Mazlum'a ait olduğu sonucuna ulaştılar.

Sinan işçilerin yanına giderken, Rüstem, sabah erken bankaya gitti, parayı çekip bir torbaya yerleştirdi.

Bir taksi kiraladı, üstüne Astra marka bir tabanca aldı. Kiralık arabaya binip para torbasının ayakların dibine indirdi, Xuzberi köyüne doğru yola çıktı. Yolda iki de bir para önce şoföre sonra para torbasına bakıyor, eli o an hemen tabancaya kayıyordu.

"Yeğen, senin ayaklarının altında ne var, ikide bir bakıp koruyorsun," dedi merakla şoför.

"Para var," dedi çok rahat bir şekilde.

"Para mı?" dedi şoför hayretle.

“Evet, para var,” dedi. Sonra torbanın ağzını açıp ona gösterdi. Şoförün gözleri fal taşı gibi açıldı. İştahı kabardı. Torbaya bakıp;

“Ya yakışıklı yeğenim, ne yapacaksın o kadar parayı?”

“Bu parayla ne yapılmaz ki,” dedi Rüstem gülererek.

“Delikanlı yeğenim, sen bu kadar parayı üstüne almışsın hiç korkmuyorsun helal olsun sana.”

“Şoför amca, ben değil, aha bu korkmuyor,” deyip belindeki tabancayı çıkarıp namlunun ucunu ona uzattı.

“Tamam, yeğen tamam anladım,” de şoför kekeleyerek.

Derken Xuzberi köyüne vardılar. Rüstem, şoförün yol parasını verirken;

“Amca, müşteri taşırken yanlış şeyler düşünme, müşteri senin velinimetindir,” dedi.

“Kusura bakma yeğenim, ama bu kadar para kimin iştahını kabartmaz ki,” deyip gaza basıp gitti.

Bager, iki militan yanına almış, yaşlı adamın evinde bekliyordu. Tokalaşıp merhabalaştılar. Bager, Rüstem’in elindeki torbaya bakıp;

“Rüstem arkadaş, paraları getirdin mi,” dedi.

“Getirdim abi,” dedi elindeki torbayı göstererek.

Parayı sayıp teslim ettikten sonra; “Ofis ihalesinde kazandığımız paradan, Mazlum abinin bilgisi dâhilinde kendimize bir M-16 silahı ile bir Astra marka tabanca aldık, geriye bir buçuk milyon lira paramız bankada kaldı,” diyerek sözlü rapor sundu.

“Acaba,” diye bir sözcük aniden Bager’in ağzında çıktı. Rüstem irkildi, ters ters ona baktı. “Abi, neden ‘acaba,’ dedi? Bir eksiklik, yanlışlık varsa söyle,” dedi ciddiyetle.

“Rüstem arkadaş, o anlamda demedim, işte öylesine ağzımda çıktı,” dedi Bager.

“Abi, ama kuşku belirten bir sözcük,” dedi Rüstem.

“Benimki artık alışkanlık olmuş, günlük olarak kullandığım bir deyim,” diyerek izah etti Bager.

“Demek ki; ‘acaba,’ lakaplı arkadaş budur,” diye düşündü Rüstem.

Bager, her konuştuğu kişiye “acaba,” diye soruyor, parti ortamında ona; “acaba,” lakabı takılmıştı.

O günlerde, Üç Kürt örgütü, “Ulusal Demokratik Güç birliği,” adıyla onlara karşı birleşmiş, anlaşma metninde; “Apocular sırtını karanlık güçlere dayamış, tarih önümüze bir görev koymuştur. Bunları silip yok etmek tarihin önümüze koyduğu bir görevdir,” diyorlardı. Arkalarında Barzani ailesi ve uzantıları vardı. Çok yaman, çok yönlü silahlı bir saldırı ve kara propaganda başlatmışlardı. Vurucu güç olarak silahlı militanlığı KUK üstlenmişti.

Çatışmalar başlayınca, Bager o bölgeye gelmiş, çatışmaları yönetiyordu.

İttifak güçleri çatışmalar başlamadan önce yaptıkları toplantılara Barzani ailesinin adamları da katılıyor, ortak karar alıyor, büyük silahlarla şehir merkezlerinde dolaşıyor, propaganda yapıyor, devlet onlara karışmıyordu.

Bir Apocu militanın kentte girişi duyulduğunda devlet operasyon yapıyor, sonra UDG militanları harekete geçiyordu.

Her gün birkaç taraftar çarşı ortasında vuruluyor, hiç kimse yakalanmıyordu. Bir yandan devlet, bir yandan UDG her gün silahlı saldırılar düzenliyorlardı. “Sami Abdurrahman, kendisi Mardin’e geliyor, her türlü ağır silahları gönderiyordu.

Apocu militanlar, her gün bu amansız saldırılara hedef oluyordu. Devletin kolluk kuvvetleri, Siverek’te Bucaklar, Hilvan’da Süleymanlar, Batman’da Ramanlar ve diğer birçok yerdeki aşiretler, devletten destek alarak silahlı güçlerini harekete geçirmişlerdi. Bütün bunlara bir de UDG(Ulusal Demokratik Güç Birliği) katılmıştı.

Apocu militanlar, yoğunlaşan bu çok yönlü amansız saldırılara yeterince yanıt veremiyor, sıkıntılar yaşıyor, yoğunlaşan saldırı ve tutuklamalar, kitlelerde kırılmalara yol açıyordu.

Derken; “kim ki Apocuları, kendi köyüne sokarsa, o köyü yakar, yıkarız. Bizim BKC, Havan, Bisiving, roketatar gibi ağır silahlarımız var. Büyük silahlarla saldırır, köylerini yerle bir ederiz. Peşinen uyarıyoruz, sonra kimse bizi sorumlu görmesin. Apoculara destek vermeyenlere karışmayacağız,” diyerek bir bildiri yazıp bölgedeki bütün muhtarlara dağıttılar

Bütün bu güçler birleşmiş koordineli olarak saldırılarını artırıyorlardı. Apoculara destek veren köylüleri kaçırıp cenazelerini yolların üstüne bırakıyor, korku yaratıyor, kaos sürüp gidiyordu.

Bölgedeki şehir merkezlerinde barınamayan Apocu militanlar, kırsal alana çekilmiş, saldırılara yanıt veriyorlardı. Bazı köyler korkmuş, sindirilmiş korkudan onları köylerine

almıyorlardı. Halk arasında; “Apocuları bitirdik,” diye propaganda yapıyorlardı.

Rüstem ile Sinan da kendi bölgelerinde kırsal alana çekilmişlerdi. Konuştular, tartıştılar çözüm aradılar. Derken bir araba ayarladılar. Arabanın plakasını çamurla kapattılar. Gece arabaya binip, ipek yolun çıkıp karanlıkta beklemeye başladılar. Çok geçmeden gelen bir taksiyi durdurdular. Arabada bir emekli polis ile eşi çıktı. Hiçbir itiraz ile karşılaşmadan, ikisini arabadan indirip yoldan üç kilometre öteye götürüp bırakırken; “kusura bakmayın araba çok acil bize lazımdır. Birkaç gün sonra arabanızı yine bu yol bırakacağız,” deyip oradan ayrıldılar. Arabanın plakasını boyayıp görünmez kıldılar. Sonra iki araba ile dağ köylerine doğru uzaklaştılar.

İki silahlı grup, iki ayrı arabaya bindiler. Köylere gidip; “Bu güçlerin devletle birleşerek yaptıkları baskınların, işledikleri cinayetlerin, yapılan haksız tutuklamaların hesabını mutlaka soracağız,” diyerek gittikleri köyden ayrılıp bir başka köye gidiyorlardı. O gece bütün köylere girip çıktılar bir tek gecede bürün köylerden göründüler. Ertesi gün; “yüzlerce Apocu gelmiş, hesap soracaklar,” diyerek tüm köylüler yeniden canlandılar. Köylüler; “Apocular bu gece bizim köye geldiler,” diye propaganda yapıyorlardı. Bir gün içinde bütün köylerde görülmüşlerdi.

Bir gün sonra gece bir pusu kurdular. Karşı tarafa aktif destek veren bir ağanın beş adamını aynı anda öldürdüler. Haber bir anda bütün köylere yayıldı.

İki gün sonra Derik'in "Xab Bahçelerinde" Sami Abdurrahman'ın çatışmaları yönlendirmek ve askeri eğitim vermek için gönderdiği peşmerge ile bir UDG militanı birlikte çatışmada öldürüldü. Bu eylem herkesi harekete geçirdi. Mahallede, çarşıda ve sokaklarda halk kendi arasında;

"Apocular, Filistin'de eğitim görüp geri dönmüşler."

"Öldürülen bu peşmerge gelip benden zorla para almıştı."

"Beni de tehdit ederek para almıştı. Yanında da KUK militanları vardı."

"MİT ile birlikte çalışıyordu."

"Öldürülen Peşmerge, Sami Abdurrahman'ın en önemli adamıymış."

"Büyük silahları getiren oymuş."

"Buradaki militanlara eğitimi o veriyormuş."

"Bak sana kaç gündür, cenazesi yerdedir kimse sahiplenemiyor."

"MİT ile çalışan, bu zalimi kim sahiplenir ki?"

"Kimsesizler mezarlığına gömecekler."

"Cesur bir Apocu militan, yanına kadar sokulup kafasına sıkmış."

"Yeryüzünde Zulmün ve zalimin sonu yoktur."

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

*“Hak yolunda hakikate
varmak sözle olmaz. İnandığını
yaşamakla olur.” Mevlana*

Kutsallar kenti, bereketli ve zengin bir coğrafyaydı, fakat sosyal farklılıklar çok derindi. Bir yanı Nemrut, bir yanı İbrahim’di. Sanki Karun ile Harun diyalektiği bütün çıplaklığıyla orada işliyordu. Bir avuç toprak sahipleri Karun gibi zengin olup Nemrut gibi zulüm yaparken, halkın ezici çoğunluğu Harun gibi açlıktan sürünüyordu. Köylüler ve işsizler çok zor karınlarını doyuruyordu. Bahar gelince mevsimlik işçi olarak, arkası açık kamyonlara tika basa, çoluk çocuk binip yollara düşüyorlardı. Açlık sefalet ve yoksulluğa, bir de ölüm, acı ve gözyaşı karışıyordu.

Güneş iki insan boyu yükselmiş, bütün kent ısınmıştı. Çift sütunlu kalede, Halil-Ür Rahman ve Aynzeliha Gölü’nde, Halepli Bahçede, Yakubi’ye mahallesinde, Eyyubi’ye evlerinin damlarında, daracık beyaz taş sokaklarda yalın ayak oynayan çocukların yüreğinde gökyüzünün alev sıcaklığı vardı.

Bu peygamberler şehrinde güneşin doğuşuyla rahatı bozulmuş gibi insanlar sokaklara dökülüyordu. Kürt ve Arap kadınları yüzlerinde “dak,” burunlarında hızma, üstlerindeki yeşil, sarı, kırmızı, renge renk fistanlarıyla alımlı bir tanrıça gibi Balıklı Göl ve Kaplı Çarşıya akıyordu.

Acıklı kadim bir müzik sesi, kan zülüm üzerine kurulu askeri karargha ulaşıyordu. Bütün eski efsaneler ve mitoslar yeni baştan yazılmaya hazırlanıyordu.

Ağızında çıkan sözcüklerin gizemli gücü ve gözlerindeki ışıık pırıltıları kadim, yoksul mazlum bir halkın özgürlük düşlerine öncülük yapıyordu. O, ağın emekçilerin özgürlük dşyle dönüp dolaşıyor, güneşin beyaz aydınlığıyla yeryüzünü aydınlatmak için çarelere arıyordu.

İnsanlar sokaklarda korkuyla yürüyor, zulme boyun eğmiş, bakışları gri göğün donuk ışığını yansıtıyordu.

Hapishane, valilik binası, okullar, vb. binaların mimarileri çarpık, iktidarın yarattığı gln bir büyüklük özentisi ve tanrılaşma istemiyle ne çıkıyor, binaların içinde cceleşmiş, hileşmiş insanlar el pençe duruyordu. Nesneler büyüdükçe insanlar küçülüp hileşiyordu.

Kentti güzelleştirme ve modernite adına ustalıkla yapılan parklar ilkel, suni ve sahte bir doğayı andırıyordu.

Kaplı arşı ve Balık Glde seyyar satıcılar, yan kesiciler, hırsızlar, kebaıcılar, esrarkeşler, drmcler i içe yaşıyordu.

Yaşanan bu yoksulluk ve kargaşa içinde bile bilge bir insan Gümrük Hanına, Fırfırlı Camiye, Halepli Bahçe'ye mağaralara, kemerli geçitlere, Kapalı arşı'ya, han ve saraylara baktığında kentin derinliğini, tarihi dokusunu hissedebilirdi.

Balıklı Gl ve çevresi, zarif ve güzel bir görünüme sahipti. Işııklı bir bolluk insanın yüreğine hükmediyor, kadim hoş dostlukları insana hatırlatıyordu. Sanki zaman burada bir başka akıyordu. Damlacık Tepesi'nin üzerinde duran çift

sütunler ve kale; görkemli saltanatını yitirmiş, bir eski zaman tanrıçası gibi duruyordu. Ne güçsüz, ne ateşli, sadece dostça bakıyordu insana.

Gece kara örtüsünü kentin üzerine yayınca, ütopyalarını yüreklerinde taşıyan gençler, mahalleler arasında çoğalan gece bekçilerinin düdük seslerine aldırmadan, duvarlara yazı yazmaya, afiş asmaya çıkıyorlardı. Çoğu zaman polis ve bekçiler görmezlikten geliyordu, iyi niyetli olduklarından değil canlarından korktukları için sessiz kalıyorlardı. Bazen de ölümle sonuçlanan vakalar meydana geliyordu.

Apo, savaş, siyaset, düşünce ve örgüt karargâhını, o küçükçük çatı katındaki baraka gibi odada kurmuş, bütün gelişmeleri orada takip ediyor, örgütle ilişkileri kuruyor, yapılması gerekenleri planlıyor, hazırlıklarını tamamlıyordu.

Rayber Döner, yakalanıp ona ihanet ettiğinden beri içinde tuhaf bir sıkıntı vardı. Duyguları, karmakarışık. Bir çıkış yolu arıyor, sürekli kendi kendisiyle tartışıyordu. Tartışabildiği tek kişi yine kendisiydi. Sanki bir ikizi vardır da sürekli onunla tartışıyordu. Her duygunun arkasında karmaşık düşünceler vardı. Gelişen pratiğe, değişen düşüncelere bağlı olarak duyguları da yön değiştiriyordu. Onu kendisinden bulunduğu yerden uzaklaştıran bir duygu içini kaplamıştı. Bırakıp daha güvenli, daha uzaklara gitme duygusu oluşmuştu.

Kış mevsimi boyunca toprağın altından bekleyen tohumlar, börtü böcek, bahar geldiğinde gün ışınlarıyla buluşacağı zamanı bilir. Ağaçların kılcal damarlarında dallarına yürüyen öz su akış zamanını çok iyi kestirir. Toprak tohumu hangi vakitte yeşerteceğini anlar. Kuşlar ne zaman göç edeceğini hisseder. Öngörüsü, sezgisi çok güçlüydü. Bütün

gelişmeleri tahmin ediyor, önceden tedbir alıyordu. O da bu koşullarda burayı terk etmesi gerektiği sonucuna ulaşıyor ve hissediyordu.

G ve sınırı geçme; yeni bir arayıştı. Kötülüklerle daha güçlü savaşmak, yeniden hazırlık yapmak için bir tür kaçıştı. Kötülükleri alt etmek için yeni bir başlangıç yapmak istiyordu. Yeni bir g ve imkânı arıyordu. Sınırları geçme; bir tür hakikat ve özgürlük arayışıydı. Bütün olanakların tükendiği yerden, imknların retildeği yere gitmek istiyordu. Hayal ettiklerine, düşlediği ütopyaya ulaşmak için bir başka yere taşınıyordu.

“Ağaçlar tomurcuk açar, tomurcuklar yaprağa dönüşür, sonra yapraklar sararır ve yere düşer. Yapraklar yere düşmeden yollara ıkmalıyım. Derler ki; ‘g edemeyen kuşlar, bir iz kalsın diye gidenlerin tüylerini taşırmış gökyüzüne.’ Ben başkalarının tüyünü taşımaktansa g etmeyi tercih etmeliyim. G dediğin ne ki aslında diyalektik olarak bir değişim dönüşüm halidir. Bir durumdan başka bir duruma geçiştir. Benim burada g etmem bir tahrip değil, özgürlük için yeni olanakların arayışıdır. Bu yolculukla, bu sınırı geçişle, bu küçük adım atmayla, belki de hesaplanmayan büyük gelişmelere yol açacaktır,” diye kendi kendine mırıldandı.

Aylardan beri bütün günlerini kentlerde, köylerde, evlerde yollarda toplantılarda geçiriyordu. Sıkıyönetim ilan edilmiş, Kürt düşmanlığı başını almış yürüyordu. Tarihin en kadim halkı, insanlığa köy, kadın, tarım devrimini bağışlayan, neolitik kültürü yaratan halk özgürlük istediği için köleci sömürgeciler tarafında; “Kuyruklu Kürt,” “mağarada yaşayan Kürt,” “eşkıya Kürt,” “bölücü, terörist Kürt” olarak aşağılanıyordu. O böylesine azgın bir düşmanlığın, geliştirildiği bir yerde artık çalışmalarını yrtemiyordu. “Bu koşullarda özgürlük mücadelesini daha fazla geliştiremem,

bunun sonu ya ölüm ya tutsaklıktır,” diye düşünüyor; İbrahim, İsa, Musa ve Muhammed misali bir hicretti düşünüyordu.

“Özgürlük adına burada kalıp direnmenin koşulları yoktur, bu koşullarda direnme, fare ile kedi oyununa benziyor. En iyisi direnişi daha güçlü geliştirebileceğim bir yere gitmeliyim,” diye söylendi.

O an mahallede silah sesleri geldi. Ayağa kalktı, çatı katının taka gibi küçük, tahta çerçeveli penceresinden dışarıya baktı. Bir grup toplum polisi, sokakta bağırıp çağıran, sloganlar atarak kaçışan insanları kovalıyordu. Uzun uzun onlara baktı. “Bu manzara insanda bir tiksinti yaratıyor. En ufak demokratik hak için gösteri yapan herkese saldırıyorlar,” diye düşündü.

Yaşadığı topraklar bir ölüm ve zulüm yerine dönüşmüştü. Her kentte, her kasabada her köyde, her evde zülümle birlikte tutsaklık geliyordu. Pencereden dışarıya bakarken; “Hazreti İbrahim’in hayatı öğreticidir. O, insanlık tarihinin en büyük göçmenidir. Tarihte tek başına göç serüvenin temelini atmıştır. Bu göç ve serüvenle büyük manevi kültürün tohumlarını toprağa ekmiş, ezilenlerin umudu haline gelmiştir. O göç edince, ona inanalar da hareketlenmiş, arayışa geçmişlerdir. Ben de onun gibi yollara düşüp bir çözüm arasam, sürekli hareket ve sürekli hakikate arayış içinde olsam” diye söylendi. Sonra tekrar minderin üzerine oturdu.

Filozof Herakleitos’un, “aynı nehirde iki kere yıkanılmaz,” ünlü sözü gelip kafasına takıldı. “Demek ki özgür yaşam arayışı, diyalektik değişim ve dönüşüm doğanın ve toplumun en belirgin özelliğidir,” dedi kendi kendine.

“Duygu ve düşüncelerin de renkler gibi çeşitli ara tonları vardır. Van Gogh, ‘Ayçiçekleri’ tablolarında sarının onlarca tonunu kullanarak birçok duyguyu ifade etmiş, o halde her ton

hayatın bir parçası ve hakikatidir. Siyah ve beyaz ikileminde direktmek, diğer bütün seçenekleri yok saymaktır. Siyasette gerekli esneklik ve zengin taktik değişimi olmadan başarılı olunamaz. Yaşamda siyasette mücadelede gri renkler de vardır. Hayat siyah beyazdan ibaret değildir, ama gri rengin adaleti yoktur, hep belirsiz, hep ikirciklidir, hep muğlaktır. Yol almayı zorlaştırır, bu gri, bu kül rengi ortam tutarsızlığı ifade ediyor, mutlaka aşmalıyım,” diye düşündü.

Sonra kendi kendine sorar sorar gibi; “Apo bu tedbirlerle nereye kadar gideceksin? Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar, üçüncüsünde düşebilir, ama hala mevsim bahardır. Umut var, biraz tazelenmiş, toprağa serpilmiş, filiz verebilir. Fakat birçok yerde sıkıyönetim ilan edilmiş, faşist darbenin ayak sesleri de geliyor, gafil yakalanırsam anı anına ezip geçebilir. Bundan sonra ne yapmalıyım? Urfa’da ne kadar kalabilirim,” dedi kendi kendine. Ardında; “Antep ve ötesinde çok fazla kalamam,” diye ekledi.

Avrupa’yı düşündü. “Avrupa’ya giden bütün devrimciler özden uzaklaşıp, ya sistemin bir dişlisi haline dönüştüler ya da etkisiz kıldılar,” diye düşündü, o düşünceden vazgeçti.

Sovyet Rusya’sını düşündü. Moskova, Doğu Berlin, Sofya ve Varşova... “Onlara uydu olmadan bağımsız özgürlükçü bir çizgi ne kadar geliştirebilirim? Her şey kapalı kapılar ardında olup bitiyor,” dedi kendi kendine. Orası da fazla ilgisini çekmedi.

“Bu zorlu süreci atlatana kadar bulunacağım coğrafyadan her an Kürdistan dağlarına ulaşabilmeliyim. Gideceğim yerde ülkemden fazla kopmadan, kopmanın getirebileceği

yozlaşmayı, düşkünleşmeyi yaşamadan sıcağı sıcağına o toprağın kokusuna tekrar kavuşmak çok önemlidir. Bir Ermeni halkının başına gelen ‘gidersen, bir daha dönemezsen’ olumsuzluğu yaşamamak için hazırlıklı olmalıyım. Dağlar ne kadar dondurucu olsa da, azık az olsa da, yine umut çok yavaş gerçekleşmeye yüz tutsa da esastır. Böyle bir felsefe, siyaset ve düşünce ile hareket etmeliyim. Kürtler tarihlerinde Zagroslar’ın, Toroslar’ın ve o bildik bütün kutsal dağların eteklerinde uygarlığa yol açmış, varlıklarını sürdürmüşler. Baskılar artığında biraz daha doruklara çekilmişler. Biz dağların doruklarında tam bağımsızlığı kesinleştirdiğimizde ovalara, köylere, kentlere yöneleceğiz. Dağlardan, garantiye bağlanmış bir bağımsızlık dışında asla inmeyeceğiz. Biz Kürtler ancak böyle özgürlükle buluşabiliriz,” diye düşündü.

Düşündükçe, kendi kendisiyle tartışıkça sular berraklaşıyor, alaca karanlık aydınlanıyor, siyah ile beyaz ipliğin birbirinden ayrışmasını sağlıyordu.

“Lübnan-Beyrut, Filistin Devrimi,” diye mırıldandı. Ortadoğu sahası gelip kafasına takıldı. “Gelecek ne getirir, dostluklar ne kadar kalıcı olabilir? Ben, geleceğin daha iyi ve dostlukların kalıcı olabilmesi için Ortadoğu’daki Kürt, Türk, Arap, Asuri, Acem halklarıyla eşit ve özgür temelde dostlukların gelişmesi için çalışmalıyım. Ortadoğu halklarının muhtaç olduğu bu büyük eşitlikçi ve özgürlükçü kardeşliği tesis etmede ne gerekiyorsa yapmalıyım. Günümüzde Lübnan Filistin sahası, pratikte dünya devrim merkezi rolünü oynuyor. Dünyanın bütün devrimcileri oraya gidiyorlar,” diye düşündü.

“Ya Dağların eteğindeki Van” dedi kendi kendine. “Bir süreliğine barınmak için uygun bir alan olabilir. Orada sıkıyönetim de yok, ama Semir çok basit, çarpık bir kişiliktir. Aylardan beri orada çalışıyor, daha bir arpa boyu yol alıp bir karış alan açamadı. Devrimcilik ve militanlıkla alakası olmayan memur ruhlu biridir. Kendi rahatı dışında halkı, ülkeyi ve partiyi zerre kadar düşündüğü yok. Van’da sıkıyönetim yok, sınıra çok yakındır, sıkışırsam orada İran sınırından öte tarafa geçerim. Böylece şimdilik, ülkede kalıp çalışmaları daha yakında takip edip yürüte bilirim,” diye söylendi kendi kendine.

Ağrı, Bingöl, Dersim ve Muş’u düşündü. Şeyh Sait gelip kafasına takıldı. “Şeyh sınırı geçip İran’a geçmek istemişti, ama o çok geç kalmıştı. O tarafta dağlar da var, sırtımı dağlara dayamalıyım, ama orada örgütümüz çok zayıf, kadrolar fazla alana hâkim değil,” diye düşündü, ikircikliğe düştü. “İran! İran’a güven olmaz. Ağrı ayaklanmasını bastırmak için Türklerle anlaştı. Küçük Ağrı Dağı’nı, Kotur kasabasıyla değiştirerek İhsan Nuri hareketini boğulmasına yol açtı. İran’a güven olmaz,” diye mırıldandı.

“Devletin Rayber üzerinde geliştirdiği bu hamleyi mutlaka boşa çıkarmalıyım. Kürt sorunu bir Orta doğu sorunudur. Tüm çelişki ve çatışmaların temel nedenidir. Orta doğu devrim merkezi Filistin sahasına çıksam, diğer güçlerle daha rahat ilişki kurar, destek bulurum,” dedi kendi kendine.

Yeniden Van Serhat gelip kafasına takıldı. “Halkımın içinde ülkemde kalsam daha iyi olur,” diye düşündü. Semir’e; “Van ve Serhat’ın son durumu nedir? Oraya gelip Van’da

kalma koşullarım var mı? Durumu iyice araştırın, en kısa zamanda bana iletin,” diye bir not yazdı. Notu kuryeye verirken; “Bunu sağlam Van’daki arkadaş’a ulaştır, yanıtını al öyle dön,” dedi.

Kurye notu aldı, beklemeden yola çıktı. Van’a ulaşınca bir eve gitti. Akşam eve gelen Semir’e verdi. Semir üzerinde; “acil,” diye yazan notu merakla açıp okudu. Okuyunca, büyük bir ağırlık üzerine çöktü. Bir an kıpırdamadan yerinde öyle durdu. Kaldığı evin avlusuna çıkıp açık havada birkaç tur attı. Apo, ağır bir yük gibi gelip omuzlarına çöktü. İlişkileri düşündü. Örgütlediği evleri tek tek gözden geçirdi. Ruhu, yüreği daraldı, korkudan tir tir titredi. “Ben bu büyük sorumluluğu üstlenemem. Ya gelip bir şey olursa, nasıl altında çıkarım, devlet her yerde onu arıyor. Buraya gelir, devlet öğrenirse, tüm gücüyle buraya yüklenirse benim de hayatım tehlikeye girer,” diye söylendi kendi kendine.

İçeri girdi, biraz düşündü. Kalem kâğıt çıkardı. “Abdullah arkadaş, Van-Serhat bölgesinde sıkıyönetim yok, ama güçlü derinlikli örgütlenme ve ilişkilerimiz de yok. Kalmanız açısında fazla güvenli değil, riskli bir alandır,” diye yazdı. Notu yazdıktan sonra katlayıp bir düğme gibi küçücük bir şey haline getirdi. Bir kâğıtla sardı, üzerini bantladı. Kuryeye verirken; “tehlikeli bir durum olursa notu yutarsın,” diye tembihledi.

Apo, gelen notu okuyunca; “Benin için her yerde mekân daralıyor, zaman kısılanıyor,” diye mırıldandı. Sanki dipsiz, kapkaranlık, bir uçurumun kenarındaydı. Son anda kanatlanması ve uçması gerekiyordu. Kanatlanıp uçamazsa

uçurumun dibindeki karanlıkta bekleyen zehirli yılanlar, akrepler, çıyanlar, leş yiyiciler onu parçalayabilirdi. Son anı, son seçeneği değerlendirmesi gerekiyordu. Amaçladığı büyük özgürlük yürüyüşünü, düşününce birden bire bedeni gerildi, bütün hücreleri ayaklandı. Bütün çıkış yollarını ve çözümleri yeniden tek tek masaya yatırdı, saatlerce monolog yaparak kendi kendisiyle tartıştı. Devlet, Rayber'in çözülmesiyle, bütün güçlerini harekete geçirmiş, peşine düşmüştü. Büyük takip devam ediyordu.

“Sen bir genç olarak ne yapabilirsin, ağzınla havada kuş yakalasan nereye kadar uçarsın? Her taraf mutlak egemenlik ve denetim altındadır. Solun ve Kürtlerin bütün direniş kaleleri sarsılıyor, kölelik insanların yüreğine kadar kök salmış. Senin insanların böyle, bu kadar soyuna ihanet, bu kadar köleliğine methiyeler diziyor, işbirlikçiliği oynuyor. Bu durum tarihte başka bir halkta ve toplulukta görülmemiştir. Rayber, daha dün yanımızdaydı, bir tokat yememek için onların ajanı haline geldi. Ben tedbirlerimi de buna göre almalıyım,” diye düşündü.

Bütün bu çatışma ortamında Urfa merkezde konumlanmış, toplantılar ve görüşmeler yapıyordu. Urfa örgüttü, eğitim çalışmalarını aksatmadan sürdürüyordu. Gençleri eğitime alıyor, “özgürlük, sosyalizm, devrim, emek, bağımsızlık ve eşitlik” gibi büyümlü sözcüklerle mücadeleye katıyorlardı. Urfa’da TÖB DER ve diğer derneklerden yararlanıyor, gençleri kendi saflarına çekiyorlardı.

Kenar mahallelerde örgüt evleri vardı ve gizli kullanılıyordu. Birçok militan, komün evleri dışında halkın

evlerini kullanıyor, halkla bütünleşiyor, her geçen gün kitle ağı genişliyordu.

Okullarda yaman bir sağ ve sol çatışması yaşanıyor, kavgalar sürüyor, her iki kesimde geceleri aktif militanlar, hedef seçilmiş kişilere karşı silahlı eylemler yapıyorlardı.

Kürt gençleri, Köprübaşı Kahvehanesinde, camilerde, Urfa Derneği'nde toplanıyor, tartışıyor, eylem planlıyor, dağılıp harekete geçiyorlardı.

Sağ ve sol kesimde mobilize olmuş eylemci gruplar, dışarda gelip eylem yapıyor, geri gidiyorlardı.

Bedran bunlardan en cesur olanıydı. O gün lise öğrencisi olan Müslüm Polat Keleşmane köyünde şehre gelmişti. Bedran ile buluştular. İkisi gidip Köprübaşı Kahvehanesinde oturdular. Bedran'a lisedeki gelişmeler hakkında bilgi verdikten sonra Müslüm;

“Abi ben bir okula uğrayacağım,” diyerek ayağa kalktı. Bedran da ayağa kalktı, tokalaşip ayrıldılar.

“Okula giderken dikkatli ol, bu günlerde ortam çok gergin,” dedi Bedran.

“Abi bir şey olmaz.”

Müslüm kahvehanede çıktı, köşeyi döndü. O an karşıda sol maskeli kalabalık bir grup ortaya çıktı. Lisede birbirlerini tanıyorlardı. Bir anda sözlü sataşma başladı. El, kol hareketiyle başlayan tartışma yumruklu kavgaya dönüştü. O an, kavgayı izleyen grubun içindeki kışkırtıcı, belindeki silahı çekip Kafasına tek kurşun sıktı.

Başında kan fışkırdı, gözleri karardı, dizlerinin bağı çözüldü. Bütün geçmişi gözlerinin önünde geçti. Bir anda yere

yığılıp düştü. Saldırgan grup panikledi, her biri bir tarafa kaçtı. Vuran sol maskeli kışkırtıcı, karanlık bir köşede bekleyen siyah renkli arabaya doğru koştu.

Silah sesiyle, Bedran elini belindeki silaha atı hemen dışarı çıktı. Köşeyi dönünce Müslüm'ün kanlar içindeki bedeniyle karşılaştı. Sağına soluna baktı, karşıdaki siyah araba ani bir kalkışla arkasında siyah duman ve sesler bırakarak uzaklaştı. İki el arkasında ateş etti, araba uzaklaşıp sokak aralarında yitip gitti.

Silahını beline koydu, Müslüm'ün kanlar içindeki başını kaldırıp kucağına koydu. Nabzını yokladı, çok cılız atıyordu. Kahvehanedeki biri araba çağırdı. Arabaya koyup hastaneye götürdü. Başını dizlerinin üzerine koydu. Müslüm hala gözleri açık gülümsüyor gibi Bedran'a bakıyordu. Hastane kapısına varınca, başı birden bir başı sol tarafa kaydı. Bedran nabzını yokladı. “Hiçbir hayat emaresi yok,” diye düşündü. Araba devlet hastanesinin acil bölümü önünde durdu, görevliler sedyeye koyup götürdüler.

Bedran, aynı arabaya binip Müslüm'ün ailesine haber vermek için orada uzaklaştı.

Aylardan Mayıs'tı. Urfa'nın bir kenar mahallesinde, Kızıltepeli yoksul emekçi bir ailenin briket yapılı, avlulu evinin çatı katını devrim karargâhı haline getirmiş, devrim çalışmalarını orada yürütüyordu. Ölen arkadaşları Haki ile Halil'in yaklaşan anma yıl dönümü nedeniyle bir bildiri yazdı. Bedran'ı çağırttı.

“18 Mayıs ile ilgili hazırladığım bu bildiriye al Diyarbakır'a götür. Orada çoğaltın, afişler hazırlayın ve

afişleme yapın. Bir de 18 Mayıs günü Dicle üniversitesi kampusunda bir arkadaş, bu bildiriği kürsüde okusun,” dedi Apo.

“Tamam Abdullah arkadaş, o zamana kadar her şeyi yetiştiririz,” dedi Bedran.

Apo, kalem kâğıt çıkardı, “Xoşnaf arkadaş,” diye yazmaya başladı. Sonra; “Size gönderdiğim bu bildiriği tüm bölgelere gönderin. Her bölge bildiriği kendi olanaklarıyla çoğaltsın, 18 Mayıs’ta dağıtsınlar. Ayrıca her yer Haki ile Halil yoldaşların afişlemesini yapacak,” diye yazdı. Altına tarihi yazıp; “Çalışmaların sonucunu önemle bekler, başarılar dilerim. Selam Ammar,” diyerek bitirdi. Notu bildiri ile birlikte bir kâğıttın içine koyup bantladı. Bedran’a verirken;

“Şu notu da acilen Hayri arkadaş’a ulaştır,” dedi.

“Notu bugün Hayri arkadaş’a ulaştırırım,” deyip cebine koydu Bedran.

“Gidebilirsin, ama Diyarbakır’da çok dikkatli olmalısınız,” dedi Apo.

Bedran, gün batımından önce şehir merkezindeki garaja gitti. Orada resmi polis, istihbarata ve muhbirler kol geziyordu. Bir yazıhanede Diyarbakır’a bilet kesti, gidip bir köşede oturdu. Derken otobüs yazıhaneye yanaştı. O da yolcularla birlikte arabaya bindi. Otobüs Diyarbakır’a doğru hareket etti.

II

“Herhangi bir örgütün karakterini doğal ve kaçınılmaz

olarak tayin eden şey, o örgütün eyleminin muhtevasıdır.” Lenin

Dicle ırmağı, kentin yanı başında Hewsel Bahçeleri arasında, Kırklar Dağı’nın etrafını bir yarım dair biçiminde dolanarak, kadim antik kent Hasankeyf’e doğru akararak yoluna devam eder. Gün doğumu ve batımındaki Dicle’nin akışı, sevdasının peşinde gözyaşı döken genç bir kızın yüreğindeki ateşli aşk gibidir. Hevsel Bahçeleri kızıl bir renge bürünürken, kuş kolonileri olağanüstü hareketlenir ve sesleri dev bir orkestra müziğini andırır.

Kentte insancıl ve barışçı gece ve gündüzlerin ömrü hep kısadır. Zulüm ve ölüm ikiz gibidirler ve çağlar boyu sürer.

Özgürlük arayışına çıkan her genç özlemle kucaklar yaz şafağını. Ankara’daki sarayların üstüne korku çökerken, Diyarbakır’da gölgeler terk etmez ne Kırklar Dağı’nı, ne Dicle Vadisi’ni. Irmağın suları bile özgürlük şafağını karşılamaktan yargılanır. Tiranların mahkemeleri devreye girer. Meydanlara sehpalar kurulur. İnsanlar sorgusuz, sualsiz darağacına çekilir. İdama gidenler başı dik, sloganlar atarak, canlı ve ılık soluklarını etrafa yayarak, cesurca sehpaye yürürler. Ölümle yürüyenlerin ardında gözyaşlarını yüreklerine gömüp hüznle bakan ve yas tutan kadınlar, ulusal giysiler içinde bir tanrıça kadar alımlı, güzel ve yürekli dirler.

O an geride kalan çocukların gözleri kocaman açılır, yürekleri kin ve öfkeyle dolar. Unutulmasın diye kin ve öfkelerini kara taş taraçalara yazarlar. İşte o an yüreklerinde çoğalan acılarına, ışık burgaçları çarpar ve erkenden özgürlük kavgasına hazırlanırlar. Acıları büyürken, özlemleri sürekli

kıyıma uğrar, durur. Bütün zaferlerden daha yüce, bambaşka bir sevi ve güç mayalanır yüreklerinde. İblis her zaman her yerdedir. Toplumsal kardeşlik ve barış yedi veren kızıl bir gül gibi çok çabuk boy verir, saf çocuksu düşlerinde.

Gel gör ki hiç hesapta olmayan bir işgalci güç kapıya dayanır ve özgürlüğe karşı duvarlar örer. Uysallaştırmaya, kendine benzeştirmeye çalışır. Tepkiler ve öfkeler alevlenir. Dicle Vadisi'nde büyüyen gülleri arıtan erguvan gökyüzünün rengi grileşir. Kentte geçen gece ekspresinden yükselen dumanlar karanlığa karışır. Yaşam bir sis örtüsüne dönüşür. Her şey birden bire biçim değiştirir. Her seferinde kardeşlik ve barış yenilir, kent ablukaya alınır ve yeniden kanlı kavgalar başlar.

Gençler her zaman hareketli, umut dolu, tez canlı ve korkusuzdur. Daha çocukken, gri göklere kinlerini biler. Düşünceleri bir tablo kadar açık ve nettir. Zaman ve değişim ırmağında bu haksızlığa karşı yeniden ayaklanırlar ve saflık dolu çocukluk günleri geride kalır. Bu hiç kimsenin çözemediği bir bilmedir sürüp gider.

Her büyük çatışmanın ardında kan, ölüm, dizginsiz zulüm, işkence, zindan, gözyaşı, göç, sürgün ve acı vardır. Kızgın sarı sıcakta ölü sevdalar, dilsiz kalmış kuşlar, kokusunu, rengini yitirmiş çiçekler ortaya çıkar. Yine gri zamanlar, ölümcül kavgalar, köleliği doğran zulüm kapıların eşliğinde bir ısırgan otu gibi boy verir.

O günlerde Diyarbakır yine hareketli günler yaşıyordu. Her şey, taşkın bir suyun azgın anaforu gibi belirsiz ve muğlak. İnsanlar önlerini göremiyor, yarının neler

getireceğini kestiremiyorlardı. Yaşam, bir gri buluta dönüşmüş, rüzgârın esişine göre sağa sola savruluyordu.

Bu kentte her sözcük bir kavga gerekeciydi. Hem sol hem de Kürt örgütleri arasında tartışma ve çelişkiler gün geçtikçe yaygınlaşıyordu. Bir tek sözcük üzerine fırtınalar kopuyor, büyük kavgalar sürüyor, çelişkiler giderek çatışmalara dönüşüyordu.

Gece yaygısını, kaoslu ve fırtınalı günler yaşanan kentin üstüne sererken, Bedran, Diyarbakır garajında indi. Önce sağına, soluna baktı, sonra hızlı adımlarla yürümeye başladı.

Komün evleri vardı. Bu evlere belli militanlar gidiyor, sürekli kitap okuyor, tartışıyor, eğitim çalışması yapıyor ve eylem kararları alıp dağılıyorlardı. Her komün evi gizli bir yer altı sığınağı gibiydi. Çok itina ve özenle kullanıyorlardı. Komün evlerini tutarken kendilerini; “işçi” ya da “öğrenci” diye tanıtıyorlardı. Komşularla iyi ilişkiler geliştiriyor, saygıdan kusur etmiyorlardı.

Her komün evinde üç beş militan kalıyordu. Komün evlerinde yaşam ortaktı. Yiyecek, para, elbise, sigara, vb. her şeyi ortak kullanıyorlardı. Paraları bitince, durumu iyi olanlar ailesinde istiyordu. Bazen para kazanmak için kısa süreli çalıştıkları da oluyordu. Devletten okul kredisi alanlar, onu da arkadaşlarıyla birlikte harcıyordu.

Bazen bir kişiyi kazanmak için saatlerce konuşuyor, aylarca uğraşıyorlardı. Okuma ve eğitimi süreklileştirmişlerdi. Hem kendi aralarında hem de diğer gruplarla sürekli tartışıyorlardı. Tartışırken kitaplarda alıntılar yapıyor, kendi fikir ve görüşlerinin doğruluğunu kanıtlamaya çalışıyorlardı.

Bedran, lambaları yanmayan sokaklarda yürüyerek bir apartmanın önünde durdu, etrafını gözetledikten sonra 3. katta çıktı ve sağdaki dairenin kapısını üç kere üst üste el ile tıklattı.

Genç bir militan kapıyı açtı. İçeri girdi. Hayri ayağa kalktı tokalaşıp merhabalaştı. Yere serili minderin üzerine otururken, panolunun kemerinde yaptığı gizli cebe sakladığı notu çıkarıp Hayri'ye verdi. Hayri, Apo'dan gelen notu açıp okudu.

“Bedran arkadaş, bizim hemen 18 Mayıs hazırlıklarına başlamamız gerekiyor,” dedi.

“Abdullah arkadaş sözlü olarak söyledi,” dedi Bedran.

“Diyarbakır'daki çalışmalarını sen organize edersin, diğer yerlere ben not yazarım. Biliyorsun, Rayber yakalanmış, bildiği her şeyi polise anlatmış, çok dikkatli olmamız gerekir,” dedi Hayri.

“Abdullah arkadaş çok öfkelenmişti, tavrını ihanet olarak değerlendiriyordu,” dedi Bedran.

“Yakalandığından beri gelişimleri izliyorum. Onlarca arkadaş yakalandı. Bu alçak ne biliyorsa her şeyi anlatmış. Bildiği bütün adresleri ilişkileri ve isimleri polise vermiş. Diyorlar, Duman adındaki işkenceci komiser oraya gitmiş. Rayber bir tek tokat yemeden korkudan bildiği her şeyi anlatmış,” dedi Hayri.

“Abi, bu adam çok korkaktı, kendisine kaldıramayacağı bir görev verildi,” dedi Bedran.

“Hem korkak, hem kariyeristti. Hani bazıları çözülünce dış macunu gibidirler. İşkenceci sıktıkça bildiklerini dışarı verirler. Bazıları da su şişesi gibidirler. Şişeyi baş aşağı

çevirdin mi su son damlasına kadar boşalır. Rayber hiçbir işkence görmeden, işkence korkusuyla baş aşağı çevrilmiş su şişesi gibi dibine kadar bildiği her şeyi boşaltmış,” dedi Hayri.

“Diyorlar orada saf değiştirip parti karştıttı olmuş.”

“Bu adamın ruhunda halk, devrim ve sosyalizm davası diye hiç bir inanç ve değeri yokmuş.”

“Saman çuvalı ne olacak ki?”

“Boş ve kof bir kişilikmiş. Hayvan gibi yemekten başka bir şey düşünmüyordu zaten. Tehlike çok büyük, acilen her yerde tedbir almamız gerekiyor. Bu her türlü düşmanlığı bize yapacaktır. Rayber bu kadar pervasız çözülmüşse, bütün değerler, ahlak ve yaşam onun için anlamını yitirmiştir. Yaşam anlamını yitirdiyse onun için her şey bitmiş demektir. Bu durumda yapmayacağı kötülük ve düşkünlük yoktur. Büyük bir kin ve öfkeyle bize karşı savaşıacaktır,” dedi Hayri.

Binlerce olasılık bir anda kafasına hücum etti. Düşündü, düşündü, yine düşündü. Bütün olasılıkları kafasında tartıştı.

“Rayber Komiser Duman’a demiş ki; ‘gidelim o Apo’yu elimizle koyduğumuz gibi çıkaralım,’ demiş,” dedi Bedran.

“Bir insan bir çırpıda nasıl bu kadar alçalabilir,” dedi Hayri öfkeyle.

O gece konuşup tartıştılar, yapılması gerekenler hakkında pratik kararlar aldılar. Sonra Bedran;

“Abi çok geç oldu, ben kalkıp diğer komün evine gideyim, diğer arkadaşlar konuşup hazırlıklara başlayayım,” deyip gitmek için ayağa kalktı.

“Unutma, o sağcı partinin başkanı da yakında buraya gelecek, kentte sokmamak gerekir,” dedi Hayri.

“O iş için gençleri harekete geçiririz,” deyip evden çıktı.

Bedran; kısa boylu, esmer tenli, pala bıyıklı güleç yüzlüydü. Öğretmen okulunu bitirmiş, profesyonel devrimcilik yapıyordu. Cesur, korkusuz ve hareketliydi. Daha yirmi iki yaşındaydı. Sürekli okuyor, araştırıyor, inceliyor öğreniyordu. Özgürlüğe dair olmayan kavgalara hiç yanaşmıyordu, ama özgürlük söz konusu olunca en ağır riskleri göze alıyor ve militan kesiliyordu. Militanlığının gerekçesi özgürlük için son büyük kavgaydı.

Hilvan mücadelesinden militanca yer almış, deneyim ve tecrübe kazanmış, kavga içinde çelikleşmişti.

Karanlık sokaklarda diğer komün evine giderken; “Özgür bir yaşamın yolu, kavgayla başlar. Sevdadan ve aşktan paysız kalmamak ve bir ömür boyu kölelik yükünü taşımamak için son bir kez büyük kavgaya ölümüne hazırlanmak gerekir,” diye düşündü.

Geç saatte komün evine gitti, yerdeki bir minderlin üzerine kıvrılıp uyudu. Sabah kalktı, bir arkadaşını yanına aldı, bodrum katındaki bir basım evine gitti. Sahibiyle konuşup bildiri ve afişleri parayla korsan olarak bastırdı. Hazır hale gelen bildiri ve afişleri götürüp bir tanıdığının kullanılmayan barakasında sakladı.

18 Mayıs günü, bildirileri alıp gruplar halinde bütün mahalle, okul ve çarşıda dağıttılar. Öğle sonrası bir grup öğrenci militanı yanına alarak, Dicle üniversitesi kampusuna gitti. İçlerinden Dicle Üniversitesi’nde öğrenci olan bir militan kürsüye çıktı. Bildiriyi eline alıp okumaya başladı. Bedran ile

bir grup kürsünün etrafında onu savunmak için çember oluşturdu.

Bildiriyi okuyunca, bir dalgalanma ve hareketlenme oldu. Kürt örgütlerinden kalabalık bir grup gelip etraflarını sardı.

“İn o kürsüde,” diye biri öfkeyle bağırdı.

“İnmiyorum!”

“Burada bildiri okuyamazsınız, in aşağı,” dedi bir diğeri.

“Gücün varsa gel indir,” dedi eliyle tehdit ederek.

“Her canı isteyen bildiri okursa, burası okul olmaktan çıkar,” dedi ötekisi.

“Sen okul mu okuyorsun devrimcilik mi yapıyorsun?”

“Bizden izin almadan, burada anma yapamazsınız!”

“Biz Kürdistan Devrimcileriyiz, halkımız dışında hiç kimseden izin almayız!”

“Buranın güvenliği bizden sorulur.”

“Sen polis misin ki güvenlik senden sorulsun?”

“Çok konuşma, in orada.”

“İnmezsem ne olacak.”

Giderek kürsünün etrafını saran grup kalabalık olmaya başladı. Sözlü sataşmalar, küfürler, didişme, el kol hareketleri...

“Haydi çabuk in orada, yoksa polis çağıracağım,” diye bağırdı birisi gerilerde.

“Git çağır, birlikte gelin.”

“Okul öğrenci yönetiminde izin almadınız.”

“Biz devletten izin almıyoruz, sizden mi alacağız?”

“Kahrolsun sömürgecilik yaşasın bağımsızlık,” diye bağırdı kürsüdeki militan.

“Kahrolsun işbirlikçiler.”

“Hakiler, Haliller ölümsüzdür.”

Kürsünün etrafını saranlar;

“Kahrolsun maceracılık!”

“Kahrolsun provokatörler!”

Onlar Kürsü etrafında kümelenmiş, beş altı kişiydi. Diğerlerinin sayısı, yüzü aşmış etraflarını sarmışlardı. Çok kalabalıktilar ve her kafadan bir ses çıkıyordu. Çoğunluk ve azınlık karşı karşıyaydı. O an çoğunluk olan geleceğin azınlığı, azınlık olan geleceğin çoğunluğuydu. Kim azınlık kim çoğunluk belli değildi.

Karşılıklı yumruklaşmalar başladı. Ardında bir mermi sesi! Bir mermi sesi daha... Bir ses daha... Panik ve dalgalanma... Sloganlar, bağırımlar, çağırımlar, koşuşturma ve kaçmalar...

Kalkanlı, coplu yüzlerce polis içeri doldu. Her biri bir tarafa kaçtı. Polisler yerde yatan bir yaralıyı alarak dışarıya çıkardı.

Sonra okulda kalan ve siyasetle ilgilenmeyen, öğrencilerin; “inek takımı,” diye isimlendirdiği kişilerden rastgele bir grubu yakalayıp; “suçlu,” diye arabalara doldurup emniyette götürdüler.

Bedran, kampüs olayından sonra gece komün evinde arkadaşlarıyla bir aya geldiler. Okuldaki olayı kendi aralarında konuşup değerlendirdiler. O gece üçer kişilik gruplar halinde afişleme yapmak üzere mahallelere dağıldılar.

Bedran silahını beline taktı, iki genç militanla birlikte afiş ve bir kova yapıştırıcı ile fırçayı yanlarına alarak Bağlar Mahallesine yöneldiler.

Biri fırçayla yapıştırıcı tutkalı duvara sürüyor, diğeri beklemeden afişi üzerine yapıştırıyordu. Bedran belinde silah karşı sokakta onları koruyordu.

Afişleri; elektrik direklerine, apartmanların ön cephelerine, okul duvarlarına, otobüs duraklarına astılar. Bağlar Mahallesinde afişler tam bitmişken, polis devriye arabası bir gölge gibi yanı başlarında belirdi. Polislerin başındaki amir, afislere bakınca; “Bunlar Apoculardır, müdahale edersek kesin çatışma çıkar,” diye düşündü. Ara bir formül bulmaya çalıştı. Arabadan inmeden;

“Biz polisiz, yeter yaptığımız afişleme, bize daha fazla zorluk çıkarmadan çekin gidin buradan,” dedi.

Afişi asan militan, soğukkanlı bir sesle;

“Tamam, memur bey siz gidin biz de gideriz, sorun olmaz, altı üstü bir afişlemedir, devletin temeline dinamit koymuyoruz ya,” dedi.

“Çabuk gidin, bizi zor durumda bırakmayın,” dedi polis.

Sonra devreye arabası gaza basarak oradan uzaklaştı. Polis arabası gidince, silahla onları koruyan Bedran yanlarına gitti. Afişleme yapan militan;

“Bedran arkadaş neredesin, polis geldi, ya bizi götürseydi,” dedi tepkiyle.

“Arkadaş bir yere gittiğim yok, köşede sizi izliyordum, polis götürmeye kalkışaydı, müdahale edecektim,” dedi Bedran.

Beriki; “tamam, tartışmaya gerek yok,” dedi.

Afişlemeyi bitirince, üçü birlikte mahalle arasında komün evine doğru yöneldiler.

Birisinin elinde yapıştırıcıyı koydukları kova duruyordu. Bedran ona bakıp;

“O kovayı bir köşede bırak, suç delilidir,” dedi gülerek.

“Neden suç delili olsun ki, ben bu kovaya para vermişim, bir başka sefer yine lazım olacak,” dedi.

“Atmayalım, eve götürünce yıkar saklarız,” dedi öteki militan onu onaylayarak.

Derken eve vardılar. Biri kovayı yıkarken, Diğer ikisi çay, ekmek zeytin hazırlayıp yer sofrasını kurdular.

“Yarın önemli, bir işimiz var,” dedi Bedran ciddiyetle.

“Ne işimiz,” dedi diğeri.

“Yarın önemli sağcı bir lider gelecek, kitleyi toplayıp onu şehre sokmayacağız,” dedi Bedran.

“Tam benlik bir iş,” dedi bir militan kahkaha atarak.

Gece ilerledi, uyku tanrıçası ağır bir uykuyu gözlerine akıttı. Biri elektriğı söndürdü, her biri karanlıkta bir köşede kıvrılıp uyudu.

Sabah erkende kalkıp diğerkomün evlerinde kalan arkadaşlarıyla gruplar halinde bütün okullara dağıldılar. Öğrenciler öğleye doğru onar, yirmişer gruplar halinde Dağkapı Meydanı’na aktılar. Çok geçmeden sayıları yüzlere, binlere ulaştı. Bedran, yüksek bir duvarın üzerine çıkarak;

“Arkadaşlar, öğleden sonra sağcı bir lider buraya gelip Dağkapı Meydanında miting yapmak istiyor. Sağcı lider basında; ‘illa Diyarbakır’a gideceğim,’ diye ısrar ediyor.

Kürtlerin dilini, kültürünü, kimliğini, varlığını inkâr ediyor. Bizim kentimizde, bizi inkâr edenlere yer yoktur. Hepimiz bir olalım şehrimize sokmayalım,” diyerek açıklama yaptı.

Bir hareketlenme ve dalgalanma oldu, sol yumruklar havaya kalktı!

“Kahrolsun faşistler,” diyerek slogan ata ata yürüyüşe geçtiler. Konvoyun geleceği Dağkapı Yolunu kestiler. Kaldırım taşlarını söküp hazırlandılar.

Arabalar dolusu polisler, sağcı militanlar oraya geldiler. İki ordu gibi karşı karşıya durdular. Taşlar, sopalar, zincirler...

“Faşistler Diyarbakır’a giremez!”

“Diyarbakır faşistlere mezara olacak!”

Sloganlar dalga dalga kara taş surlara çarptı, bütün kentte yayıldı. Sesi duyan halk koşup oraya geldi. Polis önce uyarı amaçlı havaya yüzlerce mermi sıktı. Bir dalgalanma ve panik oldu. Sokak aralarına dalıp taşlarla saldırdılar. Sayıları gittikçe artıyordu. On binlerce genç sokaklara dalmış, çatışmalar sürüyordu. Yeniden toparlandılar, ara sokaklardan çıkıp Dağkapı Meydanına ulaştılar.

Öğle saatleriydi, sağcı lider konuşmasını yapmak için polislerin korumasında Dağkapı Meydanı’na yakın bir yere ulaştı.

Polisler biriken kalabalığı dağıtmak için harekete geçtiler. Yoğun ateş altında kalan kalabalık yeniden sokaklara dağıldı. Vurulanlar, düşenler oldu. Düşenleri kaldırıp geri çekildiler.

Silahlar patlıyor, kan dökülüyor, yaralılar kaldırılıyor, her tarafa kapkara dumanlar yükseliyor, bir korku dalgası

yayılıyor, şehir ateşler içinde yanıyordu. Ateş altında kalan göstericiler sokaklara kaçıyor, kümeler halinde toplanıp yeniden saldırıyorlardı. Bedran en ön saflardaydı, gençleri yüreklendiriyor ve harekete geçiriyordu. Yüzlerce cesur genç korkuyu alt ediyor, öfkeyle taşları fırlatıyordu.

O gün Duman, Elazığ’da yüzlerce sopalı, bıçaklı, zincirli sağcı militan, o sağcı liderin yanına vererek Diyarbakır’a göndermiş, çatışma alanına sürmüştü.

Göstericiler liderin konuşacağı platformu paramparça etmişlerdi. Gün boyu, sopalı, bıçaklı, zincirli kavgalar sürüp gitti.

Diyarbakır, Diyarbakır olalı daha böyle bir kavga ve çatışma görmemişti.

Hayri kaldığı evin penceresinde çatışmaları izlerken; “Diyarbakır’ın Kürtlere başkent olacağı zamanlar yaklaşıyor. Bu gençler, bu korkusuz gençler, bu boyun eğmeyen cesur, fedai ruhlu gençler olduğu sürece bu kavga asla yenilmeyecek,” diyordu kendi kendine.

O gün, o yiğit, o cesur, o ay ışığı parçası güzel gençler, o ırkçı, o sağcı lideri, Dağkapı Meydanına sokmadılar.

III

*“Kötümser yalnız tüneli
görür, iyimser tünelin sonundaki
ışığı görür, gerçekçi tünelle
birlikte hem ışığı hem de gelecek
treni görür.” Sydney Harris*

İlk gün ışınları, evlerin çatılarına vurunca kalkıp yüzünü yıkadı, damın üstünde uygarlığın kanatlandığı; yoksul ve zengin yaşamların yan ayna, iç içe töreler, gelenek ve görenekler ırmağında beslendiği, bin bir efsane ve hikâyenin birbirine düğümlendiği, mistik efsunlu kenti ilgiyle izlemeye başladı.

Binlerce yıldan beri, korint başlıklı, iki kadim sütunun nöbet tuttuğu kalenin üzerinde bir güvecin sürüsü daireler çizerek dolanıyor, gölgeleri Balıklı Gölün sularına düşüyordu.

Karşıda göçebe göçmen ömürlerin sığıdığı beyaz taş konaklar, ilk gün ışınları altında alımlı ve görkemli görünüyordu. Gökyüzünün mavisinde büyüleyici, çekici, göz kamaştırıcı alımlı bir güvercin döküşü vardı. Sanki gökyüzü kuş tufanına uğramış; güzellik ve ötüşleriyle insanı büyüleyen “taklacı,” “dönücü,” “makaracı,” ve “posta” kuşlar, sürüler halinde evlerin üstünde dolanıyordu. Binlerce mavi, gri, siyah, kırmızı, alacalı ve som beyaz kuş endamlı ve mağrur bir şekilde kümeler halinde göğün mavi boşluğunda dolanıp duruyordu.

Beykapı Mahallesi’nde yüksek duvarlı, beyaz taş yapılı, konak gibi eski Urfa evlerinin arasında, bir insan iki kolunu açsa dokunabileceği, labirenti andıran dar sokaklardan tek tük insanlar, aceleyle yürüyüp çarşıya gidiyordu. Evlerin kendine özgü çardakları, mimari yapılarının büyüklüğü, kadim misafirperverlik kültürüne işaret ediyordu.

Apo, kuzeyde yükselen ve kenti çevreleyen birçok türküyeye konu olan dağlara baktı. “Gezme ceylan gezme bu dağlarda seni avlarlar,” dizesini anımsadı ve dağlarda gezinen ceylanları hayalinde çizdi.

Balıkli Göl'den çıkan kutsal sular, çarşıların altından, hanların ortasından, evlerin içinden dolanıp duruyordu.

Çatıdaki oda briketlerle yapılmış, içi boyasız, dışı sıvasızdı. Kırık dökük bir tahta kapısı, el kadar küçük bir penceresi vardı. İçeriye bir kilim, iki sünger minder serilmiş, duvar diplerine birkaç hasır yastık dizilmişti. Odaya girdi, kırık tahta kapıyı çekti.

Apo, Mardin'de geldiğinden beri, çatı katındaki bu hücre kadar olan odada bir başına kalıyordu. Günlük olarak yanına militanlar gelip gidiyor, görüşmeler yapıyor, perspektif veriyor, devrim çalışmalarını yönlendiriyordu.

Herkes onunla görüşüyor, ondan perspektif ve talimat alıyor, onu görmek için merak ediyordu, ama o, oturup sohbet edebilecek, düşüncelerini tartışıp paylaşabilecek bir dosttan yoksundu.

Yalnızlık, sanki bir kader gibi gelip yakasına yapışmıştı. Yalnızlık, bir zaman ırmağı gibiydi, her şeye ve herkese hükmü geçiyor, hiç bir söz dinlemiyordu. Peygamberler, bilgiler, filozoflar ve gerçek önderlerin tümü yaşadıkları çağda bir başına yaşamışlardı. O da aynı serüveni, aynı akıbeti yaşıyordu.

Oturduğu sünger minderin üzerinde ayağa kalktı, bir mahkûm gibi volta atıp dolaşmaya başladı. "Hep yalnızım," diye mırıldandı. Sonra; "belki içinde bulunduğum bu yalnızlık, geçek dost, yoldaş ve arkadaş olmayanların bana verebileceklerinden daha iyidir," diye düşündü.

Yalnızlığını kendi kendisiyle monolog yaparak gideriyordu. Karşısında bir ikizi varmış gibi siyasal

gelişmeleri, felsefeyi, tarihi ele alıyor, konuşuyor ve tartişıyordu. Kendisi sorular soruyor, yanıtlar veriyordu. Apo'nun kendi içinde başlayıp, kendi içinde biten yolculukları, serüvenleri, tarihi seyahatleri ve eylemleri vardı. O yaşadığı bu derin yalnızlığın ıssızlığında güç, enerji biriktiriyor, devrim ve özgürlük gibi büyük bir eseri hazırlıyordu. Belki de bu yalnızlık olmasaydı, bu büyük tarihi eseri de hazırlaması zor olurdu.

Herkesten farklıydı ve herkesin düşünemediğini o düşünüyordu. Farklı olduğu için de yalnızlığa mahkûm oluyordu. Yalnızlık, öğretici kadim bir bilge gibiydi. Çok şey ondan öğreniyordu.

Aklı, zekâsı, beyni, düşünüş tarzı kendine özgü olduğu için en kalabalıkların içinde bile yalnızlık dergâhına mahkûm oluyordu. O bu sakin, ıssız ve yalnızlık dergâhına gömülürken, yaratıcı ve üretken aklı harekete geçiyordu. Onun yalnızlığı erguvani şafağa farklı bir kıızılık, göğün derinliğine farklı bir mavilik, yıldızlara farklı bir ışıltı, güllere farklı bir koku ve geleceğe farklı bir renk katıyordu. Yalnızlığı zayıflığından değıl, konuşup tartışacak, insanlık sorunlarını birlikte ele alıp çözüme kavuştura bilecek kişi ya da kişileri beklemekten kaynaklanıyordu. Yalnızlığı geçişler için yıkılmaz köprüler kuruyor ve herkesle bir arada olmayı, herkesle yürümeyi, herkesi kendisiyle birlikte yürütmeyi başarıyordu. En yalnız olduğu zaman bile, kurduğu köprüden geçip harareтли tartıştığı birileri oluyordu.

Apo'nun içindeki yalnızlık dergâhı, bütün geçmişini, anılarını, yaşadıklarını özenle ayıklamış, işe yaramaz özlemleri

ateşte yakıp kül etmiş, geriye bal kıvamında, en güzel aşklar kalmış ve onları geliştirip büyüttmüş, sonsuz kılmıştı.

İçerde gezerken pencerede dışarıya baktı, güneş biraz yükselmiş, insanlar çoğalmıştı. Sokaklar, evlerin içi, Balıklı Göl, Gümrük Hanı, Kapalı Çarşı insanlarla dolup taşıyordu. O bütün bu insan kalabalığına karşın, bir evin çatı katında yaşamın en anlamlı yanını özgürce yaşıyordu.

Yalnızlık, bir tek basit sözcükten ibaretti. Söylenmesi çok kolay, ama yaşanması ve katlanması en zor olan şeydi. O en zor olanı seçiyordu. Onun yalnızlık dergâhı; insanı kendine ulaştırmak ve devrimi gerçekleştirmek için başvurduğu bir yol ve yöntemdi. Aslında yalnızlık dergâhına gömülmek; hasta kişilerden, kokuşmuş sistemden, kölelikten bir kaçıştı. Her kaçış, yeni, güzel ve özgür olanla bir buluşmaydı.

Bilmece sürüp gidiyordu. Yalnızlık dergâhında yaşadıkça, özgürlük ve devrim arayışını daha çok derinleştiriyordu.

Apo, o gün Hilvan ve Siverek direnişini örgütleyen, öncülük yapan, bizzat çatışmalarda yer alan Parti Merkez üyesi, ilk Askeri Konsey temsilcisi Karasungur'u çağırılmıştı.

Karasungur, akşam haberi alınca, sabahın alaca karanlığında bir militanı yanına alarak, Siverek'te taksiye binip yola çıktı. Urfa'ya vardığında, fırınların önünde kuyruklar oluşmuş, esnaf daha yeni dükkânlarını açıyor, köylü kadınlar, yoğurt kovalarını dükkânların önüne indiriyordu.

Çarşıdan, kenar mahalleye geçti, gidip evin yakınındaki bir sokakta durdu. Şoför arabayı alıp bir başka eve giderken, o yanındaki militanla bir sonraki sokağa girdi. Tahta bir kapının

önünde durup kapıyı çaldı. Ev sahibi kadın kapıyı açtı, onu içeri aldı. Kadınla merhabalaştıktan sonra yanındaki militan aşağıda ailenin yanında kalırken, o tahta merdivenle, çatıdaki baraka tipi odaya çıktı. Apo onu kapıda karşıladı, hal hatır sordu.

Otuz yaşını aşmış, siyah sık kıvrırcık saçları iyice uzamış; kalın ve gür bıyıkları dudaklarının üzerine sarkmıştı. Karsungur öğretmenlik yaparken, Apo ile tanışmış, öğretmenliği bırakıp profesyonel devrimciliğe başlamıştı.

“Zamanı iyi değerlendirelim,” deyip ona baktı. Sonra; “istersen önce bölgedeki son gelişmeleri aktar, öyle konuşalım,” diye ekledi.

Karasungur, sanki beklemediği bu soru karşısında biraz durdu, heyecanını bastırdı, yutkundu sonra konuşmaya başladı.

“Hilvan’da durum sakindir, Süleymanlar teslim olduktan sonra, yaptığımız anlaşmaya uyuyorlar. Şimdiye kadar ciddi bir sorun çıkmadı. Onlarla da ilişkilerimiz sürüyor. Uygun yol ve yöntemlerle onları da kazanmaya çalışıyoruz. Daha önceleri gidemediğimiz köylere gidiyor ve köy komiteleri kuruyoruz. Bölgedeki Arap köyleriyle diyalog içindeyiz. Ayrıca iki ‘Silahlı Propaganda Birliği’ni oluşturduk. Köylerde dolaşıp örgütleme yapıyorlar. İlçedeki devletin kurumlarına karışmıyoruz, ancak pratikte işlemez durumdadırlar. Köylüler ve ilçe halkı bütün sorunlarını direkt bize getiriyor. Bunun için yaşlı, tecrübeli, yedi emin insanlardan komiteler oluşturduk. Onlar, gelen sorunları onlar ele alıp geleneklere uygun tarzda çözüyorlar. Ayrıca ilçede bir halk meclisimiz var...”

“Belediye halka ne gibi hizmetler veriyor?”

“Belediyenin maddi olanakları çok sınırlıdır. İlçenin alt yapısı için bölge milletvekilleriyle konuştuk. Elektrik ciddi bir sorundur. Köy yollarının tümü bozuktur. Bugüne kadar devlet bilinçli olarak bu tür şeylere hiç el atmamış. Gaz yağı ve şeker kıtlığı ciddi bir sıkıntı yaratıyor. Arkadaşlar var olan şeker ve gaz yağını, eşit bir şekilde ilçe halkına ve bütün köylere dağıtıyorlar...”

“Örgütsel yapımız neyle uğraşıyor?”

“Arkadaşlar eğitim çalışmalarına ağırlık vermişler. Halk arasında da eğitim çalışmaları yapıyor. Gençlik, işçi ve halk komiteleri kurulmuş.”

“Kadınların mücadeleye ilgileri ne düzeydedir?”

“Dışarda gelen kadro kadın arkadaşlar çalışmaları yürütüyor. İlçede yirmi civarında genç kız, aktif olarak çalışmalara katılıyorlar. Xanım, Sultan ve diğer bazı arkadaşlar kadro aday olarak çalışıyorlar.”

“Devletin tutumu yaklaşımı nedir?”

“Devlet bu son hafta içinde ilçe merkezinde ve köylere üç defa geniş çaplı operasyon yaptı. Süleymanlardan teslim olmayan Hemê Şexe’nin oğlu Hemê, askeri elbise giyerek, bizzat operasyonlara katıldı. Onlarca kişi gözaltına alındı, çoğu tutuklanıp Adana ceza evine gönderildi. Devlet ona her türlü desteği sunuyor.”

“Tabi siz adamı böyle bırakırsanız, sonucu da böyle olur. Devlet onun aracılığıyla bütün kabileyi yeniden toparlayıp bize karşı harekete geçirmeye çalışıyor.”

“Silahlı gruplar peşindedir, ilk fırsatta gerekeni yapacaklar.”

“İstifa eden belediye başkanı ne yapıyor?”

“Şimdilik, verdiği söze bağlı hareket ediyor.”

“Siz de yaşadığımız pratikten sonuçlar çıkarın, herkes kapsayıcı ve kazanımcı yaklaşın. Bazıları, eski feodal çelişki ve çatışmalardan hareketle, intikamlarını bizim elimizle almaya çalışıyorlar. Bunlar izin vermeyin, herkesi kucaklamaya ve kazanmaya çalışın. Hiçbir çevre, bize dayanarak yanlış hesap içine girmesin. Devletin eskiden beri körükleyip, derinleştirdiği bütün yerel feodal çelişkileri aşarak bütün halkı devrim şemsiyesi altında örgütleyin. İlçede çalışan arkadaşlar duygusal davranıp sorunlara dar yaklaşmasınlar...”

Onunla konuşup tartışırken Kemal gelip düşlerine takıldı. “Kemal yoldaş,” dedi durdu. Kemal lafı geçince, Karasungur, pür dikkat ona baktı.

“Kemal arkadaş, dört duvar arasında, düşmanın elinde tutsaktır. Onun dışarda olması hareketimiz açısından hayati bir durumdur. Dışarda olsaydı, onun özgür ve eylemci ruhu her zamankinden daha çok devrime güç katardı. Her zaman, her yerde aktif, eylemci, hareketli, güven veren, cesaret dolu özelliklere sahiptir. Gittiği her yerde gençliği etrafında toplar, harekete geçirir ve eylem ruhu aşıları. Herkes ondan moral güç destek alırdı. Kemal’i mutlaka dışarı çıkarmalıyız,” dedi Apo.

“Bizim bazı girişimlerimiz var, ama daha somut bir plana dönüşmedi,” dedi Karasungur.

“Kemal yoldaş özgürlüğüne kavuşursa devrime çok büyük katkıları olacaktır.”

“Bir adam ile ilişki kurduk. Biraz para bulup verdik. O parayı gardiyanlara yedirip kaçmasını sağlayacak...”

“Nasıl bir plan düşünüyorsunuz,” dedi Apo.

“Kapalı ceza evi ile yarı açık ceza evi bitişiktirler. Duvarı delip yarı açık ceza evine geçecek, orada dışarı çıkacak.”

“O zaman ciddiyle üzerinde durun.”

“Para verdiğiniz adam sağlamsa plan başarıya ulaşır,” dedi Karasungur.

“Rayber Döner çözülmüş ve her şeyi gönüllü itiraf etmiş, bu durumda partiyi gizlemenin bir anlamı kalmadı. En doğrusu uygun bir zamanda uygun bir eylemle kamuoyuna açıklamaktır,” dedi Apo.

“Güçlü, bir eylemle kamuoyuna açıklayalım.”

“Süleymanlar Çetesi teslim oldu, ama Bucakların zulmü halk üzerinde hala devam ediyor. Bunları baskısı olduğu sürece, otoriteleri kırılmadıkça, biz Siverek halkını kazanamayız. Siverek’te Bucak çetesine vurulacak güçlü, sonuç alıcı bir darbe, halkın bizimle bütünleşmesini sağlayacaktır. Bizim öncelikle devleti Kürdistan’da ayakta tutan feodal işbirlikçi güçleri yenilgiye uğratmamız gerekiyor. Hilvan’da Süleymanlar, Siverek’te Bucaklar, Viranşehir’de Öztöpler, Ceylanpınar’da Kahramanlar, Batman’da Ramanlar vb. güçler devletin Kürdistan’daki yerel ayaklarıdır. Bu ayakları kesmeden güçlü çıkış yapamayız. Bir de İşkenceciler, azılı faşistler, muhbir ve ajanlar var. Bu son günlerde arka arkaya Müslim Barın, İsmail Nuh Pehlivan ve Müslüm Polat arkadaşlarımızı işbirlikçiler aracılığıyla katlettiler. Hiçbir

arkadaşımızın kanı yerde kalmamalıdır. Askeri alanda şimdilik hedeflerimiz bunlar olmalıdır,” dedi Apo.

“Bucak etkisiz hale getirilirse Siverek’te ciddi bir çıkış yapabiliriz.”

“Artık askeri alanda çalışan arkadaşlarla tartışıp bu tür eylemlerin planlamasını yaparsınız.”

Apo genel çalışmalara ilişkin rapor aldıktan sonra yapılması gerekenler konusunda perspektif sundu. Gerilla savaşına ilişkin hazırladığı bir sayfalık gerilla yönetmenlik taslağını ona uzatıp; “Al bunu oku,” dedi. Karasunguryazıyı alıp sessizce okudu.

“Merkezi Konsey komutasında bir askeri örgütlenmenin yaratılması, var olan silahlı grupların bu komuta altında birleştirilmesi, merkezîleştirilmesi; dağın ve gerillâ tarzının esas alınması, pratik ile eğitimin birlikte ve iç içe yürütülmesi, silâh ve diğer malzemelerin şimdiden teminine gidilmesi,” diye başlıyordu.

“Önümüzdeki süreçte yapılması gerekenleri konuştuk söylemek istediğin farklı bir konu var mı?”

“Hayır,” dedi Karasungur.

“O halde bundan böyle, bu çerçeve doğrultusunda hareket edersiniz. Kendini ve arkadaşları koru, başarı haberlerinizi bekleyeceğim...”

Apo, ayağa kalktı, onunla kapıya kadar gitti, kucaklaşıp vedalaştılar. Vedalaşıp ayrılacağı sırada Apo; “Mazlum arkadaşına haber ver, yanıma gelsin,” dedi.

Karasungur çatı katında aşağı indi kendisini bekleyen militanı alıp dışarı çıktı. Arabanın beklediği eve gitti.

Yanındaki militanı Mazlum’a haber vermek için Antep’e gönderirken, kendisi arabaya binip hiç beklemeden, ara sokaklardan Abidiye’ye vardı, orada Hilvan’a doğru yol çıktı.

Sarı sıcakta ve yol yorgunluğundan terlemiş, üzerindeki buz mavisi gömlek, terden sırlıslıkla olmuş, yapış yapış bedenine yapışmıştı. Yeni tıraş olmuş, saçları düz, öne taranmış, kısa boylu, esmer ve güleç yüzlüydü.

Minibüs, Antep tarafındaki virajlı yollarda şehre girdi. Balıklı Göl’e giden yol durağında indi. Gölün batı tarafında yokuş yukarı çıkıp mahalleye girdi. Yorulmuş ve terlemişti. Yirmi dakika yürüdükten sonra gidip evin önünde durup kapıyı çaldı. Çok geçmeden bir çocuk kapıyı açtı, içeri girdi ve çatı katına çıktı. Apo ile merhabalaştıktan sonra yerdeki minderin üzerine oturdu. Biraz nefes alıp soluklandı, ev sahibi kadın bir sürahiye su ile birlikte, iki çayı getirip yere indirirken, ter içine kalmış olana gence bakıp;

“Oğlum açlığın var mı,” diye sordu.

“Sağ ol ana aç değilim,” dedi Mazlum.

Çaylarını içerken Apo;

“Mazlum arkadaş, Parti Merkez Basın ve Yayın çalışmaları ne durumdadır.”

“Basın da hazırlıklarımızı tamamladık. Üç kişilik bir basın konseyi oluşturduk. Bu üç arkadaş da teknik ve basım işlerinden biraz anlıyorlar. Parti Merkez Yayın ve Basının anlamı, önemi, gizliliği ve yapacaklarımıza dair bir toplantı yaptım. Bundan sonraki çalışma tarzımızı belirledik.”

“Teknik malzemeleriniz yeterli midir?”

“Arkadaşlar, devletin bir kurumunda daktilo, teksir makinesi, mürekkep ve kâğıt ayarlamışlar, şimdilik çalışmalarımızı bunlarla yapıyoruz.”

“Doğru Yolu Kavrayalım broşürünü nerede bastınız?”

“Çok zor koşullarda bastık. Halfeti Göklü’ye yakın bir köyde yurtsever bir aile, evini bize açtı. Orada üç arkadaş, bir ay boyunca kaldı, basıp çoğalttılar. Ben de zaman zaman yanlarına uğradım ve ihtiyaçlarını karışıldım. Bin adet broşür basıp dağıttık. Emek gücüne dayalı bir çalışmaydı. Daha sonra bu üç arkadaş götürüp, Antep’te Çıksorut Mahallesiindeki bir yurtseverin evine yerleştirdim. Müstakil geniş avlulu bir evdi, çalışma açısında uygundu. ‘Teslimiyet İhanette, Direniş Zafere Götürür,’ adlı broşürü da orada bastılar.

18 Mayıs için Haki ile Halil yoldaşların yıl dönümleri için hazırlanan afişleri ise Elâzığ’da bastık. Onların da dağıtımını ve afişlemesini yaptık. Maddi sıkıntılarımız çoktur, ama arkadaşlar özverili davranıyor, zor koşullarda her şeyi emek gücüyle yapıyorlar,” diyerek raporunu sundu Mazlum.

“Hareketimiz için basın ve yayın çok önemlidir. Sen yine basın alanında çalışmalarını sürdürürsün. Bu broşürler dışında, bir de aylık bir parti bülteni çıkarın. Güncel haberler ve yorum içerikli olmalıdır. Broşürleri de çıkarmaya devam edersiniz. Her yerde eğitim çalışmaları kesintisiz devam etmelidir. Basın ve yayın işi, her koşulda büyük bir gizlilik içinde sürdürülmelidir,” dedi. Biraz durdu, düşündü sonra; “Rayber, her şeyi düşmana teslim etti. Ben de artık eskisi gibi hareket edemem, tedbirler almam gerekir. Üç kişilik bir yürütme oluşturmak gerekiyor, kimlerden oluşmalı,” diye sordu Apo.

Mazlum biraz düşündü, merkez komitede yer alan bütün bireyleri tek tek gözden geçirdi. Sonra Apo'ya bakıp;

“Hayri, Bager ve Agir arkadaşlar olabilir,” dedi.

“Uygundur, ama Hayri arkadaş çok deşifre olmuş, onun yerine hiç deşifre olmamış olan Yıldırım'ı alsak?”

“Yıldırım'ın kişiliği tam oturmamış, zayıflıkları fazladır.”

“Deşifre olmamış olması bu koşullarda bir avantajdır. Denemekten yarar vardır, diye düşünüyorum.”

“Uygun görüyorsanız...”

“Bir de hareketimiz için bir radyo da düşünülebilir. Doğu ve Güney Kürdistan coğrafyaları bunun elverişlidir. Şimdiden yer ve teknik arayışına girebilirsiniz.”

“Oralardan kurtarılmış alanlar var yararlanabiliriz.”

“Var, ama aramızda ideolojik ve politik farklılıklar çok fazladır. Türkiye onları çok zorlar, bizi kaldıracaklar mı?”

“Evet, o durum var, biz Radyo için arayışa geçeceğiz,” dedi Mazlum.

Derken Akşam karanlığında Mazlum ayağa kalktı. Apo kapıya kadar gitti onlarla vedalaşıp yolcularken; “çok dikkatli olmalısınız. Rayber'in bildiği hiçbir eve ve ilişkiye gitmeyin,” diye uyardı.

Mazlum evin çatı bölümündeki küçük odada ayrıldı. Alt katta inip evin avlu kapısından akşam karanlığında sokaklara karışıp Mardin'e gitmek için garaja gitti.

Mazlum gittikten sonra Apo, güvenlik nedeniyle kaldığı ev değiştirdi, kale dibinde iki katlı bir eve geçti. Kaldığı odada bir çul, bir iki minder ve yastık seriliydi.

O günlerde Urfa'nın Eyyubiye Mahallesinde Arap ve Kürt aileler arasında kavga çıkmış büyümüşü. Türk istihbaratı, bunu Arap ve Kürt çatışmasına dönüştürmek için çabalıyordu. Apo, konuyla ilgili, Arap ve Kürt halkına seslenen, iki sayfalık bir bildiri yazdı. Militanlar bildiriye çoğaltıp bütün mahallelerde dağıttılar.

Okullarda, derneklerde, mahallelerde sol gruplar arasında ideolojik ve siyasi tartışmalar sürüp gidiyordu. O gün Urfa merkezden sorumlu olan militan yanına gitti, günlük gelişmeleri ona aktarıırken;

“Bu gün dernekte kırk-elli kişinin katıldığı ‘emperyalizm ve sosyal emperyalizm’ üzerine bir tartışma oldu, saatlerce sürdü,” dedi.

“Bunlar, bu tür sorunlarla kendilerini boğarak, Kürdistan gerçeğinde iyice uzaklaşıyorlar. Bunların aklı, kuyunun dibinde viyaklayan, bir avuç gökyüzünü gören kurbağanın aklı kadardır.” dedi Apo.

Urfa'da tüm mahalleler eğitim enstitüsü liseler onların denetimine girmiş, her yerde komiteler oluşturmuş örgütlenmişlerdi. Şehirde, sağcı militanların etkisi her geçen gün biraz daha kırılıyordu. Urfa merkez, Hilvan, Siverek, Viranşehir, Suruç, Ceylanpınar, Bozova vb. yerlerde gelişen mücadele birbirini tamamlıyordu.

Diğer evde kalırken Agir ile sık sık görüşüyor, rapor alıp perspektif veriyordu. O gün, son kez Agir ile Bager'i birlikte

yanına çağırmıştı. Onları ayakta karşıladı, odada karşılıklı oturup konuştular.

Bager, Muhacirler kabilesindendi. Ailesi geçmişte, Osmanlı-Rus savaşından Erzurum'dan Kayseri'ye göç etmiş, bir süre Sarız ilçesinin, “Fethe Dede” köyünde kalmış, oradan tutunamayınca, Adana'nın Tufanbeyli ilçesine bağlı, Güzelim Köyüne gidip yerleşmişlerdi. Köyde onlara; “Muhacirler,” diyorlardı. Güzelim köyünde; “Avşarlar” ve “Muhacirler” diye iki etkili kabile vardı. Ayrıca “Kasnaklılar” ve “Köseler” de köyde kalıyordu. Erzurum'da gelen Muhacirler kabilesi zamanla dil, gelenek ve kültürlerini unutmuş, asimle olmuştu. Geçmişte aralarında zaman zaman kavgalar olmuş, kız alıp vermeler çoğalınca bütünleşmişlerdi. Avşarlar ve Muhacirler dışarda gelmiş köye yerleşmişlerdi. Bir de köyün yerlisi ve Türkmen olan “Kabaklı Boyu” vardı. Kabaklı Boyu, gelen iki kabilenin baskılarına dayanamamış, zamanla göç edip köyü terk etmişlerdi.

Güzelim Köyü; Torosların zirvesindeki bir yayla da kurulmuştu. Çevresi çam ormanı ile kaplıydı. Yanı başında “Demircik,” adında, suyu buz gibi olan bir dere akıyordu. Çul kadar küçük tarlalar ekip biçiyor, hayvancılık yapıyorlardı. Bager'in çocukluğu ve gençliği bu köyde geçmişti. Ankara'da Üniversite'ye gidince Apo ile tanışmış, onunla hareket etmeye başlamıştı.

O gün, o odada Apo gün boyu onlarla devrim sorunları üzerinde konuşup tartıştı. Bütün sorunları etek tek ele alıp perspektif sundu. Söz dönüp dolaşp yine Rayber Döner'e geldi.

“Rayber Döner her şeyi itiraf etti, tüm kadrolar deşifre oldu, artık parti kuruluşunu gizlemenin bir anlamı kalmadı. Bu meseleyi Karasungur ile de konuştum,” dedi Apo.

“Güçlü, ses getiren bir eylem,” diye söze başladı Agir.

“Başarılı sonuç alıcı bir eylem,” diye ekledi Bager.

“Rayber bildiği her şeyi düşmana vermiş,” dedi Agir.

“Sadece Rayber Döner’e yüklenerek işin içinden sıyrılamayız. Ben daha önceleri de ihanet eden ve çok daha pahalıya patlayabilecek kişilerin ihanetini gördüm. Yıllarca onlarla uğraştım ve harekete zararlarını en az sınıra indirebildik. Burada da olayın gelişme safhasında orada bulunan yoldaşın pek tedbirli davranmadığı kanısındayım. Olayın en sıcak anında orası terkediliyor. Halbuki alınabilecek bazı tedbirler ve yapılabilecek birkaç eylem durumun hiç de bu şekilde sürmesine yol vermeyebilirdi. Ama benim sürekli önerilerime rağmen, orayla da çok geç ilişki kuruluyor. Geline aşamada örgütsel olarak ciddi tedbirler almak gerekiyor.” dedi Apo.

“Rayber’in tanıdığı görevli olan kadroların yerleri değiştirilmeli,” dedi Bager.

“Rayber yakalandı tedbir olarak yeni bir düzenlemeye gitmek daha doğru olur. Mazlum arkadaşla da konuştum. Bundan sonra ikiniz yürütme görevini sürdürürsünüz.” dedi Apo.

O an kısa bir sessizlik oldu. Bager ile Agir birbirlerine bakıp sessiz kaldılar. Hiç birinden ses çıkmayınca;

“Bir de Yıldırım yanınıza alırsınız. O devlet tarafında fazla bilinmiyor ve aranmıyor. Yürütme olarak kendi aranızda

görev bölümü yaparsınız. Bir ön tedbir olarak Rayber'in tanıdığı, bütün kadroların yerlerini bir an önce değiştirirsiniz.

Bir de Askeri Konsey komutasında yeni bir askeri görevlendirme ve örgütlenme geliştirilmelidir.

Basın faaliyetleri daha yetkin hale getirilmeli ve güçlendirilmelidir.

Gelenen aşamada parti, artık güçlü bir eylemle resmi olarak ilân edilmelidir,” dedi Apo.

Gün boyu konuşup tartıştıktan sonra; “Ben de koşullara ve imkânlara bakarım. Belki sınırın diğer tarafına geçerim. Sonra sizi bilgilendiririm,” diye ekledi.

Toplantı bitince Agir ile Bager, Apo ile tokalaşıp evden ayrıldılar. Mahalle aralarında yaya olarak garaja vardılar. Agir yazıhanede iki bilet satın aldı. İkisi yana yana oturup Diyarbakır'a doğru yola çıktılar.

Bager, Diyarbakır'da toplantılar serisi için Dersim, Elazığ, Bingöl bölgesine giderken; Agir, ertesi gün Diyarbakır'da toplantılara başladı. Aldıkları yeni kararları kadro ve militanlara aktardı, perspektif verdi. Yaptığı toplantılar serisinin sonunda yeni görevlendirmelere gitti.

Toplantılar bitince, oradan Batman'a geçti. Mahsun onu minibüs terminalinde karşıladı ve alıp bir eve götürdü. Üç gün boyunca Batman'da planladığı toplantıları yapıp bitirdi. Son gece, yurtsever bir ailenin evinde kaldı. Sabah tekrar Diyarbakır'a dönmek için ev sahibiyle beraber garaja doğru yola çıktı. Sokak aralarında çarşıya varınca, tam o esnada yapılan genel bir operasyona denk geldi ve gözaltına alınıp karakola götürüldü.

Onlarca genç rastgele gözaltına alınıp karakola getirilmişlerdi. Bu Elazığ'dan sonra ikinci gözaltına alınıştıydı. Beklemedik, bu gözaltı onu tedirgin ediyordu. Gözaltındakilerle diyaloga geçmiyor, bir köşeye çekilmiş, tek başına duruyor olup bitenleri kaygıyla izliyordu. Onu tanıyanlar da ona yaklaşıyordu.

Karakola götürülürken herkesin kimliği alınmış, tek tek araştırılıyor, sonra çağrılıp ifadeleri alınıyordu. O emniyette ifade vermeyi beklerken ruhu sıkılıyor, daralıyor tedirgin oluyor, 'ne olacak' beklentisiyle huzursuz oluyordu. İsimler okunup çağrılıyor, onun adı bir türlü okunmuyordu. Bu onu daha da kaygılanılıyordu. Apo ile yaptığı son toplantıyı ve verdiği sözleri düşününce daha da sıkılıyordu. Zaman ırmağı kendi aşına yatağında akıyor, son gün ışınları uzaklarda yitip gidiyordu. Yüreği hızlı hızlı atıyor, durmadan olasılıklar üzerinde düşünüp düşler kuruyor, kurduğu her düşün ardında serbest bırakılıyordu. Oturduğu köşede sıradan kendi halinde bir insan portresi çiziyordu. Gün boyu düşünmekten, düş kurmaktan, yorum yapmaktan kafası şişti yoruldu. Ne ifade vereceğini defalarca düşünüp tasarlarlarken, ismi okundu. Ayağa kalkıp ifade alınan odaya yöneldi. Onu tanıyan birkaç militanın gözleri fal taşı gibi açıldı. Okunan isme onun gitmesine şaşırdılar. Kapıya yöneldi, derin bir nefes aldı, rahat görünmeye çalışarak içeri girdi.

"Buyurun şurada oturun," dedi ifade alan polis. Gidip tahta sandalyenin üzerine oturdu. İfade alan polis, daha önce kimliğini araştırmış, sıradan bir vatandaş olduğu sonucuna varmıştı.

Kendisine sahte bir kimlik çıkarmış, onunla geziyor, dolaşıyor ve örgüt çalışmalarını yürütüyordu. Polis fazla üzerinde durmadı. Kimlik tespitini yaptıktan sonra beklemeden geri döndü. Erken dönünce onu tanıyanlar daha da şaşırdılar.

Derken, akşam karanlığında bir grup bırakıldı. O da bırakılanlar arasındaydı. Geri kalanlar Diyarbakır sıkıyönetim mahkemesine gönderildiler.

Akşam karanlığında dışarı çıkarken, Mahsun onu karşıda bir dükkânda bekliyordu. Onu görünce sevindi. Hiç beklemeden onu alıp Batman'ın bir dağ köyüne doğru yola çıktılar...

IV

*“Kavgadan uzak
kalmışsan, sevdadan da
uzaksın demektir.” A. Telli*

Sınırın güney yakasında Halep ve Şam'da aldıkları çay, şeker, yün, tereyağı, incik, boncuk gibi şeyleri, kaçak olarak sınırdan geçiriyor, öte yakada Urfa ve Antep pazarlarında yine kaçakçılar aracılığıyla tüketiyorlardı. Urfa ve Antep pazarında aldıkların tütün, fıstık, duvar halısı gibi malları sınırdan geçirip Halep ve Şam pazarlarında satıyorlardı. Gidiş gelişler, sınırdaki Türk karakol komutanlarıyla anlaşmalı yapıyordu.

Mayın çıkarıp yol açanlar vardı. Askerler izin vermedikleri zaman mayınları söktükleri yollarda kaçak gidip geliyorlardı.

Her iki yakadaki kaçakçılar birbirleriyle anlaşmalı, ilişki ve dayanışma içinde çalışıyorlardı. Her iki yakadakiler de Kürt'tüler. Kuzeyli kaçakçılar, para ile karakol komutanlarını

ayarlıyor, parasını ortaklaşa veriyorlardı. Parayı alan komutan, kaçakçıların geçeceği saatte, bir iki askerle gelip orada bekliyordu.

Suriye, bütün güçlerini İsrail nedeniyle güney tarafına çekmiş, kuzeyde çok az karakolları kalmıştı. Her bir karakolda, birkaç asker vardı. Küçük harçlık ve rüşvetlerle onları kendilerine bağlıyorlardı. Kaçakçılık, her iki yakanın sınır köylerinde oturan birçok ailenin geçim kaynağıydı.

Pola, Kobanê'nin bir köyünde oturuyordu. Çocukluğundan beri çay, sigara ve silah kaçakçılığı yapıyordu. Cesur, korkusuz olduğu için herkes ona, “polat gibi sağlam adam,” anlamında; “Pola” diyordu.

Bir kaçakçı arkadaşı ona; “Türkiye’de; ‘talebeler,’ diye bir grup çıkmış, devlete karşı savaşıyorlar. Ben kendi gözlerimle gördüm. Çok yiğit, korkusuz, gözü kara, adaletli, fakirden yanadırlar. Ağalara kök söktürüyorlar. Hepsi güçlü, silahlı, dev gibi gençlerdir. Devlet onlardan çok korkuyor, hiçbir şey yapamıyor. Kadın, erkek birlikte savaşıyorlar. Hiç kimsenin namusuna, malına yan gözle bakmıyorlar. Kürdistan’ı kuracaklarmış,” demişti.

O günden beri, Apocuları merak ediyor, onları görmek tanışmak istiyordu. O iyi, yiğit, yenilmez, güçlü, adaletli, yakışıklı talebeler gelip rüyalarına giriyordu. “Bu defa sınırın öte yakasına geçsem gidip onları bulacağım. Bulup; ‘ben de sizin yanınızda yer almak istiyorum,’ diyeceğim,” dedi kendi kendine.

“Rahmetli dedemden ve babamdan; Bedirhan Bey, Şeyh Ubeydullah, Şeyh Sait, İhsan Nuri, Seyit Rıza, Molla Mustafa

Barzani, Kadı Muhammed ile ilgili çok hikâyeler duydum. Babam; Osman Sabri, Celaled Bey, Cemil Paşa oğlu Ekrem Bey, Nuri Dersimi, Haco Ağa, Vanlı Memduh Selim Bey, Cigerxwin ve Bozan Beg'i defalarca görmüş, konuşmuş. Onlar da Kürdistan davasını güdüyorlarmış. Bunların hiç biri bu; talebelere benzemiyorlar. Bunlar çok başkaymış.. Bu defa öte yakada kaçğa gidersem, onları mutlaka bulup tanışacağım.

Derken bir grup kaçakçıyla birlikte, bir gece dolunay batı ufkunda yitip giderken, sırtına yüklediği büyük bir balya kaçak çay ile sınırın öte tarafına geçti. Bir kuytulukta, mallarını bir jeep'e bindirip köy yollarında Antep'e götürdüler. Götürdüğü kaçak çayı orda müşterisine sattı, parasını alıp Suruç'taki bir akrabasının yanına gitti.

Harman zamanıydı. Sarı sıcak etkisini yitirmiş, gün ışınları batıya doğru eviriliyor, öğrenciler okuldan dönüyordu.

Pola, Suruç'ta kalan akrabasıyla çarşıdan dolaşıyordu. Ana caddeden bir itişme, kalkışma oldu. Tüm gözler pür dikkat oraya çevrildi. Esnaf, dışarı çıkıp olayı izlemeye başladı. Kalabalık giderek çoğaldı.

“Yine sağ sol çatışması,” dedi birisi.

“Talebe kavgası,” dedi ötekisi.

“Birbirlerinden ne istiyorlar ki,” dedi diğeri.

“Bu Türkesçileri hep polis koruyor,” dedi bir diğeri.

“Bak sana polis orada bekliyor hiç müdahale etmiyor.”

“Polis karışmasın, bizim gençler şimdi onları perişan ederler.”

“Vallahi, bu Apocular çok yiğit gençlerdir.”

Pola konuşmaları dinliyor, kanı kaynıyor, kavgaya katılmak istiyordu. Neden, niçin kavgaya katılacağını bilmiyordu. Çarşıda esnaf, halk toplanmış, pür dikkat biraz ötede gençlerin sopalı taşlı kavgasını izliyordu. Birkaç polis uzakta durmuş öylece bakıyordu.

“Bu kavga neyin nesidir,” dedi Pola, yanında duran akrabasına.

“Bu Apocularla Türkesçilerin kavgasıdır,” dedi akrabası umursamadan.

“Apocular ha!”

“Evet Apocular! Hepsini tanıyoruz, çok namuslu, korkusuz ve yiğit çocuklardır.”

“Neden kavga ediyorlar ki?”

“Sağcılar burada parti teşkilatı açmak istiyorlar, Apocular da bırakmıyorlar. Sağ sol davası işte,” dedi gözlerini karşıdaki kavgadan ayırmadan.

Kavga giderek şiddetleniyordu. Taşlar havada uçuşuyor, bağırımlar, çağırımlar, sloganlar birbirine karışıyordu.

“Komünistler Moskova’ya!”

“Komünistler Moskova’ya” diyerek bağırımlar sokak aralarına dalıp kaçmaya başladılar. Onları kovalayanlar tempolu bir şekilde;

“Kahrolsun Faşistler...”

“Kahrolsun Faşistler...” diye bağırıyor, arkalarında taşlar fırlatıyorlardı. Kavga sokak aralarında devam ederken, üç cemse dolusu asker geldi. Birkaç el havaya ateş etti. Her iki taraf da sokak aralarında kaybolup gittiler...

Jandarmalar yerlerdeki kanlı sopa ve taşları suç delili diyerek toplayıp götürdü.

Pola, ilk kez böyle bir kavgaya tanık oluyordu. “Apocularla faşistlerin kavgası,” diye mırıldandı kendi kendine. “Apo; ‘amca,’ demektir, acaba neden bunlara; ‘apocu’ diyorlar ki? Faşistlere karşı kavga ettiklerine göre devrimci gençler olmalıdır. Nasıl da korkusuzca saldırıyorlardı. Onları bulup tanışmalıyım,” diye düşündü.

V

*“Herkes gönlünce bir yol arıyor
kendine./Ama bir gün, bir ses haykıracak
göklerden/ Herkesin yolu kendine varır,
arama başka yerde.”Hayyam*

Her sabah sabah yorgun yüreklerini ikiye bölen trenler gidip geliyordu. Onlar da bıkmadan, usanmadan, yılmadan her gece her gece yüklerini sırtlayıp o tren yolunu, mayın tarlalarını, dikenleri telleri aşarak inadına geçip geliyorlardı. Demir yolu, mayınlı tarlalar, dikenli teller, askeri kuleler, ışıldaklar, devriyeler onların hayat yörüngesini belirliyordu. Ömürlerini sırtlayıp ölümle birlikte tren hattını geçiyorlardı. Tren rayları; onların yaşamında sürgün, hüznün, acı, ölüm, zindan ve ayrılık hattına dönüşmüştü. Bazen bir tren düdüğü bir acı çığıktı. Bir kısmı sınırın öte yakasında bir kısmı diğer yakasında kalmıştı.

Doğa değişiyor, insanlar değişiyor, bitkiler değişiyor, trenler değişiyor, yolcular değişiyor, zaman akıp geçiyordu, keskin bir bıçak gibi yüreklerini bölen iki tren rayı gibi

birbirlerine yakın olmaları sonucu hiç değiştirmiyordu. Kavga hep kavga sürüp gidiyordu. Tren yolu ile yolları birbiriyle keşişen iki garip dost gibiydiler.

Birinci dünya savaşınsa Sykes Picot anlaşmasıyla Orta Doğu’da siyasi sınırlar yeniden şekillenince, aşiretin yarısı kuzeyde yarısı güneyde; kabilenin yarısı kuzeyde yarısı güneyde; ailenin yarısı güneyde yarısı kuzeyde; kardeşin biri güneyde, diğeri kuzeyde kalmıştı. Savaşla birlikte, dümdüz ovada yüzlerce kilometre boyunca dikenli teller çekilmiş, askeri kuleler yapılmış, askeri devriyeler gezmeye başlamış ve sınır boyunca mayınlar döşenmişti. Hayvanların yarısı bu yakada, yarısı öteki yakada kalmıştı. Tarlalar iki bölünmüş, kaos başlamıştı. Sınırı her iki tarafında yaşayanlar aynı anadan, babadan çoğalmışlardı.

şeyhan aşiretinden, Aluşlar kabilesindendi. Suruç’ta öğretmenlik yapıyordu. Sınırın öte yakasında amcaları, amca çocukları, halaları, teyzeleri vardı. Akrabalık unutulmasın diye birbirlerine kız alıp veriyorlardı. Kızlar gelin olunca, gizliden sınırı geçip öte yakadaki damadın evine götürölüyordu.

Kabilenin hikâyesi birinci dünya savaşına dayanıyordu. Suruç’un kuzeyindeki Yalavuz köyünde Aluş’un yedi oğlu vardı. “Mala Aluş,” diyorlardı onlara. Hanedanlık geleneğinde yedi oğul güç demekti.

Siyasi sınırlar çizilince toprakları parçalandı, bölündü, küçüldü. Kardeşlerin bir kısmı topraklarını satıp İstanbul’a göç ettiler. Bir kısmı sınır geçip Kobanê tarafında kalan toprakları işletmeye başladılar. Kardeşlerden biri de Suruç’a bağlı, sınırdaki Yalavuz köyünde kalmıştı. Sınırın her iki

yakasındakiler zamanla çoğalıp bir kabileye dönüştüler. Çoğalırken ilişkilerini kesmemiş, birbirlerine kız alıp vererek akrabalıklarını sürdürmüşlerdi. Büyüyen ve genişleyen aile, halk arasında; “Malbata Aluşan” diye anılmaya başlanmıştı.

Adı; Ethem Akça’ydi. Mehmet Sait, kod adını kullanıyordu. Herkes ona kısaca; Sait diyordu. Orta boylu, ince narin yapılı bir gençti. Daha yirmisine yeni girmişti. O da diğer gençler gibi Apocu hareketten etkilenmiş, öğretmenliği bırakarak profesyonel devrimci olarak gruba katılmıştı.

Sınırın öte tarafında Kobanê köylerinde oturan Pola o gün iki kaçakçı arkadaşıyla onların köyüne gelmiş, Urfâ’da aldığı mallarla, gece sınırın öte tarafına geçecekti.

Pola sadece iki yaş ondan büyüktü. Evliydi ve iki çocuğu vardı. Sait, onun o gece geçeceğini öğrenince, yanına gidip;

“Pola abi, bu gece ben de seninle o tarafa geçmek istiyorum,” dedi.

“Tamam Sait kardeş, beraber gidelim, benim için de iyi olur, belki malları taşımada bana yardımcı olursun, ama inşallah hayırdır, sen bu ara çok sık bizim tarafa gidip geliyorsun. Yoksa bir Suriyeli kıza gönül mü verdin?”

“Yok Pola abi, benim hiç evlenmeye niyetim yok, çoktandır akrabalarım gitmemişim, onları görmek istiyorum.”

Mevsim yazdı. Sıcaklar her tarafı kasıp kavuruyordu. Otlar kurumuş, ekinler biçilmiş, toprak diz boyu çatlamıştı. O gece uzaklarda, çok uzaklarda kızıl Arap çölünün ufkunda, dolunay bakır rengi bir tepsi gibi görününce; gökte uçan kuştan, yerdeki karıncadan habersiz, Sait ile Pola, diğer iki

genç kaçakçıyla birlikte malları sırtlayıp köyden gizlice çıktılar.

Köyden uzaklaşıp, sınıra yakın noktadaki bir taş öbeğin arkasına geçip bir müddet bekleyip etrafı gözetlediler. Sonra iyice sınıra yanaştılar, bir çukurda yatıp beklediler.

Bir devriye arabası, sağı solu farlarla tarayıp geçip gitti. Dördü kalkıp hızla dikenli tellere yanaştılar. Torbalara yerleştirilmiş mallarını aceleyle telin öte tarafına attılar. İki kişi dikenli teli yukarıya ve aşağıya doğru çektiler. Açılan aralıktta Pola ile Sait öte tarafa geçti. Bu defa onlar telleri kaldırdılar diğer iki kaçakçı geçti. Mallarını sırtlayıp hızla koşmaya başladılar. Devriye arabası geri dönünce, onlar mayınlı tarlayı ve demir yolunu geçip gitmişlerdi.

Sınırdan biraz uzaklaşınca bir taş öbeğin dibinde oturup dinlendiler. Pola ile diğer iki kaçakçı yollarına devam ederken, Sait; “ben biraz burada uyuyacağım, sonra kalkıp Kobanê’ye geçeceğim,” deyip oturduğu yerde toprağın üzerinde kıvrılıp uyudu.

Doğu ufkunda, uzak dağların ardında şafak tanrıçasının alımlı yüzü görününce uyandı. Apo’nun kendisine söylediklerini anımsayınca, çok acelesi varmış gibi ayağa kalktı. Bir iki gerindi, sağına soluna baktı. “Gidip bütün akrabalarımle görüşmeliyim,” diye söylendi.

Köy yollarında, hızlı adımlarla yürüdü, iki saat sonra Kobanê’ye girdi. Daha önce de buraya kaçak olarak gelmiş, akrabalarına misafir olmuştu.

Mahalle arasında ilerledi, kaba taş yapıllı bir evin önünde aniden durdu. Sağına, soluna baktı, sonra avlunun tahta

kapısını birkaç kere üst üste tıklattı. Çok geçmeden kapı açıldı. Ev sahibi beklenmeyen misafiri görünce, kısa bir şaşkınlıktan sonra ona sarılıp içeri aldı. Evdeki herkes uyandı, uykulu gözlerle misafirin etrafında toplandı. Derken kahvaltı geldi, çaylar içildi, sohbet derinleşti, karşılıklı hal hatırlar soruldu. Söz dönüp dolaşıp siyasette geldi.

“Bizim orada arkadaşlarımız bir parti kurmuş. Ağalara, zalimlere karşı mücadele ediyor. Hilvan’da feodal çeteler gelip partiye teslim oldular. Bağımsız bir Kürdistan için yola çıkmışız. Çok arkadaşımız var. Halk hepsi bizim yanımızda. Silahlı mücadele veriyoruz...”

“Ben buraya gelenlerden partiyi duydum, ağalara karşıymış.”

“Fakir, fukaradan yanadır.”

“Hilvan’daki mücadeleyi de duydum.”

“Bazı arkadaşlarımız devlet tarafından aranıyor, bu tarafa geçmeleri gerekiyor,” dedi Sait, karşısında oturan akrabasına bakarak.

“Oğlum, burası da senin evindir, her zaman minnetsiz gelebilirsin. Sen arkadaşların da bizim misafirimizdir, ne zaman istersen getirebilirsin, elimizde gelen her türlü yardımı yaparız,” dedi ev sahibi.

Sait orada bir hafta boyunca Kobanê, Halep ve Şam arasında gezip dolaştı. Tüm akrabalarıyla tek tek görüştü, durumu anlattı. “Abdullah abi gelirse aylarca akrabalarda kalabilir,” diye düşündü.

Tıp öğrencisiydi, kendisine; “Doktor,” diye hitap ediyorlardı. Doktor, görüştüğü genci merak ediyor, kendi

kendine; “Çok değişik şeyler söylüyor. Apocuların kim olduklarını, ancak Muhtar abim bile bilir. O hem eski bir siyasetçi, hem de Kürt davası için çok ceza evlerine girip çıkmış. En iyisi gidip ona sorayım. Bu, Sait çok ilginç bir gençtir. Çok da yakışıklıdır. Ne kadar güzel şeyler söyledi. Hem talebe, hem PKK, hem de Apocu diyorlarmış. En iyisi gidip abime sorayım. Sorayım da bu işin aslı neymiş öğreneyim,” diye düşündü. Derken kalkıp abisinin evine gitti.

“Muhtar abi, Suruç’ta, uzun boylu, zayıf, yakışıklı bir genç Kobanê’ye gelmiş. Adı Sait’tir. Buradaki akrabalarını dolaşıp konuşuyormuş. Bizim eve de geldi. Bana; ‘Biz yeni bir parti kurmuşuz. Türkiye’ye karşı savaş açmışız. Bağımsız bir Kürdistan kuracağız. Kürtleri bu zulüm altında kurtaracağız. Sizlerin yardımına ihtiyacımız var,’ dedi. Böyle şeyleri ilk defa ondan dinledim. Bu genç neyin nesidir, çok merak ediyorum,” dedi.

“O genç benim yanıma da geldi. Kendisini dinledim. Yardım istedi. Her türlü yardıma hazır olduğumu söyledim. Temiz, saf, iyi niyetli bir genç, ama bunlar hiçbir şey yapamazlar!”

“Muhtar abi, sen siyaset işlerini iyi bilirsin, neden bir şey yapamazlar?”

“Türkiye çok güçlü ve acımasız bir devlettir. Bu iş zor bir davadır.”

“Güçlü olsun! Hepimiz destek verirse onlar da güçlü olurlar.”

“Kardeşim bu işler aşiret davalarına hiç benzemez. Kürt davası çok eski ve zor bir davadır, birçok kişi denedi hep yenililer.”

Doktor tekrar çekip evine gitti. O günden sonra Apocular yaşayan bir efsane gibi bölgede dilden dile dolaşmaya başladı. Haklarında birçok kahramanlık hikâyeleri anlatılıyordu.

Sait, Suruç’a geri döneceği gece akrabasına uğrayarak; “amca çok değerli bir arkadaşımız gelecek, ona çok iyi sahip çıkalım,” dedi.

Sonra bir gece yarısı sınırı geçip tekrar Suruç ilçesine geçti.

VI

*“Bir yol varsa hakikate varan,
bir yolcu lazım kendini arayan. Bir
hancı varsa yolcuları ağırlayan, bir aşk
lazım yola koyduran.”* Mevlana

Günlerden beri Sait’i beklerken, hep yolları düşünüyordu. Önünde, dört bir tarafa uzanan, birçok yol ve seçenek vardı, ama o en az kullanılanı ve en riskli olanı seçmişti. Yürek ile beyin arasındaki yol kadar, uzak ve belirsiz olan bu yolda özgürlük arayışını sürdürmeye karar vermişti. Gideceği yol, patikalardan oluşan, karanlık, tehlikelerle örülü, bir yumak gibi uzun ve dolaşıktı. Herkesin yolu ayrıydı, ama en kısa ve kestirme yolun; engebeli, tehlikelerle dolu, sarp yol olduğunu yaşadığı deneylerden sonra öğrenmişti.

İlk gün ışınları, kaledeki iki sütun üzerine düşüp, kumrular ve güvercinler havalanınca, Sait yaptığı zorlu, uzun ve tehlikeli yolculuktan sonra kadim, kutsal kente girdi. Suruç

garajında kalkan minibüs, Urfa Devlet Hastanesi'nin karşı tarafındaki durakta durdu. Birkaç yolcuyla birlikte o da indi. Hiç beklemeden, Balıklı Göl'e giden yola girdi, göle ulaşmadan sağa dönüp yokuş yukarı çıkarken, birkaç esnaf aşağıya doğru iniyordu.

Gidip kapının önünde durdu, sağına soluna baktı, sonra kapıyı çaldı. Kadın kapıyı açtı; “hoş geldin oğlum,” diyerek onu içeri aldı.

Apo, düşündüğü bütün görüşmelerini yapmış, talimat ve perspektifleri vermişti. Uzak bir yolculuğa çıkacağını bir tek Agir ile Bager'e söylemiş, yürütme ve koordine görevini ikisine vermişti. Onlar da onun gideceğini biliyor, ama ne zaman, nerede ve nasıl sınırı geçeceğini bilmiyorlardı.

Apo, bütün hazırlıklarını tamamlamış, Sait'ten gelecek haberi merakla bekliyordu. Daha önce Sait'i yanına çağırarak, konuşmuş, sınırın öte tarafına göndermişti

Kuşlar, güneşten önce, kadın kuşlardan, Apo kadından daha önce uyanmış, hazırlanmıştı. Sait yanına gidip ona bilgi aktarıırken, ev sahibi kadın bir bakır tepsinin içinde kahvaltıyı getirip önlerine indirdi.

“Sait arkadaş ne yaptın? İşleri hal ede bildin mi,” diye sordu Apo.

“Abi, iki defa o tarafa geçip geldim. Bu son gidişimde bir hafta kaldım. Kobanê, Halep ve Şam'a uğradım. Oradaki bütün akrabalarla ilişki kurdum. Belirttiğiniz çerçevede parti ve mücadeleyi onlara anlattım. Birçoğu, zaten parti adını ve Hilvan mücadelesini duymuş, olumlu etkilenmişler,” dedi Sait.

“Bize destek olacaklar mı?”

“Ellerinde geleni yapacaklarına dair söz verdiler.”

“Okuyan, siyasetle uğraşanlar kesim var mı içlerinde?”

“Bütün akrabalar yurtsever, gençleri de okumuş, Kürt gerçeğine yabancı değiller.”

“Siyasi partilerle görüştün mü?”

“Partiye Çep denilen partinin bir yöneticisiyle görüştüm. Destek olacaklarını belirtti.”

“Gençlerle görüştün mü?”

“Bizim akraba çevresindeki gençleri topladım, konuştum. Onlar da olumlu yaklaştılar. Bütün gençler mücadelemizi duymuş, etkilemiş ve çok merak ediyorlar. Ömer adındaki bir akrabayı yer hazırlaması için görevlendirdim.”

Apo detaylara ilişkin sorular sordu, Sait yanıtladı. En sonunda;

“O zaman yarın yola çıkabiliriz,” dedi.

Sınırı geçmeyi düşünürken; “İbrahim Verimli Hilal ve Mısır uygarlıkları arasında yola çıkarken, yanında Sara vardı. Göç çok zorluydu. Hiç görmediği, bilmediği, tehlikeli sınırları aşacak yeni diyarlara gidecekti. Her şey meçhul ve belirsizdi. İbrahim, Musa, İsa ve Muhammed,” deyip durdu. Sonra; “her göç, zorlu ama sonuçları bir devrim gibidir,” diye söylendi. Çıkmadan önce son bir kez Urfa Kalesi’ne çıkıp kent görmek isteği içinde uyandı. Son bir kez Urfa’yı gezmek kaleye çıkmak istiyordu.

İkinci üstü Sait’i yanına aldı. Kaldığı evden çıktı. Önce Kapalı çarşıya uğradı. Orada Balıklı Göl’e gitti. Tarihi taş basamaklardan, merdivenlerde gölün yanı başındaki kaleye

çıktı. Kaleyi boydan boya gezdi. Efsanede geçen Hz. İbrahim'in mancınıkla ateşe atıldığı iki sütunun yanına geldi. Korint başlıklı sütunun üzerinde dikildiği, büyük lahit taşın üzerin çıktı, uzun süre durdu, kentin dört bir tarafına baktı.

Güneş, uzaklarda batıya doğru yol alıyordu. Güneyde kızıl gün ışınlarının düştüğü, dümdüz Harran Ovası altın rengine bürünmüş, bir sonsuzluk duygusu yaratıyordu. Güneyden, batıya doğru ise büyük tepelikler uzanıyordu. Bu tepeliklerin içerisindeki en yüksek tepe hemen göze çarpıyordu. Tepenin zirvesi geniş, düz ve kayalıktı. Kayalıkların en yüksek bölümünde, kayalar içine oyulmuş, bir sarayı andıran “Nemrut’un Tahtı” bulunuyordu. O tepeye bakınca; “Nemrut, taht, iktidar, zulüm ve ölüm,” diye düşündü. “Her devrin Nemrutları vardır, ama her devrin İbrahimleri de olacaktır,” diye mırıldandı.

Onun yolculuğu ve sınır geçişi; tarihsel-toplumsal temele dayalı ve anlamı çok büyük olan bir mücadeleydi. İbrahim'in El Halil, Musa'nın Sina, İsa'nın Kudüs ve Muhammed'in Medine'deki mücadelesinden derin izler taşıyordu. Bruno'nun, Erasmus'un, Babeuf'ün, Bakunin'in, Marks'ın, Lenin ve Mao'nun izlerinden de etkiler vardı. Zerdüş, Mani, Buda, Konfüçyüs ve Sokrates'in izlerinden yoksun değildi.

Tanrıça Star'dan İnanna, Kibele, Meryem, Fatma ve Rosa'ya kadar uzanan kavganın da etkilerini taşıyordu. Her birinden ayrı izler vardı Yürüttüğü kavga, oluşturduğu felsefe hem tümünün bir sentezi, hem de kendisi olandı. Alabildiği kadar bütün toplumsal mücadelelerden hakikatlerden yararlanmış, kendisine özgü bir çizgi ortaya çıkarmıştı.

Sanki tarih tekerrür ediyordu. Urfa'da kaldığı son kırkı gün tıpatıp İbrahim'in Urfa'daki son günlerine benziyordu. Sanki onun ayak izlerini takip ediyordu. Gittiği her yerde Nemrut'un lanetini, zulmünü, baskısını iliklerine dek hissediyordu.

Yanı başında Sait duruyordu. Sait, Apo ile ilişkilendiği günden ve çıkışından itibaren bütün pratiği gerçek bağlılığın, yoldaşlığın, çalışkanlığın, iş bitiriciliğin, militanlığın, inancın sembolüydü. O artık her koşulda bu hakikat ile nefes alıp verecekti. Ona bakıp; 'in "Sait'in hiç unutulmayacak olan bu ruh hali, geçmiş kutsallıkların somut hali gibidir," diye düşündü. Sonra;

"Artık tohumları, suyu güneş bol olana verimli toprağa serptim. Kesinleşen Kürtlük ve özgür yaşam ebedi bir gerçekliktir," dedi kendi kendine.

Dicle, Fırat ve Toroslar arasındaki coğrafyanın en verimli alanını Urfa ovaları teşkil ediyordu. Bununla bağlantılı olarak, göçebelik, dağ ve ova arasında çok gelişmiş diğer bir toplum yapısını oluşturuyordu. Yerleşik köy ve göçebelik, tarihin en eski döneminden beri iç içe sürüp geliyordu. Milattan önce 10 bin yıllarına kadar uzanıyordu.

Gün batımıyla birlikte ikisi kaleden indiler. Eve gitmek için yokuş yukarı çıkarken;

"Hz. İbrahim'in Kenan illerine yönelişi büyük bir tarihsel gelişmenin başlangıcıydı," diye söylendi.

Sait ile birlikte, o gece, o evde kaldılar. Ertesi gün sabah ev sahibiyle vedalaşıp evden çıktılar. Yokuş aşağı inerek, Antep'e giden ana yol üstündeki durağa gidip beklediler. Çok

geçmeden Suruç minibüsü gelip önlerinde durdu. İki bindi. Şoför; “Suruç! Suruç! Hemen kalkıyor,” diye birkaç kez bağırıdıktan sonra, fazla beklemeden direksiyona geçip yokuş yukarı Antep’e doğru hareket etti.

Apo, sarı sığağın hem toprağı, hem de insanların yüreğini kasıp kavurduğu bir yaz mevsiminde, Suruç ovasına vardı.

Suruç; birinci Dünya Savaşı sonrasında, önce İngilizlerin sonra Fransızların denetimine girmiş, yerel aşiret güçlerinin direnmesiyle, Fransızlar kuzeyden güneye doğru çekilmişlerdi.

Tarihte, Mezopotamya’yı Akdeniz’e bağlayan İpek Yolu’nun üzerinde bir transit merkezi olarak rol oynayan, ilçenin etrafı batı, kuzey ve doğudan; “Güvercık, Cudi ve Devres Dağları,” denilen yükseltilerle çevrilidir. Güneyi ise boydan boya Suriye sınırıdır. Ova, güneydoğudan, kuzeybatıya doğru düzgün bir eğim ile yükselir.

Yetmiş yakın köye sahip olan ilçede insanlar tarım ve hayvancılık yaparak geçiniyorlardı. Ovadaki toprak yığma tepeler, höyükler ve köylerin çoğunun kadim birer yerleşim merkezi olması, tarihle olan güçlü bağına işaret ediyordu.

Bir zamanlar akarsuların olduğu, yaygın nar bahçelerinin bulunduğu, geniş bir alanda sulu tarım yapıldığı ilçenin su kaynaklarının giderek azalmasına rağmen hala birçok köyde sulu tarım yapılıyordu. Ovada meyan otu, yılanıyastığı, ince diken, deve diken, ısırgan otu, seher otu, yapışkan otu gibi bitki türleri yaygındı.

Toprağı verimli, bereketli bir ovaydı. Yaz mevsimi olmasına rağmen, pamuk tarlalarının kenarında diz boyu otlar yeşermişti. İnsanları emekçi, yaratıcı, cesur ve çalışkandı.

Köylüler, tarım ve hayvancılık yapmalarına rağmen sınırdaki köylerde kaçakçılık yapanlar da az değildi. İlçe merkezinde, kapitalist kültürden etkilenen belli bir çevrede faizcilik giderek geliyordu. Yaygın olan kumar, eski devir geleneklerine göre sürüp geliyordu. İlçe halkının tümü Kürt'tü.

İlçe merkezinin etrafında ve köylerde hala dillere destan büyük, meşhur nar bahçeleri vardı.

Kadim zamanlardan beri ağalar, beyler ve durumu iyi olanlar, safkan Arap atı besliyorlardı. Geçmişte türkülere ve destanlara konu olmuş birçok ünlü dengbej ve agit yaşamış, güçlü bir misafirperverlik geleneği vardı.

Modern tarım araçların ilçeye girmesiyle eski sosyal yapı hızla çözülüyor, değişim dönüşme uğruyor, daha önceleri ayıplanan işçilik olgusu ortaya çıkıyor ve işsizler çoğalıyordu. İşsizler çoğaldıkça Antep, Çukurova'ya göçler başlıyor, hiç alışık olmadıkları ırgatlık geliyor ve mevsimlik işçiler büyük kentlerin yolunu tutuyordu.

Yaz ortasıydı. Suruç Ovası, kızgın güneşin altında uzayıp gidiyordu. Köylüler, yırtık yamalı, kirli giysiler içinde saç sakal birbirine karışmış, nasırlı ellerle güneşin altında çalışıyordu. Topraklar, damar damar çatlamış, kıraç, çıplak tepeler, ateşin körüklediği fırındaki demir gibi ısınmış, bütün otlar erken kurumuştı. Ekinler biçilmiş, her tarafta anızlar yanıyor, dumanlar gökyüzüne yükseliyordu. Hem insanın, hem de toprağın yüreği bu sarı sıcakta için için kanıyordu. Yağmurlar tükenmiş, hem toprağa hem insanların yüreğine sarı bir hüznün çökmüştü. Zulüm ve ölüm, dur durak bilmiyordu.

Gelecek özgür yaşamın düşü ve güzelliği bu çatlamış görüntünün altında umutla titreyip baharı bekliyordu.

Bu kadim coğrafya, her nedense hep Edül ile Devreş, Siyabend ile Xece, Mem ile Zin gibi trajik destanlar doğruyordu. Dengbejlerin yarattığı bu destanlar, her seher sabah vakti insanların yüreğini, bir kıvıl gül dikenini gibi kanatıp duruyordu. Toprak yağmuru, insanlar toprağı bekliyordu. Toprak üzerinde kavga sürüyor, zulüm ve ölüm devam ediyordu.

Her karış toprakta, insanın binlerce yıllık emeğı ve göç serüveni yatıyordu. Göç, sürgün, baskı ve zülüm bir keder ve kader gibi yaşamlarına düşmüştü.

Ankara'nın zulüm fırtınası, başkaldıranları alıp uzaklara çok uzaklara savuruyordu. Bazıları da kayıp zamana karışıyordu. Her birinin bir öyküsü vardı. Sanki her biri suya başlarını eğmiş salkım söğütlerin gölgesinde, kendi geçmişini ve kendi yitik hakikatini arıyordu.

Daha önce defalarca Antep, Suruç, Urfa, Hilvan arasında yolculuk yapmış, günlerce konaklamış ve toplantılar düzenlemişti. Fakat bu defa geliş, diğer gelişlerden farklıydı. Tehlikelerle dolu, ölümcül korsanların kasıp kavurduğu azgın, fırtınalı bir denizde, bilinmeyen bir yolculuğa çıkacakmış hissine kapılmıştı. Sarı sıcak ve siyasal gerçeklik dayanılır gibi değildi, ama o, yine de hakikat uğruna bunu göğüsleyecekti.

Haziran ayının sonlarıydı. Minibüs ilçe merkezine varınca durdu. Apo ile Sait, birlikte indiler. Sokak aralarında bir süre yürüdükten sonra, beton yapılı bir evin önünde durdular.

Sokağın diğer tarafında ise devlet lojmanları vardı. Orada savcı, hâkim, doktor diğer bazı memurlar kalıyordu.

Sait kapıyı çaldı, annesi gelip açtı. Bahçeli avludan içeri girip misafir odasına geçtiler. Oda beyaz kireç ile badana yapılmıştı. Yerde Antep işi, renkli bir kilim, kilimin üzerine karşılıklı, el örmesi iki halı serilmişti. Duvar dibinde yan yana hasır yastıklar indirilmiş, kutu gibi bir odaydı. Duvarda küçük bir camekân içinde fincanlar ve çay bardakları diziliydi. Üzerinde ceylan resminin olduğu, pamuktan yapılmış, fabrika işi küçük bir halı duvara asılmıştı. Yanında, bez bir çantanın içinde bir kuran duruyordu. O gece Suruç merkezinde Sait'in evinde kaldı.

Ertesi gün güvenlik gerekçesiyle Suruçlu iki militan, onu alıp, Şervan köyüne götürdü ve birlikte orada kaldılar. Onu götüren militanları tanıyan köylüler, yanlarında gelip toplandılar ve soru üzerine soru sordular.

“Bizim neyimiz var, devletin tankı topu uçağı var. Nasıl karşı koyacağız,” dedi bir köylü kurnaz kurnaz gülerek.

“Tankımız, topumuz yok, ama halkımız var. Biz örgütlenip savaşarak kurtulacağız. En büyük silah, en büyük tank ve top insanın kendisidir. Biz halkımızı örgütlersek hiçbir silah karşımızda duramaz. Sorun sadece silah sorunu değil örgütlenme sorunudur. Biz örgütlenirsek silahlarımız da olacak. Düşmanın elindeki silahları alıp ona karşı kullanırız,” dedi Apo.

“Çok insan ölecek,” dedi bir diğer köylü.

“Bağımsızlık ve özgürlükten daha önemli ve değerli bir şey yoktur. Elbette özgürlüğün bedeli de ağır olacak. Yüz yıl

köle yaşamaktansa bir gün özgür yaşamak daha iyidir,” dedi Apo.

“Yanı çok kan dökülecek,” dedi bir diğer köylü.

“Hangi halk kan dökmeden kurtuluşunu gerçekleştirmiş ki? Vietnam halkı bir milyon insan bedel verdi. Belki biz de yarım milyon insan bedel veririz. Bedel ödemedi özgürlük elde edilemez.”

Şervan köyünden tartışma ve sorular gece yarısına kadar sürüp gitti. O gece iki katlı toprak yapılı, çardak dedikleri bir damın üstüne serilen yün yatak ve yorganda yattı. Gökyüzündeki yıldızlara bakıp çocukluğuna gitti.

Daha yedi yaşlarındayken, Amara’da annesi Üveyiş’in cezalandırmak için kapattığı ahırda, kaçarak öğrenmişti, dünyanın ilk çelişkisini ve ilk direnişini. Her şey, çocukluk serüveni ve gülüşleriyle başlamıştı. Bir bağ ve fıstık tarlasında öğrenmişti ilk emeği. Sedef derin, koyu, parlak kahve gözlerinden rastlamıştı ilk saf ve hilesiz sevgiye. Kentlerin hileli serüvenine, yanıltıcı ışıklarına, kalabalık uğultusunu çok sonraları fark etmişti. Öğrendiği her şey yaşamın birer efsunlu durağı gibi kafasına yerleşmişti. Bir kadının tanrıça katında olması gerektiğini daha geç fark edecekti. Hem gün doğumu hem de gün batımının lal bir renge dönüştüğünü, kendi kendine öğrenmişti. Her gün bir bilge filozof gibi yaşamın yeni bir sınavından geçiyordu. Sanki bütün yaşamı, bir halkın kaderine adanmış, kadim bir zamandan çıkıp gelmişti. Bazen kendi kendine; “sanki her şey acı bir çocuk gülüşüyle başlamış, acı bir gülüşle sonlanacak,” diye düşünüyordu.

Çocukluk anılarına bağlı kalınması; kötülük ağacının karanlığa gömülmesi; iyilik ağacının yaşatılması ve bunun için verilen ilk söze bağlı kalınması gerektiğini, çocukken bir oyunda kendi kendine öğrenmişti,

Çocukların gülüşü kadar, kölelerin ve kadınların suskunluğuyla da ilgileniyordu. Çağ kirlenmiş, tiranlar ele geçirdikleri her şey kutsal bir maskeyle gizleyip kirletiyordu. Etrafında yığınla insan olsa da tek başına yapayalnız durmadan akan bir ırmağa benziyordu.

Beyaz ışık yüklü mavi, berrak bir gül mevsimi sabahında talan edilmiş yerleri gezerken, mor yapraklarda kelebekler, havada kuşlar ve gül kokusu uçuyordu. Bahar şafağı, göğün uçuk mavi kıyılarına düşmüş duyguları, tomurcukları, çiçekleri, iğde kokularını ve erkenci kuşları uyandırıyor.

O kuşlardan önce uyanıyor, yeni güne başlıyordu. Yeri, yurdu, düşü, gülüşü yüreğinde toplanmış, bir halkın kurtuluş serüvenine kilitlenmişti.

Cehni, otuzlu yaşlarda, güçlü bir fiziğe sahip iri, yarı korkusuz bir hudut kaçakçısıydı. Bir tay gibi sınırları geçip geliyordu. Adı İbrahim'di. Tay gibi güçlü, deli dolu olduğu için halk arasında ona, tay anlamında Kürtçe; "Cehni," diyorlardı. Her gün yabani bir tay gibi sınırları geçip geliyordu.

Sınırın öte tarafında dostları vardı. Pola ile dayanışma içinde çalışıyordu. Pola, ona güneyde, O Pola'ya kuzeyde destek oluyordu.

Pola ile Cehni yüzlerce kilometrelik sınırın her iki yakasında nerede karakol var, devreye nerede hangi saat gezer, hangi noktada pusu atar, nerede mayın var, hangi noktada

mayınlar sökülmüş ne kadar asker hudutta var, hangi yetkili rüşvet alır, hangisi taviz vermez, hangi karakolda ne kadar asker var, hepsini biliyorlardı. Bütün karakol komutanlarıyla ilişki kurmuş, para yedirmiş, gidip gelişlerini kolaylaştırmışlardı.

Cehni ile Pola bir araya geldiklerinde sınırı geçmek çocuk oyuncağı oluyordu. Nerede bir kaçakçıya haksızlık yapılmışsa onlar el atıp çözüyorlardı. Bütün kaçakçılar da onlara bağlanmıştı.

Cehni, Halep ile Şam'da sigara ve çay alıp kaçak olarak sınırdan geçiriyor, Antep'teki müşterilerine satıyordu. Sürekli sınırı geçmesine ve birçok kez çatışmalara girmesine rağmen bir tek kere yakalanmamış, bir tek kere yaralanmamıştı. Her ikisinin de sınırın her iki yakasında akrabaları, dostları ve tandık kaçakçı arkadaşları vardı.

Hacı Bekir; liseyi yeni bitirmiş, üniversite sınavlarına hazırlanıyordu. Babası toprak zengini, halk arasında hatırı sayılır bir kişiydi. Hacı Bekir eli açık, yürekli bir gençti. Apoculara sempati duyuyor faaliyetlerine katılıyordu.

Sınır geçiş meselesi kendisine söylendiğinden beri durmadan düşünüyor sağlam, güvenilir bir ilişki arıyordu. Sağlam, güvenilir biri ilişki ararken, babasının yanına gelip giden kaçakçı Cehni aklına geldi. Bu sık sık babamın yanına gelip gidiyordu. “O kadar ekmeğimizi yemiş, bize yanlış yapamaz,” diye düşündü. Cehni’yi düşününce; “en iyisini bu yapar,” diye kendi kendini ikna etti.

Hacı Bekir, Cehni’nin evine gitti. Cehni beklenmedik bir tarza dostunun oğlunu karşısında görünce biraz şaşırdı. Onu

sıcak bir ilgiyle karşıladı. Yaşlı bir adamı ağırlar gibi yemek, çay verdi, oturup sohbet etti.

“Yeğenim hoş geldin sefalar getirdin, söyle amcana ne sorunun varsa çözmeye hazırım. Senin babam dostumdur, çok ekmeğinizi, yemeğinizi yemişim,” dedi.

“Amca, bizim partide bir arkadaş var. Sınırın öte tarafına geçmesi gerekiyor. Çok değerli bir arkadaşımızdır, mutlaka sağlam geçmesi lazım. Yüzde yüz garantili geçmesi gerekir,” dedi Hacı Bekir.

“Yeğenim başım gözüm üstüne, sen hiç merak etme, senin değerli arkadaşın benim de arkadaşım ve dostumdur. Allah’ın izniyle onu kazasız, belasız sınırdan geçireceğim,” dedi Cehni kendine güvenen bir sesle.

“Tamam, amca Allah senden razı olsun, ben şimdi gidiyorum, daha sonra sana haber veririm.”

“Yeğenim, ne zaman gelersen, ben hazırım.”

Cehni’nin hem Suruç merkezde, hem de Mersimlê köyünde evi vardı.

1 Temmuz, Yıl 1979 Pazar!

Hacı Bekir, Sait ile Apo’yu Şervan köyünde alıp kaçakçı Cehni’nin Suruç’taki evine götürdü, ikindiye kadar orada kaldılar. İkinci sonrası birlikte Mersimlê köyüne vardılar. Köyde Cehni’ini evinde yemek yediler.

“Hele o radyoyu açın haberleri dinleyelim,” dedi Apo.

“Tamam,” diyen Cehni, gidip radyoyu açtı, getirip Apo’nun önüne indirdi.

Kadın spiker; “Sayın dinleyiciler, bu gün Ankara’da Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu Eğitim Merkezi

bombalandı,” diye ilk haber okudu. Hemen arkasında; “Milliyetçi Hareket Partisi genel merkezi de tarandı,” dedi. Sonra diğer haberleri peş peşe sıraladı.

“Dünya birbirini izleyen olaylarla yüklü bir haftayı artık geride bırakıyor. Cenevre'deki petrol satıcısı ülkeler toplantısında dünya ham petrol fiyatları yeniden yüzde üç zam geldi...”

“Suudi Arabistan prensi Faraon’un davetlisi, 248 milyarder gemiyle Türkiye’ye geldi.”

Ecevit; “tüm partililer ve partiler cinayetlerde kışkırtmalara kapılmamalıdır. MHP yöneticilerine yöneltilen eylemlerin faillerini yakalamak üzere, gerekli çalışmalar yoğun biçimde sürdürülüyor,” diye açıklama yapıyordu.

“3 parti ortak bildiri yayımladı AP, MSP, MHP; “Hükümet Meclis’i toplayıp güvenoyu istemelidir. Bu yola başvurulmadığı takdirde, hükümetin bundan sonra alacağı her karar ve yapacağı her icraatın, Anayasaya aykırı olduğu...”

Apo; “Bütün bunlar, bilinçli planlanan senaryolardır. Bir darbe hazırlığı yapılmaktadır. Bunlar büyüyen hareketimizi tasfiye etmek için geliştirilen afaki senaryolardır,” diye düşündü.

Sonra cipe binip Golukan köyünün çayırına vardılar. Güneş, o uzak dağların ardına ulaşmış, yol alıyordu. Başını kaldırıp kuşların aşk dergâhı mavi göğe baktı. Mavinin sonsuzluğunda kanatlanmış, estetik daireler çizerek, dönüp dolaşan bir lal güvercin sürüsünü gördü. Bir çift kartal, ovanın üzerinde geniş, alımlı daireler çizerek korkusuzca lal güvercin sürüsünü izliyordu.

Doğa muhteşem kadim bir tapınak gibiydi. Uzaktaki dağ silsilesinin içinde Nemrut Dağı'nın zirvesi gözüktüyor, mavi göğün altında bir sütun gibi duruyordu.

Özgür bir Kürdistan hayal etti. Çocukluğunu düşledi. Amara'nın gün batımlarında, Hasan, Mızo, Sedef ile dam üstünde uçurttuğu güvercinler, yitık bir imge gibi gelip düşlerine takıldı. Üveyiş ile Ömer'in kavgalarını anımsayınca üzüldü. Sedef'i düşünce çocuksu saf bir edayla gülümsedi. “Şu Mızo, aile bağımlılığından bir türlü kurtulamadı, sistem bataklığında yitip gitti, hep devrimci düşüncelerden uzak durdu. Hasan belki ilerde iyi bir militan olabilir,” diye mırıldandı.

Kuzeyde, göğün mavisine uzanan sıra dağlar heybetli ve alımlı duruyordu. “Doğu Seferi,” olarak adlandırdığı toplantılar serisini ve Haki'nin vuruluşunu anımsayınca bedeni öfkeden titredi. Uzak, heybetli dağlarda savaşı ve Haki'nin intikamını alan bir gerilla ordusunu düşleyince, kendi kendine gülümsedi.

Suruç Ovasına baktı. Temmuz'un ilk gün sıcaklığı her tarafı kasıp kavuruyordu. Ovanın bağrına kondurulmuş gibi duran en büyük toprak yığma tepeye baktı. Gün batımı ışınları altında, gümüş işlemeli dev bir kümbeti andırıyordu. Gümüş işlemeli bu dev kümbetten, sanki anlaşılması güç, karmakarışık sesler ve renkler etrafa yayılıyordu. Aşına gözlerle uzaklara baktı, bir duygu fırtınası yüreğinde koptu. Gökyüzü mavi aydınlık, derin, geniş ve sonsuzdu. Kuşlar, renkler, sesler, çoğullar ve börtü böcek sonsuz maviliğin içinde fırtınalı, çelişkili çatışmalı bir birlik içindeydi. Uyum ve çatışma içi içeydi. Konakladığı

çayırılıkta, her şey, gece gibi karanlık ve ürkütücü bir kaos halini yaşıyordu. Uzaklarda çok uzaklarda çöken ufkun içinde gök ile yeryüzü yeknesak olmuş üstüne üstüne geliyordu.

Uzaklara çok uzaklara baktı. Geleceğe dönük belli belirsiz bir tufan düşü kurdu. Bir taşın üzerine oturdu. Gün batımında rüzgârın salladığı ağaçlara, yerde devinen çiçeklere baktı. Özgür bir gelecek hayal etti. Sonra okuduğu kitaptan; “Ulusların kendi kaderlerinin tayin hakkı,” cümlesi beyninde dönüp dolaştı. “Kürtler neden niçin bu haldeler, neden bir devlet olamıyorlar, neden hep sömürge konumunu yaşıyorlar,” dedi kendi kendine.

“Kürtler yokluk ile varlık arasında bir konumu yaşıyorlar... Vietnam halkı elli yıl boyunca savaşarak özgürlüğü elde etti. Kürtler de özgürlükleri için savaşmalı, bunun için ne gerekiyorsa yapmalıyım! Önce parti güçlenmeli, devrime öncülük edecek duruma gelmelidir. Mazlum, Kemal, Hayri bütün varlıklarını devrime katıyorlar, ama şu hain Rayber her şeyi bozdu. Semir de hep işin görüntüsüyle, kariyerle, laf cambazlığı yaparak ayakta durmaya çalışıyor.

Ya Fatma? Çok kaprisli. Bu işe nereye kadar götürecektir? Çok cesur, gelecek vaat eden militanlar var, yetişirlerse devrim daha da güçlenir,” diye düşündü.

Derken son gün ışıkları uzaktaki dağların ardında yitip gitti. Hava iyice karardı.

Hacı Bekir onlarla vedalaşıp akşam karanlığında Suruç yolunu tuttu.

Cehni, orada toprağın üzerinde akşam ve yatsı namazını kılıp dua etti.

Derken Mersimile köyünün kuzeyinde sınıra doğru harekete geçtiler.

Gece kara örtüsünü yeryüzüne yaymış, gökyüzünde kurt gözü gibi parlak yıldızlar ortaya çıkmıştı. Samanyolu, ışıksız gecede insanı büyülüyordu. Bir baykuş tünediği taş höyükte ötüyor, uzaklarda birkaç çakal durmadan viyaklıyor bir frize tarlası tutuşmuş yanıyordu.

Kafasında yüzlerce sorun, soru, kaygı, şüphe birikmiş, birbiriyle boğuşuyordu. Sanki azgın bir ırmağın anaforuna kapılmış, karanlık, derin ve dipsiz sularla boğuşuyordu. Dümdüz arazi gece ile bütünleşmiş, yekpare olmuştu. Köye yaklaştıkça yürek vuruşları hızlanıyor; kaygı ve korkuları daha da çoğalıyordu. Pusuda bekleyen bir savaşçı gibi sürekli etrafı gözetliyor, gelen her sese kulak kesiliyor, kaçakçı Cehni'nin ardında yürüyordu.

Kazıkan köyü hududa sıfır noktada, küçük bir Kürt köyüydü. Toprakları geniş ve verimliydi. Köyün tümü yakın akrabaydı. Birinci Dünya Savaşı sonrasında köyün toprakları ikiye bölünmüş ve ortasında tel örgüler çekilmiş, mayın tarları oluşturulmuştu. Köyün güney tarafı, Fransız mandasında kalırken, kuzey tarafı, Türklerin denetimine geçmişti. Türkler; hudut boyunca kuleler oluşturmuş, askeri devriyeler çıkarmış; köyün hemen yanında bir karakol yapmışlardı. Artık iki Kazıkan köyü vardı. Kardeşler ve akrabalar bölünmüş, birbirleriyle görüşmeleri yasaklanmıştı. Onlar bu yasağa karşı geceleri hududu geçerek görüşmelerini sürdürmüşlerdi.

En önde Cehni, arkasında onlar yürüyordu. Sessiz adımlarla köyün kenarındaki bir eve yaklaştılar. Köpekler

havladı. Ev sahibi dışarı çıktı. Yıldızların ışığında kaçakçı Cehni'yi tanıdı, onları içeri aldı. Orada bir müddet kalıp dinlendiler.

Saat; 00.00!

Evden çıkıp sınıra doğru harekete geçtiler.

Cehni, köydeki karakol komutanı, başçavuş ile görüşmüş, kişi başına iki yüz elli liraya anlaşmışlardı. Asker kulübesinin batısında geçeceklerdi. Sonra hareketlenip gece karanlığında geçecekleri sınır noktasına doğru ilerlediler. Karanlıkta in cin top oynuyordu. Ne asker, ne başçavuş vardı. Bu sessizlikten tedirgin oldular.

“Asker neden gelmedi, acaba bize bir kalleşlik mi yapacak,” diye seslice söylendi. Her birisinden bir kalaşnikof silah vardı.

“Bana da bir silah verin,” dedi Apo.

“Sen kaygısız ol, hiçbir şey olmayacak,” dedi Cehni.

“Ben de karşı koymak ve size destek sunmak istiyorum,” dedi Apo.

Derken beklenen asker ile başçavuş geldi. Yüzlerdeki tedirginlik yerini rahatlamaya bıraktı. Anlaştıkları gibi paraları topladı. Sait kendisi ile Apo için 500 lira verdi. Bir asker iki katlı dikenli telin arasını açıp “Haydi hemşerim çabuk geçin, çabuk geçin” dedi aceleyle.

En önde Cehni, arkasında Apo ve Sait ile diğer kaçakçılar iki katlı teli geçtiler. Cehni atağa kalkmış gibi mayın tarlasında daha önce açtıkları yolda koşmaya başladı. Gece karanlığında Cehni koşarken, nereye basıyorsa Apo da hemen arkasında onun ayak izlerine basıyordu. Sait de

Apo'nun ayak izlerini takip ediyö, onu geride izliyordu. Geride kaçakçılar tek sıra halinde bir birilerini takip ediyordu.

İki yüz metrelik mayınlı alanı maratona kalkmış gibi nefes nefes aştılar. Suriye tarafındaki dikenli teli ve ardında demir yolunu aşır sınırın öte tarafına geçtiler.

Ay çoktan batmış, yıldızlar ışııl ışııldı. Kolundaki saate baktı;

00.30'u gösteriyordu.

2 Temmuz 1979!

Yeni bir gün, yeni bir başlangıçtı.

İlk adımı başarıyla tamamlamıştı. İlkler çok özel ve önemliydi. İlk çıkış, ilk adım, ilk yoldaşlık, ilk arayış ve ilk yürüyüş...

Aklıyla gerçekleştirdiği ilkler, yaşadığı sürece hep yüreğinde var olacaktı.

Sınırdan uzaklaşınca, oturup biraz dinlendiler. Bu yeni bir yolculuğa, yeni serüvenlere bir başlangıçtı. Hiç görünmeyen, hesaba katılmayan, dikkate alınmayan, küçük olan bu hareket, gelecek zamanlarda hangi fırtınalara, hangi depremlere, hangi sarsıntılara yol açacağını hiç kimse tahmin edemezdi. Apo'nun kendisi de bunu tahmin edemiyordu. Yaşadığı an alaca karanlıktı. Doğu ufkunda henüz hiçbir işaret, hiçbir belirti yoktu. Zaman ırmağı kendi aşına yatağında akıyor, kime nerede ne zaman getireceği belli değildi.

Apo, yeni bir döneme başlangıç yapacaktı. Geleceği ne kader mükemmel, ne kadar iyi düşünüp planlasa da geleceğin yine de onun istediği gibi olmayacağını bilincindeydi. Bunu geçmişte yaşadığı mücadele pratiğinden biliyordu. O, ne

babası Ömer'in ne de annesi Üveyiş'in istediği gibi bir oğul olacaktı. Onların hiç düşünmediği, hiç beklemediği bambaşka bir yola girmişti. Sınırın ötesinde oturup dinlenirken geçmiş ve geleceği düşündü. Apo'nun o an düşündüğü şey bir çeşit geçmiş zaman yolculuğuydu.

“Bazen basit, çok basit, mesela kelebek kanadının vuruşu gibi hafif, zarif, ahenkli, basit ve sıradan bir şey olur, ama onunla her şey değişebilir. Benim bu dikenli tel örgüleri, askeri kuleleri, devriyeleri, mayın tarlasını geçişimden hiç kimsenin haberi yoktur. Bu çok önemsiz, ayrıntı, sırdan, çok basit gibi gözükebilir, ama gelecekte hiç kimsenin hesaplayamadığı olağanüstü büyük gelişmeleri bağrında taşıyabilir. Aldığım bu karar, baş aşağı giden Kürtlerin kaderini tersine çevirebilir. Kölelikten, özgürlüğe geçişine neden olabilir. Diyalektik olarak evrende ve toplumda birçok şey, diğer birçok şeyle sonsuz bir ilişki ve bağ içindedir. Dinamik olan ve devam eden bu sürecin, yarın kime ne getireceği hiç belli olmaz. Başlangıç çok küçük bir adım, ama öngörülmeven devasa sonuçlara yol açabilir. Her şey o basit, o önemsiz, o küçük, hiç kimsenin hesaba katmadığı, dikkate almadığı başlangıç koşullarındaki o hassas bağımlılığa bağlıdır.

Bir Sırp milliyetçisinin Avusturya-Macaristan veliaht prensini öldürmesiyle başlayan bir tek basit olay, birinci dünya savaşının başlamasına, yirmi milyon insanın ölmesine, Osmanlı, Avusturya,-Macaristan, Çarlık Rusya'sı gibi asırlık dev imparatorlukların yok olmasına ve yerine yeni oluşumların çıkmasına neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşında İngiliz askeri Henry Tandy, yaralı halde bulduğu bir düşman askerini

öldürmek istememiş ve bilmeden bütün dünyanın kaderini derinde etkileyecek, elli milyon insanın ölümüne yol açacak bir adım atmıştı. O yaralı düşman askeri, Adolf Hitler'di.

Bu sınırı geçiş kararım, gelecekte birçok şeyin gidişatını değiştirebilir. Düşmanın beklemediği ve hiç istemediği sonuçlara da yol açabilir,” diye düşündü.

Apo, o gün, o sınırı geçmeyi göze almakla, sanki büyük bir düelloya girmiş, Rus ruleti oynamıştı. Merminin kimin alnında patlayacağını artık gelecek belirleyecekti.

Gecenin içinde sınırın öte yakasında oturduğu yerde, o an bir ünlü şairin şu dizeleri gelip kafasına takıldı.

“Umuda bin kurşun sıklıkla da ölüm,
Unutma, umuda kurşun işlemez gülüm!”